

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΔΙΕΘΝΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ

***Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων
τρομοκρατών μαχητών: Μια αποτίμηση του
διεθνούς κανονιστικού και ρυθμιστικού
πλασίου***

Διπλωματική εργασία της Χριστίνας Βατακίδου
Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Καλλιόπη Χαΐνογλου

Θεσσαλονίκη, 2022

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία.

Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Χριστίνα Βατακίδου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το φαινόμενο των ξένων τρομοκρατών μαχητών (Foreign Terrorist Fighters – FTFs) δεν είναι σύγχρονο, αλλά έχει τις ρίζες του στους απελευθερωτικούς αγώνες και εμφύλιους πολέμους του 19^{ου} αιώνα. Παρόλα αυτά, τον 21^ο αιώνα έχει πάρει μια εντελώς διαφορετική τροπή που συνδέεται με την εμφάνιση της διεθνούς τρομοκρατίας ως απόρροια του τέλους του Ψυχρού Πολέμου και της παγκοσμιοποίησης. Κομβικό σημείο για την εξέλιξη του φαινομένου των FTFs θεωρείται η τρομοκρατική επίθεση στους Δίδυμους Πύργους την 9^η Σεπτεμβρίου 2001 από μια ομάδα τρομοκρατών που είχαν δεσμούς με την al-Qaeda. Η πράξη αυτή δραστηριοποίησε κινητήριες δυνάμεις και στις δύο πλευρές αφενός με την ενίσχυση της διεθνικής ισλαμιστικής πολεμικής και αφετέρου ενεργοποίηση της διεθνούς κοινότητας προς δράσεις και συνέργειες για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Στόχος της εργασίας είναι να γίνει μια ιστορική αναδρομή στο φαινόμενο των ξένων μαχητών από το 1978 έως το 2014 και την ανάλυση του σύγχρονου ξένου τρομοκράτη μαχητή ως νέο φαινόμενο. Επίσης, αναλύεται η θέση των FTFs βάσει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, καθώς και τα μέτρα που έχει λάβει ο ΟΗΕ για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας και του φαινομένου των FTFs. Επιπλέον, γίνεται αναφορά σε διεθνείς πρωτοβουλίες για τη συνεργασία της διεθνούς κοινότητας και των κρατών για την από κοινού αντιμετώπιση των φαινομένων.

Λέξεις-κλειδιά: Ξένοι τρομοκράτες μαχητές, τρομοκρατία, διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, ΟΗΕ, αντιμετώπιση, Hague-Marrakech Memorandum

ABSTRACT

The Foreign Terrorist Fighters (FTFs) phenomenon is not current, but instead it has its roots to the liberation struggles and civil wars during the 19th century. However, it has transformed at the beginning of the 21st century mainly due the emergence of international terrorism as a result of the end of the Cold War era and globalization. The attack at the World Trade Center in 2001, September 11th by a group of terrorists associated with al-Qaeda is considered as the nodal point for this development. This action has mobilized driving forces on both sides on the one hand by strengthening the transnational Islamist war and on the other hand activating the international community for actions and synergies to deal with the phenomenon.

The thesis' purpose is a detailed chronology of the foreign fighters' phenomenon from 1978 to 2014 and the analysis of the evolving FTF phenomenon as new. Also, an analysis of the FTFs position under the international humanitarian law, as well as the measures taken by United Nations to combat international terrorism and the FTFs. Finally, there is a reference to the initiatives concerning the cooperation of the international community and the states for joint response of the phenomena.

Keywords: Foreign Terrorist Fighters (FTFs), terrorism, al-Qaeda, international humanitarian law, United Nations, counter-terrorism, Hague-Marrakech Memorandum

Πίνακας περιεχομένων

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ.....	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
1. ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ	11
1.1 ΙΣΛΑΜΙΚΟΣ ΦΟΝΤΑΜΕΝΤΑΛΙΣΜΟΣ.....	21
1.2 ΤΖΙΧΑΝΤ	25
1.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ AL-QAEDA.....	31
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ FTFs	36
2.1 ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ (1978 – 1989).....	38
2.2 ΒΟΣΝΙΑ (1992 – 1995)	40
2.3 ΤΣΕΤΣΕΝΙΑ (1994 – 1996 & 1999 – 2000).....	41
2.4 ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ (2001).....	42
2.5 ΙΡΑΚ (2003)	44
2.6 ΣΥΡΙΑ (2011)	45
2.7 ΙΣΛΑΜΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ (2014).....	48
3. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ FTFs.....	51
3.1 ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ & ΚΙΝΗΤΡΑ.....	62
3.2 ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	70
3.3 ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΘΕΝΤΕΣ FTFs	73
4. ΔΙΚΑΙΟ ΕΝΟΠΛΩΝ ΣΥΡΡΑΞΕΩΝ / ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	78
5. ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ FTFs ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΔ	83
5.1 ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΔΑΔ.....	88
5.1.1 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΕΠΙΘΕΣΕΩΝ ΜΕ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟ ΣΤΟΧΟ ΤΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΡΟΜΟΥ	90
5.1.2 ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	91
5.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΟΥ ΟΗΕ	93
5.2.1 ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΣΑ	95
5.3 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	111
6. FTFs ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	115
6.1 ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑΣ	115
6.1.1 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΗΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑΣ	116
6.1.2 ΑΝΙΘΑΓΕΝΕΙΑ	117

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

6.1.3	ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ	118
6.1.4	ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ.....	118
6.2	ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ.....	119
7.	THE HAGUE – MARRAKECH MEMORANDUM	122
7.1	ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ	122
7.2	ΠΡΟΛΗΨΗ, ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ	123
7.3	ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ	124
7.4	ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΜΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ.....	125
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	127
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	135
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	137
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΤΟΥΣ FTFs	147

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η απειλή των FTFs αποτελεί ένα μείζων ζήτημα για τη διεθνή και εθνική ασφάλεια, ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία. Οι κυβερνήσεις συνεχίζουν να παλεύουν με τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου και των πολύπλοκων προκλήσεων που επιβάλλει. Πολλές χώρες ανησυχούν ότι ο αυξανόμενος αριθμός ανθρώπων, ειδικά νέων, που ριζοσπαστικοποιούνται στη βία και ταξιδεύουν για να πολεμήσουν ή να εκπαιδευτούν δίπλα σε τρομοκρατικές ομάδες σε εμπόλεμες και μη περιοχές. Αυτοί θα ριζοσπαστικοποιηθούν περαιτέρω και γι' αυτό το λόγο είναι μια νέα τρομοκρατική απειλή στις χώρες τους ή σε τρίτες χώρες, συμπεριλαμβανομένων και των χωρών διέλευσης (GCTF, 2014, σ. 1).

Το ίδιο το φαινόμενο των ξένων μαχητών έχει μακρά ιστορία και εξέλιξη, ενώ έχει μελετηθεί αρκετά στη βιβλιογραφία. Παρόλα αυτά, σε αντίθεση με προηγούμενες συγκρούσεις στις οποίες συμμετείχαν τζιχαντιστές ξένοι μαχητές, η σύγχρονη ροή προς την Συρία και το Ιράκ χαρακτηρίζεται από πρωτοφανή δυναμική ανάπτυξης και ποικιλομορφία τόσο προέλευσης, γεωγραφικής και θρησκευτικής, όσο και διασυνδέσεων. Το φαινόμενο των ξένων μαχητών μετατοπίστηκε πέρα από τη σύγκρουση της Μέσης Ανατολής και εξελίχθηκε σε ένα διεθνές φαινόμενο που δεν οφείλεται μόνο στις εξελίξεις της τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιών. Οι ξένοι μαχητές θέτουν ισχυρές προκλήσεις στη διεθνή κοινότητα, κυβερνήσεις, ασφάλεια και κοινωνία των πολιτών (Fainberg, 2017, σ. 2).

Το φαινόμενο όμως των FTFs δεν μπορεί να μελετηθεί αυτόνομα από το φαινόμενο της διεθνούς τρομοκρατίας, καθώς η σύγχρονη έκφανση του αποτελεί μια μετεξέλιξη της τρομοκρατίας με την άνοδο του ισλαμικού φονταμενταλισμού από την δεκαετία του 1990 και τις εξελίξεις στην αραβική χερσόνησο. Κομβικό σημείο θεωρείται η 11^η Σεπτεμβρίου 2001, η οποία αποτέλεσε ορόσημο αφενός στην παγκοσμιοποίηση της τρομοκρατίας με επιθέσεις που ξεπερνούν τα σύνορα μιας χώρας, αλλά επεκτείνονται σε ένα περισσότερο ιδεολογικό, πολιτική ή/και πολιτικό πλαίσιο. Επιπλέον, η εμφάνιση ή η γιγάντωση οργανώσεων όπως η al-Qaeda και ο ISIS.

Τα καθοριστικά γεγονότα της 9/11 ερμηνεύτηκαν από τη δυτική πολιτική σκηνή και τα μέσα ενημέρωσης μανιχαϊστικά, δηλαδή στο δίπολο «καλού-κακού» όπου στον πόλο του «καλού» είναι η δημοκρατική Δύση που τύποις βασίζεται στις αρχές του Διαφωτισμού, αλλά

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

επί της ουσίας επιζητά να προασπίσει τα συμφέροντά της μέσω της νέας τάξης πραγμάτων και της παγκοσμιοποίησης. Στον έτερο πόλο του «κακού» ο θρησκευτικός-ιδεολογικός φονταμενταλισμός, ο οποίος όμως δεν μπορεί να ερμηνευτεί απομονωμένος από τις γενεσιουργές αίτιες, που πηγάζουν ακριβώς από τους λόγους που οι μεγάλες δυνάμεις επιθυμούν να ελέγχουν τα τεκταινόμενα στην Μέση Ανατολή. Σε αυτό το πλαίσιο, στα χρόνια που ακολούθησαν την 9/11 η Δύση βρήκε την ευκαιρία, υπό τον μανδύα διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ και το ΝΑΤΟ, να υπερασπιστεί τα συμφέροντά της στην Μέση Ανατολή εξουδετερώνοντας όλες τις δυνάμεις που αμφισβητούσαν το παγκόσμιο κατεστημένο και αποτελούσαν απειλή ως προς τα συμφέροντα αυτά.

Η μεταστροφή αυτή επέφερε και την αναγκαιότητα για οικουμενική αντιμετώπιση της διεθνούς τρομοκρατίας μέσω συνεργασιών σε διεθνές επίπεδο με την υιοθέτηση Αποφάσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας που στόχευαν στη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση τόσο του φαινομένου της διεθνούς τρομοκρατίας όσο και των FTFs. Επίσης, συνέβαλε στη δημιουργία πρωτοβουλιών όπως το “The Hague – Marrakech Memorandum” που στοχεύει στην εύρεση και ανάλυση των γενεσιουργών αιτίων για την άνοδο της τρομοκρατίας, αλλά και την έκδοση κατευθυντήριων γραμμών και καλών πρακτικών από οργανισμούς όπως το International Center for Counter-Terrorism, το Global CounterTerrorism Forum και το Global Center on Cooperative Security.

Η εργασία αποτελείται από επτά (7) κεφάλαια που αναλύουν το φαινόμενο της τρομοκρατίας εν γένει και των ξένων μαχητών ειδικότερα, ενώ παραθέτει το πλαίσιο Αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και το νομικό πλαίσιο προστασίας των ξένων μαχητών.

Το πρώτο κεφάλαιο κάνει μια σύντομη αναδρομή και περιγραφή του φαινομένου της διεθνούς τρομοκρατίας από τις απαρχές εμφάνισης της μέχρι την μετεξέλιξή της τον 21^ο αιώνα μετά τα γεγονότα της 9/11. Έμφαση δίνεται στην εμφάνιση του ισλαμικού φονταμενταλισμού και της τζιχάντ, ενώ ένα υποκεφάλαιο περιγράφει τον ρόλο που έπαιξε η al-Qaeda στην εργαλειοποίηση της τρομοκρατίας στον πόλεμο κατά της Δύσης κατά τον 21^ο αιώνα ούσα η οργάνωση που κατάφερε να βρει τους πόρους και τα μέσα να κινητοποιήσει μεγάλες μάζες μαχητών από όλο τον κόσμο στον πόλεμο που κήρυξε ενάντια στη Δύση.

Το δεύτερο κεφάλαιο παραθέτει μια ιστορική αναδρομή του φαινομένου των FTFs από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και έμφαση από τον πόλεμο του Αφγανιστάν μέχρι το Ισλαμικό Κράτος. Στο κεφάλαιο αυτό υπάρχουν πίνακες και στατιστικά στοιχεία που αποτυπώνουν την κίνηση των FTFs τόσο στις διάφορες συρράξεις όσο και από ποιες χώρες προέρχονται οι FTFs σε κάθε σύρραξη.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται το φαινόμενο των FTFs με αναφορά στην πρωτοεμφάνιση του όρου και τους δόκιμους ορισμούς στη βιβλιογραφία διαχωρίζοντας τον όρο από συναφείς ή παρεμφερείς όρους. Παράλληλα, παρατίθενται οι αιτιάσεις του φαινομένου, οι παράγοντες προσέλκυσης των ξένων μαχητών σε κάθε σύγκρουση, τα χαρακτηριστικά των FTFs να γενιά από το Αφγανιστάν μέχρι την Συρία, η τυπολογία και τα κίνητρα για να ενταχθούν σε κάποια τρομοκρατική οργάνωση και την εξέλιξη του τρόπου στρατολόγησης από πλευρά των οργανώσεων. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις γυναίκες και τα παιδιά που βρίσκονται στις εμπόλεμες ζώνες είτε ως FTFs είτε ως οικογένειες FTFs όπως επίσης και στους επαναπατρισθέντες FTFs που είναι μια κατηγορία που χρήζουν ειδικής μεταχείρισης για την επανένταξή τους στις κοινωνίες επιστροφής.

Το τέταρτο και πέμπτο κεφάλαιο αναλύουν το νομικό πλαίσιο των FTFs βάσει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και των τεσσάρων Συνθηκών Γενεύης, αλλά και του κανονιστικού πλαισίου του ΟΗΕ για την καταπολέμηση του φαινομένου της τρομοκρατίας και των FTFs με την παράθεση και συνοπτική ανάλυση των σημαντικότερων αποφάσεων. Αναλυτικός πίνακας των Αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας παρατίθεται στο Παράρτημα Ι της εργασίας.

Το έκτο κεφάλαιο αναφέρεται στο δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εφαρμόζει στους FTFs, καθώς βάσει του διεθνούς δικαίου τα κράτη είναι υποχρεωμένα να παρέχουν ένα πλαίσιο ασφάλειας για τους πολίτες τους και οι FTFs δεν μπορούν να εξαιρούνται. Τα δύο βασικά δικαιώματα των FTFs είναι αφενός η αποστέρηση της υπηκοότητας όπως εκφράζεται από τις τέσσερις (4) αρχές: α) της απαγόρευσης της αυθαίρετης απαγόρευσης υπηκοότητας, β) της ανιθαγένειας, γ) του δικαιώματος στην οικογενειακή και ιδιωτική ζωή, και δ) του δικαιώματος εισόδου στην χώρα, κι αφετέρου της ελευθερίας μετακίνησης.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο παρατίθεται συνοπτικά η πρωτοβουλία “The Hague – Marrakech Memorandum” ως μέσο συνεργασιών ανάμεσα σε χώρες και κλάδους για την

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

χάραξη πολιτικής με στόχο την από κοινού αντιμετώπιση του φαινομένου των FTFs σε τέσσερις επιμέρους τομείς: α) ριζοσπαστικοποίηση στην εξτρεμιστική βία, β) στρατολόγηση και συντονισμός, γ) μετακίνηση και μάχες, και δ) επιστροφή και επανένταξη. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα.

Η εργασία βασίστηκε στην έρευνα στη βιβλιογραφία και στην αρθρογραφία, αλλά κυρίως στις εκθέσεις και μελέτες των διάφορων οργανισμών που ασχολούνται με τα ζητήματα της διεθνούς τρομοκρατίας και των FTFs για την καταγραφή των εξελίξεων και των τάσεων της διεθνούς κοινότητας για ένα διαρκώς εξελισσόμενο φαινόμενο. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν δημοσιεύματα από διεθνή δημοσιογραφικά πρακτορεία και εγκυκλοπαιδικά λήμματα, ειδικά για τις πληροφορίες που αφορούν τα χρονολογικά γεγονότα και τις προσωπικότητες που εμπλέκονται. Τέλος, οι παραπομπές και η βιβλιογραφία συντάχθηκε με το βιβλιογραφικό πρότυπο της American Psychological Association (APA).

1. ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η τρομοκρατία, παρότι, συνυφίνεται με την έννοια της ανταρσίας, αποτελεί μια μορφή πολιτικής βίας, που συνδέεται στενά με τη συστημική βία και τη δημοκρατία. Η διεθνής τρομοκρατία έχει τις ιστορικές της ρίζες για τις δυτικές κοινωνίες στα αναρχο-τρομοκρατικά κινήματα και πολιτικές ομάδες οι δράσεις των οποίων κατευθυνόταν κυρίως στη δολοφονία των αυταρχικών ηγεμόνων και των στρατιωτικών και πολιτειακών κυβερνητών. Παρότι, το κύριο αναρχικό κύμα καταγράφεται στην Αυτοκρατορική Ρωσία του 19^{ου} αιώνα και αρχές του 20^{ου} αιώνα, στην πραγματικότητα όλες οι ευρωπαϊκές βασιλικές δυναστείες υπέστησαν επιτυχημένες επιθέσεις, όπως στην Αυστρο-Ουγγαρία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Σερβία, την Ελλάδα, αλλά και οι αρχηγοί φιλελεύθερων καθεστώτων της Γαλλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών, εφεξής ΗΠΑ. Το κίνητρο των δολοφονιών αυτών ήταν ξεκάθαρα πολιτικό (McWhinney, 2004, σ. 19).

Ιστορικά, ο όρος «τρομοκρατία» συνδέεται με τις καταβολές της Γαλλικής Επανάστασης, καθώς χρησιμοποιήθηκε από τους Ιακωβίνους, οι οποίοι τη συνέδεσαν περισσότερο με τη συστημική βία «...περιγράφοντας τις πράξεις βίας ενάντια στην τότε αριστοκρατία με πρόθεση την οικοδόμηση της νέας κοινωνικής τάξης». Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα εμφανίζονται διάφορα αναρχικά κινήματα με βίαιη δράση στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ «...ως αντίδραση στην εκμετάλλευση του ανθρώπου από την τότε ραγδαία βιομηχανική επανάσταση», ενώ ο όρος «τρομοκρατία» και «τρομοκράτης» άρχισαν να αποκτούν «...αυτόνομο ιδεολογικό περιεχόμενο» (Δερμεντζόπουλος, 2012).

Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, και κυρίως την δεκαετία του 1960, οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες ευνόησαν να γεννηθεί η τρομοκρατία με τη σύγχρονη χροιά που αποδίδεται στον όρο. Η έξαρση των μεγάλων απελευθερωτικών κινημάτων, η εμφάνιση ομάδων και οργανώσεων που αγωνίζονταν υπέρ των αδικημένων και φτωχών στρωμάτων, για την κατάργηση του πολέμου¹ και οποιασδήποτε μορφής καταπίεσης ή συστημικής βίας²

¹ Ο πόλεμος του Βιετνάμ αποτέλεσε καταλυτικό παράγοντα για την δημιουργία του αντιπολεμικού κινήματος παγκοσμίως και προκάλεσε αντιδράσεις και διαδηλώσεις τόσο στις ΗΠΑ όσο και την Ευρώπη.

² Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η «Ανοιξη της Πράγας», δηλαδή την προσπάθεια του Κομμουνιστικού Κόμματος της Τσεχοσλαβακίας να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στοχεύοντας στη φιλελευθεροποίηση και εκδημοκρατισμό της χώρας το 1968, μετακινούμενο από την γραμμή της Σοβιετικής Ένωσης. Το πείραμα καταστάληκε τον Αύγουστο του 1968 με την εισβολή των σοβιετικών τανκς στην Πράγα. Η

αναπτύσσοντας μια αντιιμπεριαλιστική και αντιπολεμική δράση. Σε αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκε η λεγόμενη «αριστερή τρομοκρατία» με οργανώσεις που στόχευσαν στους εκφραστές ή εκπροσώπους του κράτους προσέχοντας την ακριβή εκτέλεση των σχεδίων αποφεύγοντας λάθη και τυχαία θύματα. Βασικό χαρακτηριστικό ήταν η αιτιολόγηση των πράξεων τους κι η επώνυμη ανάληψη της ευθύνης (Δερμεντζόπουλος, 2012, σ. 6). Η πολιτική βία προκύπτει όταν όλοι οι άλλοι δρόμοι είναι αδιέξοδοι. Εκεί που οι άνθρωποι καταπιέζονται, στερούνται μιας ειρηνικής διευθέτησης στη δικαιοσύνη και την κοινωνική αλλαγή και έχουν εξαντλήσει όλους τους άλλους τρόπους προσέγγισης –όπως για παράδειγμα τα κινήματα ANC³ και FLN⁴ στη δεκαετία του 1960— δικαιούνται να καταφύγουν στη βία. Άλλωστε το δικαίωμα αντίστασης στην κατοχή αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο και τις Συνθήκες της Γενεύης, εξ' ου και οι χαλαρές ανακοινώσεις των Ηνωμένων Εθνών, εφεξής ΟΗΕ, για τις εχθροπραξίες ανάμεσα σε Παλαιστίνη και Ισραήλ (Milne, 2001).

Παράλληλα, εμφανίστηκε στον αντίθετο πόλο η «ακροδεξιά τρομοκρατία» που ταυτίζεται με τη δράση του παρακράτους ή την κρυφή δράση των μυστικών υπηρεσιών. Η δράση αυτών των ομάδων στοχεύει στην πρόκληση τυχαίων θυμάτων χωρίς διαχωρισμό και ποιοτικά κριτήρια δράσης με μια τάση αδιαφορίας για την κοινωνική κατακραυγή⁵ (Δερμεντζόπουλος, 2012, σ. 7). Ειδικά από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα η ακροδεξιά τρομοκρατία βρίσκεται σε έξαρση στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ, γεγονός που οφείλεται και στην αύξηση των μεταναστευτικών και

«Ανοιξη της Πράγας» συνδέεται με τον Μάη '68 στην Γαλλία, τις αντιπολεμικές διαδηλώσεις στις ΗΠΑ και το γενικότερο κλίμα αντίστασης που χαρακτήρισε την δεκαετία του 1960 από τα μέσα και μετά.

³ Το "African National Congress" είναι ένα πολιτικό κόμμα της Νοτίου Αφρικής και εθνικιστική οργάνωση των Μαύρων που ιδρύθηκε το 1912 με σκοπό το δικαίωμα ψήφου στους έγχρωμους και μαύρους νοτιοαφρικανούς στην επαρχία του Cape. Από την δεκαετία του 1940 η στόχευση της πολιτικής άλλαξε προς την κατάργηση του apartheid, δηλαδή της πολιτικής του φυλετικού διαχωρισμού και των διακρίσεων. Τις δεκαετίες από το 1960 έως το 1990, το ANC αποκλείστηκε από την λευκή κυβέρνηση της Νοτίου Αφρικής και αναγκάστηκε να δρα υπογείως και εκτός της επικράτειας της Νοτίου Αφρικής. Τελικά, το 1992 καταργήθηκε επισήμως το apartheid και το ANC συμμετείχε στις πρώτες ελεύθερες εκλογές του 1994 στις οποίες είχαν δικαίωμα ψήφου όλοι ανεξαιρέτως οι νοτιοαφρικανοί (Britannica, 2020).

⁴ Το "Front de Libération Nationale" οργανώθηκε το 1954 από μια ομάδα νεαρών στρατιωτικών ως επαναστατική οργάνωση, που προσπάθησε να συμφιλιώσει τις αντιμαχόμενες πλευρές του εθνικιστικού κινήματος και να διεξάγει πόλεμο ενάντια στην αποικιοκρατική παρουσία της Γαλλίας στην Αλγερία. Ο πόλεμος ανεξαρτησίας της Αλγερίας συνεχίστηκε μέχρι το 1962, όπου η Γαλλία υπέγραψε την Συμφωνία Ένιαη για κατάπαυση του πυρός και την παροχή ανεξαρτησίας στην Αλγερία. Από το 1962 μέχρι το 1989 υπήρξε το μόνο νόμιμο πολιτικό κόμμα στην Αλγερία (Britannica, 2016).

⁵ Χαρακτηριστική ακροδεξιά τρομοκρατία είναι υπόθεση της δολοφονίας του Παύλου Φύσσα τον Σεπτέμβριο του 2013 από τον Γιώργο Ρουπακιά, μέλος της ακροδεξιάς νεοναζιστικής οργάνωσης «Χρυσή Αυγή». Τον Οκτώβριο του 2020 ο Ρουπακιάς, μαζί με άλλα ηγετικά στελέχη της Χρυσής Αυγής, καταδικάστηκαν, ενώ η οργάνωση χαρακτηρίστηκε ομόφωνα από το δικαστήριο ως εγκληματική.

προσφυγικών ροών, την οικονομική ύφεση των τελευταίων δεκαετιών, την αύξηση της ανεργίας και ένα έντονο συναίσθημα ξενοφοβίας. Πάντως, η ακροδεξιά τρομοκρατία υπήρξε και εξακολουθεί να αποτελεί την πιο επώδυνη μορφή βίας, αναφορικά με το κόστος σε ανθρώπινα θύματα.

Με την έλευση του 21^{ου} αιώνα οι παραδοσιακές αυτές εκφάνσεις της τρομοκρατίας αντικαταστάθηκαν από νέες μορφές ως απόρροια του τέλους του Ψυχρού Πολέμου και του διπόλου δημοκρατική Δύση και κομμουνιστικό Ανατολικό Μπλοκ, της παγκοσμιοποίησης μαζί με την ραγδαία ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ). Οι νέες αυτές μορφές τρομοκρατίας ξεφεύγουν από την «αυθεντικά πολιτική» τρομοκρατία των περασμένων δεκαετιών. Σημείο ορόσημο για την νέα διάσταση της τρομοκρατίας θεωρείται η επίθεση στο World Trade Center στην Νέα Υόρκη την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001⁶, η οποία θεωρήθηκε η μεγαλύτερη ασύμμετρη απειλή κατά της διεθνούς ασφάλειας σε καιρό ειρήνης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Δερμεντζόπουλος (2012, σσ.8-10) αναφέρει συνοπτικά ότι οι νέες μορφές είναι:

- **Ισλαμικός εξτρεμισμός:** αποτελεί πλέον τη σημαντικότερη μορφή βίας και τρομοκρατίας, ειδικά μετά την 11^η Σεπτεμβρίου. Το ιδεολογικό υπόβαθρο είναι κατά κύριο λόγο θρησκευτικό χωρίς να αποκρύπτονται οι πολιτικές προεκτάσεις, αλλά οι τρομοκρατικές πράξεις εμφανίζουν κοινά χαρακτηριστικά με την ακροδεξιά τρομοκρατία. Στόχος είναι να πλήξουν το δυτικό τρόπο ζωής μέσω πολύνεκρων επιθέσεων αδιαφορώντας για την ανθρώπινη ζωή, ενώ για τις επιθέσεις πάντα υπάρχει ανάληψη ευθύνης από μια ισλαμιστική οργάνωση όπως η Al-Qaeda, ο ISIS, η Χαμάς, η Χεζμπολάχ, κ.ά.
- **Τρομοκρατία κατά παραγγελία:** αποτελεί μια ιδιόμορφη κατηγορία που σχετίζεται με τον ισλαμικό εξτρεμισμό, καθώς ισλαμιστές μισθοφόροι προβαίνουν σε πράξεις όπως δολοφονίες, εμπρησμούς, δολιοφθορές κ.ά.

⁶ Παρόλα αυτά, η 9/11 δεν ήταν η πρώτη τρομοκρατική επίθεση στο έδαφος των ΗΠΑ. Αντίθετα, η «...πρώτη τρομοκρατική επίθεση στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου έλαβε χώρα στις 26 Φεβρουαρίου 1993, όταν ισλαμιστές τρομοκράτες εκπυρσοκρότησαν βόμβα μέσα σε αυτοκίνητο στο πάρκινγκ του Πύργου Ένα (1), με σκοπό να το ρίξουν. Παρότι ο πύργος δεν έπεσε εκείνη την ημέρα, έξι άνθρωποι σκοτώθηκαν...» (Pape and Feldman, 2013, σ. 4).

- **Τρομοκρατία ενός θέματος:** συνήθως περιλαμβάνονται πράξεις βίας έναντι στην κυβερνητική πολιτική ή την κυβερνητική αδράνεια, οι οποίες υιοθετούν στοιχεία της αριστερής τρομοκρατίας υπό την έννοια ότι έχουν συγκεκριμένους στόχους και ιδεολογικό υπόβαθρο, ενώ αναλαμβάνεται η ευθύνη επώνυμα. Παρόλα αυτά οι οργανώσεις αυτές, κυρίως του οικολογικού χώρου και της προστασίας των ζώων, δεν χαρακτηρίζονται ως *τρομοκρατικές*, καθώς η συσχέτισή τους με την τρομοκρατία έγκειται στη χρήση σποραδικά και δίχως συγκεκριμένη τακτική μεθόδους και πράξεις που ενδεχομένως συγκαταλέγονται στο πλαίσιο της βίας.
- **Πυρηνική τρομοκρατία:** η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης κατέστησε αρκετές νέες χώρες κατόχους πυρηνικών εργοστασίων, άρα και κατόχων ενός δυνατού διαπραγματευτικού όπλου στη διεθνή πολιτική σκηνή. Επιπλέον, η εξάπλωση της πυρηνικής τεχνολογίας σε χώρες όπως το Ιράν και η Βόρεια Κορέα αποτέλεσε φόβητρο για τη διεθνή κοινότητα, καθώς η απειλή χρήσης τους δεν αποτελεί εγγύηση για τη διασφάλιση της ειρήνης και ασφάλειας. Τα πυρηνικά όπλα δεν είναι αποδεκτά από το διεθνές δίκαιο συρράξεων και το διεθνές δίκαιο εν γένει, καθώς οι συνέπειες αυτών είναι καταστροφικές και μη αναστρέψιμες που θα ταλανίσουν όλη την ανθρωπότητα.
- **Χημική τρομοκρατία:** τα χημικά όπλα συγκαταλέγονται στα όπλα μαζικής καταστροφής και επίσης απαγορεύονται από το διεθνές δίκαιο συρράξεων, ενώ η κατοχή τους αποτελεί ένα πλεονέκτημα για την υλοποίηση των πράξεων βίας. Συνυπολογίζοντας το γεγονός ότι η απόκτησή τους είναι ευκολότερη από αυτή των πυρηνικών, η κατοχή τους από τρομοκρατικές οργανώσεις αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα για τη διεθνή ασφάλεια.
- **Βιολογική τρομοκρατία:** αποτελεί το τρίτο σκέλος των όπλων μαζικής καταστροφής, όντας εξίσου καταστροφικό και απαγορευμένο από το διεθνές δίκαιο λόγω της μεγάλης ευκολίας στη χρήση και της μαζικότητας των πλήγματος που μπορεί να επιφέρουν. Αυτά τα όπλα χρησιμοποιούνται συνήθως από

παραθρησκευτικές οργανώσεις ή μικρές τρομοκρατικές οργανώσεις με ακραίες αντιλήψεις⁷.

- **Ηλεκτρονική τρομοκρατία:** ως συνέπεια της εξέλιξης της τεχνολογίας συνδέεται με τεχνικές χακαρίσματος και παράνομης πρόσβασης σε βάσεις δεδομένων και σέρβερς που ανήκουν σε τράπεζες, το στρατό, τις μυστικές υπηρεσίες ή τις κυβερνήσεις. Βέβαια η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στις ομάδες χάκερς που επιδίδονται σε ανάλογες πράξεις με σκοπό την επίδειξη γνώσεων και ικανοτήτων χωρίς πολιτικό ή εκδικητικό λόγο και στις τρομοκρατικές οργανώσεις που επιδίδονται σε τρομοεπιθέσεις είναι θολή δυσχεραίνοντας το διαχωρισμό ανάμεσα στη βία και την τρομοκρατία.

Οι κλασικές τρομοκρατικές οργανώσεις όπως η Φράξια Κόκκινος Στρατός⁸ και οι Ερυθρές Ταξιαρχίες⁹ χρησιμοποίησαν τις μεθόδους της τρομοκρατίας για την επίδοση σε ένα αντάρτικο πόλεων χωρίς την κοινωνική συναίνεση. Αντιστοίχως, οι σύγχρονες ισλαμιστικές «τζιχαντιστικές» ομάδες, κι ειδικότερα η al-Qaeda με την παγκόσμια εμβέλεια και θρησκευτική ιδεολογία, θεωρούνται ότι βρίσκονται εκτός του φάσματος της έλλογης καταστολής και αντίστασης. Παρότι, λοιπόν, η επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, εφεξής 9/11, είναι μια άνευ προηγουμένου πράξη μη κρατικής βίας, ταυτόχρονα είναι αναμφίβολα πολιτικό αποτέλεσμα, που σχετίζεται με την μακροχρόνια υποστήριξη που επέδειξαν οι ΗΠΑ, και η Ενωμένη Ευρώπη, εφεξής ΕΕ, στα δεσποτικά καθεστώτα του στον αραβικού και μουσουλμανικού κόσμου. Ο αποκλεισμός αυτός της δημοκρατικής ανάπτυξης των περιοχών αυτών οδήγησε στην αποτυχία

⁷ Από τις χαρακτηριστικότερες πράξεις βιολογικής τρομοκρατίας ήταν η επίθεση με αέριο σαρίν στο μετρό του Τόκιο στις 20 Μαρτίου 1995 από μέλη της παραθρησκευτικής οργάνωσης Ομ Σινρικιό. Στα εργαστήρια της οργάνωσης παρασκεύασαν σαρίν, ένα νευροτοξικό αέριο, και το τοποθέτησαν σε πέντε (5) σημεία στο μετρό του Τόκιο στοιχίζοντας τη ζωή σε 13 ανθρώπους ενώ 6.300 άλλοι δηλητηριάστηκαν.

⁸ Η Φράξια Κόκκινος Στρατός, ή "Baader Meinhof Gruppe" από τα επίθετα των ιδρυτών Andreas Baader και Ulrike Meinhof, ήταν μια ριζοσπαστική αριστερή ομάδα που ιδρύθηκε το 1968 από τα ριζοσπαστικά στοιχεία του κινήματος διαμαρτυρίας στα γερμανικά πανεπιστήμια και έδρασε στην Δυτική Γερμανία. Επίκρινε τις ΗΠΑ ως ιμπεριαλιστική δύναμη και χαρακτήριζε την κυβέρνηση της Δυτικής Γερμανίας ως συνεχιστή των φασιστικών πρακτικών των Ναζί (Jenkins, 2018b).

⁹ Η "Brigate Rosse" ήταν μια αριστερή στρατιωτική οργάνωση που έδρασε στην Ιταλία κατά την δεκαετία του 1970 και έμεινε διάσημη για τις διαβόητες απαγωγές, δολοφονίες και δολιοφθορές. Στόχος της ήταν η υπονόμευση της ιταλικής κυβέρνησης και η χάραξη του δρόμου προς μια μαρξιστική επανάσταση καθοδηγούμενη από το προλεταριάτο (Jenkins, 1998a).

της εκκοσμιευμένης πολιτικής και χάραξε το δρόμο για γιγάντωση του ισλαμιστικού ριζοσπαστισμού (Mine, 2001).

Η νέα απειλή, λοιπόν, που προέκυψε μετά με την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους δεν ήταν «η τρομοκρατία» με την παραδοσιακή της ερμηνεία, αλλά αντίθετα η μαζικότητα της επίθεσης και η προοπτική της στοχοποίησης των αμάχων σε χώρες που βρίσκονται σε ειρήνη, αλλά και «ο συντελεστής αυτοκτονίας», δηλαδή η προθυμία ανθρώπων να πεθάνουν με σκοπό να σκοτώσουν μια άλλη μερίδα ανθρώπων. Η επίθεση αφενός άλλαξε συθέμελα τον κόσμο κανονικοποιώντας τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας¹⁰, με έμφαση στη διαμάχη ανάμεσα στη Δύση και τον ισλαμικό φονταμενταλισμό, ως μέρος της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών κι αφετέρου σηματοδότησε την έξαρση στη θρησκευτική και φονταμενταλιστική τρομοκρατία εντός ευρύτερου ιστορικού πλαισίου της τρομοκρατίας (Smith and Zeigler, 2017, σ. 1).

Σε αυτό το πλαίσιο της διαρκούς μετεξέλιξης του φαινομένου της τρομοκρατίας η ύπαρξη ενός μοναδικού ορισμού που να περιλαμβάνει όλες τις μορφές, εκφάνσεις και διαστάσεις της είναι εξαιρετικά δύσκολη. Επιπλέον, για να είναι ο ορισμός κοινά αποδεκτός θα πρέπει να υιοθετηθεί από τον ΟΗΕ ή το Συμβούλιο Ασφαλείας, εφεξής ΣΑ, στο πλαίσιο ενός θεσμικού κειμένου του διεθνούς δικαίου. Όμως οι προσπάθειες που καταβλήθηκαν ήδη από τη δεκαετία του 1960 για να οριστεί η τρομοκρατία αποδείχτηκαν άκαρπες, καθώς οι διαφορετικές συνισταμένες, που έπρεπε να συγκλίνουν, ήταν ασύμβατες. Πρώτον, η κάθε κοινωνία αντιλαμβάνεται και αντιδράει απέναντι στο φαινόμενο διαφορετικά βάσει των εθίμων και των ηθών της, των παραδόσεων, της πολιτικής και πολιτιστικής της παράδοσης. Δεύτερον, κάθε κράτος έχει διαφορετικά συμφέροντα και πολιτικές σκοπιμότητες να εξυπηρετήσει, άρα και η στάση του απέναντι στο φαινόμενο διαμορφώνεται ανάλογα με

¹⁰ Σύμφωνα με τον Φωτόπουλο (2003, σσ. 94-99) ο παγκόσμιος πόλεμος κατά της τρομοκρατίας εστιάζει σε οποιαδήποτε δύναμη προσπαθεί να αντιπαλέψει ή να ανατρέψει τη διεθνή τάξη πραγμάτων. Ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ, Bush Junior, επέκτεινε τους πολεμικούς στόχους των ΗΠΑ σε αυτό που αποκάλεσε «άξονα του κακού», περιλαμβάνοντας το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Ιράν και την Βόρειο Κορέα βασιζόμενος στο αφήγημα της ανάπτυξης πυρηνικών όπλων. Βέβαια μετά την πτώση του Saddam Hussein το 2003 αποδείχτηκε από τη διεθνή κοινότητα ότι δεν υπήρχαν πυρηνικά όπλα, η οποία ήταν η επίσημη αιτιολογία για τον Πρώτο Πόλεμο του Κόλπου. Περαιτέρω, στις χώρες που βρίσκονται στον κατάλογο παρακολούθησης για την τρομοκρατία περιλαμβάνονται οι Φιλιππίνες, η Μαλαισία, η Ινδονησία, η Υεμένη, το Σουδάν, η Γεωργία αλλά και τα διάφορα κινήματα στην Λατινική Αμερική, όπως το Κίνημα των Ακτιμόνων Αγροτών στην Βραζιλία και οι Ζαπατίστας στο Μεξικό, που αντιτίθενται στην παγκοσμιοποίηση, αλλά ακόμα και οι ιθαγενείς της λατινοαμερικανικής ηπείρου που αντιτίθενται στην αποψίλωση του Αμαζονίου.

αυτές. Πρόκειται για ένα φαινόμενο πολυπαραγοντικό, εξελισσόμενο κι άμεσα συνδεδεμένο με τη διεθνή πολιτική σκηνή και τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που ισχύουν σε κάθε χώρα. Ταυτόχρονα, πρόκειται για ένα φαινόμενο που εύκολα γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης για λόγους μικροπολιτικής¹¹ ή προπαγάνδας¹².

Η δυσκολία να οριστεί η «τρομοκρατία» έγκειται στον προσδιορισμό πότε η χρήση της βίας θεωρείται νόμιμη, κι γι' αυτό είναι εγγενώς αμφιλεγόμενη. Η χρήση βίας για την επίτευξη πολιτικών σκοπών είναι κοινός τόπος τόσο για κρατικές όσο και για μη-κρατικές ομάδες. Όμως η πλειονότητα των ορισμών, που υπάρχουν, έχουν διατυπωθεί από κρατικούς φορείς και εξ' ου συστηματικά αποκλείουν τις κυβερνήσεις. Ο Δερμεντζόπουλος (2012, σ. 14) υπογραμμίζει ότι υπάρχουν, παρόλα αυτά, κάποια χαρακτηριστικά κοινά στις πράξεις τρομοκρατίας που αφορούν:

κάθε σοβαρή, βίαιη, εγκληματική πράξη που σκοπό έχει να προκαλέσει το θάνατο ή σοβαρή σωματική βλάβη, ή θέτει σε κίνδυνο τη ζωή, συμπεριλαμβανομένου και των ενεργειών κατά της ιδιοκτησίας, η οποία πράξη διαπράττεται έξω από τα πλαίσια ένοπλης σύρραξης, για πολιτικούς, ιδεολογικούς, θρησκευτικούς ή εθνικούς σκοπούς, και αποσκοπεί στη δημιουργία μεγάλης έντασης τρόμου σε άτομα, ομάδες ατόμων ή στην κοινή γνώμη με (α) να εκφοβίζει σοβαρά τον πληθυσμό ή μέρος του πληθυσμού ή (β) να εξαναγκάζει αδικαιολόγητα μια κυβέρνηση ή έναν διεθνή οργανισμό να πράξει ή να απέχει από μια ενέργεια παρά τη θέληση του.

Στην περιγραφή αυτή υπάρχουν ορισμένα σημεία που απαιτούν μια περαιτέρω διευκρίνιση. Ως *σοβαρή βίαιη πράξη* σχετίζεται με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που είναι ο πυρήνας όλων των τρομοκρατικών πράξεων, καθώς παραβιάζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα της ζωής και της ασφάλειας του ατόμου όπως επίσης της υπεράσπισης της ιδιωτικής και της δημόσιας περιουσίας, συμπεριλαμβάνοντας βασικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας ή δημόσιες υπηρεσίες.

¹¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα στον ελλαδικό χώρο είναι η διαχείριση από όλα τα κόμματα της σύλληψης των μελών της 17 Νοέμβρη και μετέπειτα της απεργίας πείνας που έκανε ο Δημήτρης Κουφοντίνας το 2021.

¹² Η ΜΚΟ Bureau of Investigative Journalism αποκάλυψε ότι η βρετανική εταιρεία δημοσίων σχέσεων Bell Pottinger έλαβε περισσότερα από μισό εκατομμύριο δολάρια από την κυβέρνηση των ΗΠΑ προκειμένου να διεξάγει μια εντελώς απόρρητη προπαγάνδα κατασκευάζοντας οπτικοακουστικό υλικό με σκοπό την αμαύρωση της εικόνας της al-Qaeda στην Μέση Ανατολή (ToBHEMA Team, 2016).

Στα *κίνητρα* κι *επιδιωκόμενους σκοπούς* επισημαίνεται το πολιτικό κίνητρο πίσω από κάθε τρομοκρατική πράξη, το οποίο εδράζει στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική κατάσταση που επικρατεί σε ένα κράτος και εν γένει την αδικία που η κυβερνητική πολιτική παράγει ή θεωρείται ότι παράγει. Παράλληλα, όμως ένα σημαντικό στοιχείο, πέρα από το πολιτικό κίνητρο, είναι ο εκφοβισμός του πληθυσμού ή ο εξαναγκασμός της κυβέρνησης σε εκτεταμένη κλίμακα. Δηλαδή μια τρομοκρατική πράξη διαπράττεται όπου υπάρχει «...*κίνητρο, σκοπός, στόχος ή πρόθεση ιδεολογικού, θρησκευτικού, εθνικιστικού ή φιλοσοφικού περιεχομένου, που να έχει δημόσιο συμφέρον*». Το τελευταίο σημείο διαχωρίζει την τρομοκρατία από το ιδιωτικό έγκλημα (Δερμεντζόπουλος, 2012, σ. 16).

Το μεγάλο στοίχημα του 21^{ου} αιώνα είναι η διεθνοποίηση της τρομοκρατίας υπό την έννοια ότι ξέφυγε από τα στενά εθνικά σύνορα και πλέον απειλεί τη διεθνή ειρήνη κι ασφάλεια, ενώ παράλληλα κινητοποιεί μεγάλες ομάδες «μαχητών/τρομοκρατών» που διαπερνούν τα σύνορά των κρατών για να συμμετάσχουν. Η διεθνής διάσταση της τρομοκρατίας είναι απαραίτητη για την εμπλοκή του ΟΗΕ και αφορά περιπτώσεις που οι επιπτώσεις της πράξης είναι διασυνοριακού χαρακτήρα, που οι θύτες και τα θύματα είναι διαφορετικής εθνικότητας όπως στην 9/11 ή σε περίπτωση που η επίθεση λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό μιας χώρας αλλά οι στόχοι ή τα θύματα είναι αλλοδαποί.

Τέλος, το αίσθημα *δημιουργίας τρόμου* συμβάλει στην επίτευξη του στόχου, ο οποίος δεν περιορίζεται μονάχα στον εκφοβισμό των θυμάτων ή της ομάδας-στόχου. Αντίθετα, απώτερος στόχος είναι η μεταφορά της αίσθησης τρόμου προς όλη την κοινωνία ως ένα είδος μηνύματος. Ειδικά στην περίπτωση της διεθνούς τρομοκρατίας, οι μεγάλες τρομοκρατικές επιθέσεις των τελευταίων ετών είχαν ξεκάθαρα αυτό το στόχο, καθώς τόσο οι επιλεγόμενοι στόχοι όσο και οι χρησιμοποιούμενες μέθοδοι είχαν παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η υιοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού για το φαινόμενο της διεθνούς τρομοκρατίας καθίσταται επιτακτική. Πρώτον, θα οριοθετήσει τις έννοιες και αποσαφηνίσει τυχόν αμφιλεγόμενες γκρίζες περιοχές και, με αυτό τον τρόπο, θα θεμελιώσει τη συνεργασία είτε διακρατικά είτε εντός των διεθνών οργανισμών για την καταπολέμηση του φαινομένου. Δεύτερον, η αποδεδειγμένη πλέον διασυνοριακότητα της τρομοκρατίας και κινητικότητα των τρομοκρατών ανάμεσα σε σύνορα επιβάλλει την κοινή αντιμετώπιση και

καταπολέμηση. Ο μόνος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι μια κοινή θεσμική βάση συνεννόησης ανάμεσα στους εμπλεκόμενους χωρίς περιθώρια ερμηνειών ή υπαναχωρήσεων. Τέλος, η συνεργασία θα αποδώσει καλύτερα αποτελέσματα στην ανταλλαγή πληροφοριών και τη σύναψη συμμαχιών αντιμετώπισης ανάμεσα στα κράτη.

Ο ΟΗΕ έχει καταβάλλει διαχρονικά προσπάθειες υιοθέτησης ενός ορισμού χωρίς ωστόσο τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η πρώτη προσπάθεια καταγράφεται το 1937 με την Convention for the Prevention and Punishment of Terrorism, όπου στο άρθρο 1 αναφέρεται ότι ως πράξεις τρομοκρατίας χαρακτηρίζονται οι «εγκληματικές ενέργειες που στρέφονται κατά του κράτους και προορίζονται ή έχουν σαν πρόθεση τη δημιουργία κλίματος τρόμου στη συνείδηση συγκεκριμένων ατόμων, ή ομάδας ατόμων ή στην κοινή γνώμη». Η επόμενη σημαντική προσπάθεια ορισμού της τρομοκρατίας πραγματοποιήθηκε αρκετές δεκαετίες αργότερα το 1994 με την Απόφαση 49/60 "Measures to Eliminate International Terrorism", όπου στην παράγραφο 2 αναφέρεται ότι «πράξεις, μέθοδοι και πρακτικές τρομοκρατίας συνιστούν σοβαρή παραβίαση των σκοπών και των αρχών του ΟΗΕ, οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν μια απειλή τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, να διακινδυνέψουν τις φιλικές σχέσεις ανάμεσα στα Κράτη, να παρεμποδίσουν τη διεθνή συνεργασία και στοχεύουν στην καταστροφή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και των δημοκρατικών βάσεων της κοινωνίας». Ενώ η παράγραφος 3 αναφέρεται στις πράξεις που θεωρούνται τρομοκρατικές επιχειρώντας την άτυπη διατύπωση ενός ορισμού. «Εγκληματικές πράξεις που έχουν σκοπό να προκαλέσουν κλίμα τρόμου στην κοινή γνώμη, σε μια ομάδα ανθρώπων ή σε συγκεκριμένα άτομα για πολιτικούς σκοπούς είναι σε κάθε περίπτωση αδικαιολόγητες, οποιεσδήποτε οι αιτίες πολιτικής, φιλοσοφικής, ιδεολογικής, φυλετικής, θρησκευτικής ή άλλης φύσεως που μπορεί να επικαλεστούν για να τις δικαιολογήσουν». Είναι η πρώτη φορά που επιχειρείται η οριοθέτηση της διεθνούς τρομοκρατίας, ενώ η Απόφαση έχει δύο πολύ βασικά σημεία: αφενός αποκλείεται οποιαδήποτε δικαιολογία για την επιτέλεση τρομοκρατικών πράξεων και αφετέρου σκιαγραφείται ένα πλαίσιο εντός του οποίου ο δράστης συγκεκριμένων εγκληματικών πράξεων θεωρείται τρομοκράτης ανεξάρτητα από τις υποκειμενικές εκτιμήσεις για το είδος της διαπραχθείσας πράξης.

Αργότερα, το 1999 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθέτησε την “International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism” στην οποία επιχειρήθηκε να δοθεί ο πρώτος περιεκτικός ορισμός της τρομοκρατίας στο άρθρο 2§1:

Κάθε άτομο διαπράττει ένα αδίκημα στο πλαίσιο αυτής της Συνθήκης εφόσον αυτό το άτομο με κάθε τρόπο, άμεσο ή έμμεσο, παράνομα και εσκεμμένα, παρέχει ή συλλέγει πόρους με την πρόθεση ότι αυτοί θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν ή εν γνώσει ότι αυτοί πρόκειται να χρησιμοποιηθούν, εν όλο ή εν μέρει, με σκοπό να πραγματοποιήσουν: (α) μια πράξη που συνιστά αδίκημα σύμφωνα με τον σκοπό και όπως ορίζεται σε μια από τις συμβάσεις που παρατίθενται το παράρτημα, ή (β) κάθε άλλη πράξη που σκοπό έχει την πρόκληση θανάτου ή σοβαρού τραυματισμού σε κάποιο άμαχο, ή σε οποιοδήποτε άλλο άτομο που δεν λαμβάνει ενεργό μέρος στις εχθροπραξίες μιας ένοπλης σύρραξης, όταν ο σκοπός μιας τέτοιας πράξης, εκ φύσεως ή περιεχομένου, είναι να εκφοβίσει τον πληθυσμό, ή να υποχρεώσει μια κυβέρνηση ή έναν διεθνή οργανισμό να πράξει ή να απέχει από μια πράξη παρά τη θέληση τους.

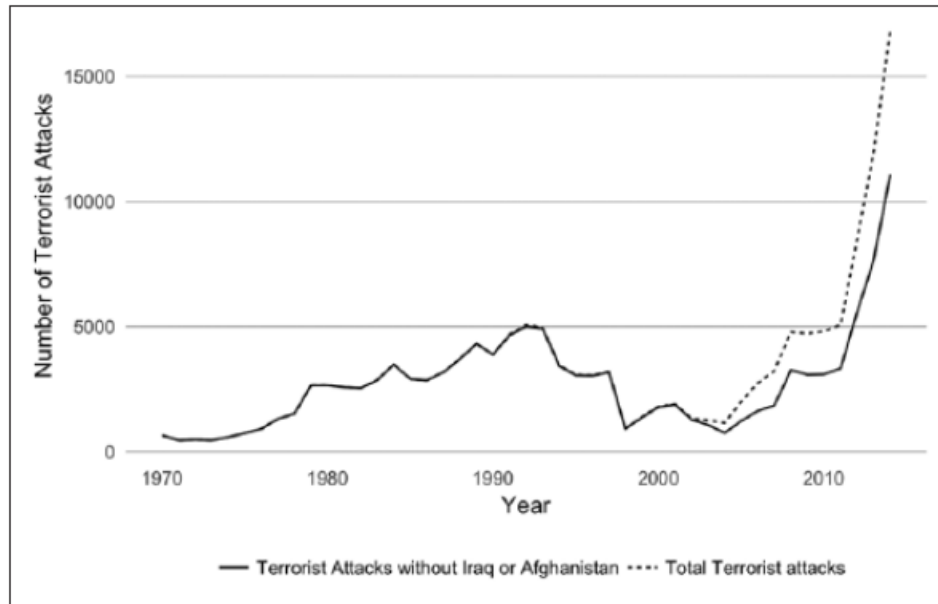
Από την παραπάνω διατύπωση εξάγονται μια σειρά συμπερασμάτων αναφορικά με την πρόσληψη της διεθνούς τρομοκρατίας στην αυγή του 21^{ου} αιώνα. Αφενός η χρήση βίας πρέπει να ασκείται απέναντι σε άτομα, οπότε η βία μόνο απέναντι στην ιδιοκτησία δεν αρκεί για να καταγραφεί ένα έγκλημα ως τρομοκρατικό. Αφετέρου, το στοιχείο της πρόκλησης τρόμου στον πληθυσμό ή στον εξαναγκασμό της κυβέρνησης δεν κρίνεται απαραίτητο και ταυτόχρονα δεν απαιτείται πολιτικό, ιδεολογικό ή θρησκευτικό κίνητρο. Συγκρίνοντας τον ορισμό του ΟΗΕ με ορισμούς από εθνικές νομοθεσίες συμπεραίνεται ότι οι προϋποθέσεις του ΟΗΕ είναι οι ελάχιστες προαπαιτούμενες για την κατάταξη μιας πράξης στο φάσμα της διεθνούς τρομοκρατίας.

Από το 2001 και μετά ο ΟΗΕ, και συγκεκριμένα το ΣΑ, έχει υιοθετήσει μια σειρά από Αποφάσεις σχετικά με την αντιμετώπιση της εντατικοποίησης του φαινομένου της διεθνούς τρομοκρατίας και την εμφάνιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών. Οι Αποφάσεις αυτές αναλύονται σε ειδικό κεφάλαιο μέσα στην εργασία.

1.1 ΙΣΛΑΜΙΚΟΣ ΦΟΝΤΑΜΕΝΤΑΛΙΣΜΟΣ

Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός είχε ήδη αρχίσει να αναπτύσσεται προς τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και ισχυροποιήθηκε μετά το 1979 με την ανάληψη της εξουσίας από τον Αγιατολάδες στο Ιράν. Στην άνοδο αυτή, σε εκείνη τη φάση, συνέδραμε η βοήθεια της Δύσης προς τα κινήματα αυτά, επισήμως ή μη, στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου και της αντιπαλότητας των ΗΠΑ με την Σοβιετική Ένωση. Οπότε, η στροφή προς τον ισλαμικό φονταμενταλισμό είναι απόρροια της αποτυχίας του αραβικού εθνικισμού/σοσιαλισμού, καθώς και της παράλληλης εγκαθίδρυσης ημι-διδακτορικών καθεστώτων, που διαιώνισαν τις πελατειακές σχέσεις, το συγκεντρωτισμό της εξουσίας σε στρατιωτικές ή θρησκευτικές, κυρίως, ελίτ. Επιπλέον, η πρωταρχική αιτία των τρομοκρατικών επιθέσεων είναι η ύπαρξη κατοχής και η αντίσταση σε αυτή κι όχι η θρησκεία καθαυτή, αλλά η εργαλειοποίησή της στο πλαίσιο της εθνικής αντίστασης, δηλαδή η περίπτωση του ισλαμικού φονταμενταλισμού (Pape and Feldman, 2013, σ. 21).

Μελετώντας τα δεδομένα για την τρομοκρατία από τη δεκαετία του 1970 μέχρι το 2014 από το Πανεπιστήμιο του Maryland παρατηρείται μια αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων από το 1970 έως το 1992, μια πτώση από το 1992 έως το 2004, ενώ από το 2004 μέχρι το 2014 σημειώνεται μια ραγδαία αύξηση. Συγκεκριμένα, από τις 1.000 επιθέσεις το 2004 σημειώθηκαν περί των 17.000 κατά το 2014. Παράλληλα, οι περιοχές που επηρεάστηκαν περισσότερο από τις τρομοκρατικές επιθέσεις ήταν η Νότιος Ασία, η Μέση Ανατολή και η Βόρεια Αφρική συγκεντρώνοντας σχεδόν το 70% των επιθέσεων, ενώ η Υποσαχάριος Αφρική αποτελεί την περιοχή με τη δραματικότερη αύξηση επιθέσεων κατά τη περίοδο αυτή.

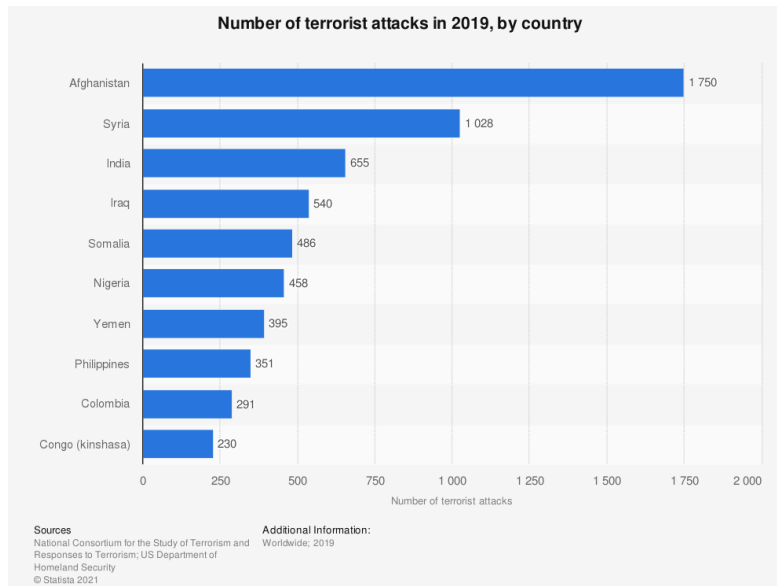

Διάγραμμα 1: Τρομοκρατικές επιθέσεις 1970-2014 (Πηγή: Smith and Zeigler, 2017, σ. 2)

Επιπλέον, παρατηρώντας τον χρονικό διαχωρισμό στις τρεις περιόδους συμπεραίνεται ότι η πρώτη περίοδος (1970-1992) χαρακτηρίζεται από τον Ψυχρό Πόλεμο και τις κατασκοπευτικές πρακτικές που ακολούθησαν οι δύο πλευρές. Η δεύτερη περίοδος (1992-2004) χαρακτηρίζεται από την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και των σοσιαλιστικών καθεστώτων των χωρών δορυφόρων της και κυρίως το διαμελισμό της Γιουγκοσλαβίας. Τέλος, η τρίτη περίοδος ακολουθεί τα γεγονότα της 9/11 και την κήρυξη του παγκόσμιου πολέμου κατά της τρομοκρατίας με την παράλληλη ριζοσπαστικοποίηση του ισλαμικού φονταμενταλισμού.

Η κήρυξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας βασίστηκε στην πεποίθηση ότι η κατάλυση —έστω και βίαιη— των αυταρχικών καθεστώτων και η εγκαθίδρυση δημοκρατικών θεσμών και η μεταμόρφωση μουσουλμανικών κοινωνιών θα μείωνε τον αντιαμερικανισμό και να εξάλειφε τον ισλαμικό φονταμενταλισμό, άρα και την τρομοκρατία. Αντίθετα, ο παγκόσμιος πόλεμος κατά της τρομοκρατίας οδήγησε σε ραγδαία έξαρση της εμφύλιας και τρομοκρατικής βίας κυρίως στην Μέση Ανατολή, την Ασία και την Αφρική όπως καταφαίνεται από το ακόλουθο διάγραμμα:

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

Διάγραμμα 2: Αριθμός τρομοκρατικών επιθέσεων ανά χώρα κατά το 2019 (Πηγή: US Department of Homeland Security, 2019)

Ακόμα και η πρόσφατη ένταση, την άνοιξη του 2021, ανάμεσα στο Ισραήλ και τα κατεχόμενα εδάφη στην Λωρίδα της Γάζας είναι χαρακτηριστικό δείγμα των εξαιρετικά περίπλοκων ισορροπιών, που σχετίζονται πολύ περισσότερο με την γεωπολιτική και την παγκόσμια οικονομία παρά με την αμιγώς ιδεολογία.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι ΗΠΑ κηρύσσοντας τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας απέτυχαν να διατυπώσουν έναν κρίσιμο διαχωρισμό ανάμεσα στις *τρομοκρατικές πράξεις*, οι οποίες λαμβάνουν χώρα σε ένα πλαίσιο ένοπλης σύρραξης, και όσες εμπíπτουν σε ένα πλαίσιο εκτός ένοπλης σύρραξης. Τέτοιες πράξεις θεωρούνται οι επιθέσεις ενάντια αμάχων ή μη στρατιωτικών στόχων ή σύλληψη ομήρων σε καιρό ειρήνης. Ανάλογες πράξεις που επιτελούνται ακόμα και σε περίοδο μιας εθνικής εκτάκτου ανάγκης ή κατά τη διάρκεια εσωτερικών αναταραχών δεν ισοδυναμούν με ένοπλες συρράξεις και, ως εκ τούτου, το νομικό πλαίσιο που ισχύει είναι το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η εθνική ποινική νομοθεσία κι όχι το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο. Ωστόσο, εφόσον παρόμοιες πράξεις πυροδοτούν ή συμβαίνουν κατά τη διάρκεια μιας ένοπλης σύρραξης, μπορούν κάλλιστα να θεωρηθούν εγκλήματα πολέμου, και τότε το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο σε συνδυασμό με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι το ισχύον νομικό πλαίσιο (International Commission of Jurists, 2009 σ. 52).

Πάντως σύμφωνα με τους Pape and Feldman (2014, σσ. 46-49) «...η ιδέα ότι οι επιθέσεις αυτοκτονίας είναι κυρίως υπερεθνικές είναι ανυπόστατο». Αντιθέτως, υποστηρίζουν ότι το 96% των επιθέσεων από το 1980 έως το 2009 «...ήταν στοχευμένες σε συγκεκριμένες περιοχές σε όλο τον κόσμο», ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των τρομοκρατών προερχόταν «...από τον τοπικό πληθυσμό που αντιστέκεται σε μια ξένη κατοχή». Έτσι, οι Λιβανέζοι και οι Παλαιστίνιοι εξαπέλυσαν επιθέσεις απέναντι στο Ισραήλ, οι Tamil στη στρατιωτική κατοχή της Σρι Λάνκα, οι Τσετσένοι στην Ρωσία, οι Κούρδοι έναντι της Τουρκίας. Η παρουσία μιας εξαιρετικά συνεκτικής πρωτογενούς ομάδας είναι βασικό στοιχείο όλων των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της διεθνούς τρομοκρατίας, όπου λειτουργεί σε μικρές ομάδες ατόμων που συντονίζουν τις επιθέσεις τους σε κοντινό χρονικό διάστημα και για συγκεκριμένο σκοπό. Η συνοχή αυτή διέπει την εξής λογική σειρά (Pape and Feldman, 2013, σ. 65): α) αλληλεπιδρούν συνεχώς γύρω από θρησκευτικά, αθλητικά και κοινωνικά ζητήματα, β) μέσα από την αλληλεπίδραση ανακαλύπτουν ότι μοιράζονται έναν κοινό θυμό πάνω στα πολιτικά θέματα, γ) αυτός ο θυμός μετουσιώνεται στο συνδετικό υλικό που δημιουργεί την πρωτογενή ομάδα, και δ) τότε ένα εξωτερικό ερέθισμα καθοδηγεί την ομάδα να πραγματοποιήσει την επίθεση. Με άλλα λόγια, απλοί άνθρωποι, που υπό διαφορετικές συνθήκες δεν θυσιάζαν τον εαυτό τους, οδηγούνται να συμμετέχουν σε τρομοκρατικές πράξεις με μεγάλη πιθανότητα να χάσουν την ίδια τους τη ζωή.

Ορισμένα χαρακτηριστικά της τρομοκρατίας είναι αδιαπραγμάτευτα, όπως ότι αποτελεί μια πραγματικότητα και μια σοβαρή απειλή, η οποία το πιθανότερο είναι μακροπρόθεσμη. Οι τρομοκρατικές επιχειρήσεις μπορεί να έχουν διεθνή χαρακτήρα και συχνά διασυνοριακό αντίκτυπο. Η φύση της τρομοκρατικής απειλής μεταβάλλεται από τόπο σε τόπο, μπορεί επίσης να διαφέρει με την πάροδο του χρόνου, ενώ ορισμένες φορές μπορεί να τοπικά εντοπισμένη και άλλες φορές μέρος μιας ευρύτερης ατζέντας δημιουργημένη από ομάδες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά μέρη του κόσμου με διαφορετικούς στόχους. Οι τρομοκρατικές και αντιτρομοκρατικές στρατηγικές μπορεί να έχουν πρόσβαση σε προηγμένες τεχνολογίες, ειδικά στις τηλεπικοινωνίες, οι οποίες δημιουργούν νέες προκλήσεις για την πρόληψη και την τιμωρία του εγκλήματος. Σε ορισμένες περιστάσεις, οι προσπάθειες αντιμετώπισης των σύγχρονων απειλών από την τρομοκρατία οδήγησαν σε σοβαρές

παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ σε άλλες περιπτώσεις οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμβαίνουν επειδή η αντιτρομοκρατία χρησιμοποιείται ως δικαιολογία από τις κυβερνήσεις να εκμεταλλευτούν την κατάσταση για τους δικούς τους μικροπολιτικούς σκοπούς.

1.2 ΤΖΙΧΑΝΤ

Οι μελέτες έχουν δείξει ότι η ύπαρξη ένοπλων συρράξεων στο εσωτερικό οποιουδήποτε κράτους εντείνουν την εκδήλωση τρομοκρατικών πράξεων, ενώ οι περισσότερες τρομοκρατικές επιθέσεις σημειώνονται σε περιοχές συρράξεων. Όμως, η συνθήκη αυτή ισχυροποιήθηκε κατά πολύ μετά την 9/11, όπως φαίνεται από τη μείωση των διακρατικών τρομοκρατικών περιστατικών. Επιπλέον, σημειώνεται μια αύξηση των τρομοκρατικών περιστατικών στις μουσουλμανικές χώρες από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα κυρίως εξαιτίας της τζιχαντιστικής τρομοκρατίας. Είναι όμως κρίσιμο να γίνει διαχωρισμός του τζιχαντισμού ως μια σύγχρονη επαναστατική ιδεολογία και του τζιχάντ¹³ ως μια ισλαμική έννοια, που σημαίνει «αγώνας» και αναφέρεται σε όλες τις μορφές της θρησκευτικά εμπνευσμένης προσπάθειας – πνευματικής, προσωπικής, πολιτικής ή στρατιωτικής¹⁴.

Ο τζιχαντισμός και οι τζιχαντιστές καθορίζονται από το συνδυασμό των παρακάτω δύο χαρακτηριστικών. Πρώτον, υποβαθμίζουν την πνευματική και μη βίαιη πλευρά του τζιχάντ και δίνουν έμφαση στη μαχητική πτυχή επιχειρηματολογώντας ότι είναι καθήκον κάθε ικανού

¹³ **Jihad** () ως ισλαμική έννοια είναι ένας αξιόπαινος ή προσπάθεια, αλλά η ερμηνεία του τζιχάντ εξαρτάται από το γενικό πλαίσιο αναφοράς. Συχνά στη Δύση μεταφράζεται λανθασμένα ως «ιερός πόλεμος», ενώ κατά βάση σε θρησκευτικό και ηθικό επίπεδο αναφέρεται πρωτίστως στην μάχη του ανθρώπου να προωθήσει το σωστό και να αποτρέψει το λάθος. Στο Κοράνι το τζιχάντ έχει διάφορες ερμηνείες όπως η εσωτερική διάσταση της ανεξικακίας, η λεκτική και διαλεκτική πάλη απέναντι σε όσους απορρίπτουν το Ισλάμ και εξωτερική διάσταση ως η αυτοάμυνα έναντι στην επιθετικότητα των δικτών. Με την πάροδο των χρόνων επικράτησε η εσωτερική διάσταση ως η πνευματική πάλη ενάντια στον κατώτερο εαυτό (jihad al-nafs) και η φυσική διάσταση ως η μάχη με το σπαθί (jihad al-sayf), δηλαδή το μεγάλο τζιχάντ και το μικρό τζιχάντ. Στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου, η κλασική σχολή των μουσουλμάνων νομικών ασχολήθηκαν πρωτίστως σε θέματα κρατικής ασφάλειας και στρατιωτικής άμυνας των ισλαμιστικών βασιλείων και ως εκ τούτου εστίασαν κυρίως στο τζιχάντ ως στρατιωτικό καθήκον. Παρότι, το Κοράνι ρητά απαγορεύει την έναρξη του πολέμου και επιτρέπει μόνο τη μάχη ενάντια σε πραγματικούς εχθρούς, ωστόσο προνεωτεριστές μουσουλμάνοι νομικοί επέτρεψαν τους επεκτατικούς πολέμους ώστε να επεκταθεί η μουσουλμανική κυριαρχία πάνω σε μη μουσουλμανικές επικράτειες. Αντίθετα, αρκετοί σύγχρονοι μουσουλμάνοι στοχαστές επιμένουν σε μια ολιστική ανάγνωση του Κορανίου αποδίδοντας μεγάλη σημασία στον περιορισμό της στρατιωτικής δραστηριότητας του Κορανίου ως απάντηση στην εξωτερική επιθετικότητα (Afsaruddin, 2020).

¹⁴ Η σύνδεση του τζιχαντισμού με το τζιχάντ είναι εντελώς λανθασμένη και πραγματοποιείται από τα ισλαμοφοβικά στοιχεία, ώστε να καταδείξουν ότι το Ισλάμ στις αρχές του φέρει μια εγγενή βία, και από τους ίδιους τους τζιχαντιστές για λόγους πολιτικής.

μουσουλμάνου. Η βάση αυτής της λογικής εδράζει ότι οι Δυτικοί, οι Εβραίοι και οι άπιστοι εν γένει θέλουν να καταστείλουν το Ισλάμ και μόνο μέσα από κτηνώδεις πράξεις βίας θα υπερασπιστούν τα μουσουλμανικά εδάφη και θα απελευθερωθεί η *ummah* (κοινότητα των πιστών). Δεύτερον, ακολουθούν το δόγμα του Σαλαφισμού που προωθεί μια ακραία πουριτανική ερμηνεία του Σουνιτικού Ισλάμ ελπίζοντας να μιμηθεί την εποχή των «ευσεβών προγόνων», δηλαδή των πρώτων γενεών που διαδέχτηκαν τον Προφήτη Μωάμεθ¹⁵. Η ερμηνεία αυτή εξηγεί την εχθρότητα απέναντι σε άλλα δόγματα και θρησκείες, την απόρριψη όλων των σύγχρονων κοσμικών νομοθεσιών και της δημοκρατίας, και την αμείλικτη επιβολή της δημόσιας ηθικής, της αυστηρής ενδυμασίας, ειδικά για τις γυναίκες, και άλλων κοινωνικών κανόνων (Neumann, 2014, σ. 9). Βέβαια ο σαλαφισμός δεν είναι ένα ενιαίο κίνημα και θα ήταν μέγιστο λάθος ένα δόγμα να θεωρηθεί υπεύθυνο για την τρομοκρατική βία. Αντίθετα, εργαλειοποιείται ώστε να εξυπηρετήσει τους πολιτικούς σκοπούς του τζιχάντ, ώστε να υπάρχει μια ιδεολογική βάση με την οποία οι οπαδοί της μπορούν να ταυτιστούν και να βρουν έρεισμα.

Οι τζιχαντιστές ακολούθησαν τη στρατηγική να εστιάσουν στον κοντινό εχθρό αντί για τις ξένες δυνάμεις παράλληλα με τα μέτρα αντιτρομοκρατικής ασφάλειας που υιοθέτησε η Δύση. Βέβαια, η αύξηση αυτή της τρομοκρατίας στις μουσουλμανικές χώρες είναι σαφώς ανάλογη με την αντίδραση του μουσουλμανικού κόσμου στις επιλεγμένες παρεμβάσεις –στρατιωτικές και διπλωματικές– της παγκόσμιας κοινότητας στις εμφύλιες συρράξεις σε μουσουλμανικές χώρες που υποκρύπτουν συμφέροντα για την ίδια (Smith και Zeigler, 2017, σσ. 5-6).

Η τρομοκρατία εμπνευσμένη από το τζιχάντ είναι μια νέα εξέλιξη του φαινομένου και θεωρείται ως «το προϊόν του συνδυασμού της ισλαμιστικής ιδεολογίας και της ιδέας του τζιχάντ... [στο πλαίσιο] προαγωγής των στόχων του Ισλάμ» (van Zijdewijn, 2014, σ. 61). Ο ορισμός εστιάζει στα άτομα που όντως «έχουν τραβήξει την σκανδάλη» ή πυροδότησαν

¹⁵ Από το πλαίσιο αυτό εξαιρούνται οι στρατιωτικές Σιϊτικές οργανώσεις όπως η Hezbollah και η Hamas, καθώς αφενός η πρώτη θεωρείται ως «αποστατική» από το Ισλαμικό Κράτος, την al-Qaeda και τις συναφείς οργανώσεις, ενώ η δεύτερη καταδικάζεται για την αναγνώριση της κοσμικής νομοθεσίας και της διεξαγωγής εκλογών (Neumann, 2014, σσ. 9-10). Οι συγκρούσεις ανάμεσα στις τζιχαντιστικές και τις σιϊτικές οργανώσεις έχουν υπάρξει ιδιαίτερα βίαιες, ενώ η αντίθεση αυτή έχει γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από δυνάμεις που θέλουν να ελέγξουν την μια ή την άλλη πλευρά.

βόμβες κι όχι στην παθητική στήριξη όπως η χρηματοδότηση ή η διευκόλυνση των τρομοκρατικών επιθέσεων.

Οι ξένοι τρομοκράτες μαχητές –εφεξής θα χρησιμοποιείται το αγγλικό ακρώνυμο FTFs (Foreign Terrorist Fighters)— είναι σημαντικοί παίκτες γιατί επηρεάζουν ζωτικά τις συγκρούσεις που συμμετέχουν, όπως έγινε στο Ιράκ μετά το 2003 με την προώθηση της θρησκευτικής βίας και των αδιάκριτων τακτικών. Πιο σημαντικά όμως, η κινητοποίηση των FTFs ενδυναμώνουν τις διεθνικές τρομοκρατικές ομάδες, όπως η al-Qaeda, γιατί η συμμετοχή στον πόλεμο είναι το κυρίαρχο σκαλοπάτι για πιο εξτρεμιστική στρατιωτική δράση. Τα περισσότερα στελέχη της al-Qaeda είναι πρώην FTFs, ενώ οι περισσότερες σύγχρονες διεθνικές τζιχαντιστικές οργανώσεις είναι απόρροια των FTFs κινητοποιήσεων. Για τον λόγο αυτό, οι FTFs είναι το κλειδί κατανόησης της διεθνικής ισλαμιστικής πολεμικής (Hegghammer, 2010, σ. 53). Η έμφαση στους μουσουλμάνους FTFs γίνεται πρώτον γιατί έχουν επηρεάσει πολύ περισσότερες συγκρούσεις από FTFs άλλου ιδεολογικού προσανατολισμού. Δεύτερον, η εμπλοκή τους σε μεγάλες συρράξεις, όπως το Ιράκ και το Αφγανιστάν, όπως επίσης ο ρόλος τους ως μεσολαβητές στρατολόγησης για την al-Qaeda, τους καθιστά μια ιδιαίτερα σημαντική πρόκληση για τη σύγχρονη διεθνή ασφάλεια.

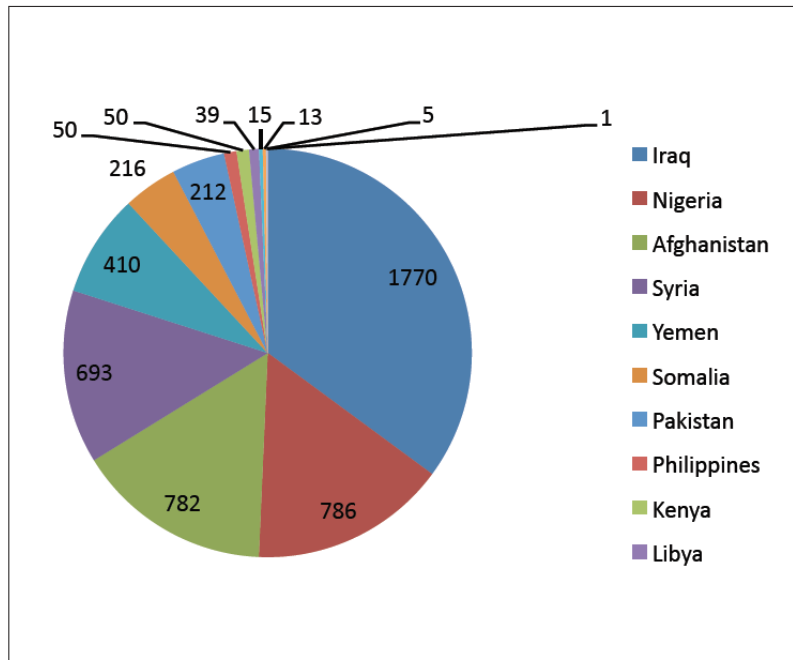
Παρότι συμβάντα όπως ο θάνατος του Osama Bin Laden και των ηγετικών στελεχών της al-Qaeda και οι ειρηνικές εξεγέρσεις της Αραβικής Άνοιξης οδήγησαν σε θεωρίες ότι ο τζιχαντισμός είχε υποχωρήσει, οι σχετικές ομάδες ανασυντάχθηκαν και συσπειρώθηκαν γύρω από το Ισλαμικό Κράτος αναζωπυρώνοντας τον τζιχαντισμό, ίσως στην πιο επικίνδυνη μορφή του. Οι ομάδες χρησιμοποιούν μια πλειάδα τακτικών εκτεινόμενες από την κλασική τρομοκρατία, π.χ. βομβιστικές επιδρομές, σε λιγότερο συμβατικές μεθόδους, όπως οι ενέδρες και πυροβολισμοί.

Χαρακτηριστική είναι η έρευνα του “The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence” τον Νοέμβριο του 2014¹⁶, που βασίστηκε σε στοιχεία διαθέσιμα από το BBC, τοπικές ΜΚΟ, ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, τοπικές εφημερίδες, ΜΜΕ και εξειδικευμένα blogs. Για την περίοδο μελέτης καταγράφηκαν ο χρόνος, τοποθεσία, είδος επίθεσης, ο αριθμός των θανάτων, η ιδιότητα των θυμάτων, ο στόχος, η ομάδα, η μέθοδος

¹⁶ Η έρευνα δημοσιεύτηκε με τον τίτλο “The New Jihadism: A Global Snapshot” υπό την επιμέλεια του Peter R. Neumann.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

ανάληψης ευθύνης και οι πηγές. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι γεωγραφικά η διασπορά των τζιχαντιστικών επιθέσεων εστιάζει στην Μέση Ανατολή και την Αφρική με τους μισούς περίπου θανάτους να τοποθετούνται στην Συρία και το Ιράκ, ενώ οι υπόλοιποι στην Νιγηρία, Αφγανιστάν, Υεμένη, Σομαλία και Πακιστάν, όπως φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

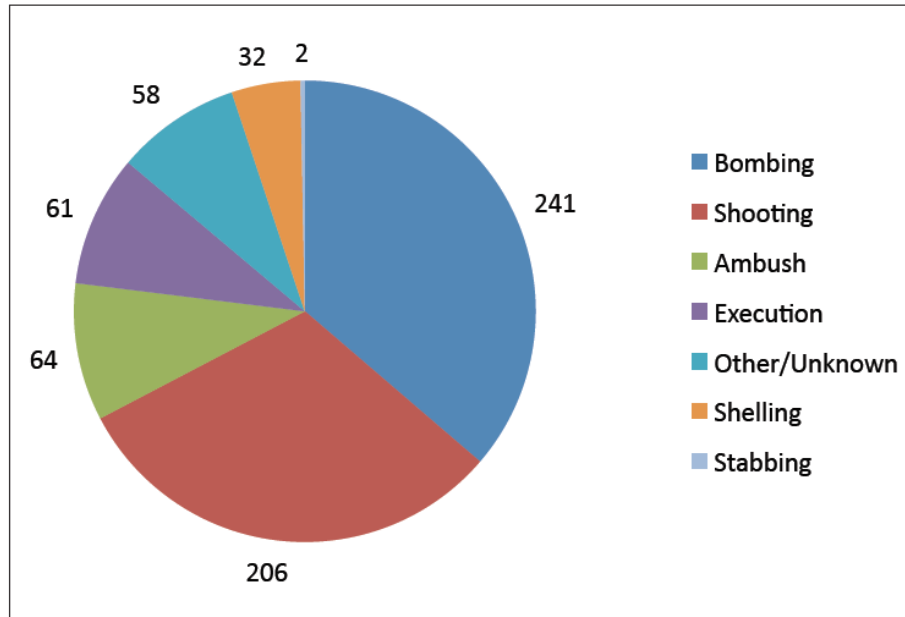

Διάγραμμα 3: Θάνατοι ανά χώρα (Πηγή: Neumann, 2014, σ. 13)

Η γεωγραφική συγκέντρωση των τρομοκρατικών επιθέσεων συνηγορεί στην κατάρριψη του μύθου για τον ισλαμικό φονταμενταλισμό, καθώς ένα παγκόσμιο τζιχάντ θα απαιτούσε μια μεγαλύτερη και αναλογικότερη εξάπλωση των επιθέσεων ανά την υφήλιο. Αντίθετα, οι επιθέσεις συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες περιοχές και σχετίζονται με συγκεκριμένες συνθήκες ξένης –δηλαδή κυρίως δυτικής– κατοχής και ανάπτυξης ξένων στρατευμάτων με σκοπό τον έλεγχο και την επιβολή.

Επιπλέον, όπως ήδη αναφέρθηκε, οι μέθοδοι των επιθέσεων έχουν εξελιχθεί από τις πατροπαράδοτες βομβιστικές επιθέσεις σε πιο βίαιες μεθόδους όπως η εκτέλεση, το μαχαίρωμα, οι οβίδες κλπ.:

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

Διάγραμμα 4: Μέθοδοι επίθεσης (Neumann, 2014, σ. 19)

Ένα ακόμα σημειολογικό στοιχείο είναι η ιδιότητα των θυμάτων καταδεικνύοντας το στόχο της εκάστοτε επίθεσης και της τζιχαντιστικής ομάδας που ανέλαβε την ευθύνη. Δηλαδή στην Συρία και το Αφγανιστάν η πλειοψηφία των θυμάτων ήταν στρατιωτικοί, στην Νιγηρία και την Κένυα ήταν πολίτες, ενώ στην Σομαλία, τέλος, αξιωματούχοι της κυβέρνησης. Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται οι ιδιότητες των θυμάτων ανά χώρα:

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
 Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

	Άμαχοι	Στρατιωτικοί	Αστυνομία	Αξιωματούχοι	Τζιχαντιστές	Άγνωστο	Σύνολο
Αφγανιστάν	124	285	95	21	248	9	782
Αίγυπτος	0	5	0	0	0	0	5
Ινδία	5	3	0	0	5	0	13
Ιράκ	815	562	33	13	292	55	1770
Καμερούν	3	2	0	0	10	0	15
Κένυα	48	0	2	0	0	0	50
Λιβύη	3	36	0	0	0	0	39
Νίγηρας	0	1	0	0	0	0	1
Νιγηρία	681	28	3	15	59	0	786
Πακιστάν	70	35	13	11	76	7	212
Σομαλία	30	145	1	22	18	0	216
Συρία	151	372	0	2	166	2	693
Υεμένη	138	235	0	0	37	0	410
Φιλιππίνες	12	14	0	0	24	0	5

Πίνακας 1: Θάνατοι ανά ιδιότητα θυμάτων και χώρα (Neumann, 2014, σ. 17)

Η έρευνα καταλήγει σε δύο πολύ απτά συμπεράσματα. Πρώτον, ότι παρότι ο αριθμός των θυμάτων μόνο μέσα σε ένα μήνα ανέρχεται σε 5.042 άτομα, σχεδόν καμία από τις επιθέσεις αυτές δεν αναμεταδόθηκαν στα δυτικά ΜΜΕ. Η διαπίστωση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την κοινή πεποίθηση ότι οι ειδήσεις για τις τζιχαντιστικές επιθέσεις κατακλύζουν τα ΜΜΕ, όπως επίσης αποδεικνύεται ότι η πλειοψηφία των θυμάτων είναι άμαχοι και μουσουλμάνοι. Δεύτερον, ο τζιχαντισμός είναι ένα διεθνές ιδεολογικό κίνημα, το οποίο δεν μπορεί να εξαληφθεί με στρατιωτικές επιθέσεις, αλλά αντίθετα οι ιδεολογίες βρίσκουν τη σωστή στιγμή βάσει συγκυριών να αναγεννηθούν. Τέλος, το τζιχαντιστικό κίνημα δεν είναι αποκλειστικά τρομοκρατικό, καθώς βρίσκει τον τρόπο να προσαρμοστεί σε νέες συνθήκες και πολύ πιθανόν στο μέλλον οι τζιχαντιστικές ομάδες να αντιμάχονται η μια την άλλη αντί για τους «αντικειμενικούς» εχθρούς (Neumann, 2014, σ. 23).

1.3.0 ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ AL-QAEDA

Ο ρόλος της al-Qaeda στην εργαλειοποίηση της τρομοκρατίας στον πόλεμο κατά της Δύσης και των εχθρών του Ισλάμ υπήρξε εξόχως σημαντικός κατά τον 21^ο αιώνα, καθώς αποτέλεσε την πρώτη τρομοκρατική οργάνωση που επιχειρησιακά σχεδίασε μεγάλες επιθέσεις, με προεξάρχουσες αυτές της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στο World Trade Center και το Πεντάγωνο. Με αυτό τον τρόπο κέρδισε το σεβασμό και την αξιοπιστία στους κύκλους των εξτρεμιστικών οργανώσεων καταφέροντας να μεταφέρει την αντιπαράθεση ως «...έναν πόλεμο ενάντια στο Ισλάμ και κάλεσε τους μουσουλμάνους να αναλάβουν το θρησκευτικό τους καθήκον και να εναντιωθούν στη Δύση» (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2019, σ. 14). Αντίθετα, οι μέχρι τότε συγκρούσεις θεωρήθηκαν ως αμυντικοί πόλεμοι ανάμεσα σε τοπικούς μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Η επέμβαση στο Ιράκ το 2003 έδωσε την ευκαιρία στην al-Qaeda να την μετουσιώσει ως επίθεση προς όλο τον μουσουλμανικό κόσμο και στο κάλεσμα της ανταποκρίθηκαν περίπου 4.000 με 5.000 FTFs στην πλειονότητά τους γύρω στα 20 έτη και από την Μέση Ανατολή αντιπροσωπεύοντας μια νέα γενιά μαχητών. Συνεπώς, μετά το 2001 οι FTFs συνδέθηκαν με διεθνή τρομοκρατικά δίκτυα, πρωτίστως με την al-Qaeda, και ως αποτέλεσμα θεωρήθηκαν ως μια κυρίαρχη τρομοκρατική απειλή με την επιστροφή τους στα κράτη διαμονής ή καταγωγής τους.

Αδιαμφισβήτητα, η σημαντικότερη προσωπικότητα της οργάνωσης υπήρξε ο Osama bin Laden, ο ιδρυτής της al-Qaeda. Δημιούργησε την ομάδα το 1988 με σκοπό να εστιάσει σε συμβολικές πράξεις τρομοκρατίας αντί σε στρατιωτικές εκστρατείες. Παρότι, ο ίδιος δεν συμμετείχε ποτέ σε ένοπλες συρράξεις, από 1989 εκμεταλλεύτηκε τις σημαντικές διασυνδέσεις, που είχε η οικογένειά του, για να χρηματοδοτήσει το νέο του εγχείρημα για ένα παγκόσμιο βίαιο τζιχάντ. Στην πορεία των ετών συνέδεσε το όνομά του με μερικές από τις αιματοβαμμένες τρομοκρατικές επιθέσεις, όπως η βόμβα στο Άντεν της Υεμένης στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η επίθεση σε Αμερικάνους στρατιώτες στην Μογκαντίσου της Σομαλίας το 1993, τη δολοφονία του Προέδρου της Αιγύπτου, Hosni Mubarek, το 1995, ο βομβαρδισμός του κέντρου εκπαίδευσης της Εθνικής Φρουράς των ΗΠΑ το 1995, το βομβαρδισμό των πύργων Khobar στο Νεπάλ το 1996, οι βομβαρδισμοί στις Πρεσβείες των ΗΠΑ σε Κένυα και Τανζανία και φυσικά η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους το 2001 (History.com Editors, 2020).

Η δράση του τον κατέστησε ως τον νούμερο 1 καταζητούμενο για το FBI και, ειδικά, μετά την 9/11 η σύλληψή του κατέστη προτεραιότητα για τις αμερικανικές κυβερνήσεις εδραιώνοντας την πολιτική του «παγκόσμιου πολέμου κατά της τρομοκρατίας», που άλλαξε τις ισορροπίες ανάλογα με την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου και εξάπλωσε τη σπίθα του τζιχάντ στο μουσουλμανικό κόσμο. Το κεντρικό μήνυμα ότι το Ισλάμ τίθεται υπό επίθεση από τη Δύση ενισχύεται από την ισλαμοφοβία και τις απαγορεύσεις προς τους Μουσουλμάνους.

Ο βασικός στόχος ήταν η εκδίωξη των αμερικανικών στρατευμάτων από τον Περσικό Κόλπο με χρονικό ορόσημο το 1990, όταν οι ΗΠΑ απέστειλαν χιλιάδες στρατιωτών για τη διαχείριση της ιρακινής εισβολής στο Κουβέιτ και έκτοτε διατηρούσαν πολυάριθμο στρατό μέχρι σήμερα. Από το 1995 η al-Qaeda ξεκίνησε τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις οποίες 71 βομβιστές καμικάζι σκοτώθηκαν, εκ των οποίων το 62% προέρχονταν από τη Σαουδική Αραβία ή άλλες μουσουλμανικές χώρες όπου στρατοπέδευαν τα αμερικανικά στρατεύματα και το 18% από μουσουλμανικές χώρες που απολάμβαναν τη στήριξη των ΗΠΑ (Pape and Feldman, 2013, σ. 23). Υπό την προστασία των Αφγανών Ταλιμπάν διεθνοποίησε την ατζέντα της al-Qaeda πιστεύοντας ότι υποχρέωση της οργάνωσης ήταν η προστασία της παγκόσμιας ισλαμικής κοινότητας (*ummah*) από την επιθετικότητα της Δύσης, με έμφαση στις ΗΠΑ. Ο bin Laden θεωρούσε ότι με τις προκλήσεις θα δελείζε τις ΗΠΑ σε έναν πόλεμο ενάντια στο μουσουλμανικό καθεστώς, ο οποίος με τη σειρά του θα σφυρηλατούσε τον μουσουλμανικό κόσμο να εξεγερθεί έναντι στη Δύση (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 13).

Η δράση της al-Qaeda ξεκίνησε αρκετά πριν την επίθεση της 9/11 και χωρίζεται σε τρεις (3) περιόδους: α) από το 1995 έως το 2002 επικεντρώθηκε στην άμεση επίθεση κατά των ΗΠΑ με επιθέσεις σε πρεσβείες, στρατιωτικές δυνάμεις στις χώρες του Κόλπου, αλλά και την ενδοχώρα των ΗΠΑ, β) από το 2002 έως το 2005 με επιθέσεις προς τις χώρες-συμμάχους των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή, και γ) από το 2006 έως τα μέσα της δεκαετίας του 2010 μεταστροφή στις απευθείας επιθέσεις κατά των ΗΠΑ (Pape and Feldman, 2013, σσ. 180-181).

Ο θάνατος του Bin Laden, τον Μάιο του 2011, στο στρατόπεδό του κοντά στο Ισλαμαμπάντ στο Πακιστάν έφερε ανακατατάξεις στην οργάνωση. Η εκρηκτική άνοδος του ISIS¹⁷ (Da'esh¹⁸)

¹⁷ Η οργάνωση έχει αλλάξει αρκετά ονόματα στην πάροδο των χρόνων και χρησιμοποιούνται παράλληλα αρκετά από αυτά. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ήταν γνωστό ως **Jama'at al-Tawhid wal-Jihad (Organisation of Monotheism and Jihad)**. Το 2004 με την εισβολή της διεθνούς δύναμης στο Ιράκ, η ομάδα συσχετίστηκε με την

στη Συρία και το Ιράκ, αλλά και παγκοσμίως, αναμφισβήτητα αμφισβήτησε, και πιθανώς ανέτρεψε, την κυριαρχία της al-Qaeda ως παγκόσμιο ηγέτη του πολεμικού τζιχάντ. Παράλληλα, ο διάδοχος του bin Laden, Ayman al-Zawahiri εμφανώς αποστασιοποιήθηκε από τα διεθνή γεγονότα και απομακρυνόταν από τους συνεργάτες του σε Συρία, Υεμένη, Βόρεια Αφρική και αλλού, καθώς υιοθέτησε μια διαφορετική, πιο μετριοπαθή, στρατηγική αποφεύγοντας τις μεγάλης κλίμακας επιθέσεις ως αντίμετρο στην αντιτρομοκρατική πίεση που δέχεται η οργάνωση (Lister, 2019). Έτσι υπό την ηγεσία του η al-Qaeda στόχευσε στη δημιουργία του μελλοντικού χαλιφάτου μέσω της νομιμοποίησης της οργάνωσης στο γενικό πληθυσμό. Για να το πετύχει αυτό, αμαύρωσε τη φήμη του ISIS, που ήταν ο βασικός αντίπαλος στις περιοχές των συγκρούσεων, ενώ η μετριοπαθής αυτή προσέγγιση κρίθηκε ως παθητική και ώθησε αρκετά μέλη να προσχωρήσουν στον ISIS.

Επιπλέον, η αποτυχημένη τρομοκρατική επιχείρηση τον Σεπτέμβριο του 2014 να καταλάβουν την φρεγάτα Zulfar του Πακιστανικού Ναυτικού και να τη χρησιμοποιήσουν για να βυθίσουν ένα πλοίο του Αμερικανικού Ναυτικού προκαλώντας πόλεμο ανάμεσα στο Πακιστάν και τις ΗΠΑ, έφεραν τον ίδιο τον al-Zawahiri και την οργάνωση σε δεινή θέση. Το 2015 αναρριχάται στην ηγεσία ο Hamza bin Laden, γιός του Osama, με σκοπό την επανένωση και επενεργοποίηση το παγκόσμιο κίνημα της al-Qaeda, αλλά ο θάνατός του το 2019, με την υποστήριξη της διακυβέρνησης Trump, επανέφερε τον al-Zawahiri στο προσκήνιο.

Το 2016 το al-Nusra front¹⁹, εφεξής ANF, διασπάστηκε από την al-Qaeda και μετονομάστηκε σε Jabhat Fateh al-Sham (Μέτωπο για την Κατάληψη του Λεβάντε) με στόχο

Al-Qaeda και μετονομάστηκε σε **al-Qaeda in Iraq (AQI)**. Το 2006 με τον θάνατο του ιδρυτή της, Abu Musab al-Zarqawi, άλλαξε πάλι όνομα σε **Islamic State in Iraq (ISI – Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ)**. Το 2013 συγχωνεύτηκαν το ISI με το al-Nusra για κοινή δράση υπό το όνομα **Islamic State in Iraq and Syria (ad-Dawlah al-Islamiyah fil Iraq wash-Sham)**, γνωστό ως **ISIS**. Το 2014 με την κατάληψη της Μοσούλης, έγινε τελική μετονομασία ως **Islamic State (IS – Ισλαμικό Κράτος)**.

Η προβληματική μετάφραση της λέξης “al-sham”, η οποία αποδίδεται άλλοτε ως «Λεβάντε» άλλοτε ως «Ευρύτερη Συρία» ή μόνο «Συρία» οδηγεί στην εναλλακτική ονομασία **Islamic State in Iraq and Levante (ISIL)**. Οι όροι χρησιμοποιούνται εναλλακτικά από τα δυτικά κράτη, τους διεθνείς οργανισμούς και τα ειδησεογραφικά πρακτορεία, ανάλογα με τις πολιτικές στοχεύσεις. Η ίδια η ομάδα προτιμάει το ακρώνυμο IS, που είναι περισσότερο ευρύς όρος και προδίδει τις επεκτατικές της φιλοδοξίες (Irshaid, 2015 ; Khan, 2015).

¹⁸ Η διαφορά του Da’esh με το ISIS ή το ISIL είναι καθαρά φωνητική. Επί της ουσίας, Da’esh η φωνητική εκφορά του ακρώνυμου στα αραβικά του ISIS, δηλαδή του **ad-Dawlah al-Islamiyah fil Iraq wash-Sham**. Συνήθως, οι υποστηρικτές της ομάδας αντιτίθενται στην χρήση αυτού του όρου (Irshaid, 2015 ; Khan, 2015).

¹⁹ Το **al-Nusra Front (Jabhat al-Nusra)** υπήρξε από το 2012 μια από τις σημαντικότερες και με την περισσότερη επιρροή ομάδες του εμφυλίου πολέμου της Συρίας. Η στελέχωσή του ήταν κατά κύριο λόγο από Σύριους με στόχο

«...την κυριάρχηση της ένοπλης αντιπολίτευσης εντός του εμφυλίου πολέμου της Δημοκρατίας Αραβικής Συρίας με απώτερο στόχο την ανατροπή του Bashar al-Assad και την εγκαθίδρυση ενός τζιχαντιστικού εμιράτου στην Συρία» (UNODC, 2019, σ. 20). Παρόλα αυτά, πολλοί αναλυτές σημειώνουν ότι το Jabhat Fateh al-Sham πρόκειται για συγκαλυμμένο συνεργάτη της al-Qaeda, που μέσω της μετονομασίας προσπαθεί να λειάνει τις εξτρεμιστικές εκφάνσεις ώστε να κερδίσει την υποστήριξη των στρατιωτικών φατριών και του γενικού πληθυσμού, και παράλληλα να προστατευτεί από τα βέλη των δυτικών κυβερνήσεων.

Τον Νοέμβριο όμως του 2020 φέρεται ο al-Zawahiri να είναι νεκρός, οπότε η αλλαγή ηγεσίας πρέπει να είναι ένα όνομα ευρείας αναγνώρισης και αποδοχής στον εξτρεμιστικό χώρο, το οποίο φαντάζει δύσκολο καθώς την τελευταία διετή σκοτώθηκαν αρκετά ηγετικά στελέχη της οργάνωσης. Η μετάβαση αυτή εμπεριέχει δύο επιπτώσεις αφενός το κενό ισχύος που δημιουργείται μαζί με τα προβλήματα επικοινωνίας με τα παρακλάδια της οργάνωσης και αφετέρου η μεταστροφή της οργάνωσης σε νέες θεαματικές επιθέσεις, ενώ ο πυρήνας και τα παρακλάδια της οργάνωσης πιθανώς να πιέσουν για έναν δοκιμασμένο στο πεδίο της μάχης ηγέτη.

Περαιτέρω, ο διάδοχος θα επωφεληθεί από την παρακμή του ISIS, ο οποίος έχει αποδυναμωθεί σημαντικά από τότε που έχασε το Χαλιφάτο, αλλά παρόλα αυτά διατηρεί υποστηρικτές στην Συρία και σε άλλες χώρες και η ιδεολογία του παραμένει ισχυρή. Έτσι, ο νέος αρχηγός της al-Qaeda πρέπει να εξασφαλίσει την αφοσίωση των τοπικών παρακλαδιών, όπως αυτό της Υεμένης, και παράλληλα να ενδυναμώσει το διεθνές όνομα της οργάνωσης, ώστε να προσελκύσει νέα μέλη και να δημιουργήσει νέες συνεργασίες. Το μέσο για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι θα πρέπει να διεξάγει τρομοκρατικές επιθέσεις μεγάλου βεληνεκούς στη Δύση ή να κερδίσουν την προσοχή με άλλο τρόπο. Η τακτική αυτή θα τον

την εκδίωξη του Προέδρου Μπασάρ αλ-Άσαντ από τη διακυβέρνηση παρά με τους διεθνείς στόχους εγκαθίδρυσης ενός ισλαμικού κράτους, που υιοθέτησε ο ISIS. Γι' αυτό τον λόγο, τα στελέχη του al-Nursrah αρνήθηκαν την συγχώνευση με τον ISIS το 2013, παρότι το ίδιο έτος έγινε παρακλάδι της Αλ-Κάιντα. Από το 2016 μετονομάστηκε σε **Jabhat Fatah al-Sham (Front for the Conquest of the Levant)**, ενώ το 2017 ο αρχηγός του Jabhat Fatah al-Sham ανακοίνωσε ότι δε συνεργάζεται με την Αλ-Κάιντα και δρα ως χωριστή οντότητα. Σκοπός αυτού του διαχωρισμού είναι η αποδέσμευση του Μετώπου από τη φήμη που έχει για διάπραξη κτηνωδιών και μια καινούργια αρχή, ώστε να βρει μεγαλύτερη διεθνή υποστήριξη και να εδραιωθεί ως ισχυρός πόλος της συριακής αντιπολίτευσης (Roberts, 2016). Είναι σημαντικό να διαχωριστεί το μήνυμα που διέδιδε το ANF σε σύγκριση με τον ISIS. Το ANF καλεί για αγώνα ενάντια στο καθεστώς Assad, ο ISIS ενθαρρύνει τον αγώνα ενάντια σε όλο τον κόσμο, χωρίς να περιορίζεται στα όρια της Συρίας, διευρύνοντας το μήνυμα και προσελκύοντας περισσότερους υποστηρικτές και FTFs (Fainberg, 2017, σ. 30).

βοηθήσει να αποδείξει τις προθέσεις του και να τον ξεχωρίσει από τους τοπάρχες, που ανταγωνίζονται για μέλη και χρηματοδότηση (Byman, 2020). Παρόλα αυτά, η al-Qaeda παραμένει μια σημαντική απειλή παγκοσμίως με τα περιφερειακά παρακλάδια²⁰ να ενεργοποιούνται και να διεξάγουν επιθέσεις με μαζικές απώλειες συνεχίζοντας να χρησιμοποιούν τους FTFS, ορισμένοι από τους οποίους πιθανώς να ήταν μέλη του ISIS και τώρα μεταστρέψουν την υποταγή τους.

Είναι όμως πολύ βασικό να υπογραμμιστεί ότι ούτε η αντι-σοβιετική τζιχάντ της δεκαετίας του 1980 ούτε η μετέπειτα αντι-αμερικανική αποτέλεσαν το βασικό παράγοντα συγκρότησης της οργάνωσης. Δημιούργησαν, όντως, τις συνθήκες συνάντησης του Bin Laden και του Al-Zawahiri, οι οποίοι ίδρυσαν την οργάνωση. Όμως το ιδεολογικό υπόβαθρο εδράζει σε ένα ισλαμικό κοινωνικό κίνημα με 80χρονη ιστορία και στις διδαχές των ιδεολόγων του με εμφανείς επιρροές από την αιγυπτιακή Μουσουλμανική Αδερφότητα. Παρόλα αυτά, το σημαντικό γεγονός που πυροδότησε την ενεργή δράση της al-Qaeda ήταν η εισβολή στον Κόλπο, που ερμηνεύτηκε από τους Σαλαφιστές «...ως μια εισβολή απίστων στη «Γη των Δύο Ιερών»» και έντυσε ιδεολογικά το εγχείρημα εστιάζοντας στο μίσος κατά της Δύσης (Pape and Feldman, 2013, σσ. 182-182).

²⁰ Η Αλ-Κάιντα στο Αφγανιστάν, στο Ισλαμικό Μαχρέμπ, στην Ινδική υπο-ήπειρο, στην Αραβική Χερσόνησο, η al-Shabaab στην Ανατολική Αφρική, Jama'at Nusrat al-Islam wal Muslimin στο Μάλι και στο Τζαμού και Κασμίρ.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ FTFs

Το φαινόμενο του «ξένου μαχητή» δεν είναι πρόσφατη επινόηση, αλλά αντίθετα μαχητές από ξένες χώρες πολέμησαν σε σχεδόν 100 εμφυλίους πολέμους ήδη από τον 19^ο αιώνα. Επί παραδείγματι, στην Επανάσταση του 1821 ήρθαν μαχητές από διάφορες χώρες²¹ της Ευρώπης να πολεμήσουν μαζί με τους Έλληνες Επαναστάτες υπέρ της ανεξαρτησίας. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Ισπανικός Εμφύλιος Πόλεμος (1936-1939) στον οποίο πολέμησαν περίπου 50.000 εθελοντές από πάνω από 50 χώρες και για τις δύο πλευρές (UNODC, 2019, σ. 3 ; Perliger and Milton, 2016, σ. 4). Ενώ στον Αραβο-ισραηλινό Πόλεμο του 1948 περίπου 5.000 άτομα από όλο τον κόσμο αποτέλεσαν το Στρατό Σωτηρίας, που δημιουργήθηκε και χρηματοδοτήθηκε από τον Αραβικό Σύνδεσμο, ενώ εκπαιδεύτηκε και ηγήθηκε από Ιρακινούς και Σύρους στρατιωτικούς (Hegghammer, 2010, σ. 58). Παρότι όμως δεν πρόκειται ούτε πρωτοεμφανιζόμενο και ούτε μουσουλμανικό φαινόμενο, κατά τον 20^ο αιώνα πήρε μια νέα διάσταση καθώς συνδέθηκε με τη θρησκεία σχεδόν σε όλες τις συρράξεις στον ισλαμικό κόσμο από την εισβολή των Σοβιετικών στο Αφγανιστάν κι έκτοτε. Ειδικά μετά την 9/11 ο όρος «ξένος μαχητής» συνδέθηκε ευρέως στο συλλογικό υποσυνείδητο με τους όρους «μουσουλμάνος», «ισλαμιστής» ή «τζιχαντιστής».

Οι περισσότερες πολιτικές συγκρούσεις στο παρελθόν που προσέλκυσαν ξένους μαχητές μοιράζονται ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά όπως: α) μια εθνικιστική διάσταση στο βαθμό που ο αντικειμενικός στόχος ήταν η αλλαγή της κοινωνικοπολιτικής τάξης σε μια συγκεκριμένη πολιτεία, β) ο πολιτικός αγώνας οδήγησε σε ένα εμφύλιο πόλεμο που αντανάκλούσε μια σύγκρουση ανάμεσα αυτών που μπορούν να χαρακτηριστούν ολοκληρωτικές ιδεολογίες, όπως οι περιπτώσεις του Ισπανικού ή του Ρωσικού Εμφυλίου Πολέμου) ή διεθνικά ζητήματα, όπως η Αραβική Εξέγερση του 1936 και η νομιμοποίηση των αποικιακών πολιτικών, και γ) η βία που περιοριζόταν σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Οι πρόσφατες, όμως, περιπτώσεις πολιτικών αγώνων που προσελκύουν ξένους μαχητές, έχουν διαφορετικές δυναμικές. Πρώτον, οι σύγχρονες ομάδες στρατολόγησης ξένων μαχητών απορρίπτουν την έννοια έθνους-κράτους

²¹ Οι εθελοντές που πολέμησαν για την ανεξαρτησία της Ελλάδας έμειναν γνωστοί με τον όρο «Φιλέλληνες» και αγγίζουν περίπου τους 1.000 καταγεγραμμένους από διάφορες χώρες όπως: 324 από τα γερμανικά κρατίδια, 196 Γάλλοι, 99 Άγγλοι, 35 Ελβετοί, 30 Πολωνοί, 17 Ολλανδοί και Βέλγοι, 9 Ούγγροι, 9 Σουηδοί, 9 Ισπανοί, 8 Δανοί και 33 άγνωστης εθνικότητας (Παπαγεωργίου, 2004, σσ. 116-117).

και του εθνικισμού και φιλοδοξούν να συμμετάσχουν σε έναν παγκόσμιο, βίαιο αγώνα. Δεύτερον, εφόσον αυτές οι ομάδες προωθούν μια ιδεολογία με ισχυρές θρησκευτικές συνιστώσες είναι ανοιχτές κυρίως σε ξένους μαχητές από συγκεκριμένες θρησκευτικές κοινότητες. Τρίτον, η διεθνική φύση του σύγχρονου τζιχάντ οδηγεί σε μια κατάσταση όπου πολλοί από τους ξένους μαχητές πρέπει να πολεμήσουν ενάντια στις χώρες καταγωγής τους ή σε αντίθεση με τα δηλωμένα συμφέροντα των χωρών τους. Αντίθετα στο παρελθόν, σπάνια οι ξένοι μαχητές έρχονταν αντιμέτωποι με τέτοιες αντιφατικές δεσμεύσεις. Τέλος, η διεθνική φύση των σύγχρονων ομάδων που στρατολογούν ξένους μαχητές συμβάλλει, επίσης, στη δυσκολία αποσαφήνισης του όρους FTF (Perliger and Milton, 2016, σ. 4).

Παράλληλα, το φαινόμενο των ξένων μαχητών παρουσιάζει δυσκολίες στην μελέτη, κυρίως λόγω της έλλειψης πραγματικών δεδομένων για τον αριθμό, την ταυτότητα, τις διαδρομές και τα κίνητρά τους. Επιπλέον, ο Hegghammer (2010, σ. 55) επισημαίνει ότι συνήθως η μελέτη των ξένων μαχητών περιορίζεται στις σπουδές για την τρομοκρατία, που συχνά συγχέεται με την μελέτη της al-Qaeda, ενώ αντίθετα *«...οι ξένοι μαχητές αποτελούν μια ενδιάμεση κατηγορία δρώντων χαμένη ανάμεσα στους τοπικούς αντάρτες από την μια και τους διεθνείς τρομοκράτες από την άλλη»*.

Από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα η τεχνολογία στις συγκοινωνίες διευκόλυνε κατά πολύ τις διεθνείς μετακινήσεις. Πριν την Αραβική Άνοιξη το 2011, ήδη περίπου 30.000 μουσουλμάνοι μαχητές από 18 διαφορετικές χώρες συμμετείχαν σε διάφορες ένοπλες συρράξεις από την Βοσνία μέχρι το Κασμίρ και τις Φιλιππίνες. Την δεκαετία του 1990 οι αναταραχές στην περιοχή των Βαλκανίων, μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, προκάλεσαν μεγάλη συρροή ξένων μαχητών, περί των 5.000, ενώ ορισμένοι από αυτούς συμμετείχαν και στον πόλεμο στο Κόσσοβο το 1998 προωθώντας τη βίαιη εξτρεμιστική ιδεολογία εκμεταλλευόμενοι της εθνο-θρησκευτικές διαφορές των τοπικών πληθυσμών.

Μετά το 2011 περισσότεροι από 25.000 ξένοι μαχητές από 104 χώρες –π.χ. Αργεντινή, Ονδούρα, Ακτή Ελεφαντοστού, Καμπότζη και Νότια Κορέα— πήγαν στη σύρραξη στην Συρία και το Ιράκ, ενώ πολλοί από αυτούς δεν είχαν καμία εθνική ή πολιτισμική σύνδεση με τον

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

αραβικό κόσμο (Schmid, 2015, σ. 1). Ο ακόλουθος πίνακας είναι ενδεικτικός για τη ραγδαία αύξηση των ξένων μαχητών από τον πόλεμο του Αφγανιστάν μέχρι τον εμφύλιο της Συρίας:

ΣΥΡΡΑΞΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΞΕΝΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ κατά Schmid (2015, σ. 3)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΞΕΝΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ κατά Fainberg (2017, σ. 7)
Αφγανιστάν (1978-1992)	5.000 – 10.000	8.000 – 20.000
Βοσνία (1992-1995)	1.000 – 3.000	300 – 6.000
Σομαλία (1993-2014)	250 – 450	N/A
Τσετσενία (1994-2009)	200-700	500 – 700
Αφγανιστάν (2001-2014)	1.000 – 1.500	1.500
Ιράκ (2003-2014)	4.000 – 6.000	4.000 – 5.000
Συρία (2011-2017)	10.000	27.000 – 40.000

Πίνακας 2: Ξένοι μαχητές σε διάφορες συρράξεις του 20ου αιώνα

Βασικό χαρακτηριστικό των ξένων μαχητών που συμμετείχαν σε αυτές τις συρράξεις είναι ότι δεν αποτελούσαν σοβαρή απειλή για τις χώρες προέλευσής τους κατά την επιστροφή τους, αλλά αντιθέτως συνήθως συμμετέχουν σε κάποιο άλλο πεδίο μάχης, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις ηγήθηκαν νέων τζιχαντιστικών ομάδων (Fainberg, 2017, σ. 8).

2.1 ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ (1978 – 1989)

Ο πρώτος πόλεμος του Αφγανιστάν (1978-1992)²² υπήρξε η πρώτη ένοπλη σύρραξη που συγκέντρωσε τόσο μεγάλο αριθμό ξένων μαχητών που συντέλεσε στη δημιουργία μιας διεθνούς κοινότητας μαχητών, αποτελούμενη από δίκτυα χρηματοδότησης, αξιοπιστία και εμπειρία στο πεδίο μάχης. Το 1979 η Σοβιετική Ένωση εισέβαλλε στο Αφγανιστάν για να στηρίξει την κομμουνιστική πληρεξούσιο κυβέρνηση από την αυξανόμενη ανταρσία. Σχεδόν

²² Πρόκειται για εμφύλιο πόλεμο στο Αφγανιστάν που διήρκησε από το 1978 έως το 1989 ανάμεσα στους αντι-κομμουνιστές ισλαμιστές αντάρτες, γνωστούς ως μουτζαχεντίν (**mujahideen** --) δηλαδή αυτοί που ασπάζονται το τζιχάντ, και την Αφγανική κομμουνιστική κυβέρνηση, υποστηριζόμενη από Σοβιετικά στρατεύματα την περίοδο 1978-1989, καταλήγοντας στην ανατροπή της το 1992. Η κυβέρνηση προχώρησε σε εκκαθαρίσεις των αντιφρονούντων και σε εκτεταμένες αγροτικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες δυσανασχήτησαν τον λαό και τους ευσεβείς μουσουλμάνους. Τότε ξέσπασαν εξεγέρσεις, ενώ παράλληλα υπήρχε εσωτερική διαμάχη στην κυβέρνηση, που ανάγκασαν του Σοβιετικούς να επέμβουν στέλνοντας 30.000 στρατιώτες το 1979. Ο πόλεμος διήρκησε 10 χρόνια και αποτέλεσε έναν παράγοντα αποδιοργάνωσης της ήδη υπό διάλυση Σοβιετικής Ένωσης, η οποία αποσύρθηκε από τον Αφγανιστάν το 1989 με 15.000 στρατιώτες νεκρούς. Τον Απρίλιο του 1992 διάφορες επαναστατικές ομάδες κατέβαλαν την πρωτεύουσα Καμπούλ και ανέτρεψαν την κομμουνιστική κυβέρνηση του Najibullah (Britannica, T. Editors of Encyclopaedia, 2018).

ταυτόχρονα τα θρησκευτικά σχολεία στο Πακιστάν ξεκίνησαν εκστρατείες για να προσελκύσουν ξένους να ταξιδέψουν στο Αφγανιστάν να συμμετέχουν στο τζιχάντ. Αρχικά, οι εθελοντές που συνέρρευσαν στο Αφγανιστάν βοηθούσαν τις ισλαμικές φιλανθρωπίες σχετικά με τους Αφγανούς πρόσφυγες που έφευγαν μετά τις συγκρούσεις. Αντιθέτως, μετά τα μέσα του πολέμου κατέφθαναν μαχητές υπό τα καλέσματα του Abdullah Azzam²³, ενός Πακιστανού σείχη, για την υπεράσπιση των μουσουλμάνων του Αφγανιστάν.

Η μετατροπή της εισβολής σε παρατεταμένη κατοχή μετέτρεψε το Πακιστάν σε κέντρο μαχητών για την οργάνωση και κινητοποίηση από τα σύνορα μέσα στο Αφγανιστάν, ενώ το 1985 ιδρύθηκαν κέντρα εκπαίδευσης και ένα γραφείο με στόχο τη διευκόλυνση της ροής των μαχητών. Στα άτομα που εντάχθηκαν στις δυνάμεις των μαχητών ήταν ο νεαρός τότε Osama bin Laden, του οποίου η προσωπική περιουσία και διασυνδέσεις με άλλα δίκτυα χρηματοδότησης διευκόλυναν την εκπαίδευση και τις μετακινήσεις των μαχητών. Επίσης, σημαντικό ρόλο στην κινητοποίηση μαχητών έπαιξε η γεωπολιτική θέση του Αφγανιστάν πάντα εντός του πλαισίου του Ψυχρού Πολέμου. Ο ανταγωνισμός Σοβιετικής Ένωσης με τις ΗΠΑ οδήγησε τις δεύτερες μαζί με την πιστή τους σύμμαχο Σαουδική Αραβία να συμβάλλουν μαζί με το Πακιστάν στην υποστήριξη των Αφγανών και των ξένων μαχητών. Εν τέλει προσελκύστηκαν ξένοι μαχητές από την Μέση Ανατολή, την Βόρεια Αφρική, την Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Χωρίς να υπάρχουν ακριβή νούμερα, υπολογίζεται όμως ότι ο αριθμός κυμαίνεται από 10.000 έως 35.000 (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 5).

Στο τέλος του πολέμου αρκετοί από τους ξένους μαχητές, γνωστοί ως “Afghan Alumni”, επέστρεψαν στις χώρες τους, εκ των οποίων ορισμένοι συνέχισαν την προηγούμενη ζωή τους, ενώ άλλοι συνέχισαν τις στρατιωτικές δραστηριότητες και συμμετείχαν στη συγκρότηση τρομοκρατικών οργανώσεων. Αντίθετα, όσοι παρέμειναν στο Αφγανιστάν στρατολογήθηκαν στην νεοσυσταθείσα οργάνωση των Abdullah Azzam και Osama bin Laden, “Maktab al Khidamat” (MAK – Bureau of Services), η οποία εξελίχθηκε στην al-Qaeda (UNODC, 2019, σ. 13

²³ Πρόκειται για έναν κληρικό – στρατιωτικό από την Παλαιστίνη που ενέπνευσε και κινητοποίησε τους Άραβες να πάνε στο Αφγανιστάν να πολεμήσουν εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης τη δεκαετία του 1980. Αποτέλεσε την πιο σημαντική τζιχαντιστική φυσιογνωμία πριν την ίδρυση της al-Qaeda και τις επιπτώσεις των επιθέσεων της 9/11. Ο Azzam θεωρείται ότι ήταν ο υπεύθυνος για τη διεθνοποίηση του τζιχάντ προσδίδοντας τη θεολογική ερμηνεία του καθήκοντος, που βρισκόταν σε αντίθεση με την Μουσουλμανική Αδελφότητα που δίδασκαν την εγχώρια αντιπολίτευση στα αυταρχικά κοσμικά καθεστώτα όπως στην Αίγυπτο, την Συρία, το Ιράκ και την Λιβύη (Black, 2020).

; Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 5). Γενικότερα, το 1979 σηματοδότησε την ευρύτερη και καλύτερα τεκμηριωμένη κινητοποίηση FTFs στην ιστορία και από πολλές απόψεις θεωρείται και ως το έναυσμα της ροής FTFs από την Δύση, όπως αποτυπώνεται το φαινόμενο στις μέρες μας.

2.2 ΒΟΣΝΙΑ (1992 – 1995)

Άλλη μια περιοχή που διαχρονικά έχει παράδοση με τους ξένους μαχητές είναι αυτή της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης, καθώς τη δεκαετία του 1990 με τη διάλυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, η περιοχή έγινε τόπος έλξης για τους ξένους μαχητές. Η εμφανής θρησκευτική φύση του πολέμου ανάμεσα στους ορθόδοξους Σέρβους και μουσουλμάνους Βόσνιους υπολογίζεται ότι προσέλκυσε πάνω από 5.000 ξένους μαχητές, κυρίως “Afghan Alumni”, στον εμφύλιο πόλεμο της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης (1992-1995), οι οποίοι σχημάτισαν την μονάδα “El Mujahideen”. Οι πρώτοι μαχητές προσήλθαν τον Απρίλιο του 1992, μόλις ένα μήνα μετά την έναρξη του πολέμου, υπό το πρόσχημα της ανθρωπιστικής βοήθειας. Όμως από το 1993 και το κλείσιμο το στρατοπέδων εκπαίδευσης από την πακιστανική κυβέρνηση, η ροή ξένων μαχητών προς την Βοσνία αυξήθηκε, υποβοηθούμενη πάντα από τη χρηματοδότηση μουσουλμανικών οργανώσεων στις ΗΠΑ.

Η MAK, εκμεταλλεόμενη τη θρησκευτική φύση του πολέμου, διακινούσε φυλλάδια για την ενίσχυση του σκοπού είτε με δωρεές είτε με τη συμμετοχή στο πεδίο της σύγκρουσης. Φυσικά, η γραμμή ανάμεσα στην ανθρωπιστική και τη στρατιωτική στήριξη δεν ήταν ξεκάθαρη, ώστε να κερδηθεί μια πιο ευρεία υποστήριξη από την κοινωνία. Παρόλα αυτά, οι Afghan Alumni ίδρυσαν στρατόπεδα στρατιωτικής και θρησκευτικής εκπαίδευσης στους Βόσνιους μουσουλμάνους με στόχο τη σύνδεσή τους με τον ευρύτερο μουσουλμανικό κόσμο παράλληλα με τη στρατιωτική εκπαίδευση.

Όμως οι ειδήσεις για την εθνοκάθαρση, που επιχειρούσαν οι σερβικές δυνάμεις και αναμεταδιδόταν παγκοσμίως, οδήγησαν στην Βοσνία αρκετούς νεαρούς μουσουλμάνους χωρίς στρατιωτική πείρα, οι οποίοι έσπευσαν να υπερασπιστούν τους αδερφούς μουσουλμάνους, ενώ ταυτόχρονα κέρδισαν αξιοπιστία, διασυνδέσεις και εμπειρία. Ομοίως με το Αφγανιστάν, δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για τους ξένους μαχητές που ταξίδεψαν στην Βοσνία. Ο αριθμός κυμαίνεται από 500 έως 5.000 άτομα, αλλά οι επικρατούσες εκτιμήσεις

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

κυμαίνονται στους 1.000 έως 2.000 από χώρες όπως η Αίγυπτος, Σαουδική Αραβία, Υεμένη, ΗΠΑ, Τουρκία, Ιράν, Ιορδανία και Συρία (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 8). Με την υπογραφή της Συνθήκης του Dayton το 1995 έληξε επίσημα ο πόλεμος της Βοσνίας και οι όλες οι ξένες δυνάμεις κλήθηκαν να αποχωρήσουν εντός 30 ημερών. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ξένοι μαχητές έπρεπε να αποχωρήσουν και οι περισσότεροι κατευθύνθηκαν στις συγκρούσεις στην Τσετσενία, στον Νότιο Καύκασο.

2.3 ΤΣΕΤΣΕΝΙΑ (1994 – 1996 & 1999 – 2000)

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης προκάλεσε διάφορα αυτονομιστικά κινήματα σε όλη την έκταση της πρώην υπερδύναμης, και ιδιαιτέρως στην περιοχή του Καυκάσου, η οποία συνέχισε να ανήκει στη διάδοχη Ρωσική Ομοσπονδία. Η Δημοκρατία της Τσετσενίας αρνήθηκε να υπογράψει σύμφωνο που καθόριζε τις σχέσεις με την Ρωσία καταλήγοντας σε μια εθνοτική και θρησκευτική διαμάχη. Η Ρωσία μετακίνησε στρατεύματα στα σύνορα με την Τσετσενία τον Οκτώβριο του 1992, ενώ το 1993 ο σείχης Ali Fathi al Shishani²⁴, βετεράνος του πολέμου του Αφγανιστάν, ταξίδεψε στην Τσετσενία και οργάνωσε την κινητοποίηση ξένων μαχητών προς την χώρα. Τελικά, τον Δεκέμβριο του 1994 η Ρωσία εισέβαλλε στην Τσετσενία ξεκινώντας τον Πρώτο Πόλεμο που διήρκησε από το 1994 έως το 1996. Οι τσετσενικές δυνάμεις αναγκάστηκαν, λόγω της αριθμητικής υπεροχής των ρωσικών στρατευμάτων, να υιοθετήσουν τακτικές ανταρτοπόλεμου. Αντίθετα, οι τακτικές εθνοκάθαρσης που ακολούθησε ο ρωσικός στρατός οδήγησαν τον μουσουλμανικό πληθυσμό να συρρέει για ένταξη στις αντάρτικες στρατιωτικές ομάδες βαπτίζοντας τον πόλεμο ως τζιχάντ και υποχρέωση των μουσουλμάνων να κηρύξουν ιερό πόλεμο στην Ρωσία.

Ως εκ τούτου, ο Τσετσένος στρατιωτικός διοικητής, Shamil Basayev, εκμεταλλευόμενος τις διασυνδέσεις του σείχη al-Shishani, οργάνωσε τους ξένους μαχητές που κατέφθαναν. Δυστυχώς, το δυσπρόσιτο του ταξιδιού στην Τσετσενία είχε ως αποτέλεσμα να μην συρρεύσει μεγάλος αριθμός ξένων μαχητών, όπως έγινε στο Αφγανιστάν και την Βοσνία, αλλά όσοι τελικά κατάφεραν να φτάσουν διέθεταν εκτεταμένη στρατιωτική εμπειρία εξαιτίας της συμμετοχής

²⁴ Πρόκειται για ένα βετεράνο του πολέμου εναντίον των Σοβιετικών στο Αφγανιστάν και Ιορδανός-Τσετσένος. Το 1993, δημιούργησε μια σαλαφική-ισλαμική ομάδα που αποτελούνταν από δεκάδες νεαρούς αυτόχθονες Τσετσένους και ορισμένους Ιορδανο-Τσετσένους. Με την έναρξη του πολέμου ανάμεσα σε Ρωσία και Τσετσενία το Δεκέμβριο 1994 έπαιξε κομβικό ρόλο στη στρατολόγηση Αράβων μαχητών από το Αφγανιστάν (Tumelty, 2006).

τους στις προηγούμενες συγκρούσεις. Ο αριθμός των ξένων μαχητών κυμαίνεται σε μερικές εκατοντάδες, περί 200 με 300 άτομα, για τον Πρώτο Πόλεμο, ενώ στον Δεύτερο Πόλεμο (1999-2000) ο αριθμός ανέρχεται στα 700 άτομα. Οι κυριότερες χώρες προσέλευσης προέλευσης ήταν η Αλγερία, το Μαρόκο, η Τουρκία, η Ιορδανία, η Μέση Ανατολή, η Βόρεια Αφρική και η Κεντρική Ασία (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σσ. 11-12).

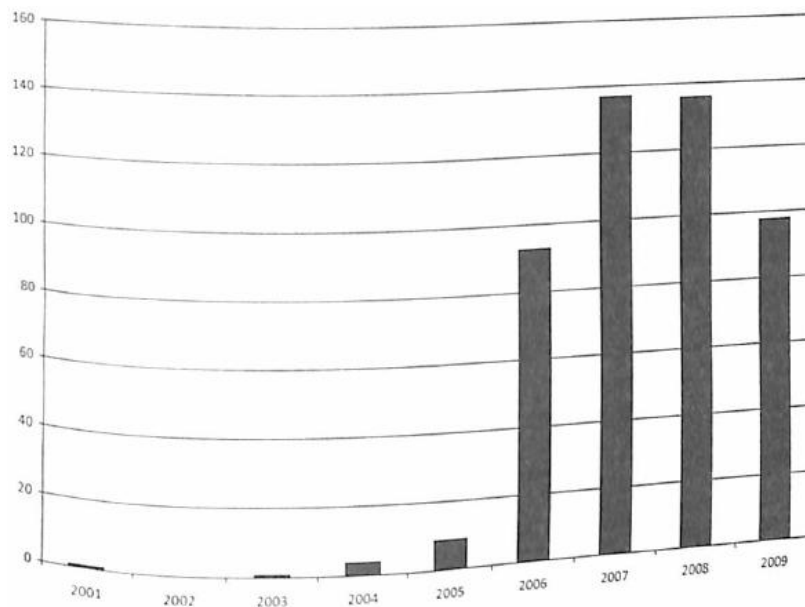
Όλες αυτές οι συγκρούσεις παρουσιάζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, καθώς οι μεγάλες ανθρωπιστικές κρίσεις που προκλήθηκαν από τις συγκρούσεις επιτάχυναν τις υπερεθνικές συγκρούσεις προσελκύοντας εθελοντές παγκοσμίως. Μετά την 9/11 οι μεταγενέστερες κινητοποιήσεις των ξένων μαχητών εξελίσσονται στον τρόπο με τον οποίο οι μαχητές μεταναστεύουν, πολεμούν και επικοινωνούν, αλλά διατηρούν τα κοινά βασικά στοιχεία που διαμόρφωσαν τις πρώτες συγκρούσεις. Τα προσωπικά δίκτυα που δομήθηκαν στο Αφγανιστάν, ισχυροποιήθηκαν στην Βοσνία και την Τσετσενία και στάθηκαν κρίσιμα στη διαμόρφωση των συρράξεων στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και την Συρία (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 2).

2.4 ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ (2001)

Η αντίδραση των ΗΠΑ με την επίθεση της 9/11 ήταν κατακλυσμιαία στοχεύοντας στην εξάρθρωση της al-Qaeda και του καθεστώτος των Ταλιμπάν. Ήδη κατά την πενταετία 1996-2001 περί των 10.000 με 20.000 ξένων μαχητών ταξίδεψαν στο Αφγανιστάν για να εκπαιδευτούν στα στρατόπεδα εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, αρκετοί Afghan Alumni επέστρεψαν στο Αφγανιστάν μετά από αποτυχημένες προσπάθειες να πολεμήσουν στην Τσετσενία ή την Σομαλία επιδεικνύοντας μεγαλύτερο ιδεολογικό ζήλο και απροθυμία για κατάπαυση του πυρός, κυρίως λόγω του κινδύνου επαναπροώθησης στις πατρίδες τους. Η ιδιαιτερότητα στην περίπτωση αυτή επαφίεται στην πολυεθνικότητα των ξένων μαχητών και στη στρατιωτική εμπειρία που είχαν ήδη κατακτήσει από τις προηγούμενες συγκρούσεις. Επιπλέον, η τεχνολογία, τα σαλαφικά δίκτυα και η πρόσβαση σε χρηματοδότηση βοήθησε στην μετατροπή μια τοπικής διαμάχης σε ένα παγκόσμιο φαινόμενο της εξωτερικής πολιτικής. Ειδικά, η τηλεοπτική παρουσίαση των βίντεο του bin Laden σε όλο τον κόσμο που καλούσε τους μουσουλμάνους να αντισταθούν στις ΗΠΑ μετεξέλιξε την έννοια του τζιχάντ και εισέβαλλε τον πόλεμο σε κάθε σπίτι επί καθημερινής βάσης. Τελικά, η εισβολή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν

εντάχθηκε στο ευρύτερο πλαίσιο του παγκόσμιου πολέμου έναντι στην τρομοκρατία, ενώ η al-Qaeda έδωσε θρησκευτικές διαστάσεις θεωρώντας τον ως πόλεμο ενάντια στο Ισλάμ (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 15).

Το Αφγανιστάν δεν είχε δεχτεί ποτέ τρομοκρατική επίθεση αυτοκτονίας στα εδάφη του – ακόμα και τη δεκαετία του 1990 την εποχή του ζούσε εκεί ο bin Laden— μέχρι την 9^η Σεπτεμβρίου 2001, δηλαδή δύο μέρες πριν την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους, όπου έγινε επίθεση στον αρχηγό της Βόρειας Συμμαχίας²⁵ από την al-Qaeda. Με την εισβολή των ΗΠΑ και των συμμάχων τους μετά την 9/11 υπάρχει αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων με εντατικοποίηση από το 2006 έως και το 2008 όπως φαίνεται στο διάγραμμα:

Διάγραμμα 5: Επιθέσεις αυτοκτονίας στο Αφγανιστάν 2001-2009 (Πηγή: Pape and Feldman, 2013, σ. 37)

Η εντατικοποίηση αυτή οφείλεται ότι μέχρι το 2006 οι στρατιωτικές δυνάμεις του NATO κινούνται στα εδάφη της Βόρειας Συμμαχίας, που ήταν πιο θετικά κείμενη σε αυτά, ενώ από τα τέλη του 2005 και μετά τα στρατεύματα εισχωρούν στα εδάφη των Παστούν, οι οποίοι υποστήριζαν τους Ταλιμπάν παραδοσιακά από το 2001.

²⁵ Πρόκειται για την οργάνωση Ηνωμένο Ισλαμικό Μέτωπο για τη Σωτηρία του Αφγανιστάν, μια πολιτικοστρατιωτική ένωση ετερόκλητων στοιχείων, που εναντιώνονται ένοπλα στους Ταλιμπάν, αποτελούμενη κυρίως από Τατζίκους, Ουζμπέκους και Χαζάρους. Αντίθετα, οι Ταλιμπάν κυριαρχούν στην πολυπληθέστερη φυλή των Παστούν (Σιδερούδης, 2017).

2.5 ΙΡΑΚ (2003)

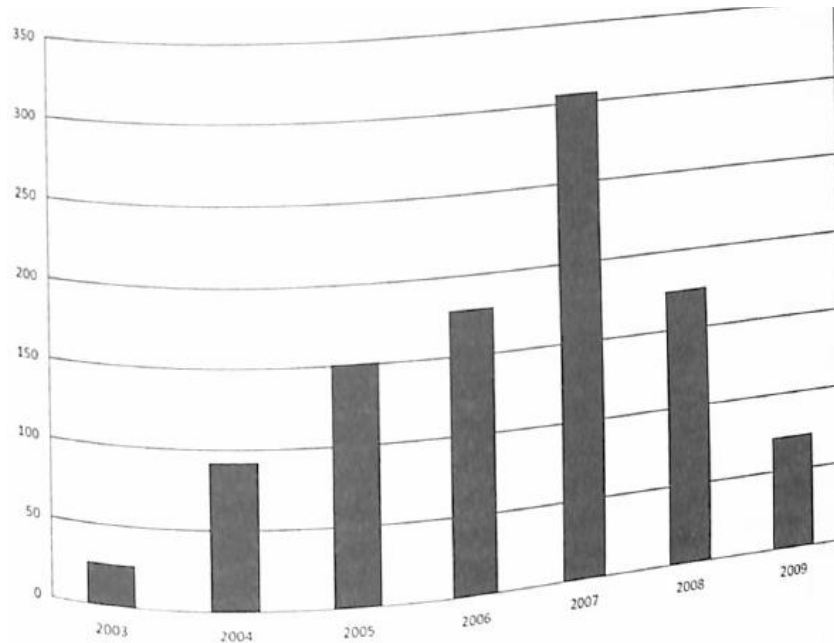
Τον Μάρτιο του 2003 οι ΗΠΑ εισέβαλλαν στο Ιράκ με πρόσχημα να ανατρέψουν τον «τύραννο» Saddam Hussein και να βοηθήσουν στον εκδημοκρατισμό της χώρας²⁶. Η επιχείρηση ήταν κι αυτή μέρος του γενικότερου πολέμου κατά της τρομοκρατίας που διοργάνωσαν οι ΗΠΑ μετά την 9/11 με τη βοήθεια του Ηνωμένου Βασιλείου. Η αποστράτευση στρατιωτικών της μεσαίες βαθμίδας, στο πλαίσιο της πολιτικής της «απο-Μπαθοποίησης²⁷» της πολιτικής ζωής, οδήγησε πολλούς καλά εκπαιδευμένους αξιωματικούς να ενταχθούν στις τάξεις της Al-Qaeda in Iraq²⁸, εφεξής ως AQI.

Ένα σημαντικό στοιχείο που παραθέτουν οι Pape and Feldman (2013, σσ. 31-33) είναι ότι πριν το 2003 στο Ιράκ δεν είχε σημειωθεί καμία επίθεση αυτοκτονίας, ενώ από την πρώτη στιγμή της εισβολής και μετά σημειώθηκαν μαζικές επιθέσεις εναντίον του αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων που κορυφώθηκε το 2007, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα:

²⁶ Ο Πόλεμος του Ιράκ (ή Δεύτερος Πόλεμος του Κόλπου) χωρίζεται σε δύο φάσεις: α) Μάρτιος – Δεκέμβριος 2003 με την εισβολή, κατάληψη της Βαγδάτης, ανατροπή και σύλληψη του Hussein και άλλων ηγετικών στελεχών, και β) 2004 – 2008 όπου ξεκίνησε ως αντίσταση στην νεοσυσταθείσα ιρακινή κυβέρνηση και εν τέλει οδήγησε στον εμφύλιο πόλεμο ανάμεσα σε Σουνίτες και Σιίτες (Φεβρουάριος 2006 – Μάιος 2008).

²⁷ Ο Saddam Hussein κατά την ηγεσία του ισχυροποίησε σημαντικά το κόμμα Μπαθ με αποτέλεσμα η συμμετοχή σε αυτό να αποτελεί προϋπόθεση για την εργασία στη δημόσια διοίκηση και γενικότερα να ελέγχει όλες τις πτυχές της δημόσιας και κοινωνικής ζωής, όχι πάντα με θεμιτά μέσα. Με την πτώση του καθεστώτος το 2003, η νέα κυβέρνηση Coalitions Provisional Authority (CPA), υποστηριζόμενη από τις ΗΠΑ, εισήγαγε μια σαρωτική, χωρίς διακρίσεις, πολιτική «από-μπαθοποίησης» της δημόσιας ζωής με σκοπό την εξάλειψη της επιρροής του κόμματος Μπαθ. Ως αποτέλεσμα όσοι δημόσιοι λειτουργοί και στρατιωτικοί διασυνδεόταν με το κόμμα Μπαθ απομακρύνθηκαν από τις θέσεις τους και αποκλείστηκαν από μελλοντική εργασία στο δημόσιο τομέα (Sissons and Al-Saiedi, 2013).

²⁸ Πρόκειται για ένα σουνιτικό στρατιωτικό δίκτυο που ενεργοποιήθηκε στο Ιράκ με την εισβολή των ΗΠΑ το 2003 αποτελούμενο από Ιρακινούς και FTFs που αντιμάχονταν την κατοχή των ΗΠΑ και την νεοσύστατη σιιτική ιρακινή κυβέρνηση. Πρωτοεμφανίστηκε το 2004 υπό την ηγεσία του Abu Mus'ab al-Zarqawi, ένα Ιορδανό στρατιωτικό, ο οποίος διακήρυξε την υποταγή της AQI στην μητρική Al-Qaeda του bin Laden. Ο al-Zarqawi αποδείχτηκε ένας αδίστακτος ηγέτης που οργάνωσε πολλές αιματηρές επιθέσεις, συχνά επιθέσεις αυτοκτονίας, έναντι του στρατού, των κυβερνητικών κτηρίων και του άμαχου πληθυσμού στοχεύοντας τους Σιίτες βαθαίνοντας έτσι τη θρησκευτική σύγκρουση ανάμεσα στις δύο σχέτες, σουνίτες και σιίτες. Παρόλα αυτά, οι σχέσεις ανάμεσα στην AQI και την al-Qaeda ήταν τεταμένες λόγω διαφορετικής ιδεολογίας. Η al-Qaeda εστίαζε στον «μακρινό εχθρό», δηλαδή τα Δυτικά κράτη, ενώ η AQI στον «γείτονα εχθρό», ειδικά τους Σιίτες ηγέτες στις μουσουλμανικές χώρες, που εμπόδιζε την εγκαθίδρυση ενός σουνιτικού χαλιφάτου (Britannica, T. Editors of Encyclopaedia, 2018 ; Geneva Academy, 2014, σ. 11).

Διάγραμμα 6: Επιθέσεις αυτοκτονίας στο Ιράκ 2003-2009 (Πηγή: Rare and Feldman, 2013, σ. 33)

Με την εισβολή, πλειάδα FTFs ταξίδεψαν στον Ιράκ και συμμετείχαν στη σύρραξη με κορύφωση κατά το 2007, χρονολογία που συμπίπτει με την κορύφωση των επιθέσεων αυτοκτονίας. Υπολογίζεται ότι συνολικά 4.000 με 5.000 ξένοι μαχητές συμμετείχαν σε όλη τη διάρκεια του πολέμου από χώρες όπως η Σαουδική Αραβία, Λιβύη, Συρία, Υεμένη, Αλγερία, Μαρόκο, Ιορδανία και άλλες. Συνεπικουρικά, ο Πρόεδρος της Συρίας, Assad, απελευθέρωσε κατά το 2004 και 2005 από τις φυλακές στρατιωτικούς διασφαλίζοντάς τους την εύκολη πρόσβαση στο Ιράκ. Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι η πλειοψηφία των FTFs ήταν φοιτητές, αλλά στις τάξεις τους κατατάχθηκαν από γιατροί, δικηγόροι και μηχανικοί μέχρι εργάτες, οδηγούς και ανειδίκευτοι. Η πλειοψηφία των FTFs δεν είχε κάποια στρατιωτική εκπαίδευση ή πάρα πολύ περιορισμένη, αλλά η βάση της κινητοποίησής τους καθορίστηκε από την ιδεολογία (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 17).

2.6 ΣΥΡΙΑ (2011)

Η συριακή εκδοχή της Αραβικής Άνοιξης ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2011 με τις διαμαρτυρίες προς τη διακυβέρνηση του Προέδρου Assad, η βίαιη καταστολή των οποίων οδήγησε στον εμφύλιο πόλεμο το 2012. Ο Assad στην προσπάθειά του να υποκινήσει αστάθεια στην ανατολική Συρία απελευθέρωσε από την φυλακή Sednaya μαχητές, οι οποίοι είχαν φυλακιστεί κατά τις προσπάθειές τους διαφύγουν από το Ιράκ. Οι απελευθερωμένοι μαχητές

ενεργοποίησαν τα διεθνή δίκτυα και εκστράτευσαν υπέρ της απελευθέρωσης των συμπατριωτών τους στην περιοχή. Τότε, η AQI, εκμεταλλεζόμενη τις συνθήκες, διοργάνωσε, τον Ιούλιο του 2012, οκτώ (8) αποδράσεις περισσότερων από 500 κρατούμενους από τις φυλακές, που κρατούνταν από τον πόλεμο του Ιράκ. Οι απελευθερωμένοι αποτέλεσαν τον πυρήνα της AQI, γεγονός που έδωσε στον Assad τη δικαιολογία να πολεμήσει ανοιχτά τους διαδηλωτές ομαδοποιώντας τους ως ισλαμιστές, τρομοκράτες και εξτρεμιστές και εξαπολύοντας μια σκληρή και διαδεδομένη καταστολή (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 19).

Η διαμάχη ανάμεσα στους Σιίτες και τους Σουνίτες, η οποία έχει τις ρίζες της στον πόλεμο του Ιράκ, με την παράλληλη πλειοψηφία των Σιϊτών στις δυνάμεις ασφαλείας και το στρατό, παρείχε ένα αποτελεσματικό κίνητρο στρατολόγησης FTFs. Με την έκρηξη του πολέμου στην Συρία, αρχικά, ομοίως με τον πόλεμο του Αφγανιστάν, οι πρώτοι εθελοντές κινητοποιήθηκαν από ανθρωπιστικούς και συναισθηματικούς λόγους να προστατέψουν τους Σύρους από το απάνθρωπο και καταπιεστικό καθεστώς της οικογένειας Assad.

Παρόλα αυτά, τα υπάρχοντα περιφερειακά δίκτυα έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εισροή FTFs στην περιοχή από όλο τον κόσμο. Πολλοί Καυκάσιοι που συμμετείχαν στον πόλεμο της Τσετσενίας, όπως ομοίως Ουζμπέκοι και FTFs από την Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη έσπευσαν να συμμετέχουν στη σύρραξη ως βοήθεια προς τους «αδελφούς μουσουλμάνους» και συσχετίστηκαν με διάφορα αντάρτικα δίκτυα. Τα τρομοκρατικά αυτά δίκτυα έδωσαν τη θέση τους στις τζιχαντιστικές-σαλαφιστικές οργανώσεις όπως ο ISIS και η al-Qaeda. Παράλληλα, η γεωγραφική εγγύτητα της περιοχής στην Τουρκία διευκόλυne τα ταξίδια προς την Συρία των ατόμων που ήθελαν να ενταχθούν στον ISIS με τη βοήθεια πρακτόρων. Ο ακόλουθος πίνακας αποτυπώνει τη ροή των ατόμων που ταξίδεψαν από την Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη προς την Συρία και το Ιράκ κατά τα έτη 2012 έως 2017:

Περιοχή	Σύνολο ενηλίκων	Άρρενες	Θήλεις	Παιδιά
Αλβανία	109	96	13	31
Βοσνία & Ερζεγοβίνη	240	177	63	57

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

Κόσσοβο	303	255	48	95
Μαυροβούνιο	23	18	5	4
Βόρεια Μακεδονία	154	140	14	Χωρίς δεδομένα
Σερβία	49	37	12	10
Σύνολο	878	723	155	197

Πίνακας 3: FTFs από την Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη 2012-2017
(πηγή: UNODC, 2019, σσ. 22-23)

Παράλληλα, οι αραβικές κυβερνήσεις και εξέχοντες σουνίτες κληρικοί ενθάρρυναν τους πολίτες τους να υποστηρίξουν τους Σύρους Σουνίτες ως υποχρέωση κάθε μουσουλμάνου. Το International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR) υπολογίζει ότι πάνω από 8.500 FTFs ταξίδεψαν στην Συρία ανάμεσα στα τέλη του 2011 και τον Δεκέμβριο του 2013. Το 80% περίπου ήταν Ευρωπαίοι και Άραβες, ενώ το παζλ συμπληρωνόταν από Ασιάτες από την Νοτιοανατολική Ασία, Βορειοαμερικάνους και Αφρικανούς (μη Άραβες), με συνολικά 74 χώρες να εκπροσωπούνται στις διάφορες οργανώσεις (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 21).

Εν κατακλείδι, μαχητές από περισσότερες από 100 χώρες προσχώρησαν σε διάφορες στρατιωτικές ομάδες και πτέρυγες από όλες τις πλευρές της σύρραξης, συχνά μεταπηδώντας από την μια ομάδα στην άλλη. Υπολογίζεται ότι υπήρχαν περί των 1000 ομάδων προσχώρησης των ξένων μαχητών μεταξύ των οποίων είναι ο ISIS, το ANF, ο Free Syrian Army²⁹ και άλλες ομάδες μερικές εκ των οποίων δρουν ανεξάρτητα ή συμπλέουν με άλλες ομάδες για μικρό χρονικό διάστημα. Γενικότερα υπάρχουν τρεις κυρίαρχοι τύποι στρατιωτικών ομάδων: α) αυτές που συνδέονται με τους Σουνίτες Τζιχαντιστές, β) τους Σιίτες μαχητές που συνδέονται με το καθεστώς του Assad και γ) φιλο-Κούρδους στρατιωτικούς. Κάθε ένας από αυτούς τους

²⁹ Ο Free Syrian Army (FSA --) σχηματίστηκε το 2011 από αξιωματικούς του Συριακού Στρατού με σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης του Άσαντ ως η στρατιωτική πτέρυγα της αντιπολίτευσης του συριακού λαού στο καθεστώς. Θεωρήθηκε ως η κύρια ομάδα αποστατών του συριακού στρατού που ενθάρρυνε την αυτομόληση και με την χρήση της ένοπλης δράσης προσπαθούσε να εξασθενήσει τις δυνάμεις του καθεστώτος. Η δομή της σταδιακά εξαφανίστηκε μέχρι τα τέλη του 2012 και η ταυτότητα του FSA χρησιμοποιήθηκε έκτοτε από διάφορες μη αλληλένδετες ομάδες αντιπολίτευσης. Η στρατιωτική επέμβαση της Τουρκίας στη Συρία το 2016 επέφερε μια αναζωπύρωση της ομάδας με τη συμμετοχή Αράβων και Τουρκμένων, την επίγεια υποστήριξη οργανωμένου στρατού και την αεροπορική συνδρομή της Τουρκίας (Guide to the Syrian rebels, 2013).

τύπους ομάδων διαθέτει συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες κατά την στρατολόγηση (Fainberg, 2017, σ. 9).

2.7 ΙΣΛΑΜΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ (2014)

Από το 2012, δηλαδή στις απαρχές του πολέμου της Συρίας, το ANF δραστηριοποιήθηκε και καθιερώθηκε ως μια από τις πιο εμβληματικές οργανώσεις του πολέμου, αντιμετωπίζοντας τον ως καθαρά εμφύλιο, χωρίς να συμφωνεί με το υπερεθνικό χαρακτήρα του τζιχάντ που προσπαθούσαν να αποδώσουν άλλες οργανώσεις όπως η al-Qaeda και η AQI. Η AQI υπό τον Abu Bakr al-Baghdadi³⁰ διατηρούσε ιδεολογικές διαφορές με την al-Qaeda Core του al-Zawahiri, με αποτέλεσμα όταν ο Baghdadi ανακήρυξε το Ισλαμικό Κράτος, τότε το ANF αρνήθηκε την ένωση διατηρώντας την ανεξαρτησία του, ενώ περαιτέρω ο al-Zawahiri αποκήρυξε οποιαδήποτε σχέση της al-Qaeda με το Ισλαμικό Κράτος.

Η ρήξη αυτή έφερε την al-Qaeda σε δεύτερο πλάνο κι ειδικά από τον Ιούνιο του 2014 όταν ο al Baghdadi ανακήρυξε το Ισλαμικό Κράτος ως Χαλιφάτο και τον εαυτό του ως Χαλίφη και «διοικητή των πιστών»³¹. Ο πυρήνας της προπαγάνδας του Ισλαμικού Κράτους υπήρξε η δημιουργία του Χαλιφάτου και η διακυβέρνηση του αξιοποιώντας τις συνθήκες αποτυχημένου κράτους και των κενών εξουσίας που προκάλεσε ο εμφύλιος πόλεμος στην Συρία αλλά και η Αραβική Άνοιξη εν γένει.

Οι FTFs στρατολογούνταν στο Ισλαμικό Κράτος από τις αρχές, ενώ κατά την Ιρακινή ανταρσία (2006-2007) οι FTFs πραγματοποίησαν περίπου το 75% των βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας. Η Συρία ήταν μια εξαιρετικά σημαντική χώρα διέλευσης για τους FTFs για την είσοδο στο Χαλιφάτο, με την κορύφωση εισροής FTFs στα τέλη του 2015, όπου περίπου 40.000

³⁰ Το αληθινό του όνομα ήταν Ibrahim Awwad Ibrahim al-Badri γεννήθηκε το 1971 στην πόλη Σαμάρρα στο Ιράκ. Η οικογένεια του ήταν σουνίτες και ισχυριζόταν ότι κατάγεται από την φυλή Κουράις όπως ο Προφήτης Μωάμεθ, κάτι που γενικότερα οι προμοντέρνοι σουνίτες θεωρητικοί θεωρούσαν ως απαραίτητο προσόν για να γίνει κάποιος χαλίφης. Ήταν ο ηγέτης της τζιχαντικής ομάδας του Ισλαμικού Κράτους και αδιαμφησβήτητα ένας από πλέον καταζητούμενους στον παγκόσμιο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Στο αποκορύφωμά του, το Ισλαμικό Κράτος και ο al-Baghdadi έλεγχε 88.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα που εκτεινόταν από την δυτική Συρία έως το ανατολικό Ιράκ, επέβαλε τη βίβλωση κυριαρχία του σε σχεδόν οκτώ εκατομμύρια ανθρώπους και απέφερε έσοδα δισεκατομμυρίων δολαρίων από πετρέλαιο, εκβιασμό και απαγωγές (BBC News, 2019).

³¹ Η αυτό-ανακήρυξη αυτή του al Baghdadi ως **(emir al mu'minin – Commander of the Faithful)** αντιμετωπίστηκε ως αμφιλεγόμενη στον μουσουλμανικό κόσμο, καθώς ιστορικά χρησιμοποιήθηκε από ηγέτες με αξίωση νομιμότητας στον ισλαμικό κόσμο. Αντίθετα, με την χρήση του τίτλου ο al Baghdadi προσπάθησε να νομιμοποιήσει το Ισλαμικό Κράτος και την αποκαλυπτική του κοσμοθεωρία εντός της ισλαμικής ιδεολογίας (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 23).

εντάχθηκαν σε εξτρεμιστικές ομάδες υπογραμμίζοντας μια ήδη καταγεγραμμένη ανοδική τάση.

Το 2014-2015 η στρατολόγηση από την Βόρεια Αμερική έμεινε σχετικά σταθερή, αλλά αντίθετα διπλασιάστηκε για την Δυτική Ευρώπη και αυξήθηκε κατά 300% για τους FTFs από την Ρωσία και την Κεντρική Ασία. Από τον Φεβρουάριο του 2016 η ροή άρχισε να μειώνεται μαζί με τις απώλειες εδαφικής κυριαρχίας³² και, συνεπακολούθως, των εσόδων του ISIS³³ αλλά και της νομιμότητας. Οι απώλειες αυτές υποχρέωσαν τις περικοπές των μισθών των FTFs στο μισό, ενώ τον Σεπτέμβριο του 2016 ο αριθμός των FTFs που περνούσαν τα τουρκικο-συριακά σύνορα ανερχόταν σε 50 άτομα ανά μήνα, σε αντίθεση με τους 2.000 FTFs ανά μήνα κατά τη διετία 2014-2015. Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει την εισροή FTFs ανά εξάμηνο από το 2013 έως το 2016 στην Συρία και το Ιράκ (Donnelly, Sanderson και Fellman, 2017, σ. 24 ; Fainberg, 2017, σ. 27):

Περίοδος	1 ^ο	2 ^ο	1 ^ο	2 ^ο	1 ^ο	2 ^ο	1 ^ο
	εξάμηνο	εξάμηνο	εξάμηνο	εξάμηνο	εξάμηνο	εξάμηνο	εξάμηνο
	2013	2013	2014	2014	2015	2015	2016
Αριθμός FTFs	2.500 – 7.000	6.000 – 11.000	12.000	20.000	25.000	30.000	30.000 – 40.000
Αριθμός κρατών	60	74	81	90	100	104	πάνω από 100

Πίνακας 4: Ροή FTFs ανά εξάμηνο κατά τα έτη 2013-2016

Η νομιμότητα και η αξιοπιστία του Ισλαμικού Κράτους αντλούνταν από την αυτό-ανακήρυξη του al Baghdadi ως emir al mu'minin και την πετυχημένη διακυβέρνηση των πληθυσμών και της εδαφικής επικράτειας. Όταν άρχισε να μειώνεται η εδαφική επικράτεια, τότε το Ισλαμικό Κράτος έχασε το "raison d' être" παραμένοντας «...ένας στρατός από μαύρες σημαίες που προφητεύτηκε στις προφητείες για το τέλος του κόσμου» (Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 29).

³² Το πρώτο εξάμηνο του 2016 ο ISIS έχασε το 20% της εδαφικής του επικράτειας στην Συρία και το 40% στο Ιράκ ως αποτέλεσμα των συνεχιζόμενων αεροπορικών επιδρομών από τον συνασπισμό δυτικών δυνάμεων (Fainberg, 2017, σ. 32).

³³ Από 80 εκατομμύρια δολάρια τον μήνα στα μέσα του 2015 μειώθηκε στα 56 εκατομμύρια δολάρια τον μήνα από τον Μάρτιο του 2016 (Fainberg, 2017, σ. 33).

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

Αρκετοί οργανισμοί του ΟΗΕ, όπως επίσης και ΜΚΟς, έχουν αναφέρει αξιόπιστους ισχυρισμούς σχετικά με τις εκτεταμένες και συστηματικές παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, εφεξής ΔΑΔ, και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ακολούθησε το Ισλαμικό Κράτος σε Συρία και Ιράκ. Παραβιάσεις όπως συνοπτικές εκτελέσεις, βασανιστήρια, απαγωγές, αναγκαστικές αλλαγές θρησκειύματος, δουλεία, σεξουαλική βία, λεηλασίες και διώξεις βάσει εθνικότητας και θρησκειύματος (Geneva Academy, 2014, σ. 11).

3. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ FTFs

Η πρώτη επίσημη αναφορά του όρου «ξένος τρομοκράτης μαχητής» (foreign terrorism fighter – FTFs) εντοπίζεται στην Απόφαση 2170 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, εφεξής ως ΣΑ, ως αποτέλεσμα της κλιμακούμενης έντασης στο Ιράκ και την Συρία. Ίσως ο πιο αποδεκτός ορισμός του όρου διατυπώθηκε από την Geneva Academy (2014, σ. 6) ως «*ένας ξένος μαχητής είναι ένα άτομο που αφήνει την χώρα καταγωγής ή διαμονής του/της για να πάρει μέρος σε μη κρατική ένοπλη ομάδα που συμμετέχει σε ένοπλη σύγκρουση σε ξένη χώρα και ο οποίος κινητοποιείται πρωτίστως από ιδεολογία, θρησκεία και/ή συγγένεια*». Ο συγκεκριμένος ορισμός εστιάζει στους FTFs ως συμμετέχοντες σε ένοπλη ομάδα σε μια ένοπλη σύρραξη που λαμβάνει χώρα σε ξένη χώρα. Παρότι περιλαμβάνει την πιθανότητα ότι ορισμένα άτομα μπορεί να στρατολογηθούν και να εκπαιδευτούν, άμεσα ή έμμεσα, για να πραγματοποιούν τρομοκρατικές επιθέσεις στις χώρες καταγωγής τους, παρόλα αυτά δεν συγχωνεύει τους «FTFs» με τους «ξένους-εκπαιδευμένους μαχητές³⁴». Τέλος, υπογραμμίζει ως πρωταρχικό κίνητρο την ιδεολογία, θρησκεία ή συγγένεια, κι όχι το υλικό κέρδος. Παρότι, οι FTFs πιθανώς να πληρώνονται, πρέπει να διαχωρίζονται από τους μισθοφόρους (Geneva Academy, 2014, σσ. 6-7).

Επιπλέον, ο Malet ορίζει τους FTFs «*...μη πολίτες κρατών σε συγκρούσεων που συμμετέχουν στις ανταρσίες κατά τη διάρκεια ενός εμφύλιου πολέμου*» (όπως παραπέμπεται σε Hegghammer, 2010, σ. 57). Ο Malet στον ορισμό αυτό διαχωρίζει τους FTFs από τους μισθοφόρους και από το προσωπικό ιδιωτικών στρατών και εταιριών φύλαξης θεωρώντας ότι αφενός οι FTFs δεν κινητοποιούνται, κατά βάση, από τις υλικές απολαβές κι αφετέρου σε πολλές περιπτώσεις οι μισθοφόροι³⁵ ή οι ιδιωτικοί στρατοί και εταιρίες φύλαξης

³⁴ Η διαφορά των δύο όρων έχει απασχολήσει τη βιβλιογραφία με τον Mendelsohn να διευκρινίζει ότι «*ένας ξένος-εκπαιδευμένος μαχητής είναι ένας ντόπιος, ο οποίος ταξιδεύει σε άλλη περιοχή, λαμβάνει μόνο εκπαίδευση και επιστρέφει πίσω να φέρει εις πέρας επιθέσεις αλλού, συνήθως στη δική του χώρα καταγωγής*» (van Zuijdewijn, 2014, σ. 61).

³⁵ Σχετικά με τους μισθοφόρους το Πρόσθετο Πρωτόκολλο Ι του 1977 στο άρθρο 47 προβλέπει: 1) Ο μισθοφόρος δε θα απολαμβάνει του δικαιώματος του μαχίμου ή του αιχμαλώτου πολέμου. 2) Ως μισθοφόρος νοείται οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο: α) ειδικά στρατολογείται στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό με σκοπό να πολεμήσει σε μία ένοπλη σύρραξη, β) λαμβάνει πράγματι ενεργό μέρος στις εχθροπραξίες, γ) παρακινείται να συμμετάσχει στις εχθροπραξίες ουσιαστικά από την επιθυμία αποκομίσεως προσωπικού κέρδους και στο οποίο παρέχεται η υπόσχεση από ή δια λογαριασμό εμπολέμου Μέρους υλικής ανταμοιβής, η οποία ουσιαστικά υπερβαίνει εκείνη, την οποία έχει υποσχεθεί ή καταβάλλει το παραπάνω Μέρος σε μαχίμους παρόμοιου βαθμού και καθηκόντων στις ένοπλες δυνάμεις του Μέρους αυτού, δ) δεν είναι υπήκοος ούτε του εμπολέμου Μέρους

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

προσλαμβάνονται από τις κυβερνήσεις ή από διακρατικούς συνεταιρισμούς (Geneva Academy, 2014, σ. 5).

Από τον ορισμό αυτό ο Hegghammer (2010, σσ. 57-8) καθορίζει τέσσερα (4) κριτήρια ενός FTF ως κάποιον που:

- συμμετέχει και λειτουργεί εντός των ορίων μιας εξέγερσης διαχωρίζοντας τους FTFs από τους διεθνείς τρομοκράτες, που ειδικεύονται στη βία εκτός περιοχής ενάντια σε άμαχο πληθυσμό.
- ελλείπει ιθαγένειας του κράτους σύγκρουσης ή δεσμούς συγγένειας με τις αντιμαχόμενες πλευρές αποκλείοντας τα μέλη της διασποράς που επιστρέφουν ή εξόριστους αντάρτες, που έχουν εγγενές συμφέρον στη σύγκρουση.
- ελλείπει σχέσης μια κάποια επίσημη στρατιωτική οργάνωση αποκλείοντας τους στρατιώτες ενός οργανωμένου εθνικού στρατού, και
- συμμετέχει αμισθί αποκλείοντας τους μισθοφόρους, που πληρώνονται και μάλιστα από τον υψηλότερο πλειοδότη.

Ο διαχωρισμός των FTFs από τους διεθνείς τρομοκράτες είναι εξόχως σημαντικός, καθώς οι περισσότεροι FTFs επιχειρούν μόνο σε μια ζώνη πολέμου εκείνη τη στιγμή και ποτέ δεν εμπλέκονται σε επιχειρήσεις εκτός περιοχής. Για αυτό το λόγο, οι Colgan και Hegghammer (2011, σ. 6 όπως παραπέμπονται σε Fainberg, 2017, σ. 4) συμπλήρωσαν τον ορισμό με σκοπό να διαχωρίσουν τους FTFs από άλλες ομάδες διεθνικών δρώντων, όπως οι μισθοφόροι και οι τρομοκράτες, αποσαφηνίζοντας ότι οι FTFs μπορεί να πληρώνονται, αλλά η πληρωμή δεν είναι το πρωταρχικό κίνητρο.

Άλλοι ερευνητές, όπως οι Cilluffo, Cozzens και Ranstorp εννοιοδοτούν τους όρους *δυτικοί ξένοι μαχητές* ή απλά *ξένοι μαχητές* ως «...τους βίαιους εξτρεμιστές που εγκαταλείπουν τα Δυτικά κράτη διαμονή με τη φιλοδοξία να εκπαιδευθούν ή να πολεμήσουν ενάντια σε μη-μουσουλμανικές παρατάξεις σε τζιχαντιστικές περιοχές σύγκρουσης». Το International Centre

ούτε κάτοικος περιοχής ελεγχόμενης από το εμπόλεμο Μέρος, ε) δεν είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων εμπολέμου. Μέρους και δεν έχει αποσταλεί από Κράτος το οποίο δεν είναι εμπόλεμο Μέρος σε διατεταγμένη αποστολή ως μέλος των ενόπλων δυνάμεών του.

for Counter-Terrorism³⁶ (ICCT) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πολιτειότητα δεν είναι συναφές κριτήριο ώστε να θεωρηθεί κάποιος ως ξένος μαχητής καθώς «σε πολλές περιπτώσεις αυτοί οι ξένοι μαχητές μπορεί να είναι ευρωπαίοι πολίτες, αλλά ανήκουν σε μια ευρύτερη διασπορά ή γενιά μεταναστών» (Academy Geneva, 2014, σ. 5).

Επίσης, ο όρος *ξένοι μαχητές* συχνά αποδίδεται σε άτομα που πολεμούν ή εκπαιδεύουν με την πλευρά των εξεγερμένων σε άλλη από την χώρα καταγωγής τους, ενώ οι ξένοι που πολεμούν στην κυβερνητική πλευρά δε θεωρούνται *ξένοι μαχητές*. Αυτή η εξαίρεση εγείρει ζητήματα διαφορετικής πολιτικής και νομικής διαχείρισης, και επίσης παραλείπει μια ενδιαμέση κατηγορία: αυτή των ξένων μη-κρατικών ένοπλων ομάδων που πολεμούν στο πλευρό μιας κυβέρνησης, όπως για παράδειγμα η Χεζμπολάχ που πολέμησε υπέρ του καθεστώσ Άσαντ στην Συρία (Academy Geneva, 2014, σ. 6).

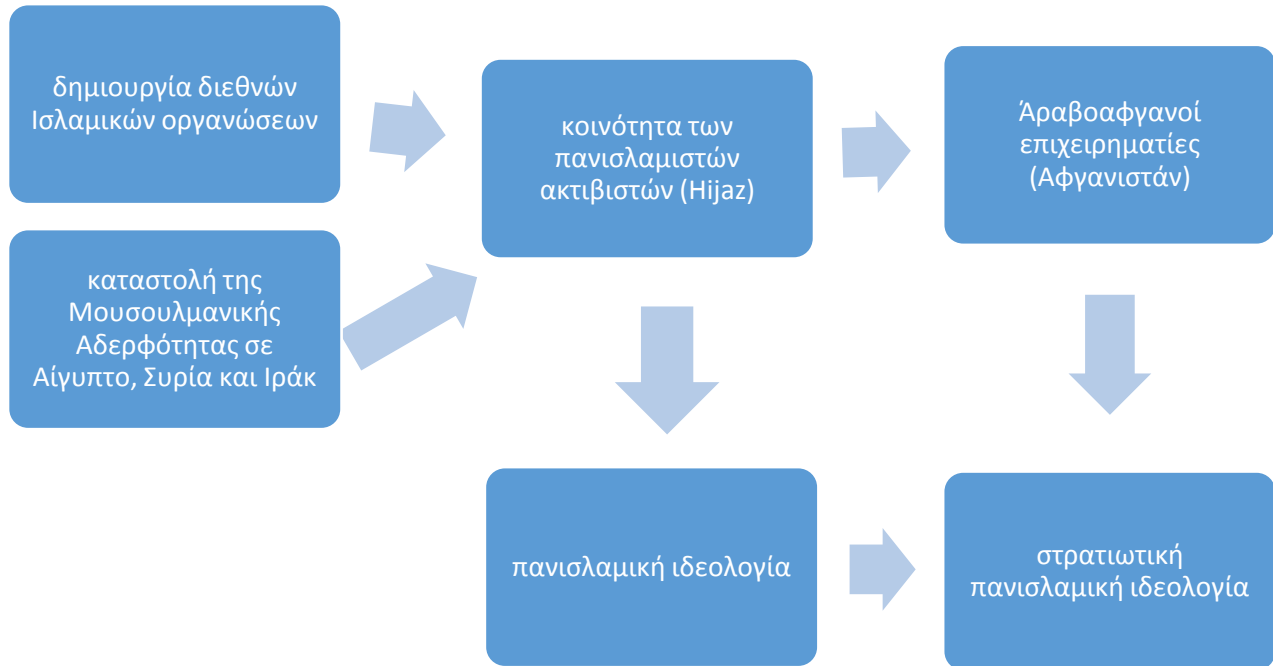
Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο Ισλαμισμός είναι πολιτικά ανομοιογενής υπό την έννοια ότι υιοθετούνται διαφορετικές πολιτικές στάσεις είτε με τη βίαιη αντίσταση στα τοπικά καθεστώτα είτε με την αντίσταση μέσω τρομοκρατικών τακτικών ή με τη διεξαγωγή ένοπλης αντίστασης στην κατοχή από μη μουσουλμανικές δυνάμεις. Οι διαφορετικές αυτές μορφές του ισλαμικού ακτιβισμού εμφανίζονται σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, το οποίο υπονοεί ότι εξυπηρετούνται με διαφορετικούς σκοπούς.

Έτσι, ο Hegghammer (2010) τοποθετεί το φαινόμενο των FTFs ως ένα βίαιο παρακλάδι του Ισλαμισμού, του λαϊκιστικού πανισλαμισμού, που προέκυψε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 μέσα σε ένα σύμπλεγμα θρησκευτικών ιδρυμάτων ως αποτέλεσμα της στρατηγικής δράσης περιθωριοποιημένων θρησκευτικών ελίτ. Οι ακτιβιστές αυτοί, με βάση κυρίως την περιοχή Hijaz στην Δυτική Σαουδική Αραβία, ήταν εξαιρετικά μορφωμένοι και έδωσαν έμφαση στην προπαγάνδα πάνω στις εξωτερικές απειλές που δέχονταν τα μουσουλμανικά έθνη. Μέσα από διεθνείς οργανισμούς όπως η Muslim World League, ο Organization for the Islamic Conference

³⁶ Το International Centre for Counter-Terrorism είναι ανεξάρτητη δεξαμενή σκέψης (think tank) που παρέχει διεπιστημονικές συμβουλές πολιτικής και πρακτικής, προσανατολισμένων σε λύσεις υποστήριξης της εφαρμογής για το κράτος δικαίου, την πρόληψη και την αξιολόγηση απειλών, τρεις ζωτικούς πυλώνες για την αποτελεσματική καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Επικεντρώνεται σε θέματα που βρίσκονται στη διασταύρωση της αντιμετώπισης της εξτρεμιστικής βίας και των απαντήσεων της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς και σε πτυχές της καταπολέμησης της τρομοκρατίας που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι κύριοι τομείς του έργου αφορούν την αντιμετώπιση της εξτρεμιστικής βίας, το κράτος δικαίου, τους FTFs, την ανάλυση χωρών και περιοχών, την αποκατάσταση, τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και τις φωνές των θυμάτων (International Centre for Counter-Terrorism, n.d.).

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

και το King Abd al-Aziz University αφιερώθηκαν στο διεθνικό ακτιβισμό και τη δυναμική
προώθηση του λαϊκιστικού πανισλαμισμού.

Διάγραμμα 7: Απαρχές του φαινομένου των FTFS (Hegghammer, 2010, σ. 80)

Την ίδια εποχή εμφανίστηκε η προσπάθεια καταστολής της Μουσουλμανικής Αδελφότητας σε Αίγυπτο, Συρία και Ιράκ με αποτέλεσμα χιλιάδες Ισλαμιστές να μεταναστεύσουν στην Σαουδική Αραβία. Όλοι αυτοί, που θεωρήθηκαν ως περιθωροποιημένοι στις χώρες τους, κατέλαβαν θέσεις σε σχολεία και πανεπιστήμια αποτελώντας τη ραχοκοκαλιά του εκπαιδευτικού συστήματος της Σαουδικής Αραβίας. Παρόλα αυτά, είχαν την ευκαιρία να εργαστούν στο εξωτερικό, κυρίως για την Muslim World League και τις θυγατρικές της οργανώσεις, προωθώντας την ιδέα της μουσουλμανικής αλληλεγγύης και λαμβάνοντας γενναιόδωρη χρηματοδότηση για αυτό τον σκοπό. Ο σκοπός του πανισλαμισμού της δεκαετίας του 1970 ήταν να ενθαρρύνει τη συνεργασία των μουσουλμάνων παγκοσμίως και να καλλιεργήσει τη λαϊκή ευαισθητοποίηση για τη θέση των μουσουλμάνων στον κόσμο χρησιμοποιώντας τακτικές όπως η αυτο-θυματοποίηση, συνωμοσίες και ξενοφοβία. Κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα διεθνές δίκτυο φιλανθρωπιών, το οποίο διευκόλυνε κατά

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

πολύ τη στρατολόγηση ξένων μαχητών στο Αφγανιστάν τη δεκαετία του 1980 στο όνομα της δια-μουσουλμανικής αλληλεγγύης.

Από την άλλη πλευρά, οι κατεστημένες ελίτ επέτρεψαν, κατά κύριο λόγο, την πανισλαμική προπαγάνδα από φόβο εμπάθειας προς τους μουσουλμάνους στο εξωτερικό που υποφέρουν και κυρίως επειδή στόχευε σε ύβρεις προς τις μη μουσουλμανικές δυνάμεις και κυβερνήσεις. Επιπλέον, ήταν ένας πολύ καλός τρόπος για την αναστροφή της κοινής γνώμης από τα εσωτερικά πολιτικά προβλήματα των χωρών. Οπότε ο πυρήνας της διακρατικοποίησης του τζιχάντ είναι εν μέρει μια διαδικασία ανταγωνισμού των ελίτ.

Ο Πίνακας 4 καλύπτει ιστορικά τις διενέξεις στο μουσουλμανικό κόσμο που προκάλεσαν κινητοποίηση ξένων μαχητών από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έως το 2007. Με εξαίρεση τους πολέμους στο Αφγανιστάν, την Βοσνία και το Ιράκ, στις υπόλοιπες περιπτώσεις οι FTFs αποτελούν μικρό ποσοστό του συνολικού αριθμού των μαχητών.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
 Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

Table 1. Confirmed Cases of Private Global Foreign Fighter Mobilization in the Muslim World, 1945–2010

Location	Date	Local Conflict Parties (simplified)	Foreign Fighter Entry Date	Number of Foreign Fighters	Confirmed Nationalities
Israel	1967	Arab coalition vs. Israel	1968	<100	Sudan, Syria, Egypt, Yemen
Lebanon	1975–90	PLO vs. Israel; Miscellaneous Factions	1978	<50	Egypt, Syria, Jordan
Afghanistan	1978–92	Mujahideen vs. Soviet Union /Kabul	1980–92	5,000–20,000	Most Arab countries, Turkey, Pakistan, Bangladesh, Indonesia, Philippines, United States/Europe
Bosnia	1992–95	Bosnians vs. Serbs/Croats	1992–95	1,000–2,000	Most Arab countries, United States/Europe
Tajikistan	1992–97	Islamists vs. Communists	1992–94	100–200	Saudi Arabia, Yemen
Chad	1991–	Islamists vs. Government	1994	<10	Saudi Arabia
Chechnya	1994–	Chechens vs. Russia	1995–2001	200–300	Most Arab countries, Turkey, United States/Europe
Philippines	1968–	Moro National Liberation Front/Moro Islamic Liberation Front vs. Manila	1997–2000	20–100	Several Arab countries
Kashmir	1989–	Pakistan vs. India	1997–2000	20–100	Several Arab countries
Somalia	1991–05	Various militias	1992	<50	Saudi Arabia, Egypt
Afghanistan	1992–2001	Masud vs. Hekmatyar, Taliban vs. Northern Alliance	1996–2001	1,000–1,500	Most Arab countries, United States/Europe, Central Asia, Pakistan, Turkey
Kosovo	1998–99	Albanians vs. Kosovars	1999	20–100	Several Arab countries, United States/Europe
Eritrea	1998–2000	Eritrea vs. Ethiopia	1998	<10	Saudi Arabia
Palestine	2000–	Palestinians vs. Israel	2000–	<10	Saudi Arabia
Afghanistan	2001–	Taliban vs. United States/NATO/Kabul	2001–	1,000–1,500	Most Arab countries, United States/Europe
Iraq	2003–	Sunnis vs. United States/Baghdad	2003–	4,000–5,000	Most Arab countries, United States/Europe, Turkey
Somalia	2006–	Shabab vs. Transitional Federal Government/Ethiopia	2006–	200–400	Several Arab countries, United States/Europe
Lebanon	2007	Fath al-Islam vs. Government	2007	<50	Saudi Arabia

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

1945-2010 (Πηγή: Hegghammer, 2010, σ. 61)

Διάφοροι παράγοντες επηρεάζουν τον αριθμό μαχητών που προσελκύονται σε κάθε σύρραξη με σημαντικότερους (Hegghammer, 2010, σσ. 65-71):

- **η δομή της σύρραξης**, που σχετίζεται με τη θρησκευτική διαφοροποίηση ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη, τη δριμύτητα της σύρραξης και την πολιτική κατάσταση της περιοχής στην οποία διεξάγεται η σύρραξη.
- **το προφίλ της εξέγερσης**, που σχετίζεται με τον ρόλο της θρησκείας στους εμφυλίους πολέμους ή την ισλαμοποίηση των εθνικιστικών αγώνων και οι προϋπάρχουσες συνδέσεις με ισλαμικές κοινότητες στον αραβικό κόσμο.
- **κυβερνητική παρεμπόδιση**, που υπονοεί ότι τα άτομα εμπλέκονται σε ξένες συγκρούσεις μόνο όταν οι κυβερνήσεις τούς επιτρέπουν.
- **τεχνολογία**, η οποία αφενός συνδέεται με την ευκολία μετακίνησης και μεταφοράς που εκτοξεύτηκε από την δεκαετία του 1980 και αφετέρου με τις νέες τεχνολογίες, τηλεόραση, Διαδίκτυο και μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που διεύρυναν το κοινό αναφοράς.
- **η εξέλιξη του Ισλάμ**, που σχετίζεται με την πολιτικοποίηση του Ισλάμ και την παράλληλη παρακμή των ισλαμιστικών κομμάτων από την δεκαετία του 1980 κι έκτοτε.

Παρότι, όλοι οι προαναφερθέντες παράγοντες έπαιξαν περιφερειακό ρόλο στην ανάπτυξη του φαινομένου των FTFs, δεν αποτελούν μεμονωμένες ή συνδυαστικά ικανοποιητικές αιτιάσεις. Αντίθετα, η εμφάνιση ενός νέου ιδεολογικού κινήματος ή ρεύμα Ισλαμισμού που δεν υπήρχε πριν τη δεκαετία του 1980 λειτούργησε καταλυτικά. Πριν το 1980 οι μουσουλμανικές στρατιωτικές ομάδες μάχονταν για την αλλαγή καθεστώτος στις χώρες τους, ενώ το τζιχάντ ερμηνευόταν βάσει της κλασικής παράδοσης ως τρόπος περιορισμού των διεφθαρμένων ηγεμόνων και την ισχυροποίηση της κοσμικής νομοθεσίας. Αντίθετα, μετά το 1980 υπήρξε μια διαφοροποιημένη ερμηνεία του τζιχάντ στη βάση ενός ιδιωτικοποιημένου πολέμου σε περιπτώσεις που μη μουσουλμανικά κράτη εμπλέκονται σε πόλεμο με μουσουλμανικά κράτη, με την επισήμανση ότι η ευθύνη για αντίσταση επαφίεται κατά κύριο λόγο στον τοπικό πληθυσμό ως ατομικό καθήκον. Για τους ξένους η μάχη θεωρείτο ως συλλογικό καθήκον και χρειαζόταν έγκριση από γονείς, πιστωτές και πολιτική αρχή. Όμως, το

δόγμα της παγκόσμιας τζιχάντ και η πανισλαμική αλληλεγγύη μετουσίωσε τον τρόπο διεξαγωγής των πολέμων και γιγάντωσε το κίνημα των FTFs φτάνοντας στο αποκορύφωμα με τον πόλεμο της Συρίας (Hegghammer, 2010, σσ. 72-77).

Σημαντικό όμως είναι να επισημανθεί ότι οι FTFs που ταξίδεψαν στην Συρία είναι μια νέα γενιά ξένων μαχητών, διαφορετική από τους Afghan Alumni, η οποία «...σφυριλατήθηκε από θεολογικές και πολιτικές ιδεολογίες μίσους... [και] αποφασισμένη να στρέψει την παγκόσμια παλίρροια ενάντια στα «άπιστα» καθεστώτα». Αντίθετα, οι προηγούμενες γενιές των FTFs διαφέρουν με όρους κοινωνικο-οικονομικού και ακαδημαϊκού υπόβαθρου, εμπειρίας στα πεδία μαχών, εύρος ηλικίας και παράγοντες κινητοποίησης. Η νέα αυτή γενιά FTFs διαχωρίζονται σε δύο κύριες ομάδες· η πρώτη ομάδα δομείται πάνω σε προϋπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις και το ταξίδι τους είναι «*μια ακόμα μορφή αποκλίνουσας συμπεριφοράς, ανάλογη με τη συμμετοχή σε συμμορίες του δρόμου, ταραχές, διακίνηση ναρκωτικών και παραβατικότητα ανηλίκων*». Η συμμετοχή τους, λοιπόν, στον ISIS προσφέρει «*...μια περιπετειώδη, συναρπαστική διάσταση στον τρόπο ζωής τους*». Η δεύτερη ομάδα, όμως, δεν έχει επιδείξει πρότερη αποκλίνουσα συμπεριφορά, ή συγκεκριμένη διάκριση από τους συνομηλίκους τους, αλλά το βασικό χαρακτηριστικό είναι η απουσία ενός μέλλοντος και αισθήματα αποκλεισμού και αναζήτηση του ανήκειν και ενός στόχου. Αυτή η διαφοροποίηση σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με το διαφορετικό ρόλο φαίνεται ότι παίζει η θρησκεία ως παράγοντας κινητοποίησης σε σύγκριση με τις προηγούμενες γενιές (van Ginckel and Enternmann, 2016, σσ. 52-53).

Έτσι, οι σύγχρονοι FTFs είναι μικρότεροι σε ηλικία και λιγότερο εκπαιδευμένοι στο Ισλάμ, δηλαδή «*περισσότερο ριζοσπάστες από ότι Ισλαμιστές*». Η ριζοσπαστικοποίηση αυτή και ο ενστερνισμός των φονταμενταλιστικών ερμηνειών του στρατιωτικού Ισλάμ προέκυψαν ως απόρροια της δυσκολίας ενσωμάτωσης στις δυτικές κοινωνίες λόγω πολιτισμικών, θρησκευτικών και κοινωνικών διαφορών. Το τζιχάντ νομιμοποιεί την απογοήτευση προσφέροντας έναν καθορισμένο ένοχο και μια άμεση αιτιολόγηση για τον πόλεμο ενάντια στο κακό, είτε μεταφράζεται σε χαμηλά ποσοστά ενσωμάτωσης, πραγματική ή αντιληπτή περιθωριοποίηση, σχετική στέρση, ή διακρίσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, η απόφαση για μετάβαση στη γη του Ισλάμ ίσως είναι λιγότερο μια θρησκευτική υποχρέωση από μια

συναισθηματική ανταπόκριση στο αίσθημα αδικίας από τις κοινωνίες τους (van Ginkel and Enternmann, 2016, σ. 53).

Η Απόφαση 2178 (2014) υιοθετήθηκε για να αντιμετωπίσει το ζήτημα των FTFs σε συνάρτηση με την αύξηση της στρατολόγησης αυτών από τον ISIS, το ANF και τα παρακλάδια της al-Qaeda και παρείχε ένα ακόμα ορισμό ως: «*πρόσωπα που έχουν ταξιδέψει σε ένα Κράτος άλλο από το Κράτος διαμονής ή καταγωγής τους με σκοπό τη διάπραξη, σχεδιασμό, ή προετοιμασία των, ή συμμετοχή σε τρομοκρατικές πράξεις ή την παροχή τρομοκρατικής εκπαίδευσης, σε σχέση με ένοπλες συρράξεις*».

Ο ορισμός του ΣΑ παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες αναφορικά με τον τρόπο που αντιμετωπίζει τους FTFs. Αρχικά, εφαρμόζει μόνο στους FTFs που ταξιδεύουν με σκοπό την εμπλοκή σε τρομοκρατική δραστηριότητα, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι όλοι οι FTFs ταξιδεύουν συγκεκριμένα για τρομοκρατικούς σκοπούς. Έτσι ενώ αυτοί οι μαχητές μπορεί να είναι ένοχοι σε κάποιο έγκλημα στην χώρα διαμονής ή καταγωγής τους δυνάμει της πιθανής εμπλοκής τους σε ένοπλη σύρραξη σε άλλη χώρα, παρόλα αυτά δεν είναι κατ' ανάγκη «τρομοκράτες». Δεύτερον, ο ορισμός εφαρμόζει ανεξάρτητα αν τελικά οι FTFs συμμετέχουν σε ένοπλη σύρραξη³⁷. Και τέλος, διαχωρίζει τους FTFs από τους μισθοφόρους, οι οποίοι πολεμούν στο εξωτερικό για λογαριασμό κυβερνήσεων ή ιδιωτικά επιχορηγούμενων οργανώσεων και κινητοποιούνται κατά βάση από το προσωπικό κέρδος. Παρόλα αυτά, όμως στην περίπτωση τα οικονομικά και πολιτικά ή ιδεολογικά συμφέροντα συμπίπτουν σημαντικά, αυτά τα πρόσωπα εμπίπτουν εντός του πλαισίου του ορισμού (UNODC, 2019, σ. 4).

Είναι καταφανές ότι ο όρος FTFs λαμβάνει τις διαστάσεις του παγκόσμιου φαινομένου από τη σύρραξη στην Συρία και το Ιράκ από το 2014 και μετά. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης είναι από την Μέση Ανατολή και την Βόρεια Αφρική, αλλά ενώ είναι εξόχως σημαντικό ότι πολλοί μαχητές από την Ευρώπη κατευθύνθηκαν στην Συρία, όπως απεικονίζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Χώρα	Αριθμός FTFs
Τυνησία	3.000

³⁷ Ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός έχει προειδοποιήσει για τις δυνητικά δυσμενείς επιπτώσεις της σύγκυσης της ένοπλης σύρραξης με την τρομοκρατία και τη λανθασμένη ταυτοποίηση όλων των μη-κρατικών ένοπλων ομάδων με τρομοκράτες (UNODC, 2019, σ. 4).

Σαουδική Αραβία	1.200 – 2.500
Μαρόκο	1.500
Ιορδανία	1.500
Ρωσική Ομοσπονδία	800
Γαλλία	700
Ηνωμένο Βασίλειο	500
Γερμανία	400
Βέλγιο	300
Ολλανδία	120
Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής	100

Πίνακας 6: Χώρες προέλευσης των FTFS προς την Συρία το 2014 (πηγή: van Zijjdwijn, 2014, σ. 59)

Η παρουσία των FTFS φαίνεται να έχει συμβάλει στην εντατικοποίηση και επιμήκυνση της σύρραξης στη Συρία, ενώ αύξησε τη βιαιότητα, τη συχνότητα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη βίαιη διάκριση έναντι των μειονοτήτων και την αύξηση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, περιλαμβάνοντας την εμπορία ανθρώπων και ναρκωτικών. Η εισροή FTFS στην Συρία είναι αξιοσημείωτη αφενός γιατί πρόκειται την μεγαλύτερη κινητοποίηση ξένων μαχητών από ότι σε οποιαδήποτε άλλη ένοπλη σύρραξη. Υπολογίζεται ότι προσελκύθηκε μεγαλύτερος αριθμός μαχητών από τον συνολικό αριθμό των FTFS που κινητοποιήθηκαν από το 1990 έως το 2010. Αφετέρου λόγω της γεωγραφικής έκτασης της προέλευσης τους, που φτάνει τις 81 χώρες με υψηλή συμμετοχή μαχητών από τα Δυτικά κράτη, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 6.

Ο υψηλός συνολικός αριθμός των FTFS στη Συρία μαζί με την μεγάλη γεωγραφική προέλευση είναι εξόχως σημαντικά για διάφορους λόγους. Πρώτον, ο υψηλός αριθμός των FTFS δρα ως πολλαπλασιαστικός παράγοντας διευρύνοντας και εδραιώνοντας το φαινόμενο. Δεύτερον, τα δημογραφικά στοιχεία καταδεικνύουν τις διαφορετικές καταβολές των FTFS από βετεράνους με πείρα στην πρώτη γραμμή μέχρι νεοσύλλεκτους χωρίς καμία στρατιωτική εμπειρία, ορισμένοι από τους οποίους δεν ταιριάζουν στο τυπικό προφίλ του Άραβα FTFS, δηλαδή νέο άρρενα, είτε άνεργο είτε φοιτητή, με λίγες προοπτικές και χωρίς κάποιο σκοπό στη

ζωή. Από την άλλη, το προφίλ των Ευρωπαίων FTFs είναι, επίσης, ποικίλο. Πρόκειται τόσο για μουσουλμάνους Ευρωπαίους με διαφορετικές φυλετικές καταβολές από την Αραβία και την Νότιο Ασία όσο και προσήλυτους χωρίς πρότερη διασύνδεση με την Συρία. Τρίτον, ο αυξημένος αριθμός αυξάνει τον δυνητικό τρομοκρατικό κίνδυνο κατά την επιστροφή τους στις χώρες καταγωγής ή διαμονής. Παρότι στατιστικά ελάχιστοι από τους επαναπατρισθέντες εμπλέκεται σε δραστηριότητες που συνδέονται με την τρομοκρατία, η γεωγραφική ευρύτητα δημιουργεί, επίσης, σημαντικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη δικτύων που σχετίζονται με την τρομοκρατία σε όλη την Ευρώπη, τα Βαλκάνια και την Βόρειο Αφρική (Geneva Academy, 2014, σ. 10).

Μελετώντας την εισροή των FTFs είναι σχεδόν αδύνατον να βγουν καταληκτικά συμπεράσματα αναφορικά με τις ομάδες στις οποίες εντάχθηκαν οι FTFs στη Συρία. Σύμφωνα με μια ανάλυση του International Centre for the Study of Radicalisation (ICSR) που βασίστηκε στη δραστηριότητα στα κοινωνικά δίκτυα 190 Δυτικών FTFs καταλήγει στο συμπέρασμα ότι σχεδόν το 55% εντάχθηκε στο Ισλαμικό Κράτος, λίγο κάτω από το 14% εντάχθηκαν στο ANF και κάποιοι στο FSA. Η ανακήρυξη του Χαλιφάτου τον Ιούνιο του 2014 προσέλκυσε την πλειοψηφία των Ευρωπαίων FTFs που πήγαν στη σύρραξη (Geneva Academy, 2014, σσ. 11-12).

3.1 ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ & ΚΙΝΗΤΡΑ

Η βιβλιογραφική έρευνα για του φαινόμενου των FTFs κατέδειξε ότι δεν υπάρχει ένα τυποποιημένο προφίλ ατόμων που αποφασίσουν να ενταχθούν σε αυτή την κατηγορία και γενικότερα καταρρίπτεται η λογική των σαρωτικών γενικεύσεων. Αντίθετα, η στρατολόγηση πραγματοποιείται σε μια ευρεία βάση ηλικίας, ακαδημαϊκού επιπέδου, επαγγελματικού και κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου. Έτσι, στις τάξεις των FTFs εντάσσονται άτομα τόσο νεαρής ηλικίας όσο και άνω των 60 ετών, όπως επίσης μεγάλο ποσοστό νέων είναι μειονεκτούντες άρρενες από κοινωνικά ή πολιτικά περιθωριοποιημένες ομάδες, ενώ υπάρχουν αρκετοί από εύπορα περιβάλλοντα και με καλή μόρφωση. Επίσης, από τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες υπάρχουν εποχιακοί εργαζόμενοι αλλά και επιτυχημένοι επαγγελματίες όπως γιατροί, δάσκαλοι, μηχανικοί και δημόσιοι υπάλληλοι. Τέλος, ένα μικρό ποσοστό είχε ποινικό μητρώο, ενώ το θέμα της πίστης ή της θρησκευτικότητας δεν ήταν μείζον παράγοντας στην απόφαση να γίνει κάποιος FTFs.

Το ICCT διεξήγαγε μια έρευνα από τον Αύγουστο 2015 έως τον Νοέμβριο του 2016 με συνεντεύξεις επαναπατρισθέντων FTFs από την Συρία. Οι συνεντεύξεις αυτές παρείχαν πολλές πληροφορίες για τα κίνητρα που τους ώθησαν να εγκαταλείψουν τις χώρες τους διαμονής ή καταγωγής τους και να πάνε στη Συρία να ενταχθούν στους κόλπους του ISIS, όπως επίσης και τους λόγους για τους οποίους εγκατάλειψαν τις ομάδες που είχαν ενταχθεί και επέστρεψαν πίσω.

Διάφοροι παράγοντες συμπλέκονται στη λήψη αυτής της απόφασης και σχετίζονται με το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον του κάθε ατόμου. Βασικοί παράγοντες είναι οι οικονομικοί, ενώ πολιτικοί και κοινωνικοί παράγοντες συνέβαλαν σε διαφορετικό βαθμό. Παράλληλα, τα θρησκευτικά πιστεύω έπαιξαν ελάχιστο ρόλο στην κινητοποίηση των ατόμων να γίνουν FTFs. Όμως η θρησκεία έπαιξε ρόλο στη δημιουργία αίσθησης αδερφότητας και ηθικής υποχρέωσης να τείνουν χείρα βοήθειας στους αδερφούς Σουνίτες της Συρίας, οι οποίοι θυματοποιούνται και κακομεταχειρίζονται από άλλες ομάδες. Επιπλέον, τα κοινωνικά δίκτυα που σχηματίζονται σε μέρη όπως τζαμιά, φυλακές, σχολεία, πανεπιστήμια, γειτονιές ή μέρη εργασίας, παίζουν σημαντικό ρόλο στη στρατολόγηση, ενώ υπάρχει πάντα ένας προσωπικός παράγοντας που οδηγεί ένα άτομο να ενταχθεί στις ομάδες των ξένων τρομοκρατών μαχητών, ενώ άλλα άτομα από το ίδιο περιβάλλον δεν ένιωσαν ανάλογη ανάγκη (El Said and Barrett, 2017, σσ. 3-4).

Επίσης, σε μια άλλη έρευνα του ICCT του 2016 υπογραμμίζεται ότι οι αιτίες κινητοποίησης περιλαμβάνουν μια πληθώρα διαφορετικών παραγόντων όπως η αλληλεγγύη σε αδερφούς Μουσουλμάνους στο εξωτερικό, η μάχη ενάντια στη Συριακή κυβέρνηση, η επιθυμία για διαβίωση σε μια περιοχή που διακυβερνάται από τον Ισλαμικό νόμο –τη Σαρία–, η αποξένωση και κοινωνικός αποκλεισμός που βίωσαν στην Ευρώπη, όπως επίσης η επιθυμία συμμετοχής στο τζιχάντ. Υπάρχουν όμως και λόγοι όπως η αναζήτηση της έξαψης και της περιπέτειας, η πίεση από ομοϊδεάτες και οι προοπτικές να ζήσουν στο Χαλιφάτο. Φυσικά, δεν ελλείπουν λόγοι που σχετίζονται με την εξωτερική πολιτική που ακολούθησε η ΕΕ και τα κράτη-μέλη, που εκδηλώθηκε είτε με την αποστολή στρατού να πολεμήσει ενάντια του ISIS ή της al-Qaeda είτε με τις πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης που φέρονται να απομονώνουν τις μουσουλμανικές κοινότητες. Είναι σημαντικό ότι κι αυτή η έρευνα επισημαίνει ότι η θρησκεία

δεν παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην κινητοποίηση των νέων μουσουλμάνων να γίνουν FTFs, αλλά αντίθετα η ιδεολογία χρησιμοποιήθηκε ως μέσο νομιμοποίησης των πράξεων βίας αντί να την υποκινεί (El Said and Barrett, 2017, σ. 14 ; van Ginkel and Enternmann, 2016, σ. 52).

Ειδικά για την περίπτωση της Συρίας και συμμετοχής στον ISIS, συνοπτικά οι λόγοι που τα άτομα αποφασίζουν να γίνουν FTFs σχετίζονται με πολιτικούς, θρησκευτικούς και προσωπικούς, όμως το ISIS στοχεύει συνήθως στα ακόλουθα (UNODC, 2019, σσ. 6-7):

- *Ζωή στο Χαλιφάτο*: ο συνδυασμός επιθυμίας με το αίσθημα του καθήκοντος να ζει μέσα στο Χαλιφάτο υπό το καθεστώς της Σαρία με έναν τρόπο που ο FTF θεωρεί ότι ενορχηστρώθηκε από τον ίδιο τον Προφήτη. Ο ISIS θεωρεί τις μουσουλμανικές κυβερνήσεις ως πανισλαμικές ακολουθώντας το ενιαίο πρότυπο του ισλαμικού νόμου για την καθοδήγηση των πολιτικών και κοινωνικών πτυχών της ζωής. Υπό αυτό το πρίσμα, το Χαλιφάτο αντιμετωπίζεται ως ένας ουτοπικός προορισμός για κάθε ευσεβή μουσουλμάνο.
- *Δίκαιος πόλεμος*: ειδικά στις αρχές του πολέμου, αρκετοί FTFs θεωρούσαν τη συμμετοχή τους ως έναν τρόπο προστασίας του Ισλάμ και των αδερφών μουσουλμάνων, ενώ παράλληλα εκπληρώνουν μια θρησκευτική προϋπόθεση για την “hijra”³⁸ και να πολεμήσουν σε ένα ιερό πόλεμο. Ορισμένοι εμπνέονται, όντως, από ανθρωπιστικούς λόγους για τα δεινά του συριακού λαού, που ενισχύονται από τη δημοσιοποίηση φρικιαστικών εικόνων από τις συγκρούσεις και ιστορίες για τις κυβερνητικές θηριωδίες από την τζιχαντιστική προπαγάνδα.
- *Επιτυχίες και νομιμοποίηση του ISIS*: οι αρχικές νίκες περικύκλωσαν τον ISIS με μια αύρα δύναμης και αήττητου, καθώς ο έλεγχος των συριακών και ιρακινών εδαφών προσέφεραν την ψευδαίσθηση μιας καλά οργανωμένης κυβέρνησης, χρηματοδοτούμενης από τα αποθέματα πετρελαίου και άλλο κατακτημένο πλούτο. Αυτή η ψευδαίσθηση δύναμης ερμηνεύτηκε από τους υποστηρικτές ως μια θεϊκή

³⁸ Στη θρησκευτική θεωρία του Ισλάμ “hijra” (στα αραβικά) ήταν η πορεία του Προφήτη Μωάμεθ από την Μέκκα προς την Μεδίνα. Η Αλ-Κάιντα και το ISIS έχουν μετουσιώσει την “hijra” ως «κάλεσμα στα όπλα» ενδύοντας το σαν υποχρέωση για μετανάστευση και συμμετοχή στο τζιχάντ με σκοπό την προστασία των μουσουλμανικών εδαφών (UNODC, 2019, σ. 6).

ευλογία και επιβεβαίωση των προσπαθειών του ISIS να δημιουργήσει μια νέα τάξη πραγμάτων.

- *Προφητείες για την Τελική Μάχη*: οι προφητείες του Ισλάμ προβλέπουν ότι ο Αρμαγεδδών και η τελική μάχη του Ισλάμ με τους εχθρούς του θα διεξαχθεί στην περιοχή της Ευρύτερης Συρίας, την οποία θα ηγηθεί ο Mahdi, διάδοχος του Μωάμεθ. Η συνθήκη αυτή αποτέλεσε τη βάση για το ιδεολογικό αφήγημα του ISIS ορίζοντας ότι η κατειλημμένη πόλη Dabiq³⁹ είναι το κέντρο της τελικής μάχης ανάμεσα σε μουσουλμάνους και χριστιανούς. Σε αυτό το πλαίσιο, πολλοί FTFs θεώρησαν μοναδική ευκαιρία να συμμετέχουν στην «μητέρα των μαχών», η οποία θα οδηγήσει στην Ημέρα της Κρίσεως, στη σωτηρία των ενάρετων, την εξιλέωση των αμαρτιών και στο να γίνουν μάρτυρες.
- *Οικονομικοί λόγοι*: ανάμεσα στις υποσχέσεις στρατολόγησης υπήρχαν και υλικά οφέλη όπως φαγητό, πολυτελή αγαθά και αυτοκίνητα και αποπληρωμή χρεών.
- *Περιθωριοποίηση*: η αίσθηση κοινωνικού αποκλεισμού και η έλλειψη του αισθήματος ανήκειν στις τοπικές κοινότητες των FTFs, ειδικά όσοι προέρχονται από ευρωπαϊκά κράτη, πρόσφερε στην προπαγάνδα του ISIS την ευκαιρία προσέγγισης με ένα μήνυμα ανήκειν, αδερφότητας, περιπέτειας και σεβασμού. Οπότε τα άτομα αυτά θεώρησαν ότι συμμετέχοντας στον ISIS «...δεν έχουν τίποτα να χάσουν, αλλά αντίθετα να κερδίσουν τα πάντα».

Οι FTFs κινητοποιούνται από ένα ευρύ φάσμα παραγόντων που κυμαίνονται από τον ιδεαλισμό και την ελπίδα για αυτό-βελτίωση, όπως επίσης η απογοήτευση από τις εσωτερικές διαμάχες των ομάδων, τη διαφθορά, τις διακρίσεις, ή τις μη εκπληρούμενες προσδοκίες. Υπάρχει όμως διαφοροποίηση ανάμεσα στους FTFs από τη Δυτική Ευρώπη και τον Αραβικό κόσμο. Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι μαχητές κινητοποιήθηκαν από λόγους απογοήτευσης από τη ζωή στη Δύση και από την επιθυμία να χτίσουν ένα νέο κράτος, ενώ οι FTFs από τις

³⁹ Πρόκειται για συριακή πόλη στη Βόρεια Συρία, περίπου 40 χιλιόμετρα βορειοανατολικά από το Χαλέπι και 10 χιλιόμετρα νότια των συνόρων Συρίας με την Τουρκία. Πιστεύεται ότι ο Προφήτης Μωάμεθ προφήτευσε ότι «...η τελική ώρα δε θα έρθει μέχρις ότου οι Μουσουλμάνοι νικήσουν τους Ρωμαίους στο Dabiq ή al-Ataq –που βρίσκονται και οι δύο στα σύνορα Συρίας-Τουρκίας— στο δρόμο να κατακτήσουν την Κωνσταντινούπολη». Η προφητεία αυτή χρησιμοποιήθηκε εκτενώς από την ισλαμική προπαγάνδα καθιστώντας το Dabiq κέντρο της, ενώ περαιτέρω κυκλοφόρησε περιοδικό με τον τίτλο “Dabiq” ως όχημα επικοινωνίας των αποκαλυπτικών εικόνων προς το διεθνές κοινό (BBC Monitoring, 2016).

αραβικές χώρες στηρίχτηκαν κυρίως στην επιθυμία να προστατέψουν στους αδερφούς Σουνίτες. Όμως η μαζική μετακίνηση FTFs από τη Δύση κατάδειξε μια θεμελιώδη μετακίνηση σε σχέση με τις προηγούμενες συγκρούσεις, αλλά παράλληλα και μια ηλικιακή μετατόπιση προς μικρότερες ηλικιακά ομάδες, καθώς οι περισσότεροι ήταν νέοι που δεν είχαν συμμετάσχει σε προηγούμενη σύρραξη. Το ίδιο ισχύει για την έντονη παρουσία των γυναικών από τη Δύση, οι οποίες παράτησαν τις ανέσεις του δυτικού τρόπου ζωής για να ταξιδέψουν στο Χαλιφάτο.

Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό να κατηγοριοποιηθεί η ποινικοποίηση των FTFs, καθώς δεν πήγαν όλοι για να γίνουν μαχητές, πολύ περισσότερο να διαπράξουν θηριωδίες ή να γίνουν εγχώριοι τρομοκράτες στις χώρες διαμονής ή καταγωγής τους κατά την επιστροφή τους. Γι' αυτό, πρέπει να μελετηθούν οι αρχικοί λόγοι που τους κινητοποίησαν να γίνουν μαχητές μαζί με τους λόγους που επέστρεψαν τελικά.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, δύναται να υπάρξει η ακόλουθη κατηγοριοποίηση των ξένων τρομοκρατών μαχητών: α) *ο ζητών εκδίκησης (aggrieved)*: δηλαδή το απογοητευμένο και θυμωμένο άτομο που επιζητά μια διέξοδο για τα συναισθήματά του απέναντι σε ορισμένα άτομα, ομάδα ή οντότητα που θεωρεί ως λάθος, β) *ο αναζητητής κύρους (ambitious)*: δηλαδή το άτομο που επιζητά αναγνώριση και εκτίμηση από τους άλλους, γ) *ο αναζητητής ταυτότητας (lost)*: δηλαδή το άτομο που νιώθει την ανάγκη του ανήκειν και να είναι μέρος σε κάτι που έχει νόημα κι έτσι ορίζει τον εαυτό του ή την ταυτότητά του μέσω της σύνδεσης του με την ομάδα, και δ) *ο αναζητητής της περιπέτειας (thugs)*: δηλαδή το άτομο που προσελκύεται στην ομάδα για λόγους ενθουσιασμού, περιπέτειας και δόξας (UNODC, 2019, σ. 8 ; Donnelly, Sanderson and Fellman, 2017, σ. 28).

Επίσης, οι τρόποι στρατολόγησης ποικίλλουν, αν και ο βασικότερος σχετίζεται με την επιρροή από φίλους και οικογένεια ως μέσο κινητοποίησης. Ακόμα, οι θρησκευτικοί ηγέτες που ασπάστηκαν τις εξτρεμιστικές ιδεολογίες ευθύνονται για την τάση των ατόμων ριζοσπαστικοποιούνται και να ακολουθούν το μονοπάτι της εξτρεμιστικής βίας. Από την άλλη, η συμμετοχή σε μη ακραίες ομάδες και ενώσεις παίζει σημαντικό ρόλο στη στρατολόγηση πιθανών μαχητών με την μέση ηλικία να έχει πέσει σε εφήβους που είναι ακόμα στο σχολείο ή το κολλέγιο. Επιπλέον, μέλη τρομοκρατικών οργανώσεων ή πρώην FTFs στρατολογούνται

συνήθως ηλεκτρονικά, κυρίως από άτομα που βρίσκονται ήδη στην περιοχή της ένοπλης σύρραξης, και τα οποία εκμεταλλεύονται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τις εφαρμογές άμεσης ανταλλαγής μηνυμάτων για να έρθουν σε επαφή. Γενικότερα, οι νέες τεχνολογίες έχουν επιταχύνει με γεωμετρικούς ρυθμούς τη μετάβαση από το αρχικό ενδιαφέρον, στη δέσμευση, κι από εκεί στη δράση και στη συμμετοχή σε κάποια ξένη τρομοκρατική ομάδα.

Η στρατολόγηση των FTFs στο Ισλαμικό Κράτος βασίστηκε κατά πολύ στα νέα τεχνολογικά διαθέσιμα μέσα όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και το Διαδίκτυο, το οποίο εκδημοκράτισε τη διαδικασία και διεύρυνε κατά πολύ τη δεξαμενή αναζήτησης στρατιωτών. Ως εκ τούτου, η εκμετάλλευση της εξέλιξης της τεχνολογίας τελειοποίησε τους μηχανισμούς προπαγάνδας στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, εφεξής MME. Έτσι, ενώ στον πόλεμο του Αφγανιστάν η πρόσβαση στα MME βασίστηκε σε φυλλάδια και ενημερωτικά δελτία (newsletters), οι σύγχρονοι FTFs μεταδίδουν τις μάχες τους με βίντεο και επιμελημένες προωθητικές στρατηγικές μέσω των μέσων κοινωνικών δικτύων. Με τον τρόπο αυτό, η πολλαπλασιαστική δυναμική και στρατιωτική εμπειρία των FTFs τούς επέτρεψε να μετουσιώσουν τη φύση των συγκρούσεων από εθνικές σε υπερεθνικές ενσωματώνοντας τις τοπικές αδικίες σε ένα πανισλαμικό τζιχαντιστικό αφήγημα.

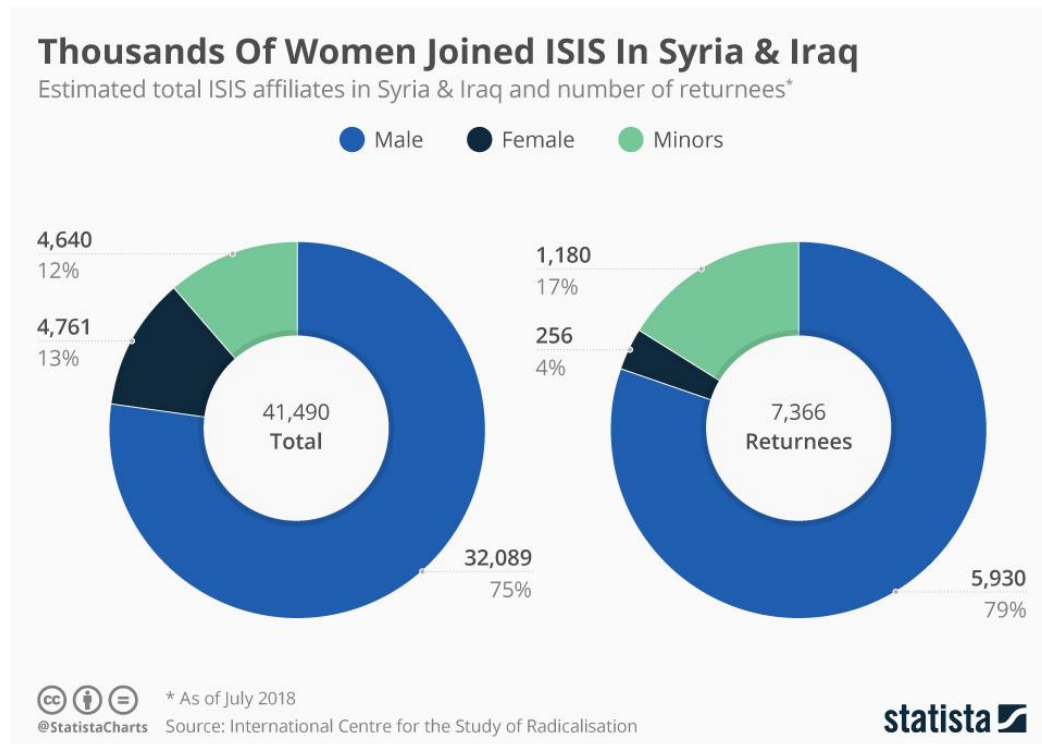
Περαιτέρω, η τεχνολογία έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην προπαγάνδα, καθώς μέσα από τα βίντεο απεικονιζόταν μια πολυτελής ζωή στο Χαλιφάτο, σκιαγραφούνταν οι ηρωικές μάχες που έδιναν οι FTFs, που αιχμαλώτιζαν τη φαντασία των ευάλωτων ατόμων παγκοσμίως. Οι εξελιγμένοι μηχανισμοί κρυπτογράφησης και ανταλλαγής πληροφοριών στο Διαδίκτυο βοήθησαν την μετάδοση πληροφοριών για τα στρατόπεδα, τις απαιτήσεις του ταξιδιού και τις προσδοκίες για τη ζωή στο Χαλιφάτο. Ειδικά το τελευταίο αυτό σημείο ήταν εξαιρετικά κρίσιμο, καθώς το Ισλαμικό Κράτος κινηματογράφησε βίντεο σε διάφορες γλώσσες εκθειάζοντας το νέο μοντέλο διακυβέρνησης στη Μέση Ανατολή, παρείχε μια αίσθηση σκοπού για όσους συμμετείχαν και κινητοποίησε έναν άνευ προηγουμένου αριθμό ατόμων να εγκαταλείψουν τις χώρες καταγωγής ή διαμονής τους. Τα κοινωνικά δίκτυα όπως το Youtube, Facebook και Twitter κατάργησαν τους περιορισμούς της παραδοσιακής ειδησεογραφικής κάλυψης των προηγούμενων ένοπλων συγκρούσεων και παρείχαν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν οι ίδιοι το μήνυμα ερχόμενοι σε άμεση επαφή με τους υποστηρικτές τους. Η

άμεση αυτή επαφή εκδημοκράτισε την επικοινωνία και έπεισε τους υποψήφιους FTFs για τη νομιμότητα των πράξεων του ISIS.

Παρόλα αυτά, η στρατολόγηση νέων μέσω του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης φαίνεται να έχει κυρίως απήχηση στα Δυτικά κράτη, ειδικά αναφορικά με την Συρία και το Ισλαμικό Κράτος, ως μέσο προώθησης του στόχου για την οικοδόμηση ενός χαλιφάτου που θα βασίζεται αποκλειστικά στην αυστηρή ερμηνεία του ισλαμικού νόμου. Αντίθετα, σε περιοχές όπως η Βόρεια Αφρική και η Μέση Ανατολή η χρήση των νέων τεχνολογιών έπαιξε περιορισμένο ρόλο στη στρατολόγηση (Geneva Academy, 2014, σ. 8). Γενικότερα, η χρήση των κοινωνικών δικτύων προέβαλε το αφήγημα των τζιχαντιστών με πολλαπλούς τρόπους και ώθησε τους υποψήφιους μαχητές να το επεξεργαστούν, ενώ παράλληλα γίνονταν διαδικτυακές συζητήσεις και διαμοιρασμός πληροφοριών σε πολλούς δέκτες ταυτόχρονα (Fainberg, 2017, σ. 8).

Οι περισσότεροι από τους FTFs, λόγω της έλλειψης εμπειρίας στην μάχη, χρησιμοποιήθηκαν από τις ομάδες που εντάχθηκαν σύμφωνα με τις ικανότητες και τις γνώσεις τους ως προπαγανδιστές, χάκερς, πολιτοφυλακή, φύλακες κλπ, ή ακόμα κι ως μοντέλα σε προπαγανδιστικές αφίσες. Υπό αυτές τις ιδιότητες πραγματοποιούν, επίσης, βάνουσες εκτελέσεις, οι οποίες μεταφράζονται και διανέμονται διαδικτυακά για προπαγανδιστικούς σκοπούς (Fainberg, 2017, σ. 15). Επιπλέον, δημογραφικά η στρατολόγηση FTFs επεκτάθηκε τόσο δραστικά και στο γυναικείο πληθυσμό, καθώς οι γυναίκες θεωρήθηκαν ουσιώδες συστατικό στη δημιουργία ενός Κράτος με υποδομές και στο οποίο ο πυρήνας θα είναι η οικογένεια. Η στρατηγική της στρατολόγησης για τις γυναίκες εστίασε στην ανεύρεση της αγάπης και του γάμου στο Χαλιφάτο. Έτσι, νεαρά κορίτσια, ακόμα και 13 ετών, διέφυγαν από τα σπίτια τους σε αναζήτηση ταυτότητας και αίσθηση του ανήκειν, οι περισσότερες πεπεισμένες ότι θα παντρευτούν τζιχαντιστές συζύγους και θα ζουν σε ένα περιβάλλον με άτομα της ίδιας κοσμοθεωρίας. Οι νύφες του ISIS –γνωστές κι ως *jihadī brides*— είναι ένα εξόχως ιδιαίτερο και σημαντικό φαινόμενο του Ισλαμικού Κράτους, καθώς ο αριθμός των κοριτσιών και γυναικών που έφυγαν για το Ισλαμικό κράτος αυξήθηκε κατά πολύ από τις προηγούμενες συρράξεις. Επίσης, οι λόγοι και ο τρόπος που στρατολογήθηκαν, αλλά και η κατάληξη τους έχουν υπάρξει αντικείμενο αρκετών μελετών και ντοκουμαντέρ.

Το ακόλουθο διάγραμμα αποτυπώνει τους άρρενες, θήλεις και ανήλικους που μέχρι τον Ιούλιο του 2018 είχαν ταξιδέψει στο Χαλιφάτο να ενταχθούν στον ISIS και το αντίστοιχο ποσοστό αυτών που επέστρεψαν στις χώρες καταγωγής ή διαμονής τους.

Διάγραμμα 8: Αριθμός FTFS που εντάχθηκαν στον ISIS και επαναπατρισμένοι (Πηγή: McCarthy, 2018)

Ο στόχος των τακτικών στρατολόγησης καταδεικνύει ότι η εστίαση ήταν στη διακυβέρνηση με νομιμότητα του κινήματος, γεγονός που φαίνεται κι από προσπάθεια ανεύρεσης πηγών χρηματοδότησης και της ικανότητας του κινήματος να επεκτείνεται.

Εν κατακλείδι, το φαινόμενο των FTFS δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποκλειστικά με στρατιωτικά μέσα, καθώς μια μονοδιάστατη προσέγγιση πιθανώς να διογκώσει το πρόβλημα περιπλέκοντας και επιμηκύνοντας τις συνθήκες οι οποίες ωθούν τα άτομα να γίνουν ξένοι τρομοκράτες μαχητές. Πολλοί αρνούνται να επιστρέψουν στις χώρες καταγωγής ή διαμονής τους είτε από φόβο για νομικές συνέπειες είτε εξαιτίας απώλειας της ιθαγένειας ή άλλων κυρώσεων. Ως εκ τούτου, επιλέγουν να γίνουν πρόσφυγες σε φιλικά προσκείμενες προς την ιδεολογία τους χώρες ή παραμένουν στην Τουρκία και διατηρούν χαμηλό προφίλ αναμένοντας τις εξελίξεις στην Συρία με σκοπό να επιστρέψουν στην περιοχή της σύρραξης σε περίπτωση που αλλάξει η κατάσταση (UNODC, 2019, σ. 18).

Στο σημείο αυτό ελλοχεύει ο κίνδυνος οι FTFs να χρησιμοποιήσουν το σύστημα προστασίας προσφύγων ή τις διαδρομές διακίνησης μεταναστών είτε για να αποφύγουν τη δίωξη είτε για να μετακινηθούν σε νέες περιοχές επιχειρήσεων. Ήδη στις προσφυγικές ή μεταναστευτικές ροές που εισρέουν στην Ευρώπη παρεισφρέουν FTFs με σκοπό να φτάσουν σε χώρες της Ευρώπης και να συνεχίσουν τον αγώνα τους εκεί είτε με βομβιστικές επιθέσεις είτε με προσηλυτισμό.

Είναι απαραίτητο να σχεδιαστούν προγράμματα που θα βοηθήσουν όσους επιστρέφουν από τα πεδία να επανενταχθούν στη κοινωνία, καθώς η επιτυχημένη τους επανένταξη θα μειώσει την πιθανότητα να σταθούν ως απειλή απέναντι στην κοινωνία και, παράλληλα, προσφέρουν μια ώθηση στην παγκόσμια προσπάθεια ενάντια της τρομοκρατίας. Τέλος, όσοι FTFs επιστρέφουν με αισθήματα απογοήτευσης και απομυθοποίησης των στρατηγικών, ηγεσίας και συμπεριφοράς των τρομοκρατικών ομάδων, μπορούν να παρέχουν χρήσιμη και συναφή πληροφόρηση για τον τρόπο δράσης των οργανισμών αυτών, ώστε να αναπτυχθούν αποτελεσματικά αντιθετικά αφηγηματικά μοντέλα (El Said and Barrett, 2017, σ. 6).

3.2 ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

Μια ειδική κατηγορία ξένων τρομοκρατών μαχητών αποτελούν οι γυναίκες, οι οποίες πήγαν και ζουν στο Χαλιφάτο είτε ακολουθώντας τους συζύγους τους είτε παρασυρόμενες με την προοπτική της συμμετοχής στην εγκαθίδρυση του Χαλιφάτου και του γάμου με κάποιον ξένο τρομοκράτη μαχητή, που ειδωλοποιούνται ως ήρωες. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν κυρίως ελεύθερες γυναίκες και έφηβες κοπέλες⁴⁰. Διαχρονικά, ομάδες όπως η al-Qaeda χρησιμοποιούν γυναίκες ως μαχήτριες, ενώ η Boko Haram, μια εξτρεμιστική ισλαμιστική οργάνωση με διασυνδέσεις στον ISIS που δρα στην Νιγηρία, σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιεί γυναίκες ως βομβίστριες αυτοκτονίας. Αντίθετα, ο ISIS δεν προορίζει τις γυναίκες για μαχήτριες μέσα στο Χαλιφάτο, αλλά για πιο παραδοσιακούς ρόλους όπως η ανατροφή των παιδιών και η φροντίδα των συζύγων τους. Ο ρόλος της μητέρας είναι να αναθρέψει τα παιδιά της σύμφωνα με τα δόγματα και τις βασικές αξίες του ISIS, ώστε τα αγόρια να γίνουν μαχητές

⁴⁰ Χαρακτηριστικό παράδειγμα για τη στρατολόγηση των γυναικών και τον ρόλο τους τελικά στο Χαλιφάτο είναι η σειρά "Caliphate" της πλατφόρμας Netflix, στην οποία σκιαγραφείται όλη η διαδικασία του δελεασμού, της προπαγάνδας, της στρατολόγησης, της μετακίνησης και τελικά της αυταπάτης του ονείρου ζωής στο Χαλιφάτο για νεαρά κορίτσια ηλικίας 15 με 18 ετών στην Σκανδιναβία.

και δυνητικοί μάρτυρες και τα κορίτσια να μιμηθούν τα βήματα των μητέρων τους ως μελλοντικές σύζυγοι μαχητών. Δύο ακόμα παραδοσιακοί ρόλοι είναι της δασκάλας και της νοσοκόμας. Σε ελάχιστες περιπτώσεις, οι γυναίκες επιτρέπονται να εκπαιδευτούν στη χρήση όπλων και τους επιτρέπεται να κουβαλούν όπλα δημοσίως, ενώ ορισμένες γυναίκες εντάσσονται στην Al-Khansaa⁴¹, δηλαδή την γυναικεία αστυνομία που αντιμετωπίζει γυναίκες οι οποίες κατηγορούνται για «αντι-ισλαμική» συμπεριφορά.

Η δυναμική όμως των γυναικών αξιοποιείται πλήρως στον τομέα της προπαγάνδας και της ριζοσπαστικοποίησης χρησιμοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και της ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Έτσι, εμπλέκονται σε συζητήσεις με την οικογένεια, φίλους, άλλες γυναίκες και δυνητικούς μαχητές ενθαρρύνοντας τους να μετοικήσουν και επιπλέον διευκολύνουν το ταξίδι τους. Ανεξαρτήτως πάντως του ρόλου που τελικά αναλαμβάνουν, οι γυναίκες FTFs συνεισφέρουν ενεργά στη λειτουργία των τρομοκρατικών οργανώσεων. Είναι αξιοσημείωτο, ότι μελέτες καταδεικνύουν ότι οι γυναίκες στρατολογούνται κυρίως βάσει ιδεολογίας θεωρώντας ότι είναι «μέρος ενός κοινωνικού κινήματος» και αφιερώνονται στο σκοπό πολύ πιο πιστά από τους άρρενες ξένους τρομοκράτες μαχητές. Η αφοσίωση αυτή καταγράφεται και κατά τη δραστηριότητά τους μετά την επιστροφή τους από τις περιοχές ένοπλης σύρραξης. Για παράδειγμα, το πρώτο μισό του 2017 περίπου στο ¼ των τρομοκρατικών σχεδίων, κυρίως σε βομβιστικές επιθέσεις και επιθέσεις με μαχαίρι, στην Ευρώπη εμπλέκονταν γυναίκες, ενώ τρομοκρατικοί πυρήνες αποτελούμενοι μόνο από γυναίκες ανακαλύφθηκαν σε Γαλλία, Μαρόκο και Ηνωμένο Βασίλειο (UNODC, 2019, σ. 11 ; Maher, 2017).

⁴¹ Το τάγμα “Al-Khansaa” ιδρύθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 2014 στην Ράκκα της Συρίας από τον ISIS αναλαμβάνοντας αρκετά καθήκοντα όπως η επιτήρηση, ο λεπτομερής έλεγχος, ο περιορισμός και η παρακολούθηση των γυναικών που διαμένουν στην επικράτεια του Χαλιφάτου. Βάσει αναφορών ο αριθμός των μαχητριών της “Al-Khansaa” κυμαινόταν από 800 έως 1000, ενώ η κάθε μαχήτρια λάμβανε ένα μηνιαίο μισθό της τάξεως των 500 έως 700 δολαρίων ανάλογα με το αν είναι παντρεμένη ή ανύπαντρη, τον αριθμό των τέκνων και την εθνικότητα. Απαγορεύεται στα μέλη του τάγματος να συναναστρέφονται με άρρενες αμάχους, ενώ επιτρέπεται να οδηγούν –σε αντίθεση με τις άμαχες γυναίκες– κουβαλούν χειροπέδες, όπλα και πομποδέκτες. Οι βασικότερες δραστηριότητες του τάγματος σχετίζονται με την παροχή πληροφοριών, την ασφάλεια, τη φυλάκιση και την παρακολούθηση γυναικών που είχαν σχέση με το συριακό καθεστώς ή τον «Ελεύθερο Στρατό». Επίσης, προσπαθούσαν να δελεάσουν γυναίκες από τις αραβικές και τις ευρωπαϊκές χώρες ή κορίτσια από την Ράκκα να παντρευτούν FTFs προσφέροντας σημαντικά χρηματικά ποσά. Τέλος, τα μέλη του τάγματος συμμετείχαν στις εχθροπραξίες ως βοηθητικό στράτευμα ή παρέχοντας ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και προετοιμάζοντας φαγητό (Faraj, 2018).

Επιπλέον, τα παιδιά, που ακολούθησαν τους γονείς τους στην Ισλαμικό Κράτος ή γεννήθηκαν εκεί από οικογένειες FTFs, είναι ένα εξόχως περίπλοκο ζήτημα, καθώς πρόκειται για εκατοντάδες παιδιά για τα οποία η κατάσταση ιθαγένειας ή πολιτειότητάς τους είναι αμφισβητήσιμη. Αρχικά, τα παιδιά που γεννήθηκαν στις ζώνες σύρραξης κινδυνεύουν με ανιθαγένεια σε περίπτωση που οι γονείς τους σκοτωθούν ή φυλακιστούν. Δευτερευόντως, οι μητέρες πιθανώς να αναζητήσουν να κατοχυρώσουν την ιθαγένεια του πατέρα για τα παιδιά τους.

Παρότι, παιδιά-μαχητές έχουν χρησιμοποιηθεί σε πολλές ένοπλες συρράξεις, όπως στην Καμπότζη, την Σιέρρα Λεόνε ή την Ρουάντα, στην πλειοψηφία των στρατών προσπάθησαν μειώσουν ή ακόμα και να αποκρύψουν τον ρόλο τους. Αντίθετα, ο ISIS χρησιμοποιεί τακτικά και σε πρωταγωνιστικούς ρόλους στην προπαγάνδα τους, καθώς επενδύουν σε αυτά τον μελλοντικό σχεδιασμό του κινήματος. Τα παιδιά παίζουν σημαντικό ρόλο στα βίντεο προπαγάνδας στα οποία κινηματογραφούνται να εκτελούν κρατούμενους είτε πυροδοτώντας πυρομαχικά, είτε πυροβολώντας ή αποκεφαλίζοντας⁴². Για τον λόγο αυτό, τα παιδιά από τα 6 τους έτη εγγράφονται στο σχολείο, όπου, πέραν των τυπικών μαθημάτων, προσηλυτίζονται στην ιδεολογία του ISIS, ενώ από τα 9 έτη και μετά εκπαιδεύονται στη χρήση όπλων, πυρομαχικών και στην μάχη σε συνδυασμό με τη θρησκευτική διδασκαλία. Από τη στιγμή που ολοκληρώσουν την εκπαίδευση, απασχολούνται σε βοηθητικές εργασίες όπως τη φροντίδα των τραυματιών ή εναλλακτικά ως κατάσκοποι, σκοπευτές και μαχητές πρώτης γραμμής.

Οι γυναίκες και τα παιδιά, που βρέθηκαν οικειοθελώς ή μη, στις περιοχές που καταλήφθηκαν από τον ISIS, αποτελούν μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις τόσο για τις τοπικές αρχές, κυρίως την Συριακή και Ιρακινή κυβέρνηση, αλλά και τις δυτικές κυβερνήσεις, ενώ περιπλέκοντας πολλαπλά νομικά ζητήματα⁴³. Κατάλοιπα της στρατιωτικής τους

⁴² . Για παράδειγμα, ο Son, γιος της Βρετανής υπηκόου Khadija Dare κι ενός Σουηδού μαχητή, εμφανίζεται σε ένα βίντεο εκτέλεσης να πατάει το κουμπί πυροδοτήσει ένα αυτοκίνητο γεμάτο εκρηκτικά. Σε άλλη περίπτωση, αρκετά παιδιά ξένων τρομοκρατών μαχητών ντυμένα με παραλλαγή εμφανίζονται σε βίντεο μπροστά σε ενήλικους κρατούμενους, που κατηγορήθηκαν ως κατάσκοποι και εν τέλει εκτελέστηκαν με πυροβολισμό στο πίσω μέρος του κρανίου (Mahen, 2017).

⁴³ Επί παραδείγματι, η έφηβη Βρετανή υπήκοος Amira Abase ταξίδεψε το 2015 μαζί με δύο φίλες της στην Συρία, όπου παντρεύτηκε έναν ξένο τρομοκράτη μαχητή Αυστραλό υπήκοο και απέκτησαν ένα παιδί προτού ο άνδρας σκοτωθεί σε μια σύρραξη. Σε αυτή την περίπτωση, υπάρχει κίνδυνος για το παιδί εφόσον η Abase σκοτωθεί ή συλληφθεί, καθώς ούτε η βρετανική ούτε η αυστραλιανή κυβέρνηση απονέμουν ιθαγένεια ή πολιτειότητα στο

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

εκπαίδευσης και του θρησκευτικού τους προσηλυτισμού πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα ώστε να προβλεφθούν μελλοντικά ζητήματα. Κρίσιμη αποβαίνει η απόφαση για ποινική δίωξη ή όχι των παιδιών, καθώς πρέπει να εξισορροπηθεί η εμπλοκή των παιδιών με το επίπεδο εξαναγκασμού, πίεσης και πλύσης εγκεφάλου που υπέστησαν.

Η ευημερία και η ψυχολογική υγεία των παιδιών που επιστρέφουν στις χώρες καταγωγής των ίδιων ή των γονέων τους πρέπει να είναι προτεραιότητα μιας πολύπλευρης προσέγγισης. Το πιθανότερο είναι να έχουν κακοποιηθεί και απευαισθητοποιηθεί μπροστά στην βιαιότητα και την κτηνωδία, ενώ παράλληλα διαθέτουν βραχείες μνήμες από την προηγούμενη ζωή τους κι ως εκ τούτου πιθανώς να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην προσαρμογή στις νέες κοινότητες. Η τύχη των παιδιών αυτών θα αποτελέσει βαρόμετρο για τον μακροπρόθεσμο αφοπλισμό, την αποστράτευση και την επανένταξη των ανθρώπων, οι οποίοι, εκούσια ή ακούσια, ενεπλάκησαν με οποιονδήποτε τρόπο σε ομάδες ξένων τρομοκρατών μαχητών.

3.3 ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΘΕΝΤΕΣ FTFs

Όμως, η ροή των FTFs σε μεγάλη κλίμακα έχει αδιαμφισβήτητα επιπτώσεις που επεκτείνονται στις χώρες καταγωγής, επιστροφής και διέλευσης, αλλά και στη διεθνή κοινότητα εν γένει, πέρα από τις ίδιες τις χώρες που λαμβάνουν μέρος στη σύρραξη. Τα άτομα που ταξιδεύουν στις περιοχές ένοπλων συρράξεων πιθανώς να ριζοσπαστικοποιηθούν κατά την παραμονή τους εκεί, να εκπαιδευτούν στη μάχη, να λάβουν εξτρεμιστικό προσηλυτισμό, να αναπτύξουν κοινωνικά και φιλικά δίκτυα και να δομήσουν αμοιβαία πίστη που πιθανώς να αποτελέσει τη βάση για αυτόνομα, διεθνικά κύτταρα τρομοκρατίας στο μέλλον (El Said and Barrett, 2017, σ. 7). Οι επαναπατρισθέντες FTFs στις χώρες καταγωγής ή διαμονής τους ή σε τρίτες χώρες παρουσιάζουν έναν υψηλό βαθμό πολυπλοκότητας και αρκετές προκλήσεις στην αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου.

Η Απόφαση 2178(2014) του ΣΑ επισημαίνει ότι «...οι FTFs αυξάνουν την ένταση, τη διάρκεια και τη δυσκαμψία των συρράξεων και πιθανώς να αποτελέσουν απειλή για τις χώρες καταγωγής, διέλευσης και άφιξης, όπως επίσης στις γειτονικές των ενόπλων συρράξεων ζώνες στις οποίες οι ξένοι τρομοκράτες μαχητές ενεργοποιούνται και που επηρεάζονται από σοβαρές

παιδί. Συνεπώς, το παιδί κινδυνεύει να γίνει ανιθαγενές και να ζήσει σε καθεστώς ανομίας στη Συρία και μέσα στην αβεβαιότητα για την ευημερία του (Maher, 2017).

παραβιάσεις ασφαλείας», ενώ «...χρησιμοποιούν την εξτρεμιστική τους ιδεολογία για να προωθήσουν την τρομοκρατία» (σ. 2). Ο φόβος είναι ότι οι FTFs με την εμπειρία στο χειρισμό όπλων και εκρηκτικών μπορούν προγραμματίσουν και να πραγματοποιήσουν τρομοκρατικές πράξεις κατά την επιστροφή τους στις χώρες προέλευσης, ή στήσουν νέους τρομοκρατικούς πυρήνες, ή να στρατολογήσουν νέα στελέχη, ή να παρέχουν χρηματοδότηση σε τρομοκρατικές πράξεις ή κινήματα.

Αυτή η απειλή είναι ευρέως γνωστή ως “blowback” (ανατροφοδότηση). Ο φόβος για τους επαναπατρισθέντες ανάγεται σε δύο συνδεδεμένα φαινόμενα: πρώτα, στους FTFs που κινητοποιήθηκαν στην εισβολή της Σοβιετικής Ένωσης στο Αφγανιστάν, που ωτόκησε την al-Qaeda και συναφείς οργανώσεις. Οι οργανώσεις αυτές ιδρύθηκαν από βετεράνους FTFs του Αφγανιστάν, γεγονός που εξηγεί γιατί πολλές μελέτες για τους FTFs υπάγονται στην έρευνα για την τρομοκρατία. Δεύτερον, παρότι οι ίδιοι οι FTFs σπανίως εμπλέκονται σε τρομοκρατικές πράξεις, ταυτόχρονα οι FTFs σε ένοπλες συρράξεις είναι μια σημαντική δεξαμενή στρατολόγησης για τις τρομοκρατικές οργανώσεις. Ο όρος “blowback” αναφέρεται στα άτομα που επιστρέφουν για να πραγματοποιήσουν επιθέσεις ως μέρος ενός εξωτερικά κατευθυνόμενου σχεδιασμού, και άτομα που αποφασίζουν να επιχειρήσουν μια επίθεση χωρίς καμία οδηγία προς την εκτέλεσή της (Geneva Academy, 2014, σσ. 12-13).

Σύμφωνα με τον Davis (2014, σσ. 2-3), σε ποσοστό 90% οι FTFs δεν θα επιχειρήσουν τρομοκρατικές επιθέσεις στις χώρες καταγωγής τους ή σε τρίτες χώρες, χωρίς αυτό όμως να αποκλείει την πιθανότητα ενός εγχώριου τρομοκρατικού ρεύματος από άλλους. Μια μικρή ομάδα επαναπατρισθέντων ίσως πραγματοποιήσουν αυτοκατευθυνόμενες επιθέσεις⁴⁴, ενώ μια μικρότερη ομάδα ίσως προσπαθήσει να επιστρέψει αφού έχει στρατολογηθεί από τρομοκρατικές οργανώσεις για να πραγματοποιήσουν επιθέσεις στις χώρες καταγωγής ή διαμονής τους ή σε τρίτες χώρες στις οποίες θεωρητικά έχουν εύκολη πρόσβαση, όπως οι χώρες Σένγκεν ή οι χώρες που δεν απαιτείται βίζα για ταξίδι προς τις ΗΠΑ.

Γενικότερα, η εντύπωση ότι εν τέλει οι FTFs, ειδικά αυτοί με προέλευση από δυτικό κράτος, θα θελήσουν να επιτεθούν στη Δύση είναι λανθασμένη. Η έρευνα έχει δείξει ότι κατά κύριο

⁴⁴ Για παράδειγμα, ένας Γάλλος υπήκοος που έζησε ένα χρόνο στην Συρία θεωρείται ως ο υπεύθυνος για την επίθεση στο Εβραϊκό Μουσείο του Βελγίου στις 24 Μαΐου 2014 στην οποία σκοτώθηκαν τρία άτομα και τραυματίστηκε σοβαρά ένα (Davis, 2014, σ. 2).

λόγο μετακινούνται σε άλλα πεδία μάχης ή επιστρέφουν στην πρότερη ζωή τους είτε στις χώρες προέλευσης ή σε άλλη χώρα όπου επανεγκαθίστανται, ενώ μόνο 1 στους 9 FTFs επιστρέφει με σκοπό να διαπράξει επιθέσεις στη Δύση. Το ποσοστό αυτό μπορεί να αυξηθεί ή να μειωθεί, καθώς επηρεάζεται από μια πληθώρα παραγόντων όπως το κατά πόσο τα Δυτικά κράτη συμμετείχαν στην εκάστοτε σύρραξη και αν οι ένοπλες ομάδες της εκάστοτε σύρραξης επιθυμούν να στοχεύσουν τις Δυτικές χώρες (Geneva Academy, 2014, σ. 13).

Το 2015-2016 οι κυβερνήσεις αύξησαν σημαντικά το επίπεδο δια-συνεργασίας και δια-συντονισμού για την πρόληψη υποψηφίων FTFs που φεύγουν από τις χώρες καταγωγής ή διαμονής τους και στον εντοπισμό επαναπατρισθέντων FTFs. Ορισμένες κυβερνήσεις, παράλληλα με την αυστηριοποίηση της νομοθεσίας έναντι στους FTFs, οργάνωσαν προγράμματα επανένταξης που στόχευαν στην από-ριζοσπαστικοποίηση των επαναπατρισθέντων FTFs, ακόμα κι όσων δεν πρόλαβαν να ταξιδέψουν στην Συρία. Το πιο γνωστό πρόγραμμα είναι το Aarhus που λειτουργεί στην Δανία. Περιλαμβάνει παρακολούθηση και ψυχολογική εργασία με τους τζιχαντιστές, υποστήριξη για τις οικογένειές τους και επανασύνδεση με την κοινότητα. Ακόμα και σήμερα, είναι σχεδόν αδύνατον να υπολογιστεί το επίπεδο αποτελεσματικότητας αυτών των προγραμμάτων, καθώς η αποκλιμάκωση της ροής των FTFs από το 2016 και μετά οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες όπως τα εμπόδια που συναντούσαν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού προς την Συρία και το Ιράκ εξαιτίας της αυξημένης προσοχής των δυνάμεων ασφαλείας των Δυτικών κρατών σε όλους ταξίδευαν προς την Συρία, αλλά επίσης στην ενδυνάμωση των συνοριακών ελέγχων ανάμεσα στην Τουρκία και την Συρία (Fainberg, 2017, σ. 36).

Ειδικά, για τους επαναπατρισθέντες FTFs το Global CounterTerrorism Forum (GCTF) υιοθέτησε το Σεπτέμβριο του 2015 το “Addendum to The Hague-Marrakech Memorandum on Good Practices for a More Effective Response to the FTF Phenomenon, with a focus on Returning FTFs” στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας “Address the Life Cycle of Radicalization to Violence”. Στόχος είναι να αντιμετωπιστεί η απειλή που θέτουν οι επαναπατρισθέντες FTFs με ένα μίγμα μέτρων πρόληψης, ασφάλειας, εγκληματικότητας και επανένταξης. Τα μέτρα αυτά πρέπει να αντιμετωπίζουν την καταστολή των τρομοκρατικών πράξεων, την πρόληψη περαιτέρω ριζοσπαστικοποίησης και/ή βίας στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον του

επαναπατρισθέντος, και, τελικώς, την επανένταξη των επαναπατρισθέντων FTFs στην κοινωνία.

Το GCTF υιοθέτησε 7 προτάσεις στο πλαίσιο της Καλής Πρακτικής 19⁴⁵, η υλοποίηση των οποίων πρέπει να συνάδει με το διεθνές δίκαιο όπως επίσης με το εθνικό δίκαιο και κανονισμούς, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορία, τον πολιτισμό και το νομικό σύστημα ανάμεσα στα κράτη. Αρχές όπως η αναλογικότητα και η νομιμότητα ως θεμέλια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να τηρούνται προσεκτικά, ώστε να διασφαλίζεται ότι κάθε ατομικό δικαίωμα περιορίζεται μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητο, νόμιμο και αναλογικό. Συνοπτικά οι προτάσεις είναι (GCTF, 2015):

1. Διασφάλιση του έγκαιρου εντοπισμού και της εντατικοποίησης της ανταλλαγής πληροφοριών για τους επαναπατρισθέντες FTFs εντός και ανάμεσα στα Κράτη.
2. Χρήση ατομικών εργαλείων αξιολόγησης κινδύνου που παρέχουν τη βάση για εξατομικευμένες παρεμβάσεις.
3. Εφαρμογή μιας προσέγγισης ανά περίπτωση και αντιμετώπιση συγκεκριμένων κατηγοριών επαναπατρισθέντων.
4. Επένδυση και ανάπτυξης μιας στενής συνεργασίας με τις τοπικές κυβερνήσεις και κοινότητες για την αντιμετώπιση των επαναπατρισθέντων FTFs.
5. Συμμετοχή και οικοδόμηση βιώσιμων συνεργασιών με διεπιστημονικούς δρώντες στο ιδιωτικό τομέα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.
6. Ενσωμάτωση μέτρων επανένταξης εντός και πέρα ποινικής αντιμετώπισης.
7. Χρήση των διοικητικών διαδικασιών μέσα σε ένα πλαίσιο κανόνων δικαίου προκειμένου να μετριαστεί αποτελεσματικά ο κίνδυνος που ενέχει η επιστροφή των FTFs.

Σύμφωνα με τον Davis (2014, σ. 6) όλα αυτά τα προγράμματα πρόληψης, στήριξης, επανένταξης βοηθούν τα κράτη υλοποιήσουν ανάλογες πολιτικές που στοχεύουν στην παροχή ευκαιριών προς τους επαναπατρισθέντες να απαγκιστρωθούν από τις ιδεολογικές επιρροές που τους έσπρωξαν να βρεθούν σε μια ένοπλη σύρραξη ως FTFs. Επίσης, επιτρέπουν στις δυνάμεις επιβολής του νόμου και τις υπηρεσίες πληροφοριών να

⁴⁵ Πρόκειται για την καλή πρακτική «Ανάπτυξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων επανένταξης για τους επαναπατρισθέντες FTFs» που θα αναπτυχθεί στο επόμενο κεφάλαιο της εργασίας.

εστιάζουν σε περισσότερο σοβαρές απειλές, ενώ ταυτόχρονα παρέχεται στις αρχές μια ευρεία ευκαιρία να νομιμοποιήσουν την αρχική εκτίμηση κινδύνου ενός επαναπατρισθέντος χωρίς να απαιτείται η δέσμευση πόρων επιβολής νόμου ή παροχής πληροφοριών για την παρακολούθησή του. Το Memorandum του GCTF για την επανένταξη και την ενσωμάτωση των βίαιων εξτρεμιστών παραβατών δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα των FTFs εξειδικευμένα, αλλά οι κατευθυντήριες γραμμές που παρέχει για την εκτίμηση κινδύνου και τα εξατομικευμένα προγράμματα επανένταξης σχετίζονται με τους επαναπατρισθέντες FTFs. Παράλληλα, τόσο η ΕΕ όσο και το κάθε κράτος χωριστά έχει υιοθετήσει ανάλογες πρακτικές και υλοποιήσει προγράμματα, καθώς με την ύφεση των συγκρούσεων στο Ισλαμικό Κράτος, την Συρία και το Ιράκ, ο επαναπατρισμός των FTFs είναι ένα εξαιρετικά περίπλοκο πρόβλημα που επιβάλλεται να αντιμετωπιστεί ολιστικά, ώστε να μειωθεί η πιθανότητα αναζωπύρωσης του φαινομένου των FTFs στο μέλλον.

4. ΔΙΚΑΙΟ ΕΝΟΠΛΩΝ ΣΥΡΡΑΞΕΩΝ / ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ⁴⁶

Πυλώνας του ΔΑΔ αποτελεί το Κοινό Άρθρο 1⁴⁷ των Συνθηκών της Γενεύης, εφεξής ΣΓ '49, το οποίο επιβάλλει στα κράτη το σεβασμό και ταυτόχρονα τη διασφάλιση προς το σεβασμό του ΔΑΔ. Αφενός η αναφορά του κοινού άρθρου 1 «...επεκτείνει την υποχρέωση *pacta sunt servanda* που απορρέει από το δίκαιο των Συνθηκών» διασφαλίζει τη συμμόρφωση όλων προς τις υποχρεώσεις του ΔΑΔ. Αφετέρου, «...αποτελεί μια υποχρέωση *erga omnes*, μιας και ολόκληρη η κοινότητα κρατών έχει έννομο συμφέρον να τις σεβασθεί». Το κάθε κράτος διατηρεί τη μονομερή υποχρέωση να εκδίδει οδηγίες, διαταγές, κανονισμούς και κανόνες εμπλοκής προς τις στρατιωτικές και τις πολιτικές αρχές, αλλά και στις ανθρωπιστικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο έδαφός του ως προς την εφαρμογή τους (Μαρούδα, 2015, σσ. 295-6).

Στη σύγχρονη διεθνή σκηνή υπάρχουν περιπτώσεις ενόπλων συρράξεων, οι οποίες ξεκινούν ως εσωτερικές συγκρούσεις στην επικράτεια ενός κράτους, αλλά στη συνέχεια διαπερνούν τα σύνορα ή διεθνοποιούνται λόγω της επέμβασης ενός τρίτου κράτους. Η διεθνοποίηση πραγματοποιείται είτε μέσω της έμμεσης συμμετοχής τρίτων κρατών ελέγχοντας ένα από τα μέρη της σύρραξης, είτε μέσω της άμεσης επέμβασης τρίτου κράτους υπέρ ενός εκ των μερών της σύρραξης, είτε με την εμπλοκή πολυεθνικής δύναμης σε εμφύλιο πόλεμο, όπως π.χ. στην Βοσνία – Ερζεγοβίνη, την Σομαλία ή την Ρουάντα. Η διεθνοποίηση πραγματοποιείται μόνο στην περίπτωση που το τρίτο κράτος (ή τρίτα κράτη) συνδράμει μη κρατικούς δρώντες της σύγκρουσης, και σε αυτή την περίπτωση εφαρμόζεται το ΔΑΔ. Αντίθετα, αν το τρίτο κράτος συνδράμει την νόμιμη κυβέρνηση ενός κράτους, η σύρραξη

⁴⁶ Το δίκαιο ενόπλων συρράξεων με τη σύγχρονη ονομασία ως *διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο*, η οποία χρησιμοποιείται εφεξής, «...είναι το σύνολο των κανόνων και των αρχών που απορρέουν από διεθνείς συνθήκες και εθιμικούς κανόνες και που έχουν στόχο να επιλύσουν ζητήματα ανθρωπιστικής φύσεως που αφορούν και προκύπτουν άμεσα από τις ένοπλες συρράξεις, διεθνούς ή μη χαρακτήρα». Στοχεύει πρώτον στην προστασία των όσων δε συμμετέχουν (άμαχοι) ή δε συμμετέχουν πια στις εχθροπραξίες (τραυματίες, ασθενείς, ναυαγοί ή αιχμάλωτοι), δεύτερον στον περιορισμό των μέσων και των μεθόδων πολέμου στα οποία μπορούν να καταφύγουν οι εμπλεκόμενοι στη σύρραξη, και τρίτον στην αποσαφήνιση ότι στόχος είναι αποκλειστικά η εξασθένιση της στρατιωτικής δεινότητας του εχθρού (Μαρούδα, 2015, σ. 31).

⁴⁷ «Τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν να σέβονται και να διασφαλίζουν το σεβασμό προς την παρούσα Συνθήκη σε όλες τις περιστάσεις».

παραμένει εσωτερική (εμφύλια) και δεν τίθεται θέμα διεθνοποίησης, και συνεπώς δεν επιβάλλεται η εφαρμογή του ΔΑΔ (Μαρούδα, 2015, σ. 80).

Γενικότερα, οι ένοπλες συρράξεις παρουσιάζουν πλέον μια ιδιαίτερη ποικιλομορφία, που καθιστούν δυσχερή την υπαγωγή τους στα κριτήρια των κοινών άρθρων 2⁴⁸ και 3 των ΣΓ '49, καθώς οι σύγχρονες ένοπλες συρράξεις παρουσιάζουν τις εξής ιδιομορφίες (Μαρούδα, 2015, σσ. 84-85):

- Οι μη διεθνείς ένοπλες συρράξεις είναι πολυπληθέστερες πλέον από τις παραδοσιακές συρράξεις διεθνούς χαρακτήρα.
- Πολλές συρράξεις των τελευταίων δεκαετιών συχνά σφραγίζουν στοιχεία εσωτερικών και διεθνών συρράξεων (π.χ. Αφγανιστάν, πρώην Γιουγκοσλαβία και Κονγκό), συρράξεων που συνυπάρχουν (π.χ. Κόσοβο και Αφγανιστάν) ή ενώ φαίνονται ως εσωτερικές στην πορεία διεθνοποιούνται με την εμπλοκή άμεσα ή έμμεσα ενός τρίτου κράτους (π.χ. Νικαράγουα, Βοσνία-Ερζεγοβίνη και Σομαλία).
- Διεθνοτικές συρράξεις, δηλαδή η σύγκρουση ανάμεσα σε διαφορετικές εθνότητες του ίδιου κράτους, π.χ. η περίπτωση της Ρουάντα.
- Συρράξεις που το τυπικό κράτος δε συμμετέχει και μάχονται μεταξύ τους ένοπλες δυνάμεις, όχι απαραίτητα κυβερνητικές ή όταν το κίνητρο είναι οικονομικό κι όχι πολιτικό ή ιδεολογικό.

Παρόλα αυτά, το ΔΑΔ διαχωρίζει τις ένοπλες συρράξεις σε δύο κατηγορίες: τις διεθνείς και τις μη διεθνείς. Η ταυτότητα των εμπλεκόμενων σε μια σύρραξη είναι το βασικό κριτήριο διαφοροποίησης ανάμεσα στις δύο κατηγορίες. Μια *διεθνή ένοπλη σύρραξη*, εφεξής ως ΔΕΣ⁴⁹,

⁴⁸ Το κοινό άρθρο 2 των ΣΓ '49 προβλέπει ότι «Επιπρόσθετα με τις διατάξεις που θα εφαρμόζονται σε καιρό ειρήνης, η παρούσα Συνθήκη θα εφαρμόζει σε όλες τις περιπτώσεις κηρυγμένου πολέμου ή άλλης ένοπλης σύρραξης θα προκύψει ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα Συμβαλλόμενα Μέρη, ακόμα κι αν το εμπόλεμο κράτος δεν αναγνωρίζεται από κάποιο από αυτά. Η Συνθήκη θα εφαρμόζει, επίσης, σε όλες τις περιπτώσεις μερικής ή ολικής κατοχής της εδαφικής επικράτειας ενός από τα Συμβαλλόμενα Μέρη, ακόμα κι αν η εν λόγω κατοχή δεν συναντάει ένοπλη αντίσταση. Αν και μία από τις δυνάμεις που βρίσκονται σε σύγκρουση μπορεί να μην είναι συμβαλλόμενο μέρος της παρούσας Σύμβασης, οι δυνάμεις που είναι συμβαλλόμενα μέρη θα παραμένουν δεσμευμένες από αυτήν στις αμοιβαίες σχέσεις τους. Επίσης δεσμεύονται από τη Σύμβαση σε σχέση με την εν λόγω Δύναμη, εάν η τελευταία αποδέχεται και εφαρμόζει τις διατάξεις της».

⁴⁹ Οι ΔΕΣ διέπονται από τις τέσσερις (4) Συμβάσεις της Γενεύης (1949), οι οποίες είναι σχεδόν οικουμενικά επικυρωμένες. Βάσει αυτών των Συμβάσεων κατά τη διάρκεια ένοπλων συρράξεων, οι άμαχοι κι όσοι δεν συμμετέχουν πλέον στη σύρραξη προστατεύονται από τις εχθροπραξίες. Η πρώτη Σύμβαση εφαρμόζει στους τραυματίες και άρρωστους στη στεριά, η δεύτερη Σύμβαση προστατεύει το στρατιωτικό προσωπικό που έχει

συνίσταται όταν ένα κράτος χρησιμοποιεί οποιασδήποτε μορφής ένοπλη βία απέναντι σε κάποιο άλλο κράτος. Η περίπτωση όταν ένα κράτος ή πολυεθνικός συνασπισμός χρησιμοποιούν βία στην επικράτεια ενός άλλου κράτος με τη συναίνεση του δεύτερου δεν εμπίπτει στο ΔΑΔ. Με το άρθρο 1§4 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου Ι 1977, εφεξής ΠΠ Ι '77 η έννοια επεκτάθηκε ώστε να συμπεριλάβει «...ένοπλες συρράξεις κατά τις οποίες οι λαοί μάχονται κατά της αποικιοκρατικής κυριαρχίας και της ξένης κατοχής και κατά των φυλετικών καθεστώτων, ασκώντας το δικαίωμά τους στην αυτοδιάθεση».

Τα εμπλεκόμενα μέρη μιας ΔΕΣ μπορεί να είναι α) κράτη ή άλλες οντότητες πολιτειακού χαρακτήρα που θεωρούνται υποκείμενα του διεθνούς δικαίου, β) εθνικο-απελευθερωτικά μέτωπα βάσει του άρθρου 1§4⁵⁰ του ΠΠ Ι '77, γ) διεθνείς οργανισμοί ως πολυεθνικές δυνάμεις παρότι το ΔΑΔ αναγνωρίζει ως μέρη μιας ένοπλης σύρραξης μόνο κράτη ή λαούς. Η Μαρούδα (2015, σ. 90) επισημαίνει ότι «το ΔΑΔ δεν αντιμετωπίζει θεσμικά την περίπτωση κατά την οποία διεθνείς οργανισμοί ή διασυνοριακές ομάδες λαμβάνουν μέρος σε μια σύρραξη, αλλά εξακολουθεί να αναζητά πίσω από τη δράση μη κρατικών πρωταγωνιστών κράτη, είτε όσα συμμετέχουν στις πολυεθνικές δυνάμεις διεθνών οργανισμών είτε αυτά που βρίσκονται πίσω από τις δράσεις αντάρτικων ή διασυνοριακών ομάδων (Λίβανος ή Συρία ή Ιράν πίσω από την Hezbollah, Αφγανιστάν πίσω από την al-Qaeda)».

Μια μη διεθνής ένοπλη σύρραξη, εφεξής ως ΜΔΕΣ⁵¹, είναι η κατάσταση μιας τακτικής και έντονης ένοπλης βίας ανάμεσα των ένοπλων δυνάμεων ενός κράτους και μιας ή περισσότερων

τραυματιστεί, είναι άρρωστο ή έχει ναυαγήσει στη θάλασσα, η τρίτη Σύμβαση προστατεύει τους αιχμάλωτους πολέμου, και η τέταρτη Σύμβαση τον άμαχο πληθυσμό, συμπεριλαμβάνοντας όσους βρίσκονται σε κατεχόμενα εδάφη. Επιπλέον, το ΠΠ Ι' 77 ενισχύει την προστασία των θυμάτων των ΔΕΣ και παρέχει κανόνες για τη διεξαγωγή εχθροπραξιών, υπό την αίρεση ότι τα κράτη της σύρραξης έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο (Geneva Academy, 2014 ; Μαρούδα, 2015).

⁵⁰ «Οι περιπτώσεις που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο περιλαμβάνουν ενόπλους συγκρούσεις κατά τις οποίες οι λαοί μάχονται κατά της αποικιοκρατικής κυριαρχίας και της ξένης κατοχής και κατά των φυλετικών καθεστώτων, ασκώντας το δικαίωμά τους για αυτοδιάθεση, όπως αυτό διαλαμβάνεται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και στη διακήρυξη των Αρχών του Διεθνούς Δικαίου που αφορά τις Φιλικές Σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ των Κρατών σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».

⁵¹ Οι ΜΔΕΣ διέπονται από το Κοινό Άρθρο 3 των Συμβάσεων της Γενεύης (1949), το οποίο απαιτεί την ανθρώπινη μεταχείριση όλων των ατόμων που δε συμμετέχουν, ή δε συμμετέχουν πλέον, ενεργά στις εχθροπραξίες, και ρητά απαγορεύει τον φόνο, τον ακρωτηριασμό, τα βασανιστήρια, την ομηρία, οποιαδήποτε άλλη απάνθρωπη κι εξευτελιστική μεταχείριση και την άνιση δίκη. Για το λόγο αυτό, έχει ονομαστεί και *σύμβαση σε μικρογραφία*. Περαιτέρω, το ΠΠ ΙΙ' 77 ενισχύει την προστασία των θυμάτων των ΜΔΕΣ και παρέχει κανόνες για τη διεξαγωγή εχθροπραξιών. Το Άρθρο 1§1 παρέχει ένα υψηλότερο όριο εφαρμογής από το Κοινό Άρθρο 3. Ειδικότερα, απαιτεί

ένοπλων μη-κρατικών ομάδων, ή ανάμεσα σε τέτοιες ομάδες. Το κατά πόσο μια δεδομένη κατάσταση εμπίπτει ή όχι σε αυτή την κατηγορία εξαρτάται από την πραγματολογική εκτίμηση δύο παραγόντων: α) την ένταση της ένοπλης βίας⁵² και β) την οργάνωση των εμπλεκόμενων στη σύρραξη⁵³. Το κοινό άρθρο 3 των ΣΓ '49 δε δίνει σαφή ορισμό μη διεθνούς ένοπλης σύρραξης, αλλά αντίθετα αναφέρει ότι εφαρμόζεται σε «*περιπτώσεις ενόπλων συρράξεων μη διεθνούς χαρακτήρα, που λαμβάνουν χώρα στην επικράτεια ενός κράτους μέρους*». Επιπλέον, το ΠΠ II '77 στο άρθρο 1§1 περιορίζει ακόμα περισσότερο ως «*...συρράξεις, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο έδαφος κράτους μεταξύ των ενόπλων δυνάμεων του κράτους κι αντίπαλων ενόπλων δυνάμεων ή άλλων οργανωμένων ενόπλων δυνάμεων που, κάτω από υπεύθυνη διοίκηση, ασκούν τέτοιας μορφής έλεγχο σε τμήμα του εδάφους του παραπάνω κράτους, που τους δίνει τη δυνατότητα διενέργειας συνεχών και συνδυασμένων στρατιωτικών επιχειρήσεων*». Η διατύπωση αυτή αναφέρεται πρωτίστως σε αντάρτες, παραστρατιωτικές οργανώσεις και παρεμφερείς ομάδες, έτσι ώστε να σέβονται το ΔΑΔ. Αυτό σημαίνει ότι οι «τρομοκρατικές» οργανώσεις όπως η al-Qaeda, το ANF ή ο ISIS δεν εμπίπτουν σε αυτή την περιγραφή, άρα μένουν εκτός πλαισίου προστασίας.

Ενίοτε, οι σύγχρονες ΜΔΕΣ περιλαμβάνουν ένα διεθνές ή εξωεδαφικό στοιχείο, υπό την έννοια ότι το κράτος που εμπλέκεται στη σύρραξη υποστηρίζεται υπό τη μια ή την άλλη μορφή από ένα τρίτο κράτος ή πολυεθνική δύναμη. Όταν οι εχθροπραξίες διαπερνούν σύνορα, μπερδεύεται η κλασική έννοια του *μετώπου, του ουδέτερου, του μαχητή και του άμαχου*, καθώς δεν υπάρχει σαφής γεωγραφικός προσδιορισμός της σύρραξης, και περιπλέκει τόσο την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου αλλά και θέτει αναρίθμητα προβλήματα στην ανθρωπιστική βοήθεια (Μαρούδα, 2015, σσ. 94-95). Παρόλα τα σημαντικά διεθνή στοιχεία σε αυτές τις συρράξεις κατηγοριοποιούνται ως ΜΔΕΣ, γιατί πρόκειται για συρράξεις ανάμεσα σε ένα

από τους αντάρτες να ελέγχουν το έδαφος και αποκλείουν τις συρράξεις στις οποίες δεν εμπλέκονται κυβερνητικές δυνάμεις (Geneva Academy, 2014 ; Μαρούδα, 2015).

⁵² Κριτήρια που καθορίζουν την ένταση και της έκτασης της βίας είναι η σοβαρότητα των επιθέσεων, η επέκτασή τους στον χώρο και τον χρόνο, ο αριθμός των κυβερνητικών δυνάμεων που ενεπλάκησαν η διανομή όπλων, η εμπλοκή ή μη της διεθνούς κοινότητας, ο αριθμός των αμάχων που αναγκάστηκαν να μετακινηθούν, αποκλεισμοί, βομβαρδισμοί και γενικότερα η έκταση των καταστροφών κι ο αριθμός των θυμάτων (Μαρούδα, 2015, σ. 78).

⁵³ Αφορά στην οργάνωση της ένοπλης ομάδας που συγκρούεται με την κυβέρνηση, που έχει μια δομή, ιεραρχία και κανόνες, εξωτερικά σύμβολα εξουσίας με τα οποία συμμορφώνονται τα μέλη και υπόκεινται στην εξουσία του ηγέτη (Μαρούδα, 2015, σ. 79).

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

κράτος και ένοπλες μη-κρατικές ομάδες, κι όχι ανάμεσα σε κράτη. Για παράδειγμα, οι αεροπορικές επιδρομές των ΗΠΑ στο Ισλαμικό Κράτος δεν αλλοίωσαν το χαρακτήρα της σύρραξης, η οποία παραμένει ως ΜΔΕΣ. Το ίδιο ίσχυσε με τις επεμβάσεις της Γαλλίας στη σύρραξη στο Μάλι, του NATO στο Αφγανιστάν και της AMISOM στην Σομαλία. Η παρουσία των FTFs σε μη-κρατικές ένοπλες ομάδες, επίσης, δεν αλλοιώνουν την κατάσταση της σύρραξης, παραμένοντας ΜΔΕΣ ανάμεσα σε έναν μη-κρατικό δρώντα και ένα κράτος (Geneva Academy, 2014, σ. 15).

5. ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ FTFs ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΔ

Η παγκοσμιοποιημένη αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, ως απάντηση στην επίθεση της 9/11, συνετέλεσε ώστε να δημιουργηθούν νέες «...διεθνείς σχέσεις διασυνοριακών δικτύων ικανών να προξενήσουν τεράστιες απώλειες σε διαφορετικές γεωγραφικές ζώνες σε βάρος πολιτών διαφορετικών χωρών. Ασύμμετρες απειλές που καλούν σε ειδική αντιμετώπιση». Η λογική αυτή οδηγεί όμως στην παραγκώνιση των αρχών του ΔΑΔ παραχωρώντας «...απεριόριστες εξουσίες στα εμπόλεμα μέρη που έχουν απέναντί τους τρομοκράτες που διαπερνούν σύνορα». Ο διασυνοριακός, πλέον, χαρακτήρας των ενόπλων συρράξεων συνδέεται με άτομα που «...δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά κράτη, αλλά δε συνδέονται με κάποιο από αυτά, δεν ελέγχουν ούτε ελέγχονται από αυτά, δεν εκπροσωπούνται από κρατικές οντότητες και άρα οι εγκληματικές/παράνομες τους ενέργειες δεν μπορούν να αποδοθούν σε συγκεκριμένα κράτη, σύμφωνα με τους κλασικούς κανόνες περί διεθνούς ευθύνης» (Μαρούδα, 2015, σ. 208).

Η κατάσταση αυτή εμπλέκει την εφαρμογή του ΔΑΔ στο σύγχρονο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, καθώς η εφαρμογή του ΔΑΔ προϋποθέτει την αναγνώριση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων προς τις τρομοκρατικές οργανώσεις, πράγμα που δεν γίνεται αποδεκτό από τα οργανωμένα κράτη. Οπότε η διεθνής κοινότητα αποφάνθηκε ότι η εφαρμογή του ΔΑΔ είναι δυνατή «μόνο εάν η δράση διασυνοριακών ενόπλων ομάδων εξεταστεί ανά περιοχή και ανάλογα με το εάν η κατάσταση μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένοπλη σύρραξη, με συγκεκριμένα εμπλεκόμενα μέρη και σαφώς προσδιορισμένη έναρξη και λήξη» (Μαρούδα, 2015, σ. 211).

Το ΣΑ του ΟΗΕ υιοθέτησε δύο Αποφάσεις που απαιτούσαν από τα κράτη να λάβουν μέτρα ενάντια στους FTFs. Σε αυτές τις Αποφάσεις χρησιμοποιείται επίσημα, ο όρος “foreign terrorist fighters” συνδέοντας επίσημα πλέον τους ξένους μαχητές που εμπλέκονται ενεργά σε μια ένοπλη σύρραξη με τα διεθνή τρομοκρατικά δίκτυα. Από πλευράς διεθνούς δικαίου, όμως, είναι αρκετά απλοϊκό και νομικά περίπλοκο να επιβάλλεται μια τέτοια σύνδεση, καθώς διαφορετικά παρακλάδια του διεθνούς δικαίου ελέγχουν τις ένοπλες συρράξεις και την καταστολή της τρομοκρατίας (Geneva Academy, 2014, σ. 3).

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 2010, και πριν τις εκτελέσεις από τον ISIS σε βίντεο ή ζωντανή μετάδοση, διεθνείς οργανισμοί όπως η Interpol, Global CounterTerrorism Forum, η ΕΕ, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και το Συμβούλιο της Ευρώπης ανέλαβαν πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της απειλής των FTFs. Η πρώτη Απόφαση του ΣΑ που αναφερόταν σαφώς στους FTFs ήταν η Απόφαση 2170 (2014) καλώντας τα μέλη του ΟΗΕ να καταστείλουν τη ροή των FTFs προς την Συρία και το Ιράκ με σκοπό την ένταξη στον ISIS, το ANF και άλλες ομάδες που σχετίζονται με την al-Qaeda, ενώ πρόσθεσε 6 νέες εγγραφές στον κατάλογο κυρώσεων έναντι στην al-Qaeda βάσει της Απόφασης 2161 (2014).

Οι περισσότεροι FTFs είναι δραστήριοι στις ΜΔΕΣ, ενώ σε σπάνιες περιπτώσεις εμπλέκονται σε μια ΔΕΣ, και ιστορικά μουσουλμάνοι FTFs συμμετείχαν σε επεμβάσεις που ακολούθησαν τη σοβιετική επέμβαση στο Αφγανιστάν. Οι συρράξεις στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, που ακολούθησαν την εισβολή των ΗΠΑ αντιστοίχως, είναι πρόσφατα παραδείγματα συμμετοχής των FTFs σε διεθνείς συρράξεις. Το γεγονός αυτό άλλαξε την κατάσταση των δύο συρράξεων από ΔΕΣ σε ΜΔΕΣ. Η σύρραξη στο Αφγανιστάν μεταβλήθηκε σε ΜΔΕΣ το 2002 με την εκλογή και εγκαθίδρυση της κυβέρνησης του Καρζάι⁵⁴. Η σύρραξη στο Ιράκ άλλαξε σε ΜΔΕΣ το 2004, όταν η CPA⁵⁵ μετέφερε την εξουσία στη διακρατική Ιρακινή διοίκηση.

Η συμμετοχή των FTFs σε ομάδες όπως η al-Qaeda, το ANF και ο ISIS εμπλέκει το νομικό πλαίσιο. Το ΔΑΔ απαγορεύει τις τρομοκρατικές πράξεις στη διάρκεια των συρράξεων, ενώ παράλληλα δεν υπάρχει πρόβλεψη για το γενικόλογό «πόλεμος κατά της τρομοκρατίας». Αντίθετα, οι ΗΠΑ θεωρούν ότι η σύγκρουση με την al-Qaeda και τις συναφείς ομάδες εμπίπτει στα κριτήρια των ΜΔΕΣ, γιατί οι κανόνες για τη χρήση βίας και την κράτηση προσώπων για λόγους ασφάλειας είναι λιγότερο περιοριστικοί. Παρόλα αυτά, αρκετοί οργανισμοί, όπως ο Ερυθρός Σταυρός, απορρίπτουν τη γενικευμένη αυτή ιδέα μιας παγκοσμιοποιημένης ΜΔΕΣ, που διέπεται από το ΔΑΔ. Είναι υποστηρικτές της κατά περίπτωση προσέγγισης, η οποία αναλύει και κατατάσσει μεμονωμένες καταστάσεις βίας (Geneva Academy, 2014, σ. 16). Υπό

⁵⁴ Πρόκειται για τον πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο πρόεδρο του Αφγανιστάν από το 2004 έως το 2014 αναλαμβάνοντας την μετάβαση από το καθεστώς των Ταλιμπάν και την εγκαθίδρυση μιας δημοκρατικής κυβέρνησης σε συνεργασία με τις ΗΠΑ και τον ΟΗΕ.

⁵⁵

αυτό το πρίσμα θα πρέπει να οριοθετηθεί ποιους τομείς του διεθνούς δικαίου ρυθμίζει το ΔΑΔ σε σχέση με τους FTFs και ποιες ρυθμίσεις σε διεθνές επίπεδο αφορούν την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Η συμμετοχή των FTFs σε ένοπλες συρράξεις εγείρει ζητήματα για την κατάσταση τους με γνώμονα αν η εθνικότητα είναι ο καθοριστικός παράγοντας βάσει του δικαίου των ενόπλων συρράξεων.

Η ομπρέλα των ΣΓ' 49, σχετικά με τις ΔΕΣ ορίζει ποια άτομα θεωρούνται *μαχητές*, κι συνεπώς υπόκεινται σε δύο πολύ σημαντικές επιπτώσεις. Αφενός, οι μαχητές διαθέτουν ασυλία από την ποινική δίωξη για εμπόλεμες πράξεις, οι οποίες διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια της σύρραξης και εναρμονίζονται με το ΔΑΔ. Αφετέρου, δικαιούνται να ενταχθούν στο καθεστώς των αιχμαλώτων πολέμου στην περίπτωση που πέσουν στα χέρια του εχθρού. Τόσο το άρθρο 4 της Τρίτης Συνθήκης της Γενεύης 1949, εφεξής Γ' ΣΓ 1949, όσο και στο άρθρο 44§1 του ΠΠ Ι' 77, αναφέρουν ότι οι μαχητές και οι αιχμάλωτοι πολέμου είναι μόνο οι στρατιώτες των τακτικών ενόπλων δυνάμεων του κράτους και μέλη άλλων στρατών και μέλη άλλων εθελοντικών σωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των οργανωμένων κινημάτων αντίστασης, που ανήκουν σε κάποιο Μέρος της σύρραξης υπό την προϋπόθεση ότι εκπληρώνουν τις προϋποθέσεις του άρθρου 4(A)(2) (α)-(δ)⁵⁶ της Γ' ΣΓ 1949. Αναφορικά με τους FTFs πρέπει να σημειωθεί ότι η εθνικότητα δεν παίζει κανένα ρόλο στο να ενταχθεί κάποιος στο καθεστώς του *μαχητή*, άρα και να δικαιούται το καθεστώς του *αιχμαλώτου πολέμου*. Παρόλα αυτά, οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν το καθεστώς του αιχμαλώτου πολέμου σε μέλη της al-Qaeda και των Ταλιμπάν κατά την εισβολή και κατοχή του Αφγανιστάν (Geneva Academy, 2014, σ. 17).

Η δεύτερη ιδιότητα βάσει της οποίας μπορούν να αντιμετωπιστούν οι FTFs στις ΔΕΣ είναι ως άμαχος πληθυσμός, δηλαδή ως άτομα που δεν εμπίπτουν στις κατηγορίες των μαχητών ή των αιχμαλώτων πολέμου. Στην περίπτωση αυτή η εθνικότητα παίζει σημαντικό ρόλο στο κατά πόσο οι άμαχοι που αιχμαλωτίζονται εμπίπτουν στα κριτήρια της Τέταρτης Συνθήκης της Γενεύης, εφεξής Δ' ΣΓ 1949. Σύμφωνα με άρθρο 4 ως προστατευόμενα άτομα σε καιρό πολέμου ορίζονται «...*εκείνα που, σε κάθε δεδομένη στιγμή και με τον οποιονδήποτε τρόπο,*

⁵⁶ α) ότι λαμβάνουν εντολές από ένα πρόσωπο υπεύθυνο για τους υφισταμένους του, β) φέρουν ένα καθορισμένο διακριτικό σήμα αναγνωρίσιμο από απόσταση, γ) ότι φέρουν όπλα ανοιχτά, και δ) ότι δρουν σύμφωνα με τους νόμους και τα έθιμα πολέμου.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

βρίσκονται, σε περίπτωση μιας σύρραξης ή κατοχής, στα χέρια ενός Μέρους της σύρραξης ή Δυνάμεως Κατοχής της οποίας δεν είναι υπήκοοι. Οι υπήκοοι ενός Κράτους που δεν δεσμεύονται από την Συνθήκη δεν προστατεύονται από αυτή. Οι υπήκοοι ενός ουδέτερου Κράτους που βρίσκονται στην εδαφική επικράτεια ενός εμπόλεμου Κράτους, δεν θεωρούνται προστατευόμενα πρόσωπα ενώ το Κράτος στο οποίο είναι υπήκοοι έχει κανονική διπλωματική εκπροσώπηση στο Κράτος στο οποίο βρίσκονται αιχμάλωτοι». Το άρθρο θέτει απευθείας δύο βασικούς περιορισμούς: αφενός τους υπηκόους όσων κρατών δεν επικύρωσαν τη Συνθήκη, καθώς όπως ισχύει σε όλο το διεθνές δίκαιο, εφόσον ένα κράτος δεν επικυρώσει μια Συνθήκη, ακόμα και να την έχει υπογράψει, δεν έχει ισχύ, και αφετέρου τους υπηκόους των ουδέτερων Κρατών.

Οι εξαιρέσεις αυτές βασίζονται στην υπόθεση ότι οι υπήκοοι των ουδέτερων ή εμπόλεμων κρατών προστατεύονται από τα κράτη καταγωγής τους μέσω κανονικών διπλωματικών καναλιών, περιλαμβάνοντας τη διπλωματική προστασία, και εξ' ου δεν χρειάζονται την πρόσθετη προστασία που προσφέρει η Δ' ΣΓ 1949. Από τη συνθήκη της εθνικότητας εξαιρούνται οι άμαχοι που συμμετείχαν στις εχθροπραξίες και αιχμαλωτίζονται, οι οποίοι προστατεύονται από τη Δ' ΣΓ '49 (Geneva Academy, 2014, σ. 18).

Οι ΗΠΑ στο πλαίσιο του πολέμου κατά της τρομοκρατίας υιοθέτησαν την άποψη ότι οι FTFs δεν εμπίπτουν στο προστατευτικό πλαίσιο των Συνθηκών της Γενεύης, καθώς θεωρούνται ως «έκνομοι» ή «μη προνομιούχοι» μαχητές. Παρόλα αυτά, η διεθνής κοινότητα έχει υπογραμμίσει ότι δεν υπάρχει ενδιάμεση κατηγορία ή χάσμα μεταξύ της Γ' και της Δ' ΣΓ 1949. Οι πολίτες που συμμετέχουν άμεσα σε εχθροπραξίες χάνουν την ασυλία τους από επίθεση κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας. Επιπλέον, ενδέχεται να διωχθούν για τη συμμετοχή τους βάσει του εσωτερικού δικαίου, αν και η συμμετοχή από μόνη της δεν παραβιάζει το ΔΑΔ ή αποτελεί έγκλημα πολέμου. Παρόλα αυτά, παραμένουν προστατευόμενοι άμαχοι όταν αιχμαλωτίζονται από τον εχθρό υπό την προϋπόθεση ότι εκπληρώνουν τα κριτήρια εθνικότητας τους άρθρου 4, δηλαδή προστατεύονται εφόσον δεν είναι υπήκοοι του Κράτους που τους αιχμαλωτίζει. Ως αποτέλεσμα, εφόσον οι FTFs δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των αιχμαλώτων πολέμου, τότε η εθνικότητα καθορίζει αν προστατεύονται από την Δ' ΣΓ '49 ως άμαχοι (Geneva Academy, 2014, σ. 17).

Επιπλέον, το άρθρο 4 δεν περιορίζεται μόνο στους μόνιμους κατοίκους ενός κράτους, αλλά επεκτείνεται και σε οποιοδήποτε άτομο αιχμαλωτιστεί από τον εχθρό σε κάθε δεδομένη στιγμή. Ξανά οι ΗΠΑ θεώρησαν κατά την κατοχή του Ιράκ ότι οι μη υπήκοοι και οι μη μόνιμοι κάτοικοι εξαιρούνται από την προστασία της Δ' ΣΓ '49. Η αιτίαση για τη θεώρηση αυτή βασίστηκε στην προσπάθεια να απαγορευτεί η μεταφορά και απέλαση προστατευόμενων προσώπων από κατεχόμενα εδάφη σύμφωνα με το άρθρο 49⁵⁷. Για παράδειγμα, στην περίπτωση ενός Πακιστανού υπηκόου που συνελήφθη από τις βρετανικές δυνάμεις στο Ιράκ, παραδόθηκε στις αμερικανικές δυνάμεις και μεταφέρθηκε στο Αφγανιστάν, το Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου αποκήρυξε αυτή τη στενή ερμηνεία και αποφάσισε ότι η μεταφορά και, συνεπώς η κράτησή του στο Αφγανιστάν, ήταν παράνομες (Geneva Academy, 2014, σ. 18).

Στις περιπτώσεις των ΜΔΕΣ, το ΔΑΔ δεν κάνει λόγο για *μάχιμους, αιχμάλωτους πολέμου και προστατευόμενα πρόσωπα* και η απουσία ενός επίσημου καθεστώτος έχει δημιουργήσει ένα αμφιλεγόμενο πεδίο ερμηνειών των όρων «*άμαχος που συμμετέχει στις εχθροπραξίες*» και «*μέλη των οργανωμένων ένοπλων ομάδων*». Επιπλέον, αμφιλεγόμενη είναι η κράτηση στις ΜΔΕΣ σε αντίθεση με τις ΔΕΣ που τις διέπουν λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές. Όμως στις ΜΔΕΣ το κριτήριο της εθνικότητας ή μόνιμης κατοικίας δεν έχει σημασία, αλλά αντίθετα το ΔΑΔ εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα που επηρεάζονται από μια ένοπλη σύρραξη χωρίς διακρίσεις. Παράλληλα, η απουσία της κατάστασης *μάχιμου* υπονοεί ότι τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των FTFs, μπορούν να τιμωρούνται για το απλό γεγονός ότι πήραν τα όπλα ή για πράξεις που πιθανώς να είναι νόμιμες υπό το ΔΑΔ. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κυβερνήσεις ίσως επιλέξουν να τιμωρήσουν τους ξένους υπηκόους περισσότερο ή λιγότερο σοβαρά αδικήματα.

⁵⁷ Το άρθρο 49 της Δ' ΣΓ 49 προβλέπει ότι οι «*μεμονωμένες ή μαζικές βιαιές μεταφορές, όπως επίσης οι απελάσεις των προστατευόμενων προσώπων από τις κατεχόμενες περιοχές σε περιοχή της Δύναμης Κατοχής ή σε αυτή από οποιαδήποτε άλλη χώρα, κατεχόμενη ή όχι, απαγορεύονται, ανεξάρτητα από το κίνητρό τους. Παρόλα αυτά, η Δύναμη Κατοχής μπορεί να αναλάβει ολική ή μερική εκκένωση μιας συγκεκριμένης περιοχής αν η ασφάλεια του πληθυσμού ή επιτακτικοί στρατιωτικοί λόγοι επιβάλλουν. Τέτοιες εκκενώσεις δεν περιλαμβάνουν εκτοπισμό των προστατευόμενων προσώπων πέρα των ορίων της κατεχόμενης περιοχής εκτός από περιπτώσεις που για υλικούς λόγους είναι αδύνατο να αποφευχθεί ένας τέτοιος εκτοπισμός. Τα πρόσωπα που εκκενώνονται με αυτόν τον τρόπο θα μεταφέρονται πίσω στα σπίτια τους μόλις οι εχθροπραξίες στην εν λόγω περιοχή*».

Επιπλέον, στις ΜΔΕΣ η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο ΔΑΔ και το εσωτερικό δίκαιο των κρατών καταλήγουν σε μια άνιση νομική κατάσταση, όπου οι ένοπλοι μαχητές της αντιπολίτευσης θεωρούνται υπεύθυνοι, βάσει εσωτερικού δικαίου, για πράξεις που στο ΔΑΔ θεωρούνται νόμιμες. Για επανόρθωση αυτής της ανισορροπίας και με αυτό τον τρόπο να παρέχουν κίνητρο στους ενόπλους μαχητές της αντιπολίτευσης να συμμορφώνονται με το ΔΑΔ, στο άρθρο 6§5⁵⁸ του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου ΙΙ 1977, εφεξής Π ΙΙ '77, προτείνεται αμνηστία για απλή συμμετοχή στις εχθροπραξίες, αλλά όχι για εγκλήματα πολέμου και άλλα διεθνή εγκλήματα, όπως τα βασανιστήρια (Geneva Academy, 2014, σ. 20).

Πρόσθετα ζητήματα ίσως προκύψουν όταν οι FTFs έχουν την ίδια εθνικότητα με ένα από τα κράτη μιας πολυεθνικής δύναμης που υποστηρίζει το εδαφικό κράτος. Όταν οι FTFs συμμετέχουν σε μια ένοπλη σύρραξη στο εξωτερικό ενάντια στην κυβέρνησή τους μπορεί να δημιουργηθούν πρόσθετα ζητήματα σε σχέση με την εθνική τους νομοθεσία, όπως για παράδειγμα αναφορικά με τα συνταγματικά κατοχυρωμένα ανθρώπινα δικαιώματα.

5.1 ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΔΑΔ

Η μη αποσαφήνιση των όρων τρομοκρατία και ξένοι μαχητές δημιουργεί προκαλεί σύγχυση κατά τη συζήτηση των προϋποθέσεων που οι FTFs καλύπτονται από το ΔΑΔ. Καταρχάς, ο χαρακτηρισμός μιας ένοπλης ομάδας ως *τρομοκρατική ή ως εγκληματική συμμορία* δεν σχετίζεται με την αξιολόγηση αν και κατά πόσο μια ένοπλη σύρραξη εμπίπτει στο ΔΑΔ. Για παράδειγμα, η σύρραξη ανάμεσα στην Χεζμπολάχ και το Ισραήλ χαρακτηρίστηκε ως ένοπλη σύρραξη παρότι το Ισραήλ χαρακτηρίζει την Χεζμπολάχ ως τρομοκρατική οργάνωση. Δεύτερον, ο υποτιθέμενος σκοπός ή το ιδεολογικό κίνητρο είναι εξίσου επουσιώδης, καθώς τα εμπλεκόμενα μέρη σε μια σύρραξη δεν απαιτείται να έχουν πολιτική ατζέντα ή ξεκάθαρες αιτιάσεις εμπλοκής στη σύρραξη. Για παράδειγμα, τόσο ο ISIS όσο και το ANF εμπλέκονται σε μια ΜΔΕΣ στην Συρία και το Ιράκ, παρότι χαρακτηρίζονται ως «τρομοκρατικές οργανώσεις» από κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμούς. Τρίτον, η διάθεση των εμπλεκόμενων μερών να συμμορφωθούν με τους κανόνες του ΔΑΔ δεν είναι συναφές

⁵⁸ Το άρθρο 6 §5 του Π ΙΙ '77 προβλέπει ότι «κατά τη λήξη των εχθροπραξιών, οι αρχές στην εξουσία, θα προσπαθούν να χορηγούν την ευρύτερη δυνατή αμνηστία σε πρόσωπα που συμμετείχαν στην ένοπλη σύρραξη, ή σε εκείνους που στερήθηκαν την ελευθερία τους για λόγους συνυφασμένους με την ένοπλη σύρραξη είτε είναι φυλακισμένοι είτε κρατούνται».

κριτήριο για τον νομικό χαρακτηρισμό μιας ένοπλης μη-κρατικής ομάδας. Η νομιμότητα των μέσων και των μεθόδων που χρησιμοποιούν τα εμπλεκόμενα μέρη είναι, επίσης, επουσιώδης για την εφαρμογή του ΔΑΔ.

Αντίθετα, ο αποφασιστικός παράγοντας επαφίεται στην ικανοποιητική οργάνωση μιας ομάδας ώστε να συμμορφώνεται με τους κανόνες του ΔΑΔ. Δηλαδή, μια ένοπλη μη-κρατική ομάδα που παραβιάζει τους κανόνες του ΔΑΔ μπορεί να συμμετέχει σε μια ένοπλη σύρραξη, καθώς αυτές οι παραβιάσεις δεν υποδεικνύουν απαραίτητως ότι η ομάδα στερείται του απαραίτητου βαθμού οργάνωσης ώστε να θεωρείται εμπλεκόμενο μέρος. Το ΔΑΔ διέπει μια ανάλογη σύγκρουση και τα μέλη ανάλογων ομάδων υπόκεινται σε δίωξη και τιμωρία για εγκλήματα πολέμου (Geneva Academy, 2014, σσ. 23-24).

Το ΔΑΔ απαγορεύει όλες τις πράξεις που συνήθως ορίζονται ως «τρομοκρατικές» και εκτός του πλαισίου μιας ένοπλης σύρραξης, όπως οι εκτελέσεις αμάχων και ανίκανων να πολεμήσουν (*hors de combat*), ομηρία και άμεσες και εσκεμμένες επιθέσεις σε αμάχους και σε πολιτικούς στόχους. Στις ένοπλες συρράξεις οι πράξεις αυτές ποινικοποιούνται ως *εγκλήματα πολέμου*, και οι αυτουργοί αυτών διώκονται ανεξάρτητα από το αν χαρακτηρίζονται ως μαχητές ή αιχμάλωτοι πολέμου υπό το ΔΑΔ.

Στις ένοπλες συρράξεις οι πράξεις χαρακτηρίζονται ως *τρομοκρατικές* σε δύο περιπτώσεις. Πρώτον, απαγορεύονται οι επιθέσεις προς τον άμαχο πληθυσμό που έχουν ως στόχο να διαδώσουν τον τρόμο, καθώς και απειλές για τέτοιου είδους επιθέσεις. Δεύτερον, απαγορεύονται τρομοκρατικές πράξεις απέναντι σε άτομα που δε συμμετέχουν, ή δε συμμετέχουν πλέον, στις εχθροπραξίες. Παρότι και οι δύο περιπτώσεις δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο των εγκλημάτων πολέμου του Καταστατικού της Ρώμης για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο του 1998⁵⁹, η πρακτική τόσο του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την Πρώην Γιουγκοσλαβία όσο και του Ειδικού Δικαστηρίου για την Σιέρρα Λεόνε αποδεικνύει ότι τέτοιου τύπου τρομοκρατικές πράξεις πιθανώς να διωχθούν ως εγκλήματα πολέμου (Geneva Academy, 2014, σσ. 24).

⁵⁹ Πρόκειται για το επίσημο κείμενο που υιοθετήθηκε από την Διπλωματική Διάσκεψη του ΟΗΕ στην Ρώμη, στις 17 Ιουλίου 1998, και διορθώθηκε στις 19 Νοεμβρίου 1998 και στις 12 Ιουλίου 1999 βάσει του οποίου ιδρύθηκε το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο ως ένας μόνιμος θεσμός που θα έχει την εξουσία να ασκεί τη δικαιοδοσία του επί προσώπων για πολύ σοβαρά εγκλήματα που προκαλούν διεθνή ανησυχία, και θα είναι συμπληρωματικό στις εθνικές ποινικές διαδικασίες.

Στο παρελθόν, η πλειοψηφία των τρομοκρατικών απειλών έχουν παρουσιαστεί ως πρωτόγνωρες και άνευ προηγούμενου κι ως εκ τούτου απαιτούσαν εξίσου «πρωτόγνωρη» αντιμετώπιση. Ανεξάρτητα από αλήθεια του επιχειρήματος, ο χαρακτηρισμός αυτός χρησιμοποιούταν σχεδόν πάντοτε ως δικαιολογία για την παρέκκλιση από την τυπική νομική διαδικασία. Υπό αυτό το πρίσμα, ειδικοί νόμοι θεσπίστηκαν και οι αρχές κατέφυγαν σε εξωνομικά μέσα, που προφανώς είχαν αρνητικό αντίκτυπο στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου (International Commission of Jurists, 2009, σ. 27).

5.1.1 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΕΠΙΘΕΣΕΩΝ ΜΕ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟ ΣΤΟΧΟ ΤΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΡΟΜΟΥ

Η αρχή της διάκρισης περιλαμβάνει την απαγόρευση επίθεσης σε άμαχο πληθυσμό ή μεμονωμένους πολίτες, οι οποίοι δε συμμετέχουν, ή δε συμμετέχουν πλέον, στις εχθροπραξίες. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τα άρθρα 48 και 51 του Π I '77, η αρχή της διάκρισης «...απαιτεί από τα εμπόλεμα μέρη να διαχωρίζουν σαφώς τον άμαχο πληθυσμό από τις μάχιμες δυνάμεις και τους στρατιωτικούς από τους πολιτικούς στόχους, να μην καθιστούν τους άμαχους αντικείμενο επίθεσης και να λαμβάνουν όλες τις απαιτούμενες προφυλάξεις για την αποφυγή τραυματισμού αμάχων και καταστροφής πολιτικών (μη στρατιωτικών) αντικειμένων κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε επίθεσης εναντίον νόμιμων στρατιωτικών στόχων» (Μαρούδα, 2015, σ. 166). Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει πέραν της ξεκάθαρης διατύπωσης ως προς την επιλογή ενός συγκεκριμένου στρατιωτικού στόχου, αφορά επίσης και τα χρησιμοποιούμενα μέσα και μεθόδους· δηλαδή η χρήση ενός όπλου, το οποίο παρότι επιτρέπεται, καταχρηστικά ή λανθασμένα οδηγεί στην παραβίαση της αρχής της διάκρισης, καθώς τα αποτελέσματα της πράξης δεν μπορούν να περιοριστούν όπως απαιτείται.

Και τα δύο Πρόσθετα Πρωτόκολλα 1977 παρέχουν ένα γενικότερο πλαίσιο αυτής της απαγόρευσης για πράξεις ή απειλές βίας των οποίων ο πρωταρχικός στόχος είναι η διάδοση τρόμου ανάμεσα στον άμαχο πληθυσμό ως βασικό κανόνα του ΔΑΔ, τόσο στις ΔΕΣ όσο και τις ΜΔΕΣ. Πρακτικά, προστατεύονται οι άμαχοι έναντι στα αποτελέσματα των εχθροπραξιών, το οποίο συνεπάγεται ότι ο όρος *πράξεις βίας* συνεκδοχικά σημαίνει *επίθεση*, δηλαδή την πολεμική δράση εναντίον του αντίπαλου είτε αμυντικού είτε επιθετικού χαρακτήρα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να διευκρινιστεί ότι σχεδόν όλες οι πράξεις βίας ακόμα κι αν είναι σύλληπτες με το ΔΑΔ, κατά πάσα πιθανότητα διαδίδουν τον τρόμο στον άμαχο πληθυσμό. Η ειδοποιός διαφορά έγκειται σε πράξεις βίας που δεν προσφέρουν κανένα σημαντικό στρατιωτικό πλεονέκτημα. Εν ολίγοις, δεν απαγορεύεται ο τρόμος που επιφέρουν οι πράξεις βίας στον άμαχο πληθυσμό, αλλά η προώθηση επιθέσεων με ειδικό σκοπό την παραγωγή τρόμου στον άμαχο πληθυσμό. Επιπλέον, υπάρχει διαφοροποίηση ανάμεσα στον τρόμο και τον φόβο που ενυπάρχει σε κάθε επίθεση. Ως *τρόμος* περιγράφεται ο ακραίος φόβος που είναι διαφορετικός και πέρα από το επίπεδο του φόβου που αναπόφευκτα συνοδεύει τις πολεμικές συρράξεις. Ο ακραίος αυτός φόβος είναι υπολογισμένος να σπάσει το ηθικό, να διασπάσει, να αφαιρέσει κάθε αίσθημα ασφάλειας από τον πληθυσμό που δεν συμμετέχει στη μάχη. Για αυτό το λόγο, η έννοια του φόβου εξαρτάται από τις ιδιόζουσες συνθήκες κάθε ένοπλης σύρραξης, όπως η εγγύτητα του άμαχου πληθυσμού στο πεδίο των εχθροπραξιών για παράδειγμα στις εχθροπραξίες σε αστικό περιβάλλον, ακόμα οι σύλληπτες επιθέσεις ίσως οδηγήσουν σε έντονο φόβο και εκφοβισμό του άμαχου πληθυσμού (Geneva Academy, 2014, σ. 25).

Στο πλαίσιο του ΔΑΔ, οι επιθέσεις με στόχο τη διάδοση τρόμου θεωρούνται εγκλήματα που εμπίπτουν στο διεθνές ποινικό δίκαιο. Ως τέτοια ορίζονται «*οι πράξεις βίας που έχουν άμεσο στόχο τον άμαχο πληθυσμό ή μεμονωμένους πολίτες που δεν συμμετέχουν ευθέως στις εχθροπραξίες προκαλώντας το θάνατο ή σοβαρό σωματικό τραυματισμό ή υγεία στον άμαχο πληθυσμό*», καθώς οι άμαχοι τοποθετούν ως αντικείμενο των επιθέσεων, κάτι σαφώς απαγορευμένο από της Συμβάσεις της Γενεύης.

5.1.2 ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο ορισμός της τρομοκρατίας εντός κι εκτός πλαισίου του ΔΑΔ είναι εντελώς διαφορετικός. Ο γενικός ορισμός της τρομοκρατίας περιλαμβάνει την ιδέα ότι οι τρομοκρατικές πράξεις σχεδιάζονται για να διαδώσουν φόβο στον πληθυσμό με σκοπό να εξωθήσουν ένα κράτος ή έναν διεθνή οργανισμό να δράσει με κάποιον τρόπο, δηλαδή είναι πράξεις που στοχεύουν κατά κύριο λόγο ενάντια μιας κυβέρνησης. Αντίθετα, το ΔΑΔ απαγορεύει τον εκφοβισμό του άμαχου πληθυσμού κατά τη διάρκεια μιας ένοπλης σύρραξης.

Η Δ ΣΓ '49 απαγορεύει τις πράξεις τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 33 αναφέρεται ότι «οι συλλογικές ποινές και παρομοίως όλα τα μέτρα εκφοβισμού ή τρομοκρατίας απαγορεύονται. Η λεηλασία απαγορεύεται. Τα αντίποινα έναντι προστατευόμενων προσώπων και των περιουσιών τους απαγορεύονται». Επιπλέον, το άρθρο 4(2)(δ) για τις θεμελιώδεις εγγυήσεις ρητά αναφέρει ότι, στο πλαίσιο των ΜΔΕΣ, οι πράξεις τρομοκρατίας προς τον άμαχο πληθυσμό απαγορεύονται καθ' οποιονδήποτε χρόνο και τόπο. Δηλαδή καλύπτονται όχι μόνο πράξεις που απευθύνονται σε άτομα, αλλά επίσης απευθύνονται προς εγκαταστάσεις στις οποίες μπορεί να προκληθούν θύματα ως παράπλευρες απώλειες, όπως επίσης στρατιώτες ή ένοπλες δυνάμεις που δεν είναι μάχιμες, π.χ. μετά την αιχμαλωσία από τον εχθρό. Οι διατάξεις απαγορεύουν μέτρα που τρομοκρατούν τον τοπικό πληθυσμό με σκοπό να επιβάλουν υποταγή, και, παράλληλα, εμποδίζουν συγκεκριμένες εχθρικές πράξεις όπως οι μαζικές ποινές για υποτιθέμενη συνεργασία με τον εχθρό ή άλλες μορφές υποστήριξης του εχθρού (Geneva Academy, 2014, σ. 26).

Οι διατυπώσεις αυτές έρχονται σε αντίθεση με τις προβλέψεις του άρθρου 51§2 του ΠΠ I '77⁶⁰ και του άρθρου 13§2 του ΠΠ II '77⁶¹ που προστατεύουν τους αμάχους από παρόμοιες επιθέσεις σε οποιαδήποτε επικράτεια κι αν βρίσκονται με εξαίρεση, όμως, άτομα που αιχμαλωτίστηκαν από τον εχθρό, καθώς η απαγόρευση προϋποθέτει «επίθεση».

Περαιτέρω, το Ειδικό Δικαστήριο για τη Σιέρα Λεόνε κατέδειξε ότι οι πράξεις τρομοκρατίας ως εγκλήματα πολέμου μπορεί να φέρουν ένα ευρύ φάσμα ερμηνειών περιλαμβάνοντας παράνομες δολοφονίες, ακρωτηριασμούς, υποδούλωση, σεξουαλική βία και δουλεία, και προμελετημένο εμπρησμό οικιών. Το πρίσμα των εγκλημάτων πολέμου εννοιοδοτεί τις πράξεις τρομοκρατίας με το να λαμβάνει υπόψη τη σκόπιμη στρατηγική μιας ένοπλης ομάδας να τρομοκρατεί τον άμαχο πληθυσμό και παρέχει μια περισσότερο ακριβή εικόνα της σύγκρουσης (Geneva Academy, 2014, σ. 30).

⁶⁰ Οι επιθέσεις θα πρέπει να περιορίζονται αποκλειστικά σε στρατιωτικούς στόχους. Όσον αφορά τα αντικείμενα, οι στρατιωτικοί στόχοι περιορίζονται σε αυτά τα αντικείμενα τα οποία εκ φύσεως, σκοπό ή χρήση συμβάλλουν αποτελεσματικά στη στρατιωτική δράση και των οποίων η ολική ή μερική καταστροφή, σύλληψη ή εξουδετέρωση, υπό τις συνθήκες που επικρατούσαν τότε, προσφέρει ένα σίγουρο στρατιωτικό πλεονέκτημα.

⁶¹ Ο αστικός πληθυσμός καθ'αυτός, καθώς και οι απλοί ιδιώτες δεν αποτελούν αντικείμενο επιθέσεως. Οι ενέργειες ή οι απειλές χρήσης βίας, πρωταρχικός σκοπός των οποίων είναι η εξάπλωση τρόμου στον αστικό πληθυσμό, απαγορεύονται.

5.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΟΥ ΟΗΕ

Στον απόηχο της 9/11 ο ΟΗΕ υιοθέτησε μια σειρά διεθνών συνθηκών σχετιζομένων με συγκεκριμένες μορφές τρομοκρατίας όπως η ομηρία, η πυρηνική τρομοκρατία και οι τρομοκρατικές βομβιστικές επιθέσεις, αλλά η υιοθέτηση μιας ενιαίας περιεκτικής συνθήκης κατά της τρομοκρατίας απέχει ακόμα από την υλοποίηση, κυρίως γιατί οι κυβερνήσεις δεν έχουν καταφέρει να συμφωνήσουν πάνω σε έναν ενιαίο ορισμό της τρομοκρατίας. Οι διαφορετικές οπτικές επιμένουν στο κατά πόσο τα κράτη –κι όχι μόνο μη κρατικοί δρώντες– μπορούν διαπράξουν τρομοκρατικές πράξεις και κατά πόσο η αναζήτηση για αυτοπροσδιορισμό θα μπορούσε να αποκλείσει μια πράξη, που άλλως εμπίπτει στον ορισμό της τρομοκρατίας, από το να είναι μια μορφή τρομοκρατίας. Οι διαφωνίες αυτές είναι περισσότερο πολιτικές από νομικές, καθώς θα έπρεπε να είναι εύκολο να συμφωνηθεί ότι η επιλογή των ηθικά αδικαιολόγητων τακτικών, όπως π.χ. η θυσία των αμάχων, χαρακτηρίζει μια πράξη ως τρομοκρατική κι όχι η ταυτότητα των δραστών ή η αιτία ή η ιδεολογία που επικαλείται (Scheinin and Vermeulen, 2010, σ. 21).

Το ΣΑ απαίτησε από τα κράτη να θεσπίσουν στις εθνικές νομοθεσίες τις τρομοκρατικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένων της χρηματοδότησης, σχεδιασμού, προετοιμασίας ή διάπραξης, ως σοβαρά ποινικά αδικήματα οι ποινές των οποίων θα πρέπει να αντανakλούν τη σοβαρότητα ανάλογων πράξεων. Σε αυτό το πλαίσιο πολλά κράτη έσπευσαν να υιοθετήσουν νέα ή ειδική νομοθεσία, και στη διαδικασία, συχνά, με μεγάλη ταχύτητα και ελάχιστο νομοθετικό έλεγχο ή κοινοβουλευτικό και κοινωνικό διάλογο.

Η κοινή νομική βάση για τη συλλογική αντίδραση της διεθνούς κοινότητας απέναντι στις επιθέσεις της 9/11 εδράζεται πάνω σε δύο διακριτές, αλλά στη συγκεκριμένη περίπτωση συγκλίνουσες και αμοιβαία αλληλοσυμπληρώμενες, κατηγορίες του διεθνούς δικαίου· αφενός το Κεφάλαιο VII⁶² του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ που παρέχει τη νομική εξουσία για την

⁶² Το Κεφάλαιο VII του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ «Ενέργεια εν περιπτώσει απειλής της ειρήνης, διαταράξεως της ειρήνης και επιθετικών πράξεων», άρθρα 39 έως 51, προβλέπει τη δράση του ΣΑ σε περιπτώσεις απειλής ή διατάραξης της ειρήνης ή επιθετικής πράξεως. Ειδικότερα, το άρθρο 41 αναφέρει ότι το ΣΑ μπορεί να αποφασίσει τη λήψη μέτρων μη βίας όπως τη «...διακοπήν πλήρη ή μερική των οικονομικών σχέσεων, των σιδηροδρομικών, θαλασσίων, εναερίων, ταχυδρομικών, τηλεγραφικών, ραδιοφωνικών και λοιπών μέσων συγκοινωνίας και την διακοπήν των διπλωματικών σχέσεων». Ενώ το άρθρο 42 προβλέπει ότι εφόσον τα μέτρα του άρθρου 41 δεν τελεσφορήσουν, τότε το ΣΑ «...δύναται να αναλάβη από αέρος, θαλάσσης ή δια στρατιωτικών δυνάμεων της ξηράς την δράσιν ήτις θα είναι αναγκαία όπως διατηρηθή ή αποκατασταθή η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια».

χρήση ένοπλης βίας με σκοπό τη διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας και αφετέρου ο συνδυασμός του εθνικού διεθνούς δικαίου και άλλων διεθνών συνθηκών που απαγορεύουν τις δραστηριότητες διεθνούς τρομοκρατίας και την εγκαθίδρυση διεθνών ελέγχων (McWhinney, 2004, σ. 23).

Τα βασικά μέσα του ΟΗΕ για τη θεσμοθέτηση του κανονιστικού πλαισίου για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας συνιστώνται από τις Συνθήκες της ΓΣ και τις Αποφάσεις του ΣΑ. Πριν την 9/11 η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας ήταν κυρίως εθνικό ζήτημα, ενώ όταν η τρομοκρατία απέκτησε μια παγκοσμιοποιημένη διάσταση με την εμφάνιση της al-Qaeda και των συναφών ομάδων. Τότε η διεθνής κοινότητα υιοθέτησε μια ευρύτερη πολιτική αντιμετώπισης, καθοδηγούμενη από το ΣΑ. Με την κορύφωση του πολέμου στην Συρία και την μεγάλη ροή FTF προς την περιοχή των συγκρούσεων έστρεψε την προσοχή της διεθνούς κοινότητας προς το φαινόμενο αυτό.

Πάντως πρέπει να υπογραμμιστεί ότι δεν υπάρχει μια περιεκτική συνθήκη για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας κυρίως γιατί είναι εξόχως δύσκολη η πολιτική συμφωνία σε ένα νομικό ορισμό της τρομοκρατίας και του πλαισίου εφαρμογής του. Πιο συγκεκριμένα, η σχέση ανάμεσα στο ΔΑΔ και της τρομοκρατίας είναι αμφιλεγόμενη, καθώς αφενός υπάρχει διάσταση απόψεων στο ποιες πράξεις καθίστανται πράξεις τρομοκρατίας σε μια ένοπλη σύρραξη, ειδικά όταν η σύγκρουση αφορά των αυτό-καθορισμό. Αφετέρου, το ζήτημα της κρατικής τρομοκρατίας, εκτός του πλαισίου μιας ένοπλης σύρραξης, βρίσκεται υπό έντονη αμφισβήτηση. Για το λόγο αυτό, μια πληθώρα διεθνών νομικών μέσων διαχειρίζονται συγκεκριμένες πράξεις τρομοκρατίας όπως η αεροπειρατία, η ομηρία, οι βομβαρδισμοί, η πυρηνική τρομοκρατία ή η χρηματοδότηση τρομοκρατικών πράξεων ή οργανώσεων με στόχο να παραχθεί μια διεθνή νομική βάση για τα κράτη ώστε να επεκτείνουν την εθνική τους δικαιοδοσία για εγκλήματα που δεν έχουν διαπραχθεί εν συνόλω ή εν μέρει στην επικρατεία τους ή έχουν διαπραχθεί χωρίς τη συμμετοχή ενός υπηκόου τους, ενώ παράλληλα δημιουργούν συνθήκες δικαστικής συνεργασίας και αμοιβαίας νομικής βοήθειας.

Το κανονιστικό αυτό πλαίσιο σχεδιασμένο για πράξεις τρομοκρατίας, που έχουν μια διεθνή ή διακρατική συνιστώσα, εφαρμόζει στην αντιμετώπιση των ξένων μαχητών ως τρομοκρατική απειλή. Συνθήκες όπως International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings

1997, Convention on Terrorist Financing 1999 και Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism 2005 επιβάλλουν στα κράτη να ποινικοποιήσουν και τιμωρήσουν την διάπραξη ή συμμετοχή σε τρομοκρατικές πράξεις στην εθνική τους νομοθεσία. Όλες αυτές οι Συνθήκες τιμωρούν συγκεκριμένα αδικήματα και δεν ενοχοποιούν την απλή συμμετοχή σε μια τρομοκρατική ομάδα ή τη λήψη τρομοκρατικής εκπαίδευσης (Geneva Academy, 2014, σ. 34).

Το πλαίσιο των μονομερών εξαιρέσεων του διεθνούς δικαίου στο όνομα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας θα πρέπει να ελέγχεται αποτελεσματικότερα αν οι νομικοί ορισμοί της τρομοκρατίας συστηματικά αναφέρονται στις χρησιμοποιούμενες μεθόδους κι όχι τον υποκείμενο σκοπό. Αυτό που μεταμορφώνει τις πολιτικές ή ιδεολογικές φιλοδοξίες σε τρομοκρατικές πράξεις είναι η απόφαση για χρήση ηθικά αδικαιολόγητων τακτικών θανάσιμης ή άλλης μορφής σοβαρής βίας ενάντια αμάχων. Έτσι, η απειλή σοβαρής βίας θα πρέπει να περιλαμβάνεται στον ορισμό της τρομοκρατίας και των τρομοκρατικών εγκλημάτων (Scheinin and Vermeulen, 2010, σ. 24).

Από την άλλη, οι Συνθήκες κατά της τρομοκρατίας καλύπτουν πράξεις που πιθανώς να συμβούν κατά τη διάρκεια μιας ένοπλης σύρραξης συνήθως αποκλείουν πράξεις που διέπονται από το ΔΑΔ⁶³. Διαγράφεται, δηλαδή, μια τάση διαχωρισμού ανάμεσα στην τρομοκρατία σε καιρό ειρήνης και στην τρομοκρατία σε μια ένοπλη σύρραξη βάσει του ΔΑΔ. Περαιτέρω, πολλές από τις κυρώσεις του ΣΑ θολώνουν τη διάκριση ανάμεσα στην ένοπλη σύρραξη και την τρομοκρατία, ειδικά σε σχέση γνωστές τρομοκρατικές ομάδες που την ίδια στιγμή συμμετέχουν σε μια ένοπλη σύρραξη.

5.2.1 ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΣΑ

Ο ρόλος του ΣΑ άλλαξε άρδην μετά την 9/11, καθώς από τοποτηρητή συγκεκριμένων πράξεων διεθνούς τρομοκρατίας μεταμορφώθηκε σε ρυθμιστή ενός λεπτομερούς και περίπλοκου κανονιστικού πλαισίου για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η υιοθέτηση Αποφάσεων από το ΣΑ άρχισε πριν την 9/11, όταν η al-Qaeda και οι οργανώσεις-συνεργάτες της κέρδιζαν έδαφος στη στρατολόγηση και ιδεολογική κατήχηση σε όλον τον κόσμο. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια ενδεικτική αναφορά των σημαντικότερων Αποφάσεων του ΣΑ

⁶³ Για παράδειγμα, το άρθρο 12 της Συνθήκης Ομήρων του 1979, το άρθρο 19 της Συνθήκης για την Καταστολή των Τρομοκρατικών Βομβιστικών Επιθέσεων 1997, το άρθρο 21 της Συνθήκης για την Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας 1990 και άρθρο 4 της Συνθήκης για την Καταπολέμηση Πράξεων Πυρηνικής Τρομοκρατίας 2005.

αναφορικά με τους FTF, ενώ στο παράρτημα παρατίθενται οι νομοθετικές παραμβάσεις του ΣΑ σχετικά με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας εν γένει από το 1999 κι έκτοτε.

5.2.1.1 ΑΠΟΦΑΣΗ 1267(1999) – ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΥΡΩΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ AL-QAEDA

Πρόκειται για την πρώτη Απόφαση που εστιάζει στην παροχή κυρώσεων σε άτομα ή συλλογικότητες που σχετίζονται με τους Ταλιμπάν ή την al-Qaeda. Οι κυρώσεις συνοψίζονται στο πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων, την επιβολή ταξιδιωτικής απαγόρευσης και την άρνηση παροχής όπλων σε άτομα ή οντότητες που σχετίζονται με τους Ταλιμπάν ή την al-Qaeda. Πιο συγκεκριμένα η §4 προβλέπει:

- a) την άρνηση άδειας σε οποιοδήποτε αεροπλάνο να απογειωθεί ή προσγειωθεί στην επικράτειά τους εφόσον ανήκει, μισθώνεται ή επιχειρείται από ή για λογαριασμό των Ταλιμπάν, εκτός αν η πτήση έχει εγκριθεί στο πλαίσιο ανθρωπιστικής βοήθειας, περιλαμβάνοντας την εκπλήρωση θρησκευτικής υποχρέωσης όπως η επιτέλεση του Προσκηνύματος στην Μέκκα,
- b) το πάγωμα των κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων, περιλαμβάνοντας κεφάλαια που προέρχονται ή παράγονται από περιουσία που ανήκει ή ελέγχεται άμεσα ή έμμεσα από τους Ταλιμπάν ή οποιαδήποτε οργάνωση που ανήκει ή ελέγχεται από τους Ταλιμπάν, και διασφαλίζει ότι δεν είναι διαθέσιμα από τους πολίτες τους ή άλλα πρόσωπα εντός της επικράτειάς τους προς όφελος των Ταλιμπάν ή συσχετιζόμενης οργάνωσης, με την εξαίρεση της ανθρωπιστικής βοήθειας που αδειοδοτείται ανά περίπτωση.

Αναφορικά με το φαινόμενο των FTFs, καλύπτει τα άτομα που ταξιδεύουν ή σκοπεύουν να ταξιδέψουν στην Συρία για το Ισλαμικό Κράτος και το ANF, οι οποίοι έχουν καταχωρηθεί στον Κατάλογο Κυρώσεων⁶⁴ του ΣΑ ως σύμμαχοι της Al-Qaeda στο Ιράκ. Καλύπτει, επίσης, όσους στρατολογούν ή διευκολύνουν το ταξίδι των στρατολογητών όπως ο αρχηγός του ANF, Abu Mohammed al-Jawlani, και του Ισλαμικού Κράτους, Abu Bakr al-Baghdadi (Geneva Academy, 2014, σ. 37).

⁶⁴ Η δημιουργία καταλόγων ατόμων ή οργανώσεων υπόπτων για συμμετοχή σε τρομοκρατικές πράξεις είναι ένα προληπτικό μέτρο το οποίο γίνεται ολοένα πιο σημαντικό από το 2001 και μετά, σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο. Οι καταχωρημένες οργανώσεις έχουν γενικές απαγορεύσεις, ενώ τα καταχωρημένα άτομα αντιμετωπίζουν τυπικούς περιορισμούς στην ελευθερία μετακίνησης ή στις οικονομικές τους συναλλαγές (International Commission of Jurists, 2009, σ. 113).

Επιπλέον, βάσει της §6 συστήνεται μια Επιτροπή του ΣΑ ως εκτελεστικό όργανο με αρμοδιότητα την εφαρμογή των διατάξεων της §4 και υποβολή περιοδικών αναφορών με παρατηρήσεις και προτάσεις. Περαιτέρω, ορίζει τις οντότητες και τα άτομα που σχετίζονται με την al-Qaeda με σκοπό την επιβολή μη-ποινικών κυρώσεων, περιορίζοντας με αυτό τον τρόπο την ευχέρεια κινήσεων των οργανώσεων ή ατόμων που καταγράφονται. Το μοναδικό κριτήριο καταγραφής για την επιβολή των κυρώσεων είναι η σχέση με την al-Qaeda, ενώ η Απόφαση 2167 (1999) δεν προβλέπει άλλες γενικές κυρώσεις έναντι ομάδων που θεωρούνται τρομοκρατικές σε διεθνές επίπεδο. Αντίθετα, αυτές καλύπτονται από άλλες Αποφάσεις του ΣΑ που περιλαμβάνουν κυρώσεις για τρομοκρατική δράση σχετιζόμενη με συγκεκριμένες χώρες.

5.2.1.2 ΑΠΟΦΑΣΗ 1373 (2003) – ΓΕΝΙΚΟ ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Πρόκειται για μια αμφιλεγόμενη Απόφαση, που υιοθετήθηκε αμέσως μετά την 9/11 σε μια προσπάθεια να δημιουργήσει ένα γενικό ρυθμιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, χωρίς όμως να ορίζει την τρομοκρατία ως όρο, τις τρομοκρατικές πράξεις ή να χαρακτηρίζει συγκεκριμένες ομάδες ως *τρομοκρατικές*. Επιβάλλει γενικές υποχρεώσεις προς όλα τα κράτη και υπό αυτή την έννοια έχει νομοθετικό χαρακτήρα.

Το άρθρο 1 απαγορεύει και καταστέλλει την χρηματοδότηση των τρομοκρατικών πράξεων (§1), ενώ ποινικοποιεί την παροχή ή συλλογή, με κάθε μέσο, άμεσο ή έμμεσο, κονδυλίων που πιθανώς χρησιμοποιηθούν, ή με την γνώση ότι πρόκειται να χρησιμοποιηθούν, για την πραγματοποίηση τρομοκρατικών πράξεων (§2). Η §3 παγώνει τα κεφάλαια και άλλα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ή οικονομικούς πόρους προσώπων ή οργανώσεων που διαπράττουν, ή επιχειρούν να διαπράξουν, τρομοκρατικές πράξεις ή συμμετέχουν ή διευκολύνουν τη διάπραξη τρομοκρατικών πράξεων. Τέλος, η §4 απαγορεύει στους πολίτες ή οποιαδήποτε πρόσωπα και οντότητες επί της επικράτειας των κρατών να διαθέτουν κεφάλαια, χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ή οικονομικούς πόρους, άμεσα ή έμμεσα, προς όφελος προσώπων που διαπράττουν ή επιχειρούν να διαπράξουν ή διευκολύνουν ή συμμετέχουν στη διάπραξη τρομοκρατικών πράξεων.

Το άρθρο 2 επιβάλλει εύρυτατες υποχρεώσεις προς τα κράτη, ορισμένες εκ των οποίων είναι εξαιρετικά σχετικές με τους FTFs. Τα κράτη καλούνται να λάβουν μέτρα για:

- την καταπολέμηση της στρατολόγησης μελών τρομοκρατικών ομάδων και τον περιορισμό παροχής όπλων στους τρομοκράτες (§1),
- την πρόληψη για τη διάπραξη τρομοκρατικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένης της έγκαιρης προειδοποίησης προς άλλα κράτη με ανταλλαγή πληροφοριών (§2),
- την άρνηση ασφαλούς καταφυγίου σε όσους χρηματοδοτούν, σχεδιάζουν, υποστηρίζουν, ή διαπράττουν τρομοκρατικές πράξεις, ή παρέχουν ασφαλή καταφύγια (§3),
- την παρεμπόδιση όσων χρηματοδοτούν, σχεδιάζουν, διευκολύνουν ή διαπράττουν τρομοκρατικές πράξεις να χρησιμοποιούν τα εδάφη των κρατών για αυτούς τους σκοπούς έναντι άλλων κρατών ή των πολιτών τους (§4),
- τη διασφάλιση ότι οποιοδήποτε πρόσωπο, που συμμετέχει στην χρηματοδότηση, σχεδιασμό, προετοιμασία ή διάπραξη τρομοκρατικών πράξεων ή την υποστήριξή τους, προσάγεται ενώπιω της δικαιοσύνης και ότι οι τρομοκρατικές πράξεις καθίστανται σοβαρά ποινικά αδικήματα στις εθνικές νομοθεσίες και κανονισμούς και ότι η τιμωρία αντικατοπτρίζει δεόντως τη σοβαρότητα τέτοιων τρομοκρατικών ενεργειών (§5),
- την παροχή των μεγαλύτερων μέτρων βοήθειας σε σχέση με τις ποινικές έρευνες ή διαδικασίες που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση ή την υποστήριξη τρομοκρατικών ενεργειών (§6),
- την παρεμπόδιση της κινητικότητας των τρομοκρατών ή τρομοκρατικών ομάδων μέσω αποτελεσματικών συνοριακών ελέγχων και ελέγχων για την έκδοση ταυτοποιητικών και ταξιδιωτικών εγγράφων, και μέσω μέτρων για την παρεμπόδιση της παραχάραξης, της πλαστογραφίας ή της δόλιας χρήσης ταυτοποιητικών και ταξιδιωτικών εγγράφων (§7).

Παρότι κάποια από τα μέτρα περιέχονται ήδη σε άλλες διεθνείς συνθήκες καταπολέμησης της τρομοκρατίας, η Απόφαση 1373 (2003) καθορίζει κοινές και νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις για όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ. Σε αντίθεση, οι Συνθήκες κατά της τρομοκρατίας δεσμεύουν μόνο τα κράτη που τις έχουν επικυρώσει. Επιπλέον, επεκτείνει το περιεχόμενο άλλων διεθνών συνθηκών με την ποινικοποίηση της έμμεσης χρηματοδότησης των τρομοκρατικών πράξεων. Από την άλλη, η γενικόλογη αναφορά σε περιπτώσεις αδικημάτων που σχετίζονται με ή με την παροχή υποστήριξης ή υπηρεσιών σε ομάδες ή άτομα

χαρακτηρισμένα ως τρομοκράτες, περιγραφές που μπορεί να ερμηνευτούν ότι εφαρμόζουν σε πολλές ανθρωπιστικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια μιας ένοπλης σύρραξης (Geneva Academy, 2014, σ. 39).

Το βασικότερο μειονέκτημα της Απόφασης 1373 (2003), αλλά και μια γενικότερη αστοχία του ΣΑ, είναι η αποτυχία συναίνεσης να οριστεί η τρομοκρατία. Παρόλες τις εκτεταμένες υποχρεώσεις για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η έλλειψη ορισμού δημιουργεί προβλήματα στην εφαρμογή της Απόφασης 1373 (2003), αλλά και των σχετικών Αποφάσεων. Για παράδειγμα, ορισμένα κράτη πιθανώς να υιοθετήσουν εξαιρετικά ευρείς ορισμούς της τρομοκρατίας ή να απαγορεύουν, κατά παρόμοιους ευρείς όρους, τη σύνδεση με ομάδες ή άτομα που χαρακτηρίζονται ως τρομοκράτες. Ως αποτέλεσμα ένας αριθμός νόμων στις εθνικές νομοθεσίες καλύπτουν πράξεις που διαπράττονται από ένοπλες ομάδες και είναι σύννομες υπό το ΔΑΔ, ή απαγορεύουν χαρακτηρισμένες τρομοκρατικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων ομάδων που συμμετέχουν σε μια ένοπλη σύρραξη, καθιστώντας τρομοκρατικό αδίκημα τη συμμετοχή ατόμων με συγκεκριμένους τρόπους σε μια τέτοια απαγορευμένη οργάνωση. Η έλλειψη ενός κοινού ορισμού της τρομοκρατίας και οι διαφορετικές προσεγγίσεις των εθνικών νομοθεσιών είναι επιζήμια για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ παράλληλα υποβόσκει πιθανή αλληλεπικάλυψη μεταξύ του ΔΑΔ και των εθνικών αντιτρομοκρατικών νομοθεσιών (Geneva Academy, 2014, σ. 41).

5.2.1.3 ΑΠΟΦΑΣΗ 1566 (2004) – ΑΠΕΙΛΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Η Απόφαση 1566 (2004) είναι αυτή που ορίζει την τρομοκρατία περισσότερο επαρκώς περιλαμβάνοντας τρεις συσσωρευτικές προϋποθέσεις (§3):

- Πράξεις, συμπεριλαμβανομένων αυτών ενάντια στους αμάχους, που διαπράττονται με σκοπό την πρόκληση θανάσιμων ή σοβαρών σωματικών βλαβών, ή η σύλληψη ομήρων, και
- Ανεξάρτητα από το αν υποκινούνται από πολιτικές, φιλοσοφικές, ιδεολογικές, φυλετικές, εθνοτικές, θρησκευτικές ή άλλες συναφείς στη φύση θεωρήσεις, επίσης διαπράττονται για σκοπούς πρόκλησης κατάσταση τρόμου στο γενικό πληθυσμό ή σε μια ομάδα προσώπων ή σε συγκεκριμένα πρόσωπα, εκφοβίζοντας έναν πληθυσμό, ή

υποχρεώνοντας μια κυβέρνηση ή έναν διεθνή οργανισμό να διαπράξει ή να απέχει από οποιαδήποτε πράξη, και

- Τέτοιες πράξεις συνιστούν αδικήματα εντός του πεδίου εφαρμογής όπως ορίζεται στις διεθνείς συμβάσεις και πρωτόκολλα σχετικά με την τρομοκρατία.

Σύμφωνα με τους Scheinin and Vermeulen (2010, σ. 24) η τρίτη προϋπόθεση, ότι μόνο οι πράξεις που συνιστούν αδικήματα στο πλαίσιο υφιστάμενων συμβάσεων που σχετίζονται με την τρομοκρατία μπορούν να εμπίπτουν στον ορισμό της τρομοκρατίας, περιλαμβάνει μια σημαντική οριοθέτηση της έννοιας της τρομοκρατίας βάσει του κράτους δικαίου. Ωστόσο, υπάρχουν δύο επιφυλάξεις εδώ. Αφενός ότι δεν προορίζονταν αρχικά όλες οι διεθνείς συμβάσεις που αναφέρονται σήμερα ως συμβάσεις κατά της τρομοκρατίας να καλύψουν μόνο περιπτώσεις τρομοκρατίας. Αφετέρου, ο περιορισμός που περιέχεται στην Απόφαση εφαρμόζεται σε διεθνές επίπεδο, καθώς το ΣΑ δεν έχει εξουσία να καλεί τα κράτη να δράσουν κατά των μορφών τρομοκρατίας που δεν έχουν χαρακτηριστεί ως τέτοιες από τη διεθνή κοινότητα. Σε αυτό το πλαίσιο τα κράτη πιθανώς να είναι να εφαρμόσουν αντιτρομοκρατικά μέτρα βάσει των εθνικών ή περιφερειακών τους δεσμεύσεων που ίσως όμως δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των αδικημάτων σύμφωνα με τις υφιστάμενες παγκόσμιες συμβάσεις που σχετίζονται με την τρομοκρατία. Γι' αυτό το λόγο, οι εθνικοί ορισμοί των εγκλημάτων πρέπει να πληρούν την απαίτηση νομιμότητας, που κατοχυρώνεται ως μη παρεκκλίνουσα διάταξη του άρθρου 15⁶⁵ του ΔΣΑΠΔ.

5.2.1.3 ΑΠΟΦΑΣΗ 1624 (2005) – ΑΠΕΙΛΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Το άρθρο 19⁶⁶ του ΔΣΑΠΔ αναγνωρίζει το δικαίωμα στην ελευθερίας έκφρασης, που περιλαμβάνει «...την αναζήτηση, τη λήψη και τη μετάδοση πληροφοριών και απόψεων κάθε

⁶⁵ Άρθρο 15.- 1. Κανείς δεν καταδικάζεται για πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες δεν ήταν αξιόποινες κατά το εσωτερικό ή το διεθνές δίκαιο τη στιγμή της διάπραξής τους. Επίσης δεν επιβάλλεται βαρύτερη ποινή από εκείνη που προβλεπόταν κατά τη χρονική στιγμή της διάπραξης του ποινικού αδικήματος. Εάν, μετά τη διάπραξή του ο νόμος προβλέπει την επιβολή ελαφρύτερης ποινής, ο δράστης επωφελείται από αυτήν.
2. Τίποτα στο παρόν άρθρο δεν εμποδίζει τη διεξαγωγή δίκης και την καταδίκη οποιουδήποτε προσώπου λόγω πράξεων ή παραλείψεων, οι οποίες, κατά το χρόνο της τέλεσής τους ήταν εγκληματικές σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου που αναγνωρίζονται από τη διεθνή κοινωνία.

⁶⁶ Άρθρο 19.- 1. Κανείς δεν πρέπει να υπόκειται σε διακριτική μεταχείριση και να παρενοχλείται για τις απόψεις του.

είδους» υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις όπως προβλέπονται από τον νόμο και είναι απολύτως απαραίτητες. Συγκεκριμένα η §3 προβλέπει τις προϋποθέσεις α) το σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων, και β) την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών. Περαιτέρω, το άρθρο 20⁶⁷ απαγορεύει ρητά την προπαγάνδα υπέρ του πολέμου (§1), όπως επίσης την υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας βάσει εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους (§2). Βάσει αυτών των υποχρεώσεων, που απορρέουν από το ΔΣΑΠΔ, το ΣΑ θέσπισε την Απόφαση 1624 (2005) με σκοπό την αντίδραση στην απειλή από την τρομοκρατία. Η §1 αναφέρει τα κράτη να υιοθετήσουν κατάλληλα και απαραίτητα μέτρα ώστε α) να απαγορεύσουν νομοθετικά την υποκίνηση προς διάπραξη μια τρομοκρατικής πράξης ή πράξεων, β) να αποτρέψουν τέτοιες συμπεριφορές, και γ) να αρνηθούν την παροχή ασφαλούς καταφυγίου σε άτομα για τα οποία υπάρχουν αξιόπιστες και σχετικές πληροφορίες ότι είναι ένοχοι τέτοιας συμπεριφοράς.

Παράλληλα η §2 «καλεί όλα τα κράτη να συνεργαστούν, μεταξύ άλλων, για να ενισχύσουν την ασφάλεια των διεθνών τους συνόρων ...με την καταπολέμηση των πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων και, στο βαθμό που είναι εφικτό, με την ενίσχυση των διαδικασιών ελέγχου τρομοκρατίας και ασφάλειας των επιβατών με σκοπό την πρόληψη των ενόχων της συμπεριφοράς στην παράγραφο 1 στοιχείο α) από την είσοδο στο έδαφός τους». Ενώ η §3 παροτρύνει τα κράτη να συνεχίσουν τις προσπάθειες για την κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμών και των πολιτισμικών διαφοροποιήσεων ώστε να αποτραπεί η αδιάκριτη στόχευση διαφορετικών θρησκειών και πολιτισμών, που πιθανώς να οδηγήσει στην υποκίνηση τρομοκρατικών ενεργειών με κίνητρο τον εξτρεμισμό και τη μισαλλοδοξία και για την πρόληψη της υπονόμησης εκπαιδευτικών, πολιτιστικών και θρησκευτικών ιδρυμάτων από τρομοκράτες και τους υποστηρικτές τους πάντα σε συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις των κρατών προς το

2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του.

3. Η άσκηση των δικαιωμάτων, που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, συνεπάγεται ειδικά καθήκοντα και ευθύνες. Μπορεί, επομένως, να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι όμως πρέπει να προβλέπονται με σαφήνεια από το νόμο και να είναι:

α. Για το σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων.

β. Για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών.

⁶⁷ Άρθρο 20.- 1. Κάθε προπαγάνδα υπέρ του πολέμου απαγορεύεται από το νόμο.

2. Κάθε επίκληση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους, που αποτελεί υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας απαγορεύεται από το νόμο.

ΔΑΔ, το διεθνές δίκαιο για την προστασία των προσφύγων και το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όμως τα κράτη κατά το σχεδιασμό των εθνικών διατάξεων για την *υποκίνηση* υιοθέτησαν ένα πολύ ευρύτερο φάσμα αδικημάτων όπως «απολογία» ή «έπαινος», «δοξολογία ή έμμεση ενθάρρυνση», «δημόσια αιτιολόγηση», και η «προώθηση» των τρομοκρατικών πράξεων. Αυτά τα νέα αδικήματα συχνά ποινικοποιούν τη διάδοση, την δημοσίευση και την κατοχή υλικού που παραβιάζει τις διατάξεις της υποκίνησης. Επίσης, ποινικοποιούν διάφορες μορφές υποστήριξης ή συσχέτισης με τις τρομοκρατικές οργανώσεις, ώστε να περιλαμβάνονται αυτές που *δοξάζουν, πρεσβεύουν ή προωθούν* τις τρομοκρατικές πράξεις. Όλες αυτές οι διατάξεις συνάδουν στην αποδυνάμωση της αιτιώδους συνάφειας που κανονικά απαιτείται από το νόμο μεταξύ μορφής έκφρασης και του κινδύνου διάπραξης εγκληματικών πράξεων. Οι νομοθετικές διατυπώσεις, σε μεγάλο βαθμό από το 2001 και μετά, καλύπτουν ένα δυνητικά εξαιρετικά ευρύ φάσμα εκφράσεων, οι οποίες, με πολύ γενικευμένο ή αφηρημένο τρόπο, κατά κάποιο τρόπο υποστηρίζουν, δικαιολογούν ή συγχωρούν την τρομοκρατία. Πάντως η έννοια της υποκίνησης αφορά τα άτομα, που μεταδίδουν με *ριζοσπαστικό ή εξτρεμιστικό λόγο*, θα πρέπει να αποτρέπονται τόσο κατά την άμεση υποκίνηση προς τη βία όσο όταν συνεισφέρουν στη δημιουργία κλίματος μέσα στο οποίο πιθανώς να ανθίσει η τρομοκρατία (International Commission of Jurists, 2009, σσ. 128-129).

5.2.1.4 ΑΠΟΦΑΣΗ 2170 (2014) – FTFs ΣΤΗΝ ΣΥΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΙΡΑΚ

Μπροστά στην έντονη κινητοποίηση των FTFs προς το μέτωπο της Συρίας και του Ιράκ σε συνάρτηση με την συνοδευόμενη τρομοκρατική απειλή, το ΣΑ υιοθέτησε στις 15 Αυγούστου του 2014 την Απόφαση 2170. Δρώντας υπό το Κεφάλαιο VII του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ καταδικάζει ρητά και κατηγορηματικά τις τρομοκρατικές πράξεις του ISIL και την βίαιη εξτρεμιστική ιδεολογία και της συνεχιζόμενης χυδαίας, συστηματικής και ευρείας κατάχρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου (άρθρο 1). Επιπλέον, το άρθρο 2 καταδικάζει την άνευ διακρίσεως δολοφονία και σκόπιμη στόχευση πολιτών, τις αναρίθμητες εχθροπραξίες, τις μαζικές εκτελέσεις και εξώδικες δολοφονίες, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτών, τη δίωξη ατόμων και ολόκληρων κοινοτήτων βάσει θρησκείας ή πιστεύω, την απαγωγή πολιτών, το βίαιο εκτοπισμό μελών μειονοτικών ομάδων,

τη δολοφονία και ακρατηριασμός παιδιών, τη στρατολόγηση και χρήση παιδιών, τον βιασμό και άλλες μορφές σεξουαλικής βίας, την αυθαίρετη κράτηση, τις επιθέσεις σε σχολεία και νοσοκομεία, την καταστροφή πολιτιστικών και θρησκευτικών χώρων και την παρεμπόδιση της άσκησης των οικονομικών, κοινωνικών και μορφωτικών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Τα άρθρα 7 έως 10 αναφέρονται εξειδικευμένα στους FTFs καταδικάζοντας την στρατολόγηση από ISIL, ANF και οποιοδήποτε συνδέεται με την al-Qaeda, καθώς η παρουσία τους επιτείνει τη σύγκρουση και συνεισφέρει στη βίαιη ριζοσπαστικοποίηση, ενώ απαιτεί την άμεση απόσυρση όλων των FTFs και άλλων τρομοκρατικών ομάδων και θα επανεξετάσει τον κατάλογον όσων στρατολογούν, συμμετέχουν ή υποστηρίζουν τη στρατολόγηση και την χρηματοδότηση του ISIL, του ANF και της al-Qaeda ή διευκολύνουν τα ταξίδια των FTFs. Επιπλέον, καλεί τα Κράτη Μέλη να υιοθετήσουν μέτρα για την καταπολέμηση της ροής των FTFs και να προσάγουν στη δικαιοσύνη τους FTFs που συνδέονται με τον ISIL, το ANF και την al-Qaeda. Επίσης, τα Κράτη Μέλη έχουν την ευθύνη να παρεμποδίσουν την κινητικότητα των τρομοκρατών ή τρομοκρατικών ομάδων μέσω του αποτελεσματικού συνοριακού ελέγχου, της έγκαιρης ανταλλαγής πληροφοριών, της βελτιωμένης συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων αρχών, της παροχής όπλων και χρηματοδότησης.

Δυστυχώς, η Απόφαση δεν παρείχε έναν ξεκάθαρο ορισμό των FTFs, αλλά από το περιεχόμενο της είναι σαφές ότι αναφέρεται σε ξένους μαχητές του Ισλαμικού Κράτους, του ANF και τις οντότητες που σχετίζονται με την al-Qaeda. Η σύγχυση ανάμεσα στους όρους «τρομοκρατία» και «ένοπλη σύρραξη», όπως και στις προηγούμενες Αποφάσεις, οφείλεται και στην ρητή σύνδεση ανάμεσα στους FTFs μαχητές με συγκεκριμένες ομάδες και με την τρομοκρατία (Geneva Academy, 2014, σ. 42) χωρίς να θέτει το φαινόμενο σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

5.2.1.5 ΑΠΟΦΑΣΗ 2178 (2014) – ΔΙΩΞΗ ΤΩΝ FTFs

Σε συνέχεια της προηγούμενης Απόφασης, το ΣΑ υιοθέτησε την Απόφαση 2178 (2014)⁶⁸ στις 24 Σεπτεμβρίου 2014, που αποτελεί το σημείο καμπής στη διεθνή πολιτική προσπάθεια

⁶⁸ Στη συγκεκριμένη συνεδρίαση προέδρευσε το Barak Obama, ενώ το τελικό κείμενο της Απόφασης βασίζεται στο “Memorandum for a More Effective Response to the Foreign Terrorist Fighter Phenomenon” του Global Counter-Terrorism Forum.

για την μείωση της απειλής των FTFs στην Συρία, το Ιράκ και αλλού, καθώς διεθνοποιεί το φαινόμενο των FTFs πέραν της συσχέτισης με την al-Qaeda. Κατά κύριο λόγο περιλαμβάνει τον πρώτο ορισμό των FTFs σε παγκόσμιο επίπεδο, δευτερευόντως εστιάζει αποκλειστικά στους FTFs συνδέοντας το φαινόμενο με τις ένοπλες συρράξεις, καθώς αποκαλεί ξεκάθαρα τις πράξεις που διέπονται από το ΔΑΔ, ως «τρομοκρατικές ενέργειες», χωρίς να περιορίζει τον όρο σε πράξεις που απαγορεύονται από το ΔΑΔ, όπως επιθέσεις κατά αμάχων ή εκτέλεση προσώπων που πλέον δε συμμετέχουν στη σύρραξη. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι η ένταξη σε μια οργάνωση που είναι και μέρος σε ένοπλη σύγκρουση και παράλληλα έχει χαρακτηριστεί ως τρομοκρατική μπορεί να ισοδυναμεί με «λήψη τρομοκρατικής εκπαίδευσης», παρά το γεγονός ότι ενδέχεται να ισχύουν οι κανόνες του ΔΑΔ (Geneva Academy, 2014, σ. 42).

Υπό το πρίσμα του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, το άρθρο 1 καταδικάζει την εξτρεμιστική βία, η οποία μπορεί να συμβάλει στην τρομοκρατία, την θρησκευτική βία, και τη διάπραξη των τρομοκρατικών πράξεων από τους FTFs, ενώ απαιτεί τον αφοπλισμό όλων των FTFs και την παύση όλων των τρομοκρατικών πράξεων και τη συμμετοχή στην ένοπλη σύρραξη. Επιπλέον, στο άρθρο 5 καλούνται τα Κράτη Μέλη, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το διεθνές δίκαιο για τους πρόσφυγες και το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, να αποτρέψουν και να καταστείλουν τη στρατολόγηση, την οργάνωση, τη μεταφορά ή τον εξοπλισμό ατόμων, που ταξιδεύουν σε άλλο κράτος από το κράτος κατοικίας ή καταγωγής για σκοπούς διάπραξης, σχεδιασμού ή προετοιμασίας, ή συμμετοχής σε τρομοκρατικών πράξεων ή την παροχή ή λήψη τρομοκρατικής εκπαίδευσης, και την χρηματοδότηση των ταξιδιών και των δραστηριοτήτων τους.

Το άρθρο 6 υπενθυμίζει τα συμφωνηθέντα στην Απόφαση 1373 (2001) ότι δηλαδή τα κράτη πρέπει να καταστείλουν και να αποτρέψουν τη στρατολόγηση, οργάνωση, μεταφορά και εξοπλισμός των FTFs, αλλά πάντοτε σύμφωνα με τις επιταγές του διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του διεθνούς δικαίου για τους πρόσφυγες και του ΔΑΔ. Έτσι, τα Κράτη Μέλη απαιτείται να υιοθετήσουν εθνική νομοθεσία αναφορικά με τη δίωξη:

- a) των πολιτών τους ή άλλων προσώπων που ταξιδεύουν ή επιχειρούν να ταξιδέψουν σε ένα κράτος άλλο από το κράτος κατοικίας ή καταγωγής τους για να διαπράξουν,

σχεδιάσουν, προετοιμάσουν ή συμμετέχουν σε τρομοκρατικές πράξεις ή να παρέχουν ή να λάβουν τρομοκρατική εκπαίδευση,

- b) της ηθελιμένης παροχής ή συλλογής κεφαλαίων (με οποιοδήποτε μέσο, άμεσο ή έμμεσο) από τους πολίτες τους ή εντός της επικρατείας τους με πρόθεση ή γνώση ότι αυτά τα κεφάλαια θα χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση των ταξιδιών των FTFs,
- c) της ηθελιμένης οργάνωσης, ή άλλης διευκόλυνσης, συμπεριλαμβανομένων πράξεων στρατολόγησης από τους πολίτες τους ή άλλους στην επικράτεια τους, των FTFs.

Τέλος, στις §7 και 8 το ΣΑ εκφράζει τη δέσμευση του στην Απόφαση 2161 (2014)⁶⁹ για την καταχώρηση ατόμων, ομάδων, επιχειρήσεων και οντοτήτων που σχετίζονται με την al-Qaeda που υποστηρίζουν την χρηματοδότηση, τον οπλισμό, σχεδιασμό ή στρατολόγηση ή προσφέρουν οποιαδήποτε άλλη υποστήριξη των πράξεων ή των δράσεων της συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών δικτύων και του Διαδικτύου. Επιπλέον, υπογραμμίζεται η υποχρέωση των Κρατών Μελών να εμποδίζουν την είσοδο ή τη διέλευση από τα εδάφη τους κάθε ατόμου για το οποίο το κράτος διαθέτει αξιόπιστες πληροφορίες ότι επιδιώκει την είσοδο ή τη διέλευση από το έδαφός τους για σκοπούς συμμετοχής στις πράξεις που αναφέρονται στην §6.

Βασική προϋπόθεση της Απόφασης είναι ότι απαιτεί από όλα τα κράτη να υιοθετήσουν νομοθετικό πλαίσιο που διευκολύνει τη δίωξη των ταξιδιών ή απόπειρας ταξιδιών με σκοπό την τρομοκρατία, την εκούσια παροχή ή συλλογή κεφαλαίων για την χρηματοδότηση ταξιδιών των FTFs και την εκούσια διοργάνωση ή διευκόλυνση τέτοιων μορφών ταξιδιών. Επιπλέον, απαιτεί από τα κράτη να προλαμβάνουν και να καταστέλλουν τη στρατολόγηση, οργάνωση, μεταφορά και εξοπλισμό των FTFs και την χρηματοδότηση των ταξιδιών και των δραστηριοτήτων των FTFs. Τέλος, απαιτεί από τα κράτη την πρόληψη εισόδου ή διέλευσης ατόμων που πιστεύεται ότι ταξιδεύουν για σκοπούς που συνδέονται με την τρομοκρατία.

⁶⁹ Απόφαση 2161 (2014) ψηφίστηκε στις 17 Ιουνίου 2014 επιβεβαιώνει τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, την απαγόρευση ταξιδιών και τον αποκλεισμό όπλων που επηρεάζουν όλα τα άτομα και τις οντότητες που περιλαμβάνονται στον Κατάλογο Κυρώσεων al-Qaeda. Παρατείνει την εντολή του Διαμεσολαβητή και της Ομάδας Παρακολούθησης Αναλυτικής Υποστήριξης και Κυρώσεων έως τον Δεκέμβριο του 2017, ενώ ζητάει από τον Γενικό Γραμματέα να δημοσιεύσει τον Κατάλογο Κυρώσεων της al-Qaeda σε όλες τις επίσημες γλώσσες των Ηνωμένων Εθνών. Επιτρέπει στα μη καταχωρισμένα άτομα, και σε άτομα που ισχυρίζονται ότι έχουν υποβληθεί στα μέτρα ως αποτέλεσμα λανθασμένης ταυτότητας να επικοινωνούν με τον μηχανισμό Focal Point (που ιδρύθηκε με την Απόφαση 1730 (2006)).

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

Επιπρόσθετα, με τις απαιτήσεις από τα κράτη, η Απόφαση ασχολείται με τη διεθνή συνεργασία, θέματα καταπολέμησης του βίαιου εξτρεμισμού και τη δέσμευση του ΟΗΕ σε θέματα σχετιζόμενα με τους FTFs (Davis, 2014, σ. 1).

Παρόλα αυτά, η Απόφαση 2178 (2014) έχει δεχτεί αρκετές κριτικές, καθώς αφήνει στη διακριτική ευχέρεια των κρατών να ορίσουν την έννοια της τρομοκρατίας και αφενός απαιτεί από τα κράτη να ποινικοποιήσουν τη συμπεριφορά που σχετίζεται με την τρομοκρατία, πέρα από τις ισχύουσες διεθνείς διατάξεις, χωρίς να παρέχει όμως έναν ολιστικό ορισμό της τρομοκρατίας. Το γεγονός αυτό ίσως οδηγήσει σε κατάχρηση όπως για παράδειγμα η αιτιολογία για την περικοπή της χρηματοδότησης και την απαγόρευση των ταξιδιών προς την υποστήριξη πολιτικών αντιφρονούντων (Davis, 2014, σ. 3). Περαιτέρω, «...εξαλείφει την αποσπασματική πρόοδο που έχει επιτευχθεί εδώ και 13 χρόνια στην εισαγωγή της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου με τον εξαιρετικά προβληματικό τρόπο με τον οποίο ασκεί το Συμβούλιο Ασφαλείας τις υπερεθνικές του εξουσίες» (Scheinin, 2014).

Η Απόφαση θολώνει σημαντικά τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην τρομοκρατία και των ένοπλων συρράξεων, όχι μόνο ρητορικά, αλλά δημιουργώντας νομικές επιπτώσεις των FTFs που επιθυμούν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό. Χωρίς να ορίζει την τρομοκρατία, αλλά συμπεριλαμβάνοντας πράξεις που σχετίζονται με μια ένοπλη σύρραξη, το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα είναι να ποινικοποιηθεί το ταξίδι, ή η απόπειρα ταξιδιού, από ξένους μαχητές να προσχωρήσουν σε ομάδες που χαρακτηρίζονται ως τρομοκρατικές μετατρέποντας αυτές τις πράξεις σε σοβαρά αδικήματα. Ειδικότερα, αναφέρεται ρητώς στους FTFs που στρατολογούνται από το Ισλαμικό Κράτος, το ANF και άλλες ομάδες που σχετίζονται με την al-Qaeda και είναι καταχωρημένες στον Κατάλογο Κυρώσεων της Απόφασης 2167 (1999) χωρίς να αποκλείονται άλλες ομάδες που δεν βρίσκονται στον Κατάλογο Κυρώσεων. Βέβαια, η μη αναδρομικότητα του ποινικού δικαίου ισχύει και σε αυτή την περίπτωση και εξ' ου δεν μπορεί να ποινικοποιηθούν αντίστοιχες συμπεριφορές που έλαβα χώρα προτού την έναρξη ισχύος της Απόφασης (Geneva Academy, 2014, σ. 43).

Εν κατακλείδι, η Απόφαση 2178 (2014) αποτέλεσε το βήμα για το επόμενο βήμα σε διεθνές επίπεδο για την αντιμετώπιση του φαινομένου των FTFs ενισχύοντας την νομοθεσία για την πρόληψη της στρατολόγησης, διευκόλυνσης και μετακίνησης των FTFs, δίνοντας

έμφαση στον αποφασιστικό ρόλο που παίζει η φύλαξη των συνόρων στην αποφυγή μετακίνησης των FTFs και υπογραμμίζοντας τη σημασία των προσπαθειών της πολιτικής ηγεσίας για την ανάσχεση των ροών των FTF. Η ενδυνάμωση της διεθνούς μάχης κατά της τρομοκρατίας και των προσπαθειών της πολιτικής ηγεσίας προσφέρει στα κράτη μια πληθώρα πηγών, που βοηθούν στην ανάπτυξη νομοθεσιών, εθνικών και περιφερειακών, και καλών πρακτικών απαιτήτων για την υλοποίηση της Απόφασης 2178 (2014) κι ως εκ τούτου να μειώσει την απειλή των FTFs (Davis, 2014, σ. 8).

5.2.1.6 ΑΠΟΦΑΣΗ 2368 (2017) – ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Με την Απόφαση 2368 (2017) το ΣΑ επιβεβαιώνει την αποφασιστικότητά του να προσαρμόσει τα μέτρα που έχουν ήδη υιοθετηθεί για την αντιμετώπιση της εξελισσόμενης τρομοκρατικής απειλής ενθαρρύνοντας τις κυβερνήσεις να επικαιροποιήσουν τις μεθόδους περικοπής κεφαλαίων σε τρομοκρατικές ομάδες, να απαγορεύσουν τα ταξίδια των μελών τους, να απαγορεύσουν την προμήθεια όπλων και να διασφαλίσουν ότι εφαρμόζονται πλήρως οι κυρώσεις που έχουν ήδη επιβληθεί στον ISIS, την al-Qaeda και τα συσχετιζόμενα άτομα και ομάδες. Ακόμα το ΣΑ εκφράζει την ανησυχία του για την έλλειψη εφαρμογής των προηγούμενων Αποφάσεων 1267 (1999), 1989 (2011), 2199 (2015) και 2253 (2015).

Το ΣΑ καλεί την Επιτροπή να διατηρεί σε διαρκή αναθεώρηση τις κατευθυντήριες γραμμές για την εισαγωγή, διαγραφή ή εξαίρεση ατόμων και οντοτήτων από τον Κατάλογο Κυρώσεων. Επεκτείνει τις εντολές προς το Office of the Ombudsperson και την Analytical Support and Sanctions Monitoring Team για περίοδο 24 μηνών μετά την λήξη τον Δεκέμβριο του 2019. Επιπλέον, περιλαμβάνει τρία παραρτήματα: τα δύο πρώτα αναλύουν τις εντολές προς τα δύο όργανα, ενώ το τρίτο περιλαμβάνει οκτώ προσθήκες στον Κατάλογο Κυρώσεων.

Συνοπτικά, η Απόφαση 2368 (2017) επιβεβαιώνει το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων (§1(a)), την απαγόρευση ταξιδιών (§1(b)) και τον αποκλεισμό όπλων (§1(c)) επηρεάζοντας όλα τα άτομα και τις οντοτήτων στον Κατάλογο Κυρώσεων για τον ISIS και την Al-Qaeda. Η §2 καταγράφει τις πράξεις βάσει των οποίων ένα άτομο, ομάδα, επιχείρηση ή οντότητα καταγράφεται στον Κατάλογο Κυρώσεων ως α) την χρηματοδότηση, σχεδιασμό, διευκόλυνση, προετοιμασία σχετικών πράξεων, β) την προμήθεια, πώληση ή μεταφορά όπλων, και γ) τη

στρατολόγηση ή με οποιονδήποτε τρόπο υποστήριξη της al-Qaeda, ISIS και συνεργαζόμενη ή θυγατρική ομάδα.

Στην §7 σημειώνεται ότι οι προϋποθέσεις για το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων εφαρμόζουν σε χρηματοοικονομικές συναλλαγές που περιλαμβάνουν κεφάλαια, οικονομικούς πόρους ή προσοδοφόρες δραστηριότητες που ωφελούν άτομα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες στον Κατάλογο Κυρώσεων για τον ISIS και την Al-Qaeda. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται, αλλά χωρίς να περιορίζονται σε, το εμπόριο πετρελαϊκών προϊόντων, φυσικών πόρων, χημικών ή αγροτικών προϊόντων, ή αρχαιοτήτων από καταχωρημένα άτομα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες, απαγωγή για λύτρα, και τα προϊόντα άλλων εγκλημάτων συμπεριλαμβανομένων εμπόριο ανθρώπων, εκβιασμός και ληστείες τραπεζών.

Επίσης, καλεί τα Κράτη Μέλη να αναπτύξουν την ικανότητα επεξεργασίας των δεδομένων από Passenger Name Records (PNR) και να διασφαλίσουν ότι τα δεδομένα PNR χρησιμοποιούνται από τις σχετικές εθνικές αρμόδιες αρχές για την αποτροπή, εντοπισμό και εξακρίβωση τρομοκρατικών αδικημάτων (§35 και 36)⁷⁰. Καλεί τα Κράτη Μέλη να βελτιώσουν τη συνεργασία ώστε να αντιμετωπιστεί το ζήτημα των FTFs που επιστρέφουν στις χώρες καταγωγής

τους περνώντας μέσω, ταξιδεύοντας προς ή εγκαθίστανται σε ή από άλλα Κράτη Μέλη, όπως επίσης, να ανταλλάσσουν έγκαιρα πληροφορίες σχετικά με την ταυτότητα των FTFs (§38 έως 40).

Ειδικά στο ζήτημα της ανάπτυξης ικανοτήτων οι Αποφάσεις 2178 (2014) και 2368 (2017) εστιάζουν στη βελτίωση της συνεργασίας, την εναρμόνιση των υπαρχουσών πρωτοβουλιών και την κατεύθυνση των προγραμμάτων ανάπτυξης ικανοτήτων με τρόπο που βελτιστοποιεί τα αποτελέσματα τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να αναπτυχθούν μηχανισμοί για τη δημιουργία μιας σαφούς, λεπτομερούς και

⁷⁰ Ως απόρροια των δύο Αποφάσεων 2178 (2014) και 2368 (2017) ο ΟΗΕ υιοθέτησε το “Counter-Terrorism Travel Programme”, το οποίο είναι μια νέα παγκόσμια πρωτοβουλία για να υποστηριχτούν τα Κράτη Μέλη να αναπτύξουν την ικανότητα τους να περιορίσουν την κινητικότητα των FTFs. Ειδικότερα, εστιάζει στην πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών αδικημάτων και άλλων σοβαρών εγκλημάτων με τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων ταξιδιωτών, δηλαδή τα API (Advance Passenger Information) και τα PNR (Passenger Name Record), ώστε να ενισχυθεί η εκπαίδευση και η πιστοποίηση, η τυποποίηση των δεδομένων και των πρωτοκόλλων μετάδοσης και ανταλλαγής πληροφοριών για την διερεύνηση και επιδίωξη του παράνομου ταξιδιού (United Nations Office of Counter-Terrorism, nd).

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

ενημερωμένης εικόνας για τις υπάρχουσες πρωτοβουλίες, όπως η ύπαρξη πλατφορμών μέσω των οποίων θα αναπτύσσονται προτάσεις για την ευθυγράμμιση των ήδη υπάρχουσών διεθνών, περιφερειακών και διμερών πρωτοβουλιών και το σχεδιασμό νέων, όπου θεωρείται απαραίτητο. Στόχος είναι πάντα η οικοδόμηση της ικανότητας πρόβλεψης και καταστολής των μοντέλων στρατολόγησης, διευκόλυνσης και μετακίνησης των FTF, ώστε να περιοριστούν, αλλά και η κινητοποίηση της πολιτικής υποστήριξης για την εφαρμογή αυτών των πρωτοβουλιών παγκοσμίως (Davis, 2014, σ. 7).

5.2.1.7 ΑΠΟΦΑΣΗ 2396 (2017) – FTFs (ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΘΕΝΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΕΓΚΑΤΕΣΘΕΝΤΕΣ)

Η Απόφαση εστιάζει στην ισχυροποίηση των προσπαθειών παγκοσμίως για την ανάσχεση της απειλής των FTFs μέσω μέτρων όπως ο συνοριακός έλεγχος, η ποινική δικαιοσύνη και η ανταλλαγή πληροφοριών και ο αντι-εξτρεμισμός. Ειδικότερα (United States Mission to United Nations, 2017):

- Τονίζει ότι τα Κράτη Μέλη πρέπει να συμμορφώνονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του διεθνούς δικαίου στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και σημειώνει ότι η μη συμμόρφωση συμβάλλει στη ριζοσπαστικοποίηση της βίας.
- Εκφράζει σοβαρή ανησυχία για την αυξανόμενη απειλή των FTFs που επιστρέφουν ή μετεγκαθίστανται, ιδιαίτερα από ζώνες συρράξεων, στις χώρες καταγωγής ή διαμονής τους ή σε τρίτες χώρες.
- Αναγνωρίζει την ανάγκη για την ύπαρξη εθνικών υπηρεσιών επιβολής νόμου, πληροφοριών και αντιτρομοκρατίας στα Κράτη Μέλη που θα ανταλλάσσουν τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τους FTFs.
- Εκφράζει ανησυχία για τη χρήση του Διαδικτύου για τρομοκρατικούς σκοπούς και υπογραμμίζει την ανάγκη για συνέργεια ώστε να αποτραπούν οι τρομοκράτες από τη χρήση της τεχνολογίας για υποκίνηση τρομοκρατικών πράξεων με τον ταυτόχρονα σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις θεμελιώδεις ελευθερίες.
- Επικροτεί την απόφαση του International Civil Aviation Organization (ICAO) για τη χρήση των API (Advance Passenger Information) και τα PNR (Passenger Name Record)

και αποφασίζει ότι τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν την ικανότητα να συλλέγουν, να επεξεργάζονται και να αναλύουν τα δεδομένα αυτά.

- Σημειώνει το έργο άλλων διεθνών οργανισμών όπως η INTERPOL και άλλων οργάνων του ΟΗΕ όπως οι ICAO, UNOCT και CTED, και άλλους δρώντες όπως το Global Counterterrorism Forum.

Επιπλέον, καλεί τα Κράτη Μέλη να λάβουν τις απαραίτητες δράσεις αναφορικά με ύποπτους τρομοκράτες και τα συνοδευόμενα μέλη της οικογενείας τους, οι οποίοι εισέρχονται στην επικράτειά τους συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης των κατάλληλων μέτρων δίωξης, αποκατάστασης και επανένταξης σύμφωνα με το εθνικό και διεθνές δίκαιο. Να παρεμποδίσουν την κινητικότητα των τρομοκρατών με αποτελεσματικό συνοριακό έλεγχο και μέσω μέτρων αποτροπής της παραποίησης, πλαστογραφίας ή δόλιας χρήσης ταυτοποιητικών εγγράφων. Αποφασίζει ότι τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να υλοποιήσουν συστήματα συλλογής βιομετρικών δεδομένων και να αναπτύξουν και να διαμοιραστούν πληροφορίες αναφορικά με τις λίστες παρακολούθησης ή τις βάσεις δεδομένων γνωστών και υπόπτων τρομοκρατών, συμπεριλαμβανομένων και των FTFs.

Τέλος, δίνει έμφαση ότι οι γυναίκες και τα παιδιά που σχετίζονται με FTFs που επιστρέφουν ή μετεγκαθίστανται προς και από μια σύρραξη και ίσως έχουν υπηρετήσει σε διαφορετικούς ρόλους, όπως υποστηρικτές, συντονιστές ή δράστες τρομοκρατικών πράξεων, και δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη προσαρμοσμένων στρατηγικών δίωξης, αποκατάστασης και επανένταξης, και τονίζει τη σημασία της παροχής βοήθειας σε γυναίκες και παιδιά που συνδέονται με FTFs, που μπορεί να είναι θύματα τρομοκρατίας, λαμβάνοντας υπόψη τις ευαισθησίες του φύλου και της ηλικίας.

Εν κατακλείδι παρότι οι αντικειμενικοί στόχοι των κυρώσεων όλων των Αποφάσεων είναι η πρόληψη, η ανοιχτή στην ερμηνεία φύση των κυρώσεων και η απουσία μηχανισμών προσφυγής που να επιτρέπουν σε άτομα και οντότητες να αμφισβητήσουν τη συμπερίληψή τους στον κατάλογο, προσδίδουν στις κυρώσεις περισσότερο τιμωρητικό χαρακτήρα. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι το ΣΑ και η Επιτροπή Κυρώσεων ασκούν οιονεί δικαστικές εξουσίες, ενώ ταυτόχρονα αρνούνται να παραχωρήσουν σε άτομα και οντότητες, που θίγονται τα δικαιώματά τους, δίκαιης διαδικασίας και χρησιμοποιούν χαμηλά αποδεικτικά πρότυπα.

Για αυτούς τους λόγους, έχει ασκηθεί αυστηρή κριτική στο καθεστώς κυρώσεων της Απόφασης 1267 (1999) επί θεμάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πρωτίστως για παράλειψη να συμπεριλάβει εγγυήσεις δίκαιης διαδικασίας και ανεξάρτητη δικαστική εποπτεία στη διαδικασία εισαγωγής και διαγραφής από τον Κατάλογο Κυρώσεων. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου κατέκριναν τις ευρωπαϊκές χώρες για την αποτυχία τους να περιφρουρήσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα όταν εφαρμόζουν το καθεστώς των κυρώσεων της Απόφασης 1267 (1999). Οι επικρίσεις αυτές δεν εμπόδισαν τη διαρκή προσθήκη ατόμων και οντοτήτων στον Κατάλογο Κυρώσεων, ενώ όλες οι Αποφάσεις έκτοτε ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη να υποβάλουν αιτήματα με ονόματα ατόμων και οντοτήτων που σχετίζονται με την al-Qaeda, τον ISIS και συναφείς ή θυγατρικές οργανώσεις προς την Επιτροπή Κυρώσεων (Geneva Academy, 2014, σ. 38). Είναι χαρακτηριστικό ότι όλες οι πρόσφατες Αποφάσεις του ΣΑ 2379, 2388, 2396 (2017), 2462 (2019) και 2560 (2020) συνεχίζουν να *ενθαρρύνουν* τα κράτη μέλη να υποβάλουν αιτήματα, ταυτοποιητικές και άλλες πληροφορίες προς την Επιτροπή Κυρώσεων ώστε να διατηρηθεί ο Κατάλογος Κυρώσεων.

5.3 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα έχει αντιμετωπίσει φαινόμενα εσωτερικής τρομοκρατίας με την έντονη και πολύχρονη δράση της 17 Νοέμβρη. Παρόλα αυτά, η διεθνής τρομοκρατία δεν υπήρξε διαχρονικό πρόβλημα για την ελληνική κοινωνία, καθώς δεν αντιμετώπισε σοβαρές απειλές στο έδαφός της ακόμα και μετά την 9/11.

Ο πρώτος νόμος κατά της τρομοκρατίας ήταν ο ν.774/1978 «περί καταστολής της τρομοκρατίας και προστασίας του δημοκρατικού πολιτεύματος» χωρίς όμως να περιέχει κάποιον ορισμό για την τρομοκρατία ή την έννοια του τρομοκράτη. Αργότερα, υιοθετήθηκε ο ν.1916/1990 «περί προστασίας της κοινωνίας από το οργανωμένο έγκλημα» ως απόρροια της δολοφονίας του Παύλου Μπακογιάννη το 1989. Στον νόμο αυτό απαγορευόταν η δημοσίευση των τρομοκρατικών προκηρύξεων στις εφημερίδες επιχειρώντας την αποκοπή των τρομοκρατικών/ενόπλων οργανώσεων από την πρόσβαση τους στην κοινή γνώμη.

Το 2001 ψηφίστηκε ο ν.2899/2001 «Τροποποίηση διατάξεων του ποινικού κώδικα για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων» στον οποίο

περιέχονται τα άρθρα 187^A περί τρομοκρατικών οργανώσεων⁷¹ και 187^B περί εγκληματικών οργανώσεων⁷². Παρόλα αυτά, πάλι δεν εμπεριέχεται ένας σαφής ορισμός για την τρομοκρατική οργάνωση και του τρομοκράτη, γεγονός που παρείχε την απαιτούμενη διασφάλιση για κοινή αντιμετώπιση του φαινομένου.

Τον Μάιο του 2020 ενσωματώθηκε στο ελληνικό νομικό σύστημα η Οδηγία 2017/541 της ΕΕ «για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαisiού 2002/475/ΔΕΥ του Συμβουλίου και για την τροποποίηση της απόφασης 2005/671/ΔΕΥ του Συμβουλίου» με τον ν.4689/2020. Το τρίτο μέρος του νόμου ενσωματώνει την Οδηγία χωρισμένη σε τέσσερα (4) κεφάλαιο και συνολικά 40 άρθρα. Το άρθρο 30 ορίζει την έννοια «τρομοκρατικό έγκλημα» ως οποιοδήποτε έγκλημα εμπίπτει στις διατάξεις των άρθρων 187^A και 187^B του Ποινικού Κώδικα. Επίσης, ως «τρομοκρατική ομάδα» ορίζεται ως η «δομημένη ομάδα με περισσότερα από δύο (2) πρόσωπα, που συγκροτείται για αόριστη χρονική περίοδο και ενεργεί συντονισμένα, με σκοπό τη διάπραξη τρομοκρατικών εγκλημάτων». Ως «θύμα τρομοκρατίας» ορίζεται: «(α) φυσικό πρόσωπο, το οποίο υπέστη ζημία, συμπεριλαμβανομένης σωματικής, ψυχικής ή συναισθηματικής βλάβης ή οικονομικής ζημίας που προκλήθηκε απευθείας από τρομοκρατικό έγκλημα, ή (β) μέλος της οικογένειας προσώπου ο θάνατος του οποίου προκλήθηκε απευθείας από τρομοκρατικό έγκλημα, το οποίο έχει υποστεί ζημία εξαιτίας του θανάτου του εν λόγω προσώπου». Τέλος, ως «κεφάλαια» ορίζονται «περιουσιακά στοιχεία κάθε είδους, υλικά ή άυλα, κινητά ή ακίνητα, ασχέτως του τρόπου απόκτησής τους, καθώς και νομικά έγγραφα ή πράξεις σε οποιαδήποτε μορφή, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής ή ψηφιακής, που αποδεικνύουν δικαίωμα ή συμφέρον στα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία, στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τραπεζικές πιστώσεις, ταξιδιωτικές

⁷¹ Όποιος τελεί κακούργημα ή οποιοδήποτε έγκλημα γενικής διακινδύνευσης ή έγκλημα κατά της δημόσιας τάξης υπό συνθήκες ή με τέτοιο τρόπο ή σε τέτοια έκταση που να προκαλεί σοβαρό κίνδυνο για τη χώρα ή για διεθνή οργανισμό και με σκοπό να εκφοβίσει σοβαρά έναν πληθυσμό ή να εξαναγκάσει παρανόμως δημόσια αρχή ή διεθνή οργανισμό να εκτελέσει οποιαδήποτε πράξη ή να απόσχει από αυτή ή να βλάψει σοβαρά ή να καταστρέψει τις θεμελιώδεις συνταγματικές, πολιτικές ή οικονομικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού τιμωρείται με την ποινή που προβλέπεται για το τελούμενο έγκλημα...

⁷² Όποιος παρέχει κάθε είδους περιουσιακά στοιχεία, υλικά ή άυλα, κινητά ή ακίνητα ή κάθε είδους χρηματοοικονομικά μέσα, ανεξάρτητα από τον τρόπο κτήσης τους, σε τρομοκρατική οργάνωση ή σε μεμονωμένο τρομοκράτη ή για τη συγκρότηση τρομοκρατικής οργάνωσης ή για να καταστεί κάποιος τρομοκράτης ή τα εισπράττει, συλλέγει ή διαχειρίζεται χάριν των ανωτέρω, ανεξάρτητα από τη διάπραξη οποιουδήποτε εγκλήματος, τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα (10) έτη.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

επιταγές, τραπεζικές επιταγές, εντολές πληρωμών, μετοχές, κινητές αξίες, ομόλογα, συναλλαγματικές και πιστωτικές επιστολές».

Στο Β' κεφάλαιο παρατίθενται οι ποινές για όσους βοηθούν ή συμμετέχουν α) στην οργάνωση ή με άλλον τρόπο διευκόλυνση ταξιδιών με σκοπό την τρομοκρατία (άρθρο 32), β) στη διακεκριμένη κλοπή που σχετίζεται με τρομοκρατική δραστηριότητα (άρθρο 33, γ) στην εκβίαση που σχετίζεται με τρομοκρατική δραστηριότητα (άρθρο 34), και δ) στην πλαστογραφία που σχετίζεται με τρομοκρατική δραστηριότητα.

Το Γ' Κεφάλαιο (άρθρα 37 έως 39) προβλέπει τους μηχανισμούς διεθνούς συνεργασίας σε επίπεδο συγκέντρωσης, διαβίβασης και ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με εγκλήματα τρομοκρατίας βάσει της Απόφασης 2005/671/ΔΕΥ). Τέλος, το Δ' Κεφάλαιο (άρθρο 40) περιλαμβάνονται τα μέτρα στήριξης και προστασίας των θυμάτων τρομοκρατίας όσον αφορά την υγειονομική περίθαλψη, τη συναισθηματική και ψυχολογική στήριξη, την παροχή συμβουλών για νομικά, πρακτικά ή οικονομικά θέματα και τη συνδρομή κατά την άσκηση αγωγών σχετικά με αποζημίωση.

Στο πλαίσιο του νέου αυτού νόμου η Αντιτρομοκρατική Υπηρεσία της Ελληνικής Αστυνομίας προέβη σε δύο πολύ σημαντικές συλλήψεις μελών του ISIS. Η πρώτη σύλληψη πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2021 και πρόκειται για έναν 33χρονο Σύρο για τρομοκρατία και συμμετοχή στο ANF. Οι ολλανδικές Αρχές είχαν εκδώσει ένταλμα σύλληψης και ο 33χρονος συνελήφθη σε προσφυγικό καμπ στην Θεσσαλονίκη. Ο ίδιος ζούσε στην Ολλανδία ως πρόσφυγας, όπου διαμένει και η σύζυγός του μαζί με τα δύο ανήλικα παιδιά τους. Ακολούθησε η έκδοση του στην Ολλανδία λίγες μέρες αργότερα, καθώς ο ίδιος δεν προέβαλε αντίρρηση για την έκδοσή του (TheTOC Team, 2021).

Η δεύτερη σύλληψη πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2021 στην Θεσσαλονίκη, όπου συνελήφθη ένας 28χρονος Μαροκινός υπήκοος που κατείχε υψηλή θέση στην ιεραρχία του ISIS σε συνεργασία ανάμεσα στις ελληνικές και μαροκινές αρχές. Ο συλληφθείς είναι ο Abu Muhammad al-Fateh, οποίος είχε ενταχθεί στις τάξεις του ISIS στην Συρία το 2014 και κατάφερε να αναρριχηθεί υψηλά στην ιεραρχία της οργάνωσης. Για τον al-Fateh είχε εκδοθεί διεθνές ένταλμα σύλληψης από το Μαρόκο με την κατηγορία ότι εμπλέκεται στην προετοιμασία μεγάλων τρομοκρατικών επιθέσεων και δολιοφθορών στο Μαρόκο, ενώ έχει

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

καταγραφεί σε βίντεο στο οποίο ακρωτηριάζει έναν Σύρο μαχητή και απειλεί να πολεμήσει τους «εχθρούς της θρησκείας». Με τις απώλειες του ISIS κατάφερε να περάσει στην Ελλάδα από την Τουρκία με πλαστά έγγραφα ταυτοποίησης με σκοπό να διαφύγει σε χώρα της Ευρώπης. Παράλληλα, ο 28χρονος Μαροκινός κρατείται και δεν έχει εκδοθεί ακόμα, καθώς αναμένεται επίσημο αίτημα έκδοσης από το Μαρόκο παρότι ο ίδιος δεν επιθυμεί την έκδοση του. Παράλληλα, η σύζυγός του βρίσκεται σε φυλακές της Γαλλίας με την κατηγορία της «νύφης του ISIS». Η σύλληψη ήταν αποτέλεσμα της ανταλλαγής πληροφορικών και του συντονισμού των υπηρεσιών που προβλέπει το μνημόνιο συνεργασίας ανάμεσα σε Ελλάδα, Μαρόκο, Ιταλία, Αγγλία και ΗΠΑ, που αποδεικνύει περίτρανα τη σημασία των διεθνών συνεργασιών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και τον εντοπισμό FTFs (Ζούγκλ@, 2021).

6. FTFs ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Μετά την 9/11 θόλωσε το τοπίο αντίδρασης από πλευράς της διεθνούς κοινότητας ανάμεσα στον παγκόσμιο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και το σεβασμό του διεθνούς δικαίου. Οι Αποφάσεις του ΣΑ επιβεβαίωσαν τη σύνδεση ανάμεσα στην ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς τα Κράτη Μέλη απαιτείται να δρουν έναντι στις τρομοκρατικές απειλές εντός ενός πλαισίου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σεβόμενα τις υποχρεώσεις τους όπως πηγάζουν από το διεθνές δίκαιο, με έμφαση το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το δίκαιο προστασίας των προσφύγων και το ΔΑΔ. Τα κράτη έχουν ρητή υποχρέωση να προστατεύουν τα άτομα που διαμένουν στην επικράτεια τους από τρομοκρατικές ενέργειες με κάθε δυνατό και θεμιτό μέσο, ενώ σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η παρέκκλιση από τις καθιερωμένες αυτές αρχές του διεθνούς δικαίου, ακόμα και όταν πρόκειται για άτομα που συμμετείχαν σε ένοπλες συρράξεις σε τρίτα κράτη (International Commission of Jurists, 2009, σ. 17).

Αναφορικά με τους FTFs πρέπει να ληφθούν υπόψη κάποιες ιδιαιτερότητες όπως ότι πρώτον αρκετοί FTFs έχουν δύο υπηκοότητες και πιθανώς τα κράτη να αποφασίσουν να τους αποστερήσουν την υπηκοότητα. Δεύτερον, προκειμένου να αποτραπεί η συμμετοχή ατόμων σε ανταρσίες στο εξωτερικό, τα κράτη ίσως περιορίσουν την ελευθερία κινήσεων, κυρίως με την ακύρωση των διαβατηρίων και λοιπών ταξιδιωτικών εγγράφων.

6.1 ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑΣ

Η αποστέρηση της υπηκοότητας γίνεται για λόγους εθνικής ασφάλειας βάσει μιας ευρείας ερμηνείας αυτών. Αρχικά, το μέτρο αυτό συνδεόταν με τις ποινικές καταδίκες, αλλά υπό το πρίσμα της τρομοκρατικής απειλής σχετίζεται πλέον με τους FTFs και η εφαρμογή της είναι πλέον αυξανόμενα συχνή⁷³. Καταρχήν κάθε κράτος καθορίζει το ρυθμιστικό πλαίσιο για την απόκτηση και την αποστέρηση της υπηκοότητας, αλλά το διεθνές δίκαιο καθορίζει το κατά πόσο οι αποφάσεις είναι αντικρούσιμες από τα άλλα κράτη, καθώς επηρεάζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτών των κρατών. Επιπρόσθετα, το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων

⁷³ Για παράδειγμα, στην Γαλλία οι πολίτες με διττή υπηκοότητα που καταδικάζονται για τρομοκρατικές ενέργειες πιθανώς να αποστερηθούν την γαλλική, ενώ στην Ελβετία η ελβετική υπηκοότητα πιθανώς να ανασταλεί εφόσον η συμπεριφορά των ατόμων βλάπτει σοβαρά τα ελβετικά συμφέροντα ή τη φήμη της Ελβετίας, όπως καταδίκες για εγκλήματα πολέμου (Geneva Academy, 2014, σ. 55).

απαγορεύει την αυθαίρετη αποστέρηση υπηκοότητας και την επαναπροώθηση, περιορίζει την αποστέρηση της υπηκοότητας που μπορεί να οδηγήσει σε ανιθαγένεια, διασφαλίζει το δικαίωμα εισόδου στη χώρα του και προστατεύει το δικαίωμα στην οικογένεια και την ιδιωτική ζωή.

6.1.1 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΗΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑΣ

Το δικαίωμα στην υπηκοότητα είναι θεμελιώδες δικαίωμα, καθώς ο περιορισμός του βλάπτει την επικαρπία άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά επίσης συνεπάγεται το δικαίωμα διατήρησης της υπηκοότητας κι ως εκ τούτου την απαγόρευση της αυθαίρετης αποστέρησής αυτού βάσει του άρθρου 15§2⁷⁴ της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εφεξής ΟΔΔΑ. Σε αυτό το πλαίσιο, το διεθνές δίκαιο αναγνωρίζει ότι μια συμπεριφορά *σοβαρά επιζήμια για τα ζωτικά συμφέροντα του κράτους* μπορεί να αποτελέσει λόγο για την αποστέρηση της υπηκοότητας υπό ορισμένες προϋποθέσεις ώστε να μην είναι αυθαίρετη, όπως:

- να είναι σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία
- να εξυπηρετεί έναν νόμιμο σκοπό
- να είναι το λιγότερο παρεμβατικό μέτρο για την επίτευξη αυτού του σκοπού
- να είναι ανάλογη προς τον νόμιμο σκοπό
- να θέτει διαδικαστικές εγγυήσεις, ιδίως τη δυνατότητα προσβολής αποφάσεων, κατ' ουσίαν, ενώπιον ενός ανεξάρτητου οργάνου.

Αναφορικά με τους FTFs, οι αποφάσεις για την αποστέρηση της υπηκοότητας των πολιτών με διττή υπηκοότητα ενδέχεται να παραβιάζουν την απαγόρευση της αυθαίρετης στέρησης της ιθαγένειας. Πρώτον, η ανάκληση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απέλαση ή το διωγμό ατόμων, το οποίο βέβαια πιθανώς να είναι ο επιδιωκόμενος σκοπός του μέτρου. Αν η επιθυμία για απέλαση είναι το αποκλειστικό κίνητρο για την αποστέρηση της υπηκοότητας, τότε η απόφαση είναι αυθαίρετη. Όσον αφορά τις διαδικαστικές διασφαλίσεις, οι FTFs ενδέχεται να μην λάβουν πλήρη εξήγηση μετά από απόφαση απέλασής τους για λόγους εθνικής ασφάλειας, γεγονός που μπορεί να εμποδίσει την ικανότητά τους να αμφισβητήσουν την απόφαση. Επιπλέον, αν η απόφαση ληφθεί ενώ οι FTFs βρίσκονται στο εξωτερικό, πιθανώς

⁷⁴ Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιθαγένειά του, ούτε το δικαίωμα να αλλάξει ιθαγένεια.

να είναι αδύνατο να αμφισβητήσουν και, συνεπώς, να χάσουν προθεσμία υποβολής προσφυγής. Επιπλέον, αν η απόφαση έχει άμεση ισχύ (όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο), δεν θα μπορούν να ασκήσουν έφεση από το εσωτερικό της χώρας. Τέλος, οι διαδικαστικές διασφαλίσεις μπορεί να είναι ανεπαρκείς αν το πρότυπο της επανεξέτασης παρέχει ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας στην εκτελεστική εξουσία (Geneva Academy, 2014, σ. 57).

6.1.2 ΑΝΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

Καθώς το καθεστώς ανιθαγένειας επισύρει σοβαρές επιπτώσεις στην επικαρπία αρκετών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα κράτη απαγορεύεται να αποστερούν από κάποιο άτομο την υπηκοότητα αν αυτή η πράξη καθιστά το άτομο ως ανιθαγενές. Το άρθρο 8 της Σύμβασης για την Μείωση της Ανιθαγένειας εμπεριέχει τις εξαιρέσεις βάσει των οποίων κάποιο άτομο μπορεί να χάσει την ιθαγένειά του, που εκτός των άλλων η παράγραφος 3(α)(2) ρητά αναφέρει ως αιτίαση εξαίρεσης «το άτομο έχει συμπεριφερθεί με τρόπο σοβαρά επιζήμιο για τα ζωτικά συμφέροντα του κράτους». Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια στο άρθρο 7 ορίζει περιπτώσεις απώλειας της ιθαγένειας, με την §1(δ) να περιλαμβάνει την περίπτωση «συμπεριφοράς που πλήττει σοβαρά τα ζωτικά συμφέροντα του Κράτους μέρους». Παρόλα αυτά, η §3 του ίδιου άρθρου απαγορεύει την απώλεια ιθαγένειας ακόμη και για αυτόν τον λόγο εάν καθιστά το άτομο απάτριδα με μοναδική εξαίρεση την κτήση της ιθαγένειας με πλαστά στοιχεία (άρθρο 7 §1(β)). Αντίθετα, το Ηνωμένο Βασίλειο θέτει χαμηλότερα κριτήρια για την ανιθαγένεια με την συμπεριφορά να μην συμβάλλει στο δημόσιο καλό και χωρίς προηγούμενη δικαστική έγκριση.

Οι επιπτώσεις στους FTFs, ειδικά στους επαναπατρισθέντες, από την αποστέρηση ιθαγένειας που οδηγούν σε ανιθαγένεια, είναι εξίσου σοβαρές με αυτές των ατόμων με διπλή υπηκοότητα συν το γεγονός ότι το ανιθαγενές άτομο δεν έχει δεύτερη «πατρίδα» ή χώρα ώστε να καρπωθεί τα οφέλη της δεύτερης υπηκοότητάς του. Οπότε σε αυτή την περίπτωση, η κήρυξη ενός ατόμου ως ανιθαγενούς θα πρέπει να είναι εξαιρετικά μελετημένη, νομικά τεκμηριωμένη και να περιορίζεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις, καθώς δεν μπορεί να εξηγηθεί με όρους αναλογικότητας.

Υπό αυτό το πρίσμα λειτουργεί και η αρχή της μη επαναπροώθησης⁷⁵, καθώς απαγορεύει την επιστροφή, απέλαση, έκδοση, μεταφορά ή με άλλο τρόπο αποστολή ατόμων σε κάποιο κράτος εφόσον υπάρχει υπαρκτός κίνδυνος παραβίασης των θεμελιωδών τους ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στους κινδύνους ρητά αναφέρονται τα βασανιστήρια και άλλες μορφές σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, η αυθαίρετη αποστέρηση της ζωής, η κατάφωρη παραβίαση της απαγόρευσης για αυθαίρετη κράτηση, ή η κατάφωρη άρνηση για δικαιοσύνη. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης δεν προβλέπει εξαιρέσεις για λόγους εθνικής ασφάλειας υπό το πρίσμα του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αναφορικά με την τρομοκρατία και τους FTFs, αρκετά κράτη έχουν αμφισβητήσει το απόλυτο πλαίσιο της απαγόρευσης των βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης μεταχείρισης, αλλά η διεθνής νομική κοινότητα έχει απορρίψει κατηγορηματικά αυτό τον ισχυρισμό και αποφάνθηκε για την απόλυτη φύση αυτής της απαγόρευσης (Geneva Academy, 2014, σ. 58).

6.1.3 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

Το δικαίωμα στην οικογενειακή και ιδιωτική ζωή παραβιάζεται αν τα άτομα απελαθούν ή δεν είναι δυνατόν να επιστρέψουν, ή εξαιτίας της αποστέρησης της υπηκοότητας παρουσιάζονται επιπτώσεις στην απόλαυση άλλων δικαιωμάτων. Επιπλέον, η αποστέρηση υπηκοότητας σε κάποιον πολίτη που βρίσκεται στο εξωτερικό δεν συνεπάγεται ότι το κράτος δεν υποχρεούται να προστατεύει το συγκεκριμένο άτομα από την άποψη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εν τούτοις, όλα τα μέτρα θα πρέπει να υπόκεινται σε κάποια μορφή αναθεώρησης από μια ανεξάρτητη αρχή, ενώ η αποστέρηση θα πρέπει να τεκμηριώνεται αρκούντως και τα άτομα να έχουν το δικαίωμα να αμφισβητήσουν την απόφαση.

6.1.4 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ

Το δικαίωμα εισόδου στην χώρα προστατεύεται για όλους από το άρθρο 12⁷⁶ του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, εφεξής ΔΣΑΠΔ, όπου στην §4 αναφέρεται

⁷⁵ Η αρχή της μη επαναπροώθησης προέρχεται στο δίκαιο προστασίας των προσφύγων. Συγκεκριμένα, το άρθρο 33 της Σύμβασης σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων (1951) ορίζει ότι κανένα συμβαλλόμενο κράτος θα απελαύνει ή επιστρέφει έναν πρόσφυγα με οποιονδήποτε τρόπο στα σύνορα των εδαφών όπου η ζωή ή η ελευθερία του/της θα απειλούνταν λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων (International Commission of Jurists, 2009, σ. 101).

1. Οποιοσδήποτε βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός Κράτους έχει δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης και ελεύθερης επιλογής κατοικίας στο έδαφος αυτού του Κράτους.

ρητά ότι «κανείς δεν στερείται αυθαίρετα του δικαιώματος εισόδου στη χώρα του». Η διατύπωση αυτή καλύπτει τα άτομα που, εξαιτίας ειδικών δεσμών ή των αξιώσεών τους προς μια δεδομένη χώρα, δεν μπορεί να θεωρηθούν αλλοδαποί «από την χώρα της υπηκοότητας». Έτσι, πρόκειται για μια ευρύτερη διατύπωση από «την χώρα υπηκοότητας» και εφαρμόζεται σε υπηκόους μιας χώρας που τους αφαιρέθηκε η υπηκοότητα κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου και τους μακροχρόνια διαμένοντες, που δεν έχουν την υπηκοότητα της χώρας.

Υπό το πρίσμα του δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι FTFs για τους οποίους η υπηκοότητα ή άδεια μόνιμης παραμονής έχει ανασταλεί ενώ βρίσκονται στο εξωτερικό, διατηρούν το δικαίωμα της εισόδου στην χώρα, δηλαδή να επιστρέψουν. Επίσης, οι περιορισμοί σε αυτό το δικαίωμα πρέπει να είναι νόμιμοι, να έχουν ένα νόμιμο σκοπό και αναλογικοί ως προς το προστατευόμενο συμφέρον. Υπογραμμίζεται ότι οι περιστάσεις στις οποίες η απαγόρευση εισόδου στη χώρα σε κάποιο άτομο θεωρούνται δικαιολογημένες, είναι ελάχιστες ως καθόλου (Geneva Academy, 2014, σ. 59).

6.2 ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ

Όπως διαπιστώθηκε κι από τις Αποφάσεις του ΣΑ τα κράτη έχουν ήδη λάβει⁷⁷ ή λαμβάνουν μέτρα για τον περιορισμό της ελευθερίας μετακίνησης ατόμων που θα ταξιδέψουν στο εξωτερικό για να συμμετέχουν σε μια ένοπλη σύρραξη είτε με ταξιδιωτικές απαγορεύσεις είτε με την ακύρωση διαβατηρίων. Παρόλα αυτά τόσο οι ταξιδιωτικές απαγορεύσεις και όσο η ακύρωση διαβατηρίων ισοδυναμούν με παρέμβαση στο δικαίωμα της ελευθερίας της μετακίνησης όπως ορίζεται στο άρθρο 12 του ΔΣΑΠΔ, το οποίο ορίζει την ελευθερία μετακίνησης και επιλογής κατοικίας στην επικράτεια του κράτους που βρίσκεται νόμιμα και

2. Καθένας είναι ελεύθερος να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης και της δικής του.

3. Τα ανωτέρω αναφερόμενα δικαιώματα δεν υπόκεινται σε περιορισμούς, με την εξαίρεση όσων περιορισμών προβλέπει ο νόμος και οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας, των χρηστών ηθών ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και σύμφωνοι με τα άλλα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο.

4. Κανείς δεν στερείται αυθαίρετα του δικαιώματος εισόδου στη χώρα του.

⁷⁷ Ο Καναδάς είναι από τις πρώτες χώρες που θέσπισε νόμο για τον περιορισμό ταξιδιών με σκοπό την επιτέλεση τρομοκρατικών πράξεων τον Αύγουστο 2015, τον "Prevention of Terrorist Travel Act". Συγκεκριμένα, το άρθρο 4§1 ορίζει ότι «If a passport has been cancelled as a result of a decision of the Minister under the Canadian Passport Order that the passport is to be cancelled on the grounds that the cancellation is necessary to prevent the commission of a terrorism offence, as defined in section 2 of the Criminal Code, or for the national security of Canada or a foreign country or state, the person to whom the passport was issued may appeal that decision to a judge within 30 days after the day on which the person receives notice of the Minister's decision in respect of an application that was made under that Order to have the cancellation re-considered».

ταυτόχρονα την ελευθερία να εγκαταλείψει την χώρα ανά πάσα στιγμή. Παράλληλα, η §3 αναφέρει ότι είναι δυνατόν να υπάρχουν περιορισμοί μόνο σε περιπτώσεις εθνικής ασφάλειας, δημόσιας τάξης ή υγείας, χρηστών ηθών ή των δικαιωμάτων ή των ελευθεριών των άλλων.

Οι περιορισμοί, λοιπόν, και η αυθαίρετη απαγόρευση εισόδου θα πρέπει να είναι νόμιμοι, να επιδιώκουν ένα νόμιμο σκοπό και να είναι οι απαραίτητοι για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να τηρείται η *αρχή της αναλογικότητας*, η οποία απαιτεί ότι οι περιορισμοί πρέπει να είναι α) οι απαραίτητοι για την επίτευξη της προστατευτικής τους λειτουργίας, β) οι λιγότερο παρεμβατικοί από αυτούς που θα μπορούσαν να επιτύχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα, και γ) ανάλογοι με το συμφέρον που χρήζει προστασίας (Geneva Academy, 2014, σ. 60). Υπό αυτό το πρίσμα, τα ονόματα ατόμων που καταγράφονται στον Κατάλογο Κυρώσεων του ΣΑ βάσει των Αποφάσεων 1267 (1999), 2178 (2014) και 2368 (2017) θα πρέπει να τηρούν τις παραπάνω αρχές νομιμότητας και η απόφαση να βασίζεται αποδεδειγμένα σε λόγους εθνικής ασφάλειας.

Γενικότερα, για οποιαδήποτε παρέμβαση με το δικαίωμα στην ελευθερία μετακίνησης θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η συγκεκριμένη κατάσταση του ατόμου ενδιαφέροντος, το οποίο συνεπάγεται ότι οι γενικευμένοι και *a priori* περιορισμοί, χωρίς τεκμηριωμένη αιτιολογία, θεωρούνται αδικαιολόγητοι. Συνεπώς, θα πρέπει να διασφαλίζεται η αποτελεσματική προσφυγή των ατόμων σε ανάλογες αποφάσεις με την υποχρέωση να αξιολογείται όχι μόνο η τυπική εγκυρότητα της απόφασης, αλλά κυρίως τους βασικούς ουσιαστικούς λόγους που οδήγησαν σε αυτή.

Η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σύγχρονο κόσμο της εξτρεμιστικής βίας βοηθάει στην καταπολέμησή της, καθώς συμβάλλει στη διασφάλιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αναφαίρετα και τα κράτη δεν μπορούν να επιλέγουν να προστατεύουν κάποια δικαιώματα ή τα δικαιώματα συγκεκριμένης κατηγορίας ανθρώπων. Μια αντιτρομοκρατική πολιτική που στοχεύει στην ισότιμη προστασία βασίζεται στην εφαρμογή του νόμου και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία θα ενισχύσει την αξιοπιστία και την νομιμότητα ενός κράτους όταν καλείται να απαντήσει στη βία

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

εναντίον του. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ένα αποτελεσματικό όπλο στην υπεράσπιση των δημοκρατικών κοινωνιών (International Commission of Jurists, 2009 σ. 20).

7. THE HAGUE – MARRAKECH MEMORANDUM

Τον Σεπτέμβριο του 2013 το Μαρόκο και η Ολλανδία ξεκίνησαν μια πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση του φαινομένου των FTFs υπό την αιγίδα του Global CounterTerrorism Forum⁷⁸. Στόχος αυτής της πρωτοβουλίας είναι να συγκεντρώσει επαγγελματίες και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής από μια σειρά χωρών και σε διάφορους κλάδους για να μοιραστούν διδάγματα, καλές πρακτικές και προκλήσεις για την αντιμετώπιση αυτής της απειλής σε όλες τις εκφάνσεις της εστιάζοντας σε τέσσερις επιμέρους τομείς: α) ριζοσπαστικοποίηση στην εξτρεμιστική βία, β) στρατολόγηση και συντονισμός, γ) μετακίνηση και μάχες, και δ) επιστροφή και επανένταξη.

7.1 ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ

Ο πρώτος τομέας καλών πρακτικών σχετίζεται με την ριζοσπαστικοποίηση της εξτρεμιστικής βίας, καθώς είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με ολοκληρωμένες λύσεις. Ενώ, λοιπόν, η ριζοσπαστικοποίηση της εξτρεμιστικής βίας είναι ένα ευρύτερο φαινόμενο που πιθανώς να επιταχύνει την ριζοσπαστικοποίηση των FTFs, χωρίς όμως να σημαίνει αυτόματα ότι όλα τα άτομα που ενστερνίζονται την εξτρεμιστική βία θα γίνουν FTFs. Στο ίδιο μήκος κύματος, ενώ ορισμένοι FTFs ριζοσπαστικοποιούνται πριν την αναχώρησή τους από τις χώρες τους, άλλοι ριζοσπαστικοποιούνται στο μέτωπο ή με την επιστροφή τους. Επειδή οι FTFs προέρχονται από όλα τα κοινωνικά στρώματα και γενικά συναναστρέφονται με άλλα άτομα από διαφορετικές χώρες, τα αποτελεσματικά προγράμματα καταπολέμησης του βίαιου εξτρεμισμού με επίκεντρο τους FTFs απαιτούν συνολική κυβερνητική προσέγγιση που να προωθεί την πλήρη και προενεργητική δέσμευση με τις κοινότητες και διεθνή συνεργασία. Συνοπτικά, για τον πρώτο τομέα προτείνονται οι ακόλουθες καλές πρακτικές:

⁷⁸ Πρόκειται για μια ανεπίσημη, απολιτική, πολυεθνική πλατφόρμα για την αντιτρομοκρατία που συνεισφέρει στη διεθνή στρατηγική για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Εκτός από τη δέσμευση των Κρατών Μελών, το GCTF, καλωσορίζει τις πολύτιμες συνεισφορές κρατών μη-μελών και διεθνών και περιφερειακών οργανισμών, όπως επίσης και της κοινωνίας των πολιτών. Από την ίδρυσή της, το 2011, σκοπός είναι η ελαχιστοποίηση της στρατολόγησης τρομοκρατών και την αύξηση των ικανοτήτων των χωρών ως προς την αντιμετώπιση των τρομοκρατικών απειλών εντός των συνόρων και των περιοχών τους. Το GCTF συνεργάζεται με εταίρους σε όλο τον κόσμο για τον εντοπισμό κρίσιμων αναγκών αντιτρομοκρατίας, για την κινητοποίηση της απαραίτητης τεχνογνωσίας και πόρων για την υποστήριξη της οικοδόμησης ικανοτήτων, και την ενίσχυση της διεθνούς αντιτρομοκρατικής συνεργασίας (GCTF, n.d.).

1. Επένδυση στη μακροπρόθεσμη καλλιέργεια σχέσεων εμπιστοσύνης με τις κοινότητες που είναι επιρρεπείς σε στρατολόγηση, λαμβάνοντας υπόψη το ευρύτερο σύνολο θεμάτων και ανησυχιών που επηρεάζουν την κοινότητα.
2. Ανάπτυξη ενός ευρέως φάσματος προενεργητικών, θετικών αντι-αφηγημάτων και εναλλακτικών δραστηριοτήτων, προσφέροντας μη βίαιες, παραγωγικές εναλλακτικές λύσεις για να βοηθηθούν όσοι έχουν ανάγκη, όπως επίσης μέσα για τη διοχέτευση της απογοήτευσης, του θυμού και των ανησυχιών ώστε να αποτραπεί η στροφή προς τη βία.
3. Συνέργεια όσων ασχολούνται με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τους ειδήμονες και τους πρωτοπόρους της τεχνολογίας να αναπτύξουν και να παράγουν ενός ανταγωνιστικού προς τη βία αντι-αφηγήματος.
4. Ενδυνάμωση των ατόμων που βρίσκονται σε θέση να επηρεάσουν την αλλαγή συμπεριλαμβανομένης της νεολαίας, των οικογενειών, των γυναικών και της κοινωνίας των πολιτών, για την ανάπτυξη και τη μετάδοση θετικών αντι-αφηγημάτων έναντι στο εξτρεμιστική βία.
5. Αποτροπή σύνδεσης του φαινομένου των FTFs ή της εξτρεμιστικής βίας με οποιαδήποτε θρησκεία, πολιτισμό, εθνική ομάδα, εθνικότητα, ή φυλή.

7.2 ΠΡΟΛΗΨΗ, ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ

Τα δίκτυα στρατολόγησης και συντονισμού λειτουργούν από καθιερωμένες τρομοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες ίσως στοχεύσουν συγκεκριμένες κοινότητες και περιβάλλοντα, ενώ παράλληλα μπορεί να λειτουργήσει και η ριζοσπαστικοποίηση μέσω Διαδικτύου. Ανάμεσα σε αυτά τα δύο άκρα υπάρχουν υβριδικά μοντέλα που εκμεταλλεύονται την κλίμακα και την ανωνυμία διατηρώντας ταυτόχρονα ορισμένα στοιχεία από το παραδοσιακό μοντέλο, όπως η εθνική ή γλωσσική συγγένεια. Οι ακόλουθες καλές πρακτικές παρέχουν ένα πλαίσιο ανταπόκρισης στις σύνθετες προκλήσεις που τίθενται από διαφορετικές τεχνικές στρατολόγησης και συντονισμού:

1. Προσέγγιση προς τις κοινότητες ώστε να αναπτυχθεί η ευαισθητοποίηση προς την απειλή των FTFs και να οικοδομηθεί αντίσταση στα βίαια εξτρεμιστικά μηνύματα.

2. Συλλογή και συγχώνευση λεπτομερούς πληροφόρησης από τις κρατικές υπηρεσίες, τους εργαζομένους της πρώτης γραμμής, τις κοινότητες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για τον εντοπισμό της στρατολόγησης με σεβασμό στους κανόνες δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα.
3. Συγκέντρωση πόρων, διαμοιρασμός πληροφοριών και συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα ώστε να περιοριστεί η διαδικτυακή στρατολόγηση των FTFs.
4. Υιοθέτηση προσαρμοσμένων και στοχευμένων προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης που να βασίζονται στους συγκεκριμένους παράγοντες κινητοποίησης και στο κοινό που απευθύνονται.

7.3 ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Παρόλα τα θετικά βήματα της διεθνούς κοινότητας, αρκετά ακόμα πρέπει να γίνουν ώστε να βελτιωθεί η ικανότητα των υπηρεσιών πληροφοριών και επιβολής του νόμου να ταυτοποιούν γνωστούς ή υπόπτους FTFs πριν το ταξίδι. Δυστυχώς, ένα σημαντικό ποσοστό FTFs δεν είναι γνωστοί στις Αρχές προτού ταξιδέψουν, κι αυτό καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό τους όταν εισέρχονται στο διεθνές σύστημα ταξιδιών ή την παροχή επαρκούς προειδοποίησης για την απαγόρευσή τους καθ' οδόν. Οι FTFs μπορεί να ταξιδεύουν στον προορισμό απευθείας ή να προσπαθήσουν να μεταμφιέσουν το ταξίδι τους μέσω της διέλευσης τους από τρίτες χώρες. Οι ακόλουθες καλές πρακτικές παρέχουν αποτελεσματικά μέτρα για τον μετριασμό αυτών των προκλήσεων και τον εντοπισμό και την παρέμβαση κατά στα ταξίδια και τις μάχες:

1. Αύξηση της ανταλλαγής πληροφοριών και της αναλύσεων του τοπικού κοινού, των υπηρεσιών επιβολής του νόμου και πληροφοριών, καθώς και των αντίστοιχων καλών πρακτικών, μέσω διμερών σχέσεων και πολυμερών φόρα για την αποτροπή των ταξιδιών των FTFs.
2. Ανάπτυξη και υλοποίηση των κατάλληλων νομικών καθεστώτων και διοικητικών διαδικασιών για την αποτελεσματική δίωξη και τον μετριασμό της επικινδυνότητας που ενέχουν οι FTFs.
3. Εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων ελέγχου που έχουν σχεδιαστεί για να παρεμποδίσουν τα ταξίδια των FTFs, με ιδιαίτερη έμφαση στα αεροπορικά ταξίδια.

4. Χρήση όλων των διαθέσιμων εργαλείων για την αποτροπή της κακής χρήσης των ταξιδιωτικών εγγράφων από τους FTFs.
5. Αύξηση της ικανότητας των κρατών να αποτέπουν τους FTFs να ταξιδεύουν από τα χερσαία σύνορα και, ευρύτερα, να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να εμποδίσουν τους FTFs να σχεδιάζουν ή να προετοιμάζουν στην επικράτειά τους τρομοκρατικές ενέργειες που θα πραγματοποιηθούν στο εσωτερικό ή το εξωτερικό.

7.4 ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΜΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Η ύπαρξη μιας πληθώρας παραγόντων κινητοποίησης δημιουργεί προκλήσεις για τον εντοπισμό, την παρέμβαση και την ενασχόληση με τους επιστρέψαντες FTFs. Οι κυβερνήσεις επίσης συχνά βιώνουν προκλήσεις στη δίωξη των επαναπατρισθέντων FTFs και/ή την παραπομπή τους σε προγράμματα πρόληψης, απεμπλοκής και επανένταξης. Οι ακόλουθες καλές πρακτικές παρέχουν ορισμένες αποδεδειγμένες τεχνικές για τον εντοπισμό και την παρέμβαση κατά την επιστροφή των FTFs από την οπτική τόσο της επιβολής του νόμου όσο και των προγραμμάτων αντιμετώπισης της εξτρεμιστικής βίας:

1. Η ευρύτερη δυνατή χρήση μιας πληθώρας πηγών πληροφόρησης για την πρόβλεψη και τον εντοπισμό επαναπατρισθέντων.
2. Οικοδόμηση και χρήση εξατομικευμένων πλαισίων αξιολόγησης κινδύνου για τους επαναπατρισθέντες που βασίζονται σε στοιχεία, αξιολόγηση της κατάστασής τους και καθορισμός των κατάλληλων προσεγγίσεις εμπλοκής ανάλογα.
3. Ενίσχυση των ερευνών και των διώξεων των FTFs, όπου χρειάζεται, μέσω βελτιωμένης ανταλλαγής πληροφοριών και συλλογής αποδεικτικών στοιχείων.
4. Προετοιμασία και εξάσκηση για την αντιμετώπιση των διαφόρων ειδών των τρομοκρατικών πράξεων στις οποίες οι FTFs πιθανώς να έχουν εξειδικευμένες δεξιότητες.
5. Ανάπτυξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων επανένταξης για τους επαναπατρισθέντες FTFs.

Παρότι η τρομοκρατία είναι η πλέον σημαντική και πραγματική της σύγχρονης κοινωνίας, η οποία εξελίσσεται ταυτόχρονα σε διαφορετικά μέρη του κόσμου, η διαπίστωση αυτή δε συνεπάγεται ότι το διεθνές δίκαιο θα πρέπει να παρακάμπτεται. Τόσο το ΔΑΔ όσο και το

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να εξελιχθούν ώστε να ρυθμιστούν οι συμπεριφορές των κρατών σε καιρό κρίσης, καθώς αλληλοσυμπληρώνονται και εδράζονται στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εφαρμόζεται τον καιρό της ειρήνης και συμπληρώνεται από το ΔΑΔ σε καιρό πολέμου. Αυτό το νομικό πλαίσιο διαμορφώθηκε στον απόηχο γενοκτονιών και πολέμου και θεμελιώνεται στην κατανόηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα κράτη σε συνθήκες κρίσης, αλλά ταυτόχρονα είναι ευέλικτο ώστε να ανταποκρίνονται σε συνθήκες κρίσης διασφαλίζοντας ότι η σκοπιμότητα δεν υπερισχύει των ελάχιστων προτύπων που αποτελούν το σήμα κατατεθέν των ελεύθερων και δημοκρατικών κοινωνιών στις οποίες η αξιοπρέπεια όλων των ανθρώπων γίνεται σεβαστή και προστατεύεται (International Commission of Jurists, 2009, σσ. 159-160).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο απόηχο της 9/11, οι κυβερνήσεις καταφεύγουν ολοένα και περισσότερο σε ασαφείς και ευρείς ορισμούς της τρομοκρατίας, γεγονός που πυροδοτείται εν μέρει από την επιθυμία αντιμετώπισης μιας απροσδιόριστης απειλής προερχόμενης από άγνωστες ομάδες. Συχνά όμως οι κυβερνήσεις στοχεύουν άτομα ή ομάδες που δεν εμπίπτουν ή δεν αξίζουν να χαρακτηρίζονται ως τρομοκρατικές. Τέτοιες ομάδες περιλαμβάνουν ομάδες της αντιπολίτευσης, ριζοσπαστικά συνδικάτα, διαμαρτυρόμενα αλλά μη βίαια αυτονομιστικά κινήματα, γηγενείς πληθυσμούς, θρησκευτικές μειονότητες και υπερμάχους των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για μικρό χρονικό διάστημα, η διεθνής συναίνεση για την αναγκαιότητα καταπολέμησης της τρομοκρατίας ήταν τόσο επιτακτική, που οι αυταρχικές –και μη– κυβερνήσεις επέβαλαν κατασταλτικές πρακτικές ονοματίζοντας απλά τους πολιτικούς τους αντιπάλους ως «τρομοκράτες» (Scheinin and Vermeulen, 2010, σ. 22).

Η σύρραξη στην Συρία ξεκίνησε το 2011 ως μια κοσμική επανάσταση προς το αυταρχικό καθεστώς του Assad, αλλά δύο χρόνια αργότερα η σύρραξη εξελίχθηκε σε έναν πόλεμο που όλοι αντιμετώπιζαν τους πάντες, ενώ ένας σημαντικός αριθμός Ισλαμιστών να έχουν διεισδύσει στην αντιπολίτευση. Τον Φεβρουάριο του 2012 al-Zawahiri, ο αρχηγός της al-Qaeda, κάλεσε τους Σουνίτες μουσουλμάνους από τον Λίβανο, την Τουρκία, την Ιορδανία και το Ιράκ να υποστηρίξουν τον αγώνα έναντι στη Συριακή κυβέρνηση. Η συνεχώς αυξανόμενη εισροή FTFs βασίστηκε σε εσωτερικούς παράγοντες, όπως η ανάπτυξη του εξισλαμισμού στην Συρία, αλλά και σε εξωτερικούς παράγοντες όπως γεωπολιτικά και ιδεολογικά συμφέροντα που η Σαουδική Αραβία και άλλες αραβικές και μουσουλμανικές χώρες που έχουν στην Συρία, και διεθνή συμφέροντα οργανώσεων όπως η al-Qaeda, η Μουσουλμανική Αδελφότητα και άλλες τζιχαντικές ομάδες που βρήκαν συγκεκριμένες ευκαιρίες να αυξήσουν την στρατικοποίηση της σύρραξης (Fainberg, 2017, σ. 28).

Όλες οι έρευνες για τους FTFs περιορίζονται αναπόφευκτα από την έλλειψη αξιόπιστων προσβάσιμων δεδομένων. Όμως, το φαινόμενο των FTFs έχει υποστεί ριζικές αλλαγές από την σύρραξη της Συρίας κι έκτοτε παρουσιάζοντας σημαντικές διαφοροποιήσεις από προηγούμενες συγκρούσεις που συμμετείχαν ξένοι μαχητές. Οι διαφοροποιήσεις αυτές βασίζονται κυρίως στη διεθνοποιημένη φύση του φαινομένου, την ποικιλομορφία περιοχών

προέλευσης και τον άνευ προηγουμένου υψηλό αριθμό FTFs που συμμετέχουν στη σύρραξη. Παρόλα αυτά είναι δυνατόν να υπογραμμιστούν κάποια κοινά σημεία και να εντοπιστούν πιθανές τάσεις από τα στοιχεία της ροής των FTFs (Fainberg, 2017, σσ. 39-41):

- Η σειρά ένοπλων τζιχαντιστικών συρράξεων στις οποίες συμμετείχαν FTFs με αρχή τον πόλεμο του Αφγανιστάν έχει δημιουργήσει συγκεκριμένα αφηγήματα, τα οποία δημιουργήθηκαν, διανεμήθηκαν και συσσωρεύτηκαν σε ένα σύστημα πεποιθήσεων των τουλάχιστον δύο γενεών Μουσουλμάνων και δημιούργησε γόνιμο έδαφος για ριζοσπαστικοποίηση.
- Ο αριθμός των 40.000 μαχητών από πάνω από 100 χώρες που συμμετείχαν και δημιούργησαν στρατιωτικές ομάδες στην Συρία και το Ιράκ, δημιουργώντας διαρκή μετατόπιση δυνάμεων, σε μεγαλύτερο βαθμό από προηγούμενες περιστάσεις.
- Η αξιοσημείωτη ροή FTFs από Δυτικές χώρες είναι ένας ακόμα παράγοντας διαφοροποίησης του σύγχρονου φαινομένου και δημιούργησε μια μεγάλη πρόκληση για τις Δυτικές κυβερνήσεις και υπηρεσίες ασφάλειας.
- Η άνοδος του Ισλαμικού Κράτους και η καινοτόμος προπαγάνδα είχε σημαντική επίδραση στη εισροή FTFs. Τόσο τα ίδια τα αφηγήματα, τα οποία είναι πολύ ευρύτερα και παγκόσμια από αυτά των προηγούμενων περιστάσεων, και οι τεχνολογικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένων των εργαλείων διαδικτυακής επικοινωνίας, επέτρεψαν στη τζιχαντιστική προπαγάνδα να στοχεύουν υποψήφιους FTFs σε όλο τον κόσμο.
- Πολλοί από τους FTFs επέστρεψαν στις χώρες καταγωγής ή διαμονής τους, ενώ μόνο στην ΕΕ έχει επιστρέψει σχεδόν το 30% του συνολικού αριθμού των FTFs. Η επιστροφή αυτή αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες απειλές για τις κυβερνήσεις και υπηρεσιών ασφάλειας παγκοσμίως και στην Ευρώπη ειδικότερα. Πρώτον, ως απειλή για την επιτέλεση τρομοκρατικών επιθέσεων από FTFs που έχουν επιστρέψει και δεύτερον ως τη συντήρηση ενός δικτύου επαφής εντός της Ευρώπης που παραμένει πιστό στην τζιχαντιστική ιδεολογία. Επιπλέον, πρόσφυγες, που βρέθηκαν χαμένοι στις νέες συνθήκες, αποτελούν ιδανικό στόχο για τους τζιχαντιστές, συμπεριλαμβανομένων των επαναπατρισθέντων FTFs, οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν την εμπειρία τους

για να εμπνεύσουν και να προετοιμάσουν τους πρόσφυγες για την επιτέλεση τρομοκρατικών επιθέσεων. Ένας συνδυασμός αυτών των παραγόντων αδιαμφησβήτητα ωθεί τις κυβερνήσεις να αναπτύξουν περισσότερο αποτελεσματικά εργαλεία πρόληψης και καταπολέμησης της ριζοσπαστικοποίησης, όπως επίσης προγράμματα επανένταξης και ενσωμάτωσης για τους επιστρέψαντες FTFs.

- Πλέον, οι ριζοσπαστικές ομάδες στρέφουν τις δραστηριότητές τους σε νέα εδάφη όπως η Αφρική, κυρίως στην Λιβύη, και η Νοτιοανατολική Ασία.

Επιπλέον, ένας πολύ σημαντικός παράγοντας στρατολόγησης των FTFs, ειδικά των ριζοσπαστικοποιημένων, είναι η αναζήτηση της ταυτότητας και ένα συναίσθημα απογοήτευσης στις περιπτώσεις που η εύρεση της ταυτότητας καθίσταται δύσκολη και κυρίως για τους νεαρούς μουσουλμάνους που ζουν σε δυτικά κράτη. Η απογοήτευση και η έλλειψη ταυτότητας οδηγούν σε συγκεκριμένα πολιτισμικά και συμπεριφορικά χαρακτηριστικά, με την υπερβολική χρήση του Διαδικτύου να είναι ένα από αυτά. Έτσι η διαδικτυακή επικοινωνία, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα βιντεοπαιχνίδια κ.ο.κ. αποδείχτηκαν αποτελεσματικά εργαλεία στα χέρια των τζιχαντιστών για τη διάδοση του μηνύματος, την προώθηση των αξιών και τη στρατολόγηση. Από την άλλη, διάφορες περιπτώσεις μελέτης από FTFs από την Γαλλία, το Βέλγιο και την Γερμανία επισημαίνουν ότι τα παραδοσιακά δίκτυα, οι προσωπικές σχέσεις και οι κοινωνικοί δεσμοί είναι ισότιμα, αν όχι περισσότερο, σημα ντικοί από τη διαδικτυακή επικοινωνία στη διαδικασία ριζοσπαστικοποίηση (Fainberg, 2017, σ. 15).

Οι FTFs επηρεάζουν τις χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού τους σε πολλαπλούς τομείς συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού επιχειρήσεων και της διευκόλυνσης της εισροής νεοσυλλέκτων και οπλισμού, καθώς και στην αύξηση της τρομοκρατικής απειλής με την επιστροφή τους στις χώρες τους ή σε τρίτες χώρες με την πιθανή βίαιη εξτρεμιστική κατήχηση και/ή διασύνδεση, επιχειρησιακή γνώση ή εμπειρία σε τρομοκρατικές επιθέσεις, και εκπαίδευση. Μετά την επιστροφή τους, είτε λειτουργούν ανεξάρτητα ως «μοναχικοί δρώντες» είτε ως μέρος μιας ομάδας, υπάρχει ο κίνδυνος οι FTFs να διαπράξουν τρομοκρατικές πράξεις ή να προωθήσουν την βία παρέχοντας καθοδήγηση και επιχειρησιακή τεχνογνωσία, να συλλέξουν κεφάλαια, και/ή να χρησιμεύσουν ως στρατολόγοι για ριζοσπαστικοποίηση και

ευρύτερα να ενθαρρύνουν άλλους σε βίαιη συμπεριφορά στις χώρες διαμονής ή καταγωγής ή σε τρίτα κράτη (Global CounterTerrorism Forum [GCTF], 2014, σ. 1).

Το πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ρητά αναγνωρίζει ότι πιθανώς να υπάρχουν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης και, γι' αυτό, θα πρέπει να παρέχεται στα κράτη η απαραίτητη ελευθερία κινήσεων έτσι ώστε να μπορούν να ενεργούν άμεσα και αποτελεσματικά υπερασπιζόμενα τα συμφέροντα της κοινωνίας ως σύνολο μπροστά στον ακραίο κίνδυνο. Το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οραματίζεται την πιθανότητα ότι ορισμένα δικαιώματα πιθανώς να ανακληθούν επίσημα σε καιρό μιας νόμιμης εκτάκτου κατάστασης. Παρόλα αυτά, το διεθνές δίκαιο παρέχει τις ασφαλιστικές δικλίδες ώστε η πρόβλεψη να μην οδηγήσει σε μια *εν λευκώ* κατάχρησή της. Ο προσδιορισμός των εννοιών *έκτακτη ανάγκη*, *τη διάρκεια της εκτάκτου ανάγκης*, *ποια δικαιώματα θα μπορούσαν να ανασταλούν επ' αόριστον και ποια δικαιώματα θα μπορούσαν να παραβιαστούν*, τότε όλες οι άλλες προσφερόμενες προστασίες θα ήταν ακυρωτικές. Επιπρόσθετα, τα κράτη θα μπορούσαν να υποβάλλουν την πρόθεσή τους να αναστείλουν διατάξεις από συγκεκριμένα ανθρώπινα δικαιώματα⁷⁹ προς τη διεθνή κοινότητα αιτιολογώντας την εξαιρετική φύση της εκτάκτου ανάγκης, με την υποχρέωση η αναστολή να είναι προσωρινή και συγκεκριμένα νομικά μέτρα, διασφαλίσεις και συστήματα αναφοράς ισχύουν (International Commission of Jurists, 2009, σ. 18).

Δικλίδες ασφαλείας, επίσης, χρειάζονται κατά την ανακήρυξη μιας οργάνωσης ως τρομοκρατική, πολύ περισσότερο γιατί δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της τρομοκρατίας διεθνώς. Το κενό αυτό δημιουργεί επιπτώσεις και στον ορισμό μιας τρομοκρατικής οργάνωσης. Ως εκ τούτου, υπάρχουν οργάνώσεις που καταγράφονται ως τρομοκρατικές χωρίς πρότερη ειδοποίηση και πολύ περισσότερο δικαστικό έλεγχο. Το πρόβλημα της καταχώρησης είναι εξαιρετικά σημαντικό, καθώς τα κριτήρια για το τι συνιστά «τρομοκρατική οργάνωση» δεν επαρκούν. Συνίσταται να υιοθετηθεί η πρόταση του UN Special Rapporteur on Human Rights and Terrorism ότι η ελάχιστη διασφάλιση θα ήταν να εξασφαλιστεί ότι, προτού τιμωρηθεί κάποιος για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση, ή υποστήριξη ή σύνδεση με τρομοκρατική οργάνωση, πρέπει να υπάρξει δικαστικός προσδιορισμός της φύσης της οργάνωσης (International Commission of Jurists, 2009, σ. 135).

⁷⁹ Δικαιώματα όπως το δικαίωμα στη ζωή και η απαγόρευση των βασανιστηρίων και λοιπής σκληρής, απάνθρωπης και μειωτικής συμπεριφορά δεν μπορούν να ανασταλούν.

Το πλαίσιο της αντιτρομοκρατίας ενέχει μια στόχευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς τα κράτη έχουν τη ρητή υποχρέωση να προστατεύουν τα άτομα στην επικράτειά τους ενάντια σε τρομοκρατικές πράξεις, που απαιτεί την πρόληψη, τιμωρία, έρευνα και επανόρθωση της βλάβης που προκλήθηκε από ανάλογες πράξεις. Την ίδια στιγμή, τα κράτη πρέπει να αποδεχτούν αυτή τη ρητή υποχρέωση ισχύει τόσο σε αυτούς που κινδυνεύουν από την τρομοκρατία και όσο και προς αυτούς που πιθανώς να είναι ύποπτοι για την επιτέλεση τρομοκρατικών πράξεων. Το εκάστοτε κράτος δεν έχει την εξουσία να καθορίζει αν ορισμένα άτομα δεν πληρούν τις προϋποθέσεις σεβασμού των δικαιωμάτων τους (International Commission of Jurists, 2009, σ. 16).

Το νομοθετικό πλαίσιο των κρατών θα πρέπει να στοχεύει στην αποτροπή της κανονικοποίησης της εξαίρεσης για λόγους έκτακτης ανάγκης υπό την απειλή της τρομοκρατίας. Η αντιτρομοκρατική νομοθεσία ή οποιαδήποτε μέτρα θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι (International Commission of Jurists, 2009, σσ. 164-5):

- a) καλύπτουν ένα αποδεδειγμένο κενό στην υπάρχουσα νομοθεσία
- b) εναρμονίζονται με όλες τις απαιτήσεις του διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, όπου επιβάλλεται, με το ΔΑΔ
- c) υπόκεινται σε ρητά χρονοδιαγράμματα ισχύος
- d) υπόκεινται σε περιοδικές ανεξάρτητες επικαιροποιήσεις, όχι μόνο ως προς την εφαρμογή, αλλά επίσης ως προς τη συνεχιζόμενη αναγκαιότητα και αναλογικότητα των μέτρων
- e) η παρακολούθηση της διαδικασίας ελέγχου ότι οι επίσημες παρεκκλίσεις από τα κράτη ισχύουν μόνο για όσο χρονικό διάστημα η τρομοκρατία αποτελεί μια αυθεντική απειλή για τη ζωή των πολιτών και εναρμονίζονται με όλες τις ουσιαστικές και διαδικαστικές απαιτήσεις των σχετικών οργάνων.

Η διοικητική κράτηση, οι συνοριακοί έλεγχοι, το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων και άλλα μέτρα θα πρέπει σε πρώτο χρόνο να είναι αναγκαία και αναλογικά, περιορισμένα σε χρονική ισχύ, χωρίς διακρίσεις και να υπόκεινται σε ανεξάρτητες περιοδικές αναθεωρήσεις. Περαιτέρω, όσοι επηρεάζονται από τα μέτρα πρέπει να έχουν μια αποτελεσματική και ταχεία ευκαιρία να αντικρούσουν τον ισχυρισμό ενώπιον δικαστικού οργάνου. Για παράδειγμα, ο

Καναδάς ήταν η πρώτη χώρα που υιοθέτησε σχετική νομοθεσία κηρύσσοντας έκνομο το ταξίδι με σκοπό την προσχώρηση ή εκπαίδευση κάποιας τρομοκρατικής ομάδας⁸⁰. Άλλες χώρες χρησιμοποιούν το ευρύτερο υιοθετημένο νομοθετικό πλαίσιο και το κοινό ποινικό δίκαιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπως η Γαλλία, η Ολλανδία και οι ΗΠΑ⁸¹. Παρόλα αυτά, το νομοθετικό, τόσο το ειδικό όσο και το γενικό, πρέπει να γίνει περισσότερο ευέλικτο και επίκαιρο, ενώ σε εθνικό επίπεδο περισσότερο ισχυρό και να ανταποκρίνεται στις συνθήκες αναγνωρίζοντας και προσδιορίζοντας τις αναδυόμενες τρομοκρατικές οργανώσεις προτού αυτές οι οργανώσεις ξεκινήσουν να προσελκύουν μεγάλο αριθμό FTFs (Davis, 2014, σ. 3). Έτσι, επιχειρεί να γεφυρώσει το κενό αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας σε ένα μεγάλο αριθμό χωρών, καθώς η κυρίαρχη ιδιαιτερότητα των Αποφάσεων του ΣΑ είναι ότι δεν είναι δεσμευτικές από την πλευρά των κρατών, αλλά αντίθετα επαφίεται στα κράτη να επικυρώσουν στα εθνικά όργανα με ψηφίσματα την εκάστοτε Απόφαση. Στην περίπτωση της Απόφασης 2178 σκιαγραφούνται οι όροι εφαρμογής των νομικών υποχρεώσεων των κρατών υιοθετώντας εργαλεία αντιτρομοκρατίας, όπως εργαλεία επιβολής νόμου και ασφάλεια συνόρων. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στην εμπλοκή της κοινότητας και στην ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και της ανάπτυξης ικανοτήτων σε θέματα αντιτρομοκρατίας. Γι' αυτό το λόγο, τα ΣΑ ενθαρρύνει τα κράτη να επωφεληθούν από τις καλές πρακτικές που υιοθετούνται από άλλα κράτη, διεθνείς οργανισμούς και ΜΚΟς, όπως GCTF Rabat Memorandum, αλλά και τις πολιτικές του International Institute for Justice and the Rule of Law⁸².

Επιπλέον, βασικός πυλώνας στην πρόληψη του φαινομένου των FTFs είναι η συμμετοχή της κοινότητας, ειδικά σε κοινότητες ευάλωτες προς την ιδεολογία των FTFs και εν γένει της εξτρεμιστικής ιδεολογίας, υπό την έννοια ότι δημιουργείται ένας συνεκτικός δεσμός μέσα στην κοινότητα, η οποία ενημερώνεται και θωρακίζεται έναντι στην εξτρεμιστική ιδεολογία. Ακόμα,

⁸⁰ Πρόκειται για την Prevention of Terrorist Travel Act S.C. 2015, c. 36, s. 42 (<https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/P-19.45.pdf>).

⁸¹ Στην Γαλλία δίκασε επίδοξους FTFs υπό το κοινό ποινικό δίκαιο και την νομοθεσία για την τρομοκρατία με την θέσπιση ειδικών δικαστηρίων, ενώ στην Ολλανδία το 2013 καταδικάστηκαν δύο άτομα ως ύποπτοι FTFs βάσει του κοινού ποινικού δικαίου (Davis, 2014, σ. 3).

⁸² Το International Institute of Justice and the Rule of Law, επίσης ως IJJ ή Malta Institute, είναι ένας διεθνής οργανισμός που στοχεύει τη βελτίωση της διακυβέρνησης και του κράτους δικαίου σε υπο-ανάπτυκτες περιοχές, όπως η Αφρική και η Μέση Ανατολή, με βασική στόχευση την παγκόσμια αντιτρομοκρατία και την εκπαίδευση των δικαστικών λειτουργιών. Το IJJ ιδρύθηκε το 2014 από 12 ιδρυτικά κράτη, ανάμεσά τους η Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, οι ΗΠΑ και η ΕΕ, με έδρα την Βαλέτα στην Μάλτα, ενώ συνεργάζεται με διάφορους διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ και η ΕΕ.

η παρακολούθηση των ελεύθερων διαδικτυακών φόρα και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παρέχει την δυνατότητα στα κράτη να αναγνωρίσουν τους επίδοξους FTF εντός των κοινοτήτων τους. Οι μέθοδοι αυτές αποτελούν προληπτικά μέσα και στοχεύουν στην αφύπνιση των πολιτών, χωρίς την χρήση επεμβατικής παρακολούθησης ή τη διεξαγωγή εγκληματικής έρευνας.

Σε διμερές και διεθνές επίπεδο, καταρχάς η Interpol καλείται να παίξει κομβικό ρόλο προσφέροντας μια πληθώρα καναλιών για το διαμοιρασμών πληροφοριών μέσω του συστήματος ανακοινώσεων και της βάσης δεδομένων για τα κλεμμένα και χαμένα διαβατήρια. Δευτερευόντως, τα πληροφοριακά συστήματα Schengen δεύτερης γενιάς, που χρησιμοποιούνται για την ελεύθερη μετακίνηση εντός της Σένγκεν, είναι ένας βασικός τρόπος για τα κράτη-μέλη της ΕΕ να ανταλλάσσουν πληροφορίες αναφορικά με τους FTFs. Επίσης, τα κράτη καλούνται να συλλέγουν στοιχεία από όλους τους FTFs που επιστρέφουν στην επικράτειά τους και να διαμοιράζονται τα δεδομένα αυτά, ενώ οι τρίτες χώρες μέσω των οποίων οι FTFs ταξιδεύουν για να φτάσουν προς ή να επιστρέψουν από τις περιοχές συρράξεων πρέπει να διαμοιράζονται πληροφορίες για τις απελάσεις ύποπτων FTFs. Ενώ στις περιοχές συρράξεων, που είναι το πιο δύσκολο σημείο δράσης για τους κρατικούς μηχανισμούς, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν σύννομοι τρόποι συλλογής πληροφοριών, οι οποίες θα πρέπει να διαμοιραστούν το συντομότερο και όσο πιο ευρέως γίνεται. Εντός του ΟΗΕ, η Counter-Terrorism Implementation Task Force και η Counter-Terrorism Committee Executive Directorate έχουν επιφορτιστεί με τη διαρκή αξιολόγηση της απειλής των FTFs εντοπίζοντας τα κενά στην αντιμετώπιση του φαινομένου και διευκολύνοντας τη γεφύρωση των κενών με προτάσεις για δράσεις και τεχνική υποστήριξη. Τέλος, ο GCTF αποτελεί θεσμό-κλειδί λόγω τις ισχυρές του σχέσεις τόσο με τον ΟΗΕ όσο και με άλλους περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς. Έτσι, μπορεί να λειτουργήσει ως μεσολαβητής ανάμεσα σε διαφορετικούς οργανισμούς και συντονιστής διαφορετικών πρωτοβουλιών που αφενός προσπαθούν να χαρτογραφήσουν τα μοντέλα δράσης των FTFs κι αφετέρου να δημιουργήσουν πρωτοβουλίες ανάπτυξης ικανοτήτων για την αντιμετώπιση του φαινομένου FTFs.

Το “The Hague-Marrakech Memorandum on Good Practices” παρέχει ένα πλαίσιο δράσεων και συνεργασιών βάσει των οποίων τα κράτη θα πρέπει να δεσμευτούν στην επιβολή του νόμου και την απαγόρευση των τρομοκρατικών πράξεων, καθώς και στην πρόληψη και την επανένταξη για τους επαναπατρισθέντες, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η απειλή των FTFs. Αυτό θα επιτευχθεί μόνο διαμέσου ολιστικών κυβερνητικών προσεγγίσεων, στενά ευθυγραμμισμένων με τις προσπάθειες κυβερνητικών και μη-κυβερνητικών εταίρων κυρίως μέσω της συλλογικής ανταλλαγής πληροφοριών και καλών πρακτικών. Το GCTF μπορεί να λειτουργήσει ως μια πλατφόρμα που διευκολύνει να συνεχιστεί ο διάλογος ανάμεσα στα κράτη αναφορικά με την υλοποίηση των καλών πρακτικών και συναφείς προσπάθειες οικοδόμησης ικανοτήτων (GCTF, 2014, σ. 9).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διαχείριση των ενόπλων συρράξεων στον σύγχρονο κόσμο καθίσταται εντελώς διαφορετική από ακόμα και το πρόσφατο παρελθόν. Η παγκοσμιοποίηση της τρομοκρατίας και η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιών μετάλλαξε τον τρόπο δράσης των τρομοκρατών από οργανωμένες ομάδες που δρούσαν έναντι μιας κυβέρνησης ή ενός κράτους σε διεθνοποιημένες ομάδες που δρουν διασυνοριακά έναντι της παγκόσμιας τάξης.

Σε αυτό το πλαίσιο έχει αλλάξει ο τρόπος δράσης με την ευρεία χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης να παίζουν καθοριστικό ρόλο στη στρατολόγηση και ιδεολογική κατήχηση των υποψηφίων μαχητών, καθώς ο αντίκτυπος τους είναι καταλυτικός και η απήχησή τους σε όλα τα μήκη και πλάτη της υφηλίου. Έτσι, έχουν μεταβληθεί οι δρώντες των συρράξεων, καθώς στρατολογούνται μαχητές από όλο τον κόσμο με πολύ μεγάλη ευκολία. Πλέον οι δρώντες των συρράξεων περιλαμβάνουν μη κρατικές οντότητες, ξένους τρομοκράτες μαχητές, μοναχικούς λύκους και άλλους δρώντες που δρουν σε διαφορετικό πλαίσιο από τις οργανωμένες τρομοκρατικές επιθέσεις του παρελθόντος.

Άμεση προτεραιότητα για τη διεθνή κοινότητα είναι η υιοθέτηση ενός κοινού ορισμού για την τρομοκρατία μέσω ενός δεσμευτικού νομικού κειμένου που να αντιμετωπίζει όλες αυτές τις νέες μορφές τρομοκρατίας και τις διαφορετικές κατηγορίες δρώντων. Ο ορισμός θα πρέπει να ορίζει τι είναι τρομοκρατία κι όχι απλά να περιγράφει τι συνάσταται ως τρομοκρατική πράξη. Η πολιτική ηγεσία, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, θα πρέπει να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη στρατηγική με στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η οποία θα α) αποκηρυσσεί, μεταξύ άλλων, τα βασανιστήρια και τις παραβιάσεις άλλων σοβαρών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, β) να αποκαταστήσει το σεβασμό στις καθιερωμένες αρχές του διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του ΔΑΔ, και γ) να επιμείνει στην αποτελεσματική ενσωμάτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις πρωτοβουλίες για την αντιτρομοκρατία.

Επιπλέον, η μετουσίωση των καλών πρακτικών των διαφόρων οργανισμών σε δεσμευτικές συμβάσεις και διεθνείς συνεργασίες με ενιαία στόχευση κυρίως προς την πρόληψη του φαινομένου της διεθνούς τρομοκρατίας και των FTFs με κοινή βάση από όλα τα κράτη. Όλοι οι οργανισμοί, διεθνείς και περιφερειακοί, θα πρέπει να λάβουν μέτρα αφενός πρόληψης,

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

δηλαδή την αντιμετώπιση των κοινωνικών φαινομένων που οδηγούν τους πολίτες να ενστερνίζονται εξτρεμιστικές ιδεολογίες και να ωθούνται σε εκδηλώσεις ακραίας βίας. Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η εξάλειψη της φτώχειας και των ανισοτήτων, η μείωση των έντονων μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών και εν γένει η διασφάλιση βιώσιμων συνθηκών διαβίωσης για όλους σε όλα τα κράτη παγκοσμίως είναι μέτρα επιτακτικής ανάγκης για τη δημιουργία μιας περισσότερο ειρηνικής και αρμονικής συνύπαρξης. Αφετέρου, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ενσωμάτωση των επαναπατρισθέντων FTFs στις χώρες διαμονής καταγωγής τους μελετώντας ενδελεχώς τις αιτιάσεις για την ανάληψη τρομοκρατικής δράσεις και βάσει αυτής της γνώσης να δομηθούν προγράμματα και πολιτικές καταπολέμησης των δύο φαινομένων.

Σημαντικότερο από όλα όμως είναι η θέληση των ιθυνόντων και των ηγετών να αντιμετωπίσουν ολιστικά και οριστικά ένα ζήτημα που ταλανίζει την ανθρωπότητα με ανησυχητικά αυξανόμενους ρυθμούς και μια ευκολία στην εξέλιξη και προσαρμογή στα νέα δεδομένα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αθανασοπούλου, Κ. (2018, Ιούλιος 12). Ιστορικά πώς φτάσαμε στον 187^Α: Πρώτες προσπάθειες της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας στην Ελλάδα. *Εντός-Εκτός*. <https://entosektos.espivblogs.net/2018/07/12/istorika-pos-ftasame-ston-187a-protos-prospatheies-tis-antitromokratikis-nomothesisas-stin-ellada/>.
2. Afsaruddin, A. (2020, February 28). Jihad. Σε *Encyclopedia Britannica*. Ανακτήθηκε Φεβρουάριος 25, 2021. <https://www.britannica.com/topic/jihad>.
3. Black, I. (2020, May 17). The Caravan: Abdallah Azzam and the rise of global jihad review – recent history at its finest. *The Observer*. <https://www.theguardian.com/books/2020/may/17/the-caravan-abdallah-azzam-and-the-rise-of-global-jihad-review-recent-history-at-its-finest>.
4. BBC Monitoring. (2016, October 4). *Dabiq: Why is Syrian town so important for IS?*. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-30083303>.
5. BBC News. (2019, October 29). *Who was Abu Bakr al-Baghdadi?*. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50200392>.
6. Bos, W., Ginkel van, B., & Mehra, T. (2018, May). *Capacity-building challenges: Identifying progress and remaining gaps in in dealing with foreign (terrorist) fighters*. International Center for Counter-Terrorism. <https://icct.nl/wp-content/uploads/2018/05/ICCT-Bos-VanGinkel-Mehra-Capacity-Building-Challenges-May-2018.pdf>.
7. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2018, November 14). *Afghan War*. Σε *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/event/Afghan-War>.
8. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2015, October 27). Al-Qaeda in Iraq. In *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda-in-Iraq>.
9. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2020, July 28). *African National Congress*. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/African-National-Congress>.

10. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2016, March 22). *National Liberation Front. Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/National-Liberation-Front-political-party-Algeria>.
11. Byman, D. L. (2020, November 17). *The death of Ayman al-Zawahri and the future of al-Qaida*. Brookings. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/11/17/the-death-of-ayman-al-zawahri-and-the-future-of-al-qaida/>.
12. Chainoglou, K. (2018). Global governance: the UN system and human rights. In Th. Karvounarakis (Ed.), *Essays on the functioning of the world community* (7-38). University of Macedonia Publications.
13. Chainoglou, K. (2017). gCounterterrorism policy and legislation in Greece. In Sc. Romaniuk, D. Irrera, F. Grice, & St. Webb (Eds.), *The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy* (495-512). Palgrave. 10.1057/978-1-137-55769-8_22.
14. Coensel de, S. (2020). Terrorists on the move: A legitimacy test of the criminal law approach on foreign fighters in Western Europe. *EuCLR European Criminal Law Review* 10(2), 185-217.
15. Council of Europe: Parliamentary Assembly, *The European Convention on Nationality: application and solution proposals*, 24 August 2011, Doc. 12696, διαθέσιμη σε https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/03/European_Convention_on_Citizenship.pdf.
16. Cucullu, G. (2009). *Inside Gitmo: The true story behind the myths of Guantanamo Bay*. New York : Collins.
17. Davis, S. (2014, November). *Responding to foreign terrorist fighters: A risk-based playbook for States and the International community*. Global Center on Cooperative Security. https://www.globalcenter.org/wp-content/uploads/2014/11/Nov2014_Responding-to-FTFs_SD.pdf.
18. Δερμεντζόπουλος, Χ. Α. (2012). *Ο ορισμός της διεθνούς τρομοκρατίας* (Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη.

19. Δίκτυο για την Ευαισθητοποίηση σχετικά με τη Ριζοσπαστικοποίηση (RAN). (Ιούνιος 2017). *Εγχειρίδιο RAN: Αντιμετώπιση των επαναπατριζόμενων αλλοδαπών τρομοκρατών μαχητών και των οικογενειών τους.* https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/ran_br_a4_m10_el.pdf.
20. Donnelly, M. G., Sanderson, T. M., and Fellman, Z. (2017). *Foreign fighters in history.* Center for Strategic & International Studies. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/171220_history_foreign_fighter_project.pdf.
21. Fainberg, A. (2017). *Here we come: The evolution of foreign fighters to Syria and Iraq in 2013-2016.* International Institute for Counter-Terrorism. <https://www.ict.org.il/Article/1954/the-evolution-of-foreign-fighters#gsc.tab=0>.
22. Faraj, R. (2018, March 6). *Al-Khansaa battalion: Jihadist brides in ISIS.* Al Mesbar Studies & Research Center. <https://mesbar.org/al-khansaa-battalion-jihadist-brides-isis/>.
23. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights. (2014, October). *Foreign fighters under international law.* https://www.geneva-academy.ch/joomlatools-files/docman-files/Publications/Academy%20Briefings/Foreign%20Fighters_2015_WEB.pdf.
24. Global CounterTerrorism Forum. (n.d.). *Who we are.* <https://www.thegctf.org/Who-we-are/Background-and-Mission>.
25. Global CounterTerrorism Forum. (2014). *The Hague – Marrakech Memorandum on good practices for a more effective response to the FTF phenomenon.* https://www.thegctf.org/documents/10162/140201/14Sept19_The+Hague-Marrakech+FTF+Memorandum.pdf.
26. Global CounterTerrorism Forum. (2015). *Addendum to The Hague – Marrakech Memorandum on good practices for a more effective response to the FTF phenomenon, with a focus on returning FTFs.* <https://theiij.org/wp-content/uploads/English-Addendum-to-The-Hague-Marrakech-Memorandum.pdf>.
27. *Guide to the Syrian rebels* (2013, December 13). BBC. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-24403003>.

28. Hegghammer, T. (2010). The rise of muslim foreign fighters: Islam and the globalization of Jihad. *International Security* 35(3), 53-94.
29. History.com Editors. (2020, May 13). *Osama bin Laden*. History.com. <https://www.history.com/topics/21st-century/osama-bin-laden>.
30. International Commission of Jurists. (2009). *Assessing damage, urging action: Report of the Eminent Jurists Panel on terrorism, counter-terrorism and human rights*. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/5C941500ECEDDA6F492576040021DD91-Full_Report.pdf.
31. International Centre for Counter-Terrorism. (n.d.). *About*. <https://icct.nl/about/>.
32. Irshaid, F. (2015, December 2). *Isis, Isil, IS of Daesh?: One group, many names*. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-27994277>.
33. Jenkins, J. P. (1998, July 20). Red Brigades. *Encyclopaedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Red-Brigades>.
34. Jenkins, J. P. (1998, July 20). Red Army Faction. *Encyclopaedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Red-Army-Faction>.
35. Khan, S. (2015, May 5). *Explainer: ISIS, ISIL, Islamic State or Da'esh?*. The Conversation. <https://theconversation.com/explainer-isis-isil-islamic-state-or-daesh-40838>.
36. Kowalski, M. (2017, September). Jihadists in Syria and Iraq: Recalibrating concepts, threat radar, and reintegration policies. *Security and Global Affairs*, 4. Universiteit Leiden.
37. Lister, C. (2020, August 8). *What's next for al-Qaeda after the death of Hamza bin Laden*. MEI@75. <https://www.mei.edu/publications/whats-next-al-qaeda-after-death-hamza-bin-laden>.
38. Mahen, S. (2017, August 28). *What should happen to the foreign women and children who joined ISIS?*. New Statesman. <https://www.newstatesman.com/world/middle-east/2017/08/what-should-happen-foreign-women-and-children-who-joined-isis>.

39. Μαρτίνης, Μ. Ν. (2018). *Η ποινική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο: Νέες εξελίξεις και ζητήματα αιχμής ουσιαστικού δικαίου* (Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη.
40. McCarthy, N. (2018, July 24). *Thousands of women joined ISIS in Syria & Iraq* [Infographic]. Statista.com. <https://www.statista.com/chart/14825/thousands-of-women-joined-isis-in-syria-iraq/>.
41. McWhinney, Q. C. (2004). *The September 11 terrorist attacks and the invasion of Iraq in contemporary international law*. Leiden : Martinus Nijhoff.
42. Milne, S. (2001, October 25). Terror and tyranny. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2001/oct/25/afghanistan.terrorism9>.
43. Neumann, P. R. (2014). *The new jihadism: A global snapshot*. The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence. <https://icsr.info/wp-content/uploads/2014/12/ICSR-REPORT-The-New-Jihadism-A-Global-Snapshot.pdf>.
44. Νοτοπούλου, Α. (2016). *Μεταναστευτική κρίση στην ΕΕ: Πολιτικές διαχείρισης του προσφυγικού κύματος, καταλύτης για τη φυσιογνωμία της Ευρώπης, σήμερα* (Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
45. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. (2018). *Guidelines for addressing the threats and challenges of “foreign terrorist fighters” within a human rights framework*. https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/393503_2.pdf.
46. Paulussen, C., & Pitcher, K. (2018). *Prosecuting (potential) foreign fighters: Legislative and practical challenges*. International Center for Counter-Terrorism. <https://icct.nl/wp-content/uploads/2018/01/ICCT-Paulussen-Pitcher-Prosecuting-Potential-Foreign-Fighters-Legislative-Practical-Challenges-Jan2018-1.pdf>.
47. Riedel, B. (2019, September 10). *Al-Qaida today, 18 years after 9/11*. Brookings. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/09/10/al-qaida-today-18-years-after-9-11/>.

48. Παπαγεωργίου, Στ. (2004). *Από το γένος στο έθνος: Η θεμελίωση του ελληνικού κράτους 1821-1862*. Αθήνα: Παπαζήσης.
49. Pape, R. A. & Feldman, J. K. (2013). *Αποκόπτοντας το νήμα της τρομοκρατίας: Η αντιμετώπιση της έξαρσης των τρομοκρατικών επιθέσεων αυτοκτονίας σε παγκόσμιο επίπεδο*. Αθήνα : Σάκκουλας.
50. Perliger, A., and Milton, D. (November 2016). *From gradle to grave: The lifecycle of foreign fighters in Iraq and Syria*. New York : Combating Terrorism Center at West Point.
51. Pokalova, E. (2020). *Returning islamist foreign fighters: Threats and challenges to the West*. Cham : Palgrave Macmillan.
52. Πώποτας, Δ., & Καλύβα, Α. (2021, Οκτώβριος 4). Σύλληψη τρομοκράτη ISIS στην Αθήνα: Ξύρισε τα γένια, πέταξε τις στολές, δούλευε φασόν κι έψαχνε τρόπο να φύγει για την Κεντρική Ευρώπη. *Πρώτο Θέμα*.
<https://www.protothema.gr/greece/article/1167810/sullipsi-tromokrati-tou-isis-stin-athina-epsahne-tropo-na-fugei-gia-tin-kedriki-europi/>.
53. Roberts, D. (2016, May 29). *What drove Syria's Nusra Front to detach itself from al-Qaeda?*. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36922079>.
54. Scheinin, M. (2014). *Back to post-9/11 panic?: Security Council resolution on foreign terrorist fighters*. Just Security. <https://www.justsecurity.org/15407/post-911-panic-security-council-resolution-foreign-terrorist-fighters-scheinin/>.
55. Scheinin, M., and Vermeulen, M. (2010). Unilateral exceptions to international law: Systematic legal analysis and critique of doctrines that seek to deny or reduce the applicability of human rights norms in the fight against terrorism. *EUI Working Papers LAW*, 2010/8. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1699152.
56. Schmid, A. P. (2015). *Foreign (Terrorist) Fighters Estimates: Conceptual and data issues*. International Center for Counter-Terrorism. <https://wb-iisg.com/wp-content/uploads/bp-attachments/4868/ICCT-Schmid-Foreign-Terrorist-Fighter-Estimates-Conceptual-and-Data-Issues-October20152.pdf>.

57. Σιδερούδης, Ε. (2017, Ιούλιος 14). *Πώς γεννήθηκε το εξτρεμιστικό Ισλάμ*. Παρατηρητής της Θράκης. <https://www.paratiritis-news.gr/gnomes/pos-gennithike-to-extremistiko-islam/>.
58. Sissons M., and Al-Saiedi, A. (2013, March 12). *Iraq's de-Baathification still haunts the country*. Aljazeera. <https://www.aljazeera.com/opinions/2013/3/12/iraqs-de-baathification-still-haunts-the-country>.
59. Smith, M., & Zeigler, S. M. (2017). Terrorism before and after 9/11: A more dangerous world?. *Research and politics*, 1-8.
60. TheTOC Team. (2021, Ιανουάριος 14). *Επί ποδός η Αντιτρομοκρατική: Συνελήφθη Σύρος τζιχαντιστής στη Θεσσαλονίκη*. THETOC. <https://www.thetoc.gr/koinwnia/article/sunagermos-stin-antitromokratiki-sunelaban-suro-tzixantisti-sti-thessaloniki/>.
61. ΤοΒΗΜΑ Team (2016, Οκτώβριος 4). Οι ΗΠΑ έκαναν προπαγάνδα στη Μ. Ανατολή με ψεύτικα βίντεο της Αλ Κάιντα. *Το Βήμα*. <https://www.tovima.gr/2016/10/04/world/oi-ipa-ekanan-propaganda-sti-m-anatoli-me-pseytika-binteo-tis-al-kainta/>.
62. Τσιλιόπουλος, Ε. (2021, Ιανουάριος 23). *Η Αλ Κάιντα μετά το θάνατο (;) του αρχηγού της Αλ Ζαουάχρι*. SLpress.gr. <https://slpress.gr/diethni/i-al-kainta-meta-ton-thanato-toy-archigoy-tis-al-zaoyachri/>.
63. Tumelty, P. (2006, January 31). The rise and fall of foreign fighters in Chechnya. *Terrorism Monitor* 4(2). <https://jamestown.org/program/the-rise-and-fall-of-foreign-fighters-in-chechnya/>.
64. UN General Assembly, *Universal Declaration of Human Rights*, 10 December 1948, 217 A (III), διαθέσιμη σε https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf.
65. UN General Assembly, *Convention on the Reduction of Statelessness*, 30 August 1961, United Nations, Treaty Series, vol. 989, p. 175, διαθέσιμη σε <https://www.unhcr.org/protection/statelessness/3bbb286d8/convention-reduction-statelessness.html>.

66. UN General Assembly, *International Covenant on Civil and Political Rights*, 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171, διαθέσιμο σε <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.
67. UN General Assembly, *General Assembly resolution 49/60 (1994)*, 17 February 1995, A/RES/49/60 (1994), διαθέσιμο σε <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup08/basicmats/ga4960.pdf>.
68. UN Security Council, *Security Council resolution 1267 (1999)*, 15 October 1999, S/RES/1267 (1999), διαθέσιμο σε [https://www.undocs.org/S/RES/1267%20\(1999\)](https://www.undocs.org/S/RES/1267%20(1999)).
69. UN Security Council, *Security Council resolution 1373 (2001)*, 28 September 2001, S/RES/1373 (2001), διαθέσιμο σε https://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf.
70. UN Security Council, *Security Council resolution 1624 (2005)*, 14 September 2005, S/RES/1624 (2005), διαθέσιμο σε [https://undocs.org/S/RES/1624\(2005\)](https://undocs.org/S/RES/1624(2005)).
71. UN Security Council, *Security Council resolution 2170 (2014)*, 15 August 2014, S/RES/2170 (2014), διαθέσιμο σε [https://undocs.org/S/RES/2170\(2014\)](https://undocs.org/S/RES/2170(2014)).
72. UN Security Council, *Security Council resolution 2178 (2014)*, 24 September 2014, S/RES/2178 (2014), διαθέσιμο σε [https://www.undocs.org/S/RES/2178%20\(2014\)](https://www.undocs.org/S/RES/2178%20(2014)).
73. UN Security Council, *Security Council resolution 2368 (2017)*, 20 July 2017, S/RES/2368 (2017), διαθέσιμο σε [https://www.undocs.org/S/RES/2368%20\(2017\)](https://www.undocs.org/S/RES/2368%20(2017)).
74. UN Security Council, *Security Council resolution 2396 (2017)*, 21 December 2017, S/RES/2396 (2017), διαθέσιμο σε [https://undocs.org/en/S/RES/2396\(2017\)](https://undocs.org/en/S/RES/2396(2017)).
75. United Nations, *Charter of the United Nations*, 24 October 1945, UNTS XVI, διαθέσιμο <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c10af9a2>.
76. United Nations Office of Counter-Terrorism. (n.d.). *Counter-Terrorism Travel Programme Summary*. <https://www.un.org/cttravel/content/summary>.

77. United Nations Office on Drugs and Crime. (2019). *Foreign terrorist fighters: Manual for judicial training institutes South-Eastern Europe*.
https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/FTF%20manual/000_Final_Manual_English_Printed_Version_-_no_foreword.pdf.
78. United States Department of Homeland Security. (2019). *Number of terrorist attacks in 2019, by country* [Infographic]. <https://www.statista.com/statistics/236983/terrorist-attacks-by-country/>.
79. United States Mission to United Nations. (2017, December 21). *Fact sheet: Resolution 2396 (2017) on Foreign Terrorist Fighter (Returnees and Relocators)*.
<https://usun.usmission.gov/fact-sheet-resolution-2396-2017-on-foreign-terrorist-fighters-returnees-and-relocators/>.
80. Van Ginkel, B., & Entenmann, E. (Eds.) (2016). *The foreign fighters phenomenon in the European Union: Profiles, threats & policies*. International Center for Counter-Terrorism.
http://icct.nl/app/uploads/2016/03/ICCT-Report_Foreign-Fighters-Phenomenon-in-the-EU_1-April-2016_including-AnnexesLinks.pdf.
81. Van Zuijdewijn, J. (2014). The foreign fighters' threat: What history can (not) tell us. *Perspectives on Terrorism* 8(5), 59-73.
82. Φωτόπουλος, Τ. (2003). *Ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας: Η γενικευμένη επίθεση των ελίτ*. Αθήνα: Γόρδιος.
83. Williams, H. J., Chandler, N., & Robinson, E. (2018). *Trends in the draw of Americans to foreign terrorist organizations from 9/11 to today*. RAND Corporation.
https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2500/RR2545/RAND_RR2545.pdf.
84. Ζούγκλα@. (2021, Ιούλιος 29). *Συνεργασία μαροκινών και ελληνικών Αρχών για τη σύλληψη του τζιχαντιστή στη Θεσσαλονίκη*. Zougla.gr.
<https://www.zougla.gr/greece/article/sinergasia-marokinon-ke-elinikon-arxon-gia-ti-silipsi-tou-tzixantisti-sti-8esaloniki>.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΤΟΥΣ FTFs

Απόφαση	Ημερομηνία Ψήφισης	Περιγραφή
S/RES/2560(2020)	29 Ιανουαρίου 2020	Η Απόφαση συνεχίζει να ενθαρρύνει όλα τα Κράτη Μέλη να υποβάλουν περισσότερο ενεργά στην Επιτροπή αιτήματα καταχώρησης ατόμων, ομάδων, επιχειρήσεων και οντοτήτων που ικανοποιούν τα κριτήρια καταχώρησης της παραγράφου 2 της Απόφασης 2368 (2017) , να υποβάλουν στην Επιτροπή πρόσθετες ταυτοποιητικές και άλλες πληροφορίες όπως ορίζονται στην παράγραφο 85 της Απόφασης 2368 (2017) , προκειμένου να διατηρηθεί ο Κατάλογος Κυρώσεων για τον ISIL (Da'esh) και την Al-Qaeda αξιόπιστη και επίκαιρη, και να κάνουν χρήση των διατάξεων αναφορικά με τις εξαιρέσεις στα μέτρα των παραγράφων 1 (a) και 81 (a) της Απόφασης 2368 (2017) ; και απαιτεί από την Analytical Support and Sanctions Monitoring Team να μελετήσει τις βασικές και τις αξιοσημείωτες εξαιρέσεις όπως ορίζονται στις παραγράφους 81 (a) και (b) της Απόφασης 2368 (2017) , και να παρέχει προτάσεις, εντός 9 μηνών από την υιοθέτηση αυτής της Απόφασης, στην Επιτροπή Κυρώσεων ώστε να αποφασιστεί κατά πόσο απαιτείται η επικαιροποίηση αυτών των εξαιρέσεων.
S/RES/2462(2019)	28 Μαρτίου 2019	Επιβεβαιώνει τη δέσμευση του ΣΑ στην Απόφαση 1373 (2001) ότι όλα τα Κράτη πρέπει να προλαμβάνουν και να καταπολεμούν την χρηματοδότηση των τρομοκρατικών πράξεων και να απέχουν από την παροχή υποστήριξης σε όσους εμπλέκονται σε αυτές. Προτρέπει όλα τα Κράτη να συμμετέχουν ενεργά στην εφαρμογή και επικαιροποίηση του Καταλόγου Κυρώσεων του ISIL (Da'esh) και της Al-Qaeda και να εξετάσουν το ενδεχόμενο να συμπεριλάβουν, όταν υποβάλλουν νέα αιτήματα καταχώρησης, άτομα και οντότητες που εμπλέκονται στην χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Υπενθυμίζει ότι η διαταγή της Monitoring Team περιλαμβάνει τη συλλογή πληροφοριών σε περιπτώσεις αναφορών μη συμμόρφωσης με τις επιβαλλόμενες κυρώσεις της Απόφασης 2368 (2017), συμπεριλαμβανομένης της συλλογής πληροφοριών από όλες τις σχετικές πηγές και ότι αυτές οι αναφορές θα πρέπει να συζητιούνται στην Επιτροπή. Απαιτεί από την Counter-Terrorism Committee (CTC) και την Επιτροπή Κυρώσεων της 1267 να διεξάγουν, εντός 12 μηνών, μια κοινή ειδική συνάντηση για τις απειλές και τάσεις χρηματοδότησης της τρομοκρατίας όπως επίσης για την υλοποίηση αυτής της Απόφασης. Απαιτεί τις Counter-Terrorism Executive Directorate και Monitoring Team να προετοιμάσουν μια αναφορά σχετικά με τις δράσεις που έχουν αναληφθεί από τα Κράτη Μέλη αναφορικά με την παρεμπόδιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και καλεί τα Κράτη Μέλη να υποβάλουν σε αυτές γραπτώς πληροφορίες, έως το τέλος του 2019, σχετικά με τις δράσεις για την παρεμπόδιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
 Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

<p>S/RES/2396(2017)</p>	<p>21 Δεκεμβρίου 2017</p>	<p>Προτρέπει τα Κράτη Μέλη να ισχυροποιήσουν τις προσπάθειές τους για την ανάσχεση της απειλής των FTFs μέσω μέτρων όπως ο συνοριακός έλεγχος, η ποινική δικαιοσύνη και η ανταλλαγή πληροφοριών και ο αντι-εξτρεμισμός. Καλεί τα Κράτη Μέλη να λάβουν τις απαραίτητες δράσεις αναφορικά με ύποπτους τρομοκράτες και τα συνοδευόμενα μέλη της οικογενείας τους, οι οποίοι εισέρχονται στην επικράτειά τους συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης των κατάλληλων μέτρων δίωξης, αποκατάστασης και επανένταξης σύμφωνα με το εθνικό και διεθνές δίκαιο. Καλεί τα Κράτη Μέλη να παρεμποδίσουν την κινητικότητα των τρομοκρατών με αποτελεσματικό συνοριακό έλεγχο και μέσω μέτρων αποτροπής της παραποίησης, πλαστογραφίας ή δόλιας χρήσης ταυτοποιητικών εγγράφων. Αποφασίζει ότι τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να υλοποιήσουν συστήματα συλλογής βιομετρικών δεδομένων και να αναπτύξουν και να διαμοιραστούν πληροφορίες αναφορικά με τις λίστες παρακολούθησης ή τις βάσεις δεδομένων γνωστών και υπόπτων τρομοκρατών, συμπεριλαμβανομένων και των FTFs. Καλεί για δράση σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο ώστε να αυξηθεί το επίπεδο της αποτελεσματικής υλοποίησης του νέου Global Aviation Security Plan του ICAO, το οποίο επιθυμεί να ενισχύσει την αεροπορική ασφάλεια παγκοσμίως. Διατάσσει την Επιτροπή που συστάθηκε σύμφωνα με τις Αποφάσεις 1267 (1999), 1989 (2011) και 2253 (2015) και την Analytical Support and Sanctions Monitoring Team να συνεχίσουν να προσδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στην απειλή των FTFs, ειδικότερα αυτών που σχετίζονται με τον ISIL (Da'esh), την Al-Qaeda και το ANF.</p>
<p>S/RES/2388 (2017)</p>	<p>21 Νοεμβρίου 2017</p>	<p>Επαναλαμβάνει την καταδίκη όλων των πράξεων εμπορίας ανθρώπων, ιδιαίτερα την πώληση ή εμπόριο ατόμων από τον ISIL (Da'esh) και υπογραμμίζει την σημασία της συλλογής και τήρησης αποδεικτικών στοιχείων που σχετίζονται με τέτοιες πράξεις με σκοπό τη διασφάλιση ότι οι υπεύθυνοι θα λογοδοτήσουν. Απαιτεί από την Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, κατά τη διαβούλευση με τα Κράτη Μέλη, να συνεχίσουν να περιλαμβάνουν στις συζητήσεις το θέμα της εμπορίας ανθρώπων στις περιοχές ενόπλων συρράξεων και τη χρήση σεξουαλικής βίας στην ένοπλη σύρραξη όπως σχετίζεται με τον ISIL (Da'esh), την Al-Qaeda και σχετιζόμενα άτομα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες και να αναφέρει στην Επιτροπή του ΣΑ που συστάθηκε σύμφωνα με τις Αποφάσεις 1267 (1999), 1989 (2011) και 2253 (2015).</p>
<p>S/RES/2379 (2017)</p>	<p>21 Σεπτεμβρίου 2017</p>	<p>Απαιτεί τη δημιουργία μιας Ομάδας Έρευνας, με επικεφαλής έναν Ειδικό Σύμβουλο, που θα υποστηρίξει τις εθνικές προσπάθειες με τη συλλογή, τήρηση και αποθήκευση αποδεικτικών στοιχείων στο Ιράκ που μπορεί να ταυτιστούν με εγκλήματα πολέμου, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και γενοκτονία που διαπράχθηκε από την τρομοκρατική ομάδα ISIL (Da'esh) στο Ιράκ ώστε να λογοδοτήσει. Απαιτεί από την Team να συνεργαστεί με την Analytical Support and Sanctions Monitoring Team που συστάθηκε σύμφωνα με τις Αποφάσεις 1526 (2004) και 2368 (2017) και με άλλους συναφείς φορείς παρακολούθησης.</p>

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

S/RES/2368 (2017)	20 Ιουλίου 2017	<p>Επιβεβαιώνει το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων, την απαγόρευση ταξιδιών και τον αποκλεισμό όπλων επηρεάζοντας όλα τα άτομα και τις οντότητες στον Κατάλογο Κυρώσεων για τον ISIL (Da'esh) και την Al-Qaeda. Σημειώνει ότι οι προϋποθέσεις για το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων εφαρμόζουν σε χρηματοοικονομικές συναλλαγές που περιλαμβάνουν κεφάλαια, οικονομικούς πόρους ή προσοδοφόρες δραστηριότητες που ωφελούν άτομα, ομάδες, επιχειρήσεις και οργανώσεις στον Κατάλογο Κυρώσεων για τον ISIL (Da'esh) και την Al-Qaeda, συμπεριλαμβανομένων, αλλά χωρίς να περιορίζονται σε, εμπόριο πετρελαικών προϊόντων, φυσικών πόρων, χημικών ή αγροτικών προϊόντων, ή αρχαιοτήτων από καταχωρημένα άτομα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες, απαγωγή για λύτρα, και τα προϊόντα άλλων εγκλημάτων συμπεριλαμβανομένων της εμπορίας ανθρώπων, του εκβιασμού και της ληστείας τραπεζών. Καλεί τα Κράτη Μέλη να αναπτύξουν την ικανότητα επεξεργασίας των δεδομένων από Passenger Name Records (PNR) και να διασφαλίσουν ότι τα δεδομένα PNR χρησιμοποιούνται από τις σχετικές εθνικές αρμόδιες αρχές. Καλεί τα Κράτη Μέλη να βελτιώσουν τη συνεργασία ώστε να αντιμετωπιστεί το ζήτημα των FTFs που επιστρέφουν στις χώρες καταγωγής τους περνώντας μέσω, ταξιδεύοντας προς ή εγκαθίστανται σε ή από άλλα Κράτη Μέλη. Επίσης, ενθαρρύνει τα Κράτη Μέλη να ανταλλάσσουν έγκαιρα πληροφορίες σχετικά με την ταυτότητα των FTFs. Καλεί όλα τα Κράτη να υποβάλουν μια επικαιροποιημένη αναφορά για την υλοποίηση των μέτρων προς την Επιτροπή όχι αργότερα των 120 ημερών από την υιοθέτηση της Απόφασης. Επεκτείνει τις εντολές της Monitoring Team και του Office of the Ombudsperson έως τον Δεκέμβριο 2021. Αποφασίζει ότι τα ονόματα που ορίζονται στο Παράρτημα III της Απόφασης θα πρέπει να υπόκεινται στα μέτρα της παραγράφου 1 της Απόφασης και να προστεθούν στον Κατάλογο Κυρώσεων για τον ISIL (Da'esh) και την Al-Qaeda.</p>
S/RES/2347 (2017)	24 Μαρτίου 2017	<p>Καταδικάζει την παράνομη καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένων των καταστροφών θρησκευτικών χώρων και αντικειμένων, και τη λεηλασία και το λαθρεμπόριο πολιτιστικής κληρονομιάς από αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχεία και άλλους χώρους, κυρίως από τρομοκρατικές ομάδες. Ενθαρρύνει τα Κράτη Μέλη να προτείνουν λίστες του ISIL (Da'esh), της Al-Qaeda και συνεργαζόμενων ατόμων, ομάδων, επιχειρήσεων και οντοτήτων που εμπλέκονται σε παράνομο εμπόριο της πολιτιστικής κληρονομιάς ώστε να ληφθούν υπόψη από την Επιτροπή Κυρώσεων για τον ISIL (Da'esh) και την Al-Qaeda που συστάθηκε σύμφωνα με τις Αποφάσεις 1267/1989/2253. Παροτρύνει τα Κράτη Μέλη να αναπτύξουν μια ευρεία δικαστική και αστυνομική συνεργασία στην αποτροπή και καταπολέμηση της εμπορίας πολιτιστικής κληρονομιάς και καλεί τα Κράτη Μέλη να σκεφτούν την υιοθέτηση ενός αριθμού μέτρων που εξειδικεύονται στην Απόφαση. Απαιτεί από την Analytical Support and Sanctions Monitoring Team να συνεχίσει, εντός της υπάρχουσας εντολής της, να παρέχει στην Επιτροπή συναφείς πληροφορίες αναφορικά με το παράνομο εμπόριο πολιτιστικής κληρονομιάς. Απαιτεί από τον Γενικό Γραμματέα, με την υποστήριξη των UNODC, UNESCO και την Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, όπως επίσης και με άλλα σχετικά όργανα του ΟΗΕ, να υποβάλει μια αναφορά στο ΣΑ αναφορικά με την υλοποίηση της Απόφασης πριν το τέλος του 2017.</p>

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
 Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

<p>S/RES/2331 (2016)</p>	<p>20 Δεκεμβρίου 2016</p>	<p>Καταδικάζει όλες τις πράξεις σωματεμπορίας, ειδικότερα την πώληση ή εμπορία ανθρώπων που απήχθησαν από τον ISIL (Da'esh) και αναγνωρίζει την σημαντικότητα συλλογής και τήρησης των αποδεικτικών στοιχείων που σχετίζονται με ανάλογες πράξεις με σκοπό τη διασφάλιση ότι οι υπεύθυνοι θα λογοδοτήσουν. Εκφράζει την πρόθεση του να εξετάσει στοχευμένες κυρώσεις για άτομα και οργανώσεις που εμπλέκονται στην σωματεμπορία προσώπων σε περιοχές που πλήττονται από ένοπλες συρράξεις και σε σεξουαλική βία στις συγκρούσεις. Απαιτεί από την Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, όταν διαπραγματεύονται με τα Κράτη Μέλη, να συμπεριλάβουν στις συζητήσεις του το ζήτημα της σωματεμπορίας στις περιοχές ένοπλων συρράξεων και τη χρήση σεξουαλικής βίας σε μια ένοπλη σύγκρουση, όπως σχετίζεται στον ISIL (Da'esh), την al-Qaeda και σχετιζόμενα άτομα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες και να αναφέρει στην Επιτροπή του ΣΑ που ιδρύθηκε σύμφωνα με τις Αποφάσεις 1267 (1999), 1989 (2011) και 2253 (2015) για τις συζητήσεις κατά περίπτωση.</p>
<p>S/RES/2253 (2015)</p>	<p>17 Δεκεμβρίου 2015</p>	<p>Επεκτείνει τα κριτήρια κατάταξης ατόμων και οργανώσεων, που υποστηρίζουν τον ISIL (Da'esh). Επιβάλλει στην Monitoring Team να υποβάλει αναφορές για την παγκόσμια απειλή του ISIL (Da'esh), την Al-Qaeda, και σχετιζόμενα άτομα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες. Ενθαρρύνει όλα τα Κράτη Μέλη να (α) ορίσουν εθνικά σημεία εστίασης (focal points) για θέματα που σχετίζονται με την υλοποίηση των μέτρων που περιλαμβάνονται στην Απόφαση, (β) αναφέρουν στην Επιτροπή για τα εμπόδια στην υλοποίηση των μέτρων που περιλαμβάνονται στην Απόφαση. Επίσης, καλεί όλα τα Κράτη να υποβάλουν μια επικαιροποιημένη αναφορά στην Επιτροπή όχι αργότερα από 120 ημέρες από την υιοθέτηση της Απόφασης. Επεκτείνει την εντολή της Monitoring Team και του Office of the Ombudsperson έως το Δεκέμβριο 2019.</p>
<p>S/RES/2214 (2015)</p>	<p>27 Μαρτίου 2015</p>	<p>Επιβάλλει στην Monitoring Team να αναφέρει, εντός 180 ημερών, και να παρέχει μια προκαταρκτική προφορική ενημέρωση προς την Επιτροπή εντός 90 ημερών, σχετικά με την τρομοκρατική απειλή στην Λιβύη που προέρχεται από τον ISIL, την Ansar Al Charia, και άλλα άτομα, ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες που σχετίζονται με την al-Qaeda που δραστηροποιείται στην Λιβύη, και για τις πηγές τους όπλων, χρηματοδότησης, στρατολόγησης, δημογραφικών στοιχείων, διασυνδέσεων με τρομοκρατικά δίκτυα στην περιοχή, και προτάσεις για επιπρόσθετες δράσεις για την αντιμετώπιση της απειλής, και απαιτεί μετά από συζήτηση αυτών των αναφορών στην Επιτροπή, ο Πρόεδρος της Επιτροπής να ενημερώσει το ΣΑ πάνω στα βασικά ευρήματα.</p>
<p>S/RES/2199 (2015)</p>	<p>12 Φεβρουαρίου 2015</p>	<p>Τονίζει ότι τα Κράτη απαιτείται να διασφαλίσουν ότι οι πολίτες και τα άτομα στην επικράτειά τους δε διαθέτουν οικονομικούς πόρους προς τον ISIL και το ANF, συμπεριλαμβανομένων του πετρελαίου και σχετιζόμενων προϊόντων και άλλων φυσικών πόρων. Ενθαρρύνει την υποβολή των αιτημάτων καταχώρησης από τα Κράτη Μέλη ατόμων και οργανώσεων που εμπλέκονται σε δραστηριότητες εμπορίας πετρελαίου με τον ISIL, το ANF και άλλες σχετικές ομάδες. Αποφασίζει ότι τα Κράτη Μέλη θα ενημερώσουν την Επιτροπή, εντός 30 ημερών, για την απαγόρευση στην επικράτειά τους οποιουδήποτε πετρελαίου, προϊόντων πετρελαίου, αρθρωτών διυλιστηρίων και συναφούς υλικού να μεταφέρεται προς ή από τον ISIL ή το ANF. Απαιτεί από την Monitoring Team να αναφέρει για την επιρροή των νέων μέτρων εντός 150 ημερών, και ο Πρόεδρος να αναφέρει για την υλοποίηση της Απόφασης στις τακτικές προφορικές ενημερώσεις προς το ΣΑ.</p>

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
 Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

S/RES/2178 (2014)	24 Σεπτεμβρίου 2014	Αποφασίζει ότι αναφορικά με τους FTFs, τα Κράτη Μέλη θα αποτρέψουν και καταστείλουν τη στρατολόγηση, οργάνωση, μεταφορά ή εξοπλισμό, την χρηματοδότηση και το ταξίδι. Εκφράζει την ισχυρή αποφασιστικότητα να εξετάσει τις περιγραφές σύμφωνα με την Απόφαση 2161 (2014). Απαιτεί από την Monitoring Team να αναφέρεται στην Επιτροπή για την απειλή των FTFs που στρατολογούνται ή εντάσσονται στον ISIL, το ANF και άλλες ομάδες, επιχειρήσεις και οντότητες που σχετίζονται με την al-Qaeda.
S/RES/2170 (2014)	15 Αυγούστου 2014	Επιβάλλει το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων, την απαγόρευση ταξιδιών και τον αποκλεισμό όπλων σε έξι άτομα που συνδέονται με την Al-Qaeda, τον ISIL και το ANF. Προτάσσει την Monitoring Team να αναφέρεται στην Επιτροπή για την απειλή του ISIL και του ANF.
S/RES/2161 (2014)	17 Ιουνίου 2014	Επιβεβαιώνει το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων, την απαγόρευση ταξιδιών και τον αποκλεισμό όπλων που επηρεάζει όλα τα άτομα και οργανώσεις στον Κατάλογο Κυρώσεων της Επιτροπής. Επεκτείνει την εντολή του Ombudsperson και της Analytical Support and Sanctions Monitoring Team μέχρι τον Δεκέμβριο 2017. Απαιτεί από τον Γενικό Γραμματέα να δημοσιοποιεί τον Κατάλογο Κυρώσεων σε όλες τις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ. Επιτρέπει στα αποχαρακτηρισμένα άτομα, και στα άτομα που ισχυρίζονται ότι έχουν υποστεί τις κυρώσεις των μέτρων ως αποτέλεσμα λανθασμένης ταυτότητας, να επικοινωνήσουν με το Focal Point.
S/RES/2083 (2012)	17 Δεκεμβρίου 2012	Επιβεβαιώνει το πάγωμα περιουσιακών στοιχείων, την απαγόρευση των ταξιδιών και τον αποκλεισμό όπλων που επηρεάζει όλα τα άτομα και τις οντότητες στον Κατάλογο Κυρώσεων. Επεκτείνει την εντολή του Ombudsperson και της Analytical Support and Sanctions Monitoring Team για μια περίοδο 30 μηνών. Επιτρέπει τα χαρακτηρισμένα άτομα και οργανώσεις να υποβάλλουν αίτηση μέσω του Focal Point για εξαιρέσεις του παγώματος περιουσιακών στοιχείων και της απαγόρευσης των ταξιδιών. Αντιστρέφει την αξίωση ότι ένα Κράτος που προτείνει ένα άτομο ή οντότητα για καταχώριση επιθυμεί να διατηρηθεί εμπιστευτική η ταυτότητά του ως κράτος προσδιορισμού εμπιστευτική.
S/RES/1989 (2011)	17 Ιουνίου 2011	Επιβεβαιώνει το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων, την απαγόρευση των ταξιδιών και τον αποκλεισμό όπλων που επηρεάζει όλα τα άτομα και οι οργανώσεις του Καταλόγου Κυρώσεων. Αποφασίζει το διαμοιρασμό του ενοποιημένου καταλόγου. Επεκτείνει την εντολή της Analytical Support and Sanctions Monitoring Team και του Office of the Ombudsperson για περίοδο των 18 μηνών.
S/RES/1904 (2009)	17 Δεκεμβρίου 2009	Επιβεβαιώνει το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων, της απαγόρευσης των ταξιδιών και του αποκλεισμού των όπλων που επηρεάζει όλα τα άτομα και τις οργανώσεις του Ενοποιημένου Καταλόγου της Επιτροπής. Ιδρύει ένα Office of the Ombudsperson ως αρωγός στη διαδικασία αιτήσεων αποχαρακτηρισμού. Επεκτείνει την εντολή της Analytical Support and Sanctions Monitoring Team για περίοδο 18 μηνών, μέχρι την 30η Ιουνίου 2011.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
 Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

S/RES/1822 (2008)	30 Ιουνίου 2008	Επιβεβαιώνει το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων, την απαγόρευση των ταξιδιών και τον αποκλεισμό των όπλων που επηρεάζει όλα τα άτομα και τις οντότητες που περιλαμβάνονται στον Ενοποιημένο Κατάλογο της Επιτροπής. Αποφασίζει ότι, όταν προτείνονται ονόματα προς την Επιτροπή για συμπερίληψή τους στον Ενοποιημένο Κατάλογο, τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να ταυτοποιούν εκείνα τα μέρη της δήλωσης που μπορούν να δημοσιοποιηθούν. Προτείνει στην Επιτροπή να διαθέσει στο δικτυακό τόπο της Επιτροπής μια περίληψη των λόγων των καταχωρήσεων στον Ενοποιημένο Κατάλογο. Προτείνει στην Επιτροπή να διεξάγει μια αναθεώρηση όλων των ονομάτων του Ενοποιημένου Καταλόγου κατά την ημερομηνία υιοθέτησης της Απόφασης, 30 Ιουνίου 2010, και με την ολοκλήρωση της αναθεώρησης, να διεξάγει μια ετήσια αναθεώρηση όλων των ονομάτων του Ενοποιημένου Καταλόγου που δεν έχουν αναθεωρηθεί για τρία ή περισσότερα χρόνια. Επεκτείνει την εντολή της Analytical Support and Sanctions Monitoring Team για περίοδο 18 μηνών, μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2009.
S/PV.5609	22 Δεκεμβρίου 2006	5609 Συνάντηση - Απειλές προς την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια που προκαλούνται από τρομοκρατικές πράξεις.
S/RES/1735 (2006)	22 Δεκεμβρίου 2006	Αποφασίζει την αναθεώρηση των μέτρων που επιβάλλονται από την παράγραφο 4(b) της Απόφασης 1267 (1999), της παραγράφου 8(c) της Απόφασης 1333 (2000) και των παραγράφων 1 και 2 της Απόφασης 1390 (2002) με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυσή τους για 18 μήνες. Παρέχει ένα εξώφυλλο για υποβολή καταχωρήσεων, επεκτείνει την περίοδο εξέτασης για τα αιτήματα εξαίρεσης υπό την Απόφαση 1452 (2002), και επεκτείνει την εντολή της Analytical Support and Sanctions Monitoring Team για περίοδο 18 μηνών (παράγραφοι 1, 7, 15, 32 & 33).
S/RES/1732 (2006)	21 Δεκεμβρίου 2006	Σημειώνει τις καλές πρακτικές και μεθόδους που περιέχονται στην αναφορά της Informal Working Group πάνω στα Γενικά Ζητήματα Κυρώσεων (S/2006/997) και απαιτεί τα υφιστάμενα όργανά της να κάνουν το ίδιο επίσης.
S/PV.5599	19 Δεκεμβρίου 2006	5599 Συνάντηση - Γενικά ζητήματα που σχετίζονται με τις κυρώσεις.
S/RES/1730 (2006)	19 Δεκεμβρίου 2006	Ιδρύει ένα εστιακό σημείο (focal point) μέσα στην Γραμματεία (Security Council Subsidiary Organs Branch), για να λαμβάνει τα αιτήματα αποχαρακτηρισμού και επιβάλλει στις σχετικές για τις κυρώσεις επιτροπές να αναθεωρήσουν τις κατευθυντήριες γραμμές τους αναλόγως (παράγραφοι 1 & 2).
S/PV.5507	8 Αυγούστου 2006	Ομόφωνη υιοθέτηση του εγγράφου S/2006/616 με επακόλουθο στην Απόφαση 1699 (2006).
S/RES/1699 (2006)	8 Αυγούστου 2006	Απαιτεί από τον Γενικό Γραμματέα να λάβει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να αυξηθεί η συνεργασία ανάμεσα στον ΟΗΕ και την Interpol με σκοπό να παρέχουν στις Επιτροπές και τα Κράτη Μέλη με καλύτερα εργαλεία (παράγραφοι 1 & 2).
S/PV.5244	29 Ιουλίου 2005	Ομόφωνη υιοθέτηση του εγγράφου S/2005/495 με επακόλουθο την Απόφαση 1617 (2005).
S/RES/1617 (2005)	29 Ιουλίου 2005	Αποφασίζει την αναθεώρηση των μέτρων που επιβάλλονται από την παράγραφο 4(b) της Απόφασης 1267 (1999), την παράγραφο 8(c) της Απόφασης 1333 (2000) και των παραγράφων 1 και 2 της Απόφασης 1390 (2002) με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυσή τους σε 17 μήνες. Παρέχει ορισμό του όρου "σχετίζεται με", καλεί για την υποβολή καταλόγου ελέγχου και απαιτεί από τον Γενικό Γραμματέα να επεκτείνει την εντολή Analytical Support and Sanctions Monitoring Team για 17 μήνες (παράγραφοι 1, 2, 10, 19, 20 & 21).

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
 Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

S/PV.4908	30 Ιανουαρίου 2004	Ομόφωνη υιοθέτηση του εγγράφου S/2004/79 με επακόλουθο την Απόφαση 1526 (2004).
S/RES/1526 (2004)	30 Ιανουαρίου 2004	Αποφασίζει την περαιτέρω βελτίωση της υλοποίησης των μέτρων που επιβάλλονται από την παράγραφο 4(b) της Απόφασης 1267 (1999), της παραγράφου 8(c) της Απόφασης 1333 (2000) και των παραγράφων 1 και 2 της Απόφασης 1390 (2002) σε 18 μήνες, ενισχύει την εντολή της Επιτροπής Κυρώσεων και απαιτεί από τον Γενικό Γραμματέα να διορίσει μια Analytical Support and Sanctions Monitoring Team για 18 μήνες (παράγραφοι 1, 3, 6 & 7).
S/PV.4688	20 Ιανουαρίου 2003	Ομόφωνη υιοθέτηση του εγγράφου S/2003/60 με επακόλουθο την Απόφαση 1456 (2003).
S/RES/1456 (2003)	20 Ιανουαρίου 2003	Υπουργική δήλωση για το ζήτημα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας.
S/PV.4686	17 Ιανουαρίου 2003	Ομόφωνη υιοθέτηση του εγγράφου S/2003/48 με επακόλουθο την Απόφαση 1455 (2003).
S/RES/1455 (2003)	17 Ιανουαρίου 2003	Αποφασίζει τη βελτίωση της υλοποίησης των μέτρων που επιβάλλονται από την 4(b) της Απόφασης 1267 (1999), της παραγράφου 8(c) της Απόφασης 1333 (2000) όπως τροποποιήθηκε στις παραγράφους 1 & 2 της Απόφασης 1390 (2002) εντός 12 μηνών και καλεί για μια επικαιροποιημένη αναφορά από τα Κράτη Μέλη για την υλοποίηση των μέτρων. Επαναδιορίζει την Monitoring Group για περίοδο 12 μηνών (παράγραφοι 1, 2, 6 & 8).
S/PV.4678	20 Δεκεμβρίου 2002	Ομόφωνη υιοθέτηση του εγγράφου S/2002/1384 με επακόλουθο την Απόφαση 1452 (2002).
S/RES/1452 (2002)	20 Δεκεμβρίου 2002	Εισάγει συγκεκριμένες εξαιρέσεις για την απελευθέρωση των κεφαλαίων υπό το καθεστώς των κυρώσεων της 1267 Επιτροπής.
S/PV.4452	16 Ιανουαρίου 2002	Ομόφωνη υιοθέτηση του κειμένου S/2002/72 με επακόλουθο την Απόφαση 1390 (2002).
S/RES/1390 (2002)	16 Ιανουαρίου 2002	Τερματίζει τον αεροπορικό αποκλεισμό και τροποποιεί το καθεστώς κυρώσεων που αρχικά επιβλήθηκε στις Αποφάσεις 1267 (1999) και 1333 (2000) από την περαιτέρω επέκταση του οικονομικού αποκλεισμού και τον αποκλεισμό των συνεργατών του Osama bin Laden και μελών της al-Qaeda όπως καθορίζονται από την Επιτροπή Κυρώσεων της Απόφασης 1267 και επιβάλλει την αναθεώρηση της ταξιδιωτικής απαγόρευσης σε χαρακτηρισμένα άτομα και οντότητες σε 12 μήνες. Επανατοποθετεί την Επιτροπή Ελέγχου (που ορίστηκε υπό τη Απόφαση 1363 (2001) για 12 μήνες (παράγραφοι 1, 2, 3 & 9).
S/PV.4449	15 Ιανουαρίου 2002	Ομόφωνη υιοθέτηση του κειμένου S/2002/54 με επακόλουθο την Απόφαση 1388 (2002)
S/RES/1388 (2002)	15 Ιανουαρίου 2002	Άρση της αεροπορικής και οικονομικής απαγόρευσης που επιβλήθηκε στις Ariana Afghan Airlines (οι διατάξεις των παραγράφων (a) και (b) της Απόφασης 1267 (1999) δεν ισχύουν πλέον σε αυτή την εταιρία) και τα μέτρα που παρέχονται στην παράγραφο 8 (b) της Απόφασης 1333 (2000) (απαγόρευση εργασιών) τερματίζονται (παράγραφοι 1 & 2).
S/PV.4352	30 Ιουλίου 2001	Ομόφωνη υιοθέτηση του κειμένου S/2001/741 με επακόλουθο την Απόφαση 1363 (2001).
S/RES/1363 (2001)	30 Ιουλίου 2001	Απαιτήσεις από τον Γενικό Γραμματέα για τη δημιουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης της εφαρμογής των μέτρων των Αποφάσεων 1267 (1999) και 1333 (2000) (παράγραφος 3).
S/PV.4251	19 Δεκεμβρίου 2000	Υιοθέτηση του κειμένου S/2000/1202 (13 υπέρ και 2 αποχές) με επακόλουθο την Απόφαση 1333 (2000).
S/PV.4251/Corr.1	19 Δεκεμβρίου 2000	Υιοθέτηση του κειμένου S/2000/1202 (13 υπέρ και 2 αποχές) με επακόλουθο την Απόφαση 1333 (2000).

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών
Διπλωματική Χριστίνας Βατακίδου

<u>S/RES/1333 (2000)</u>	19 Δεκεμβρίου 2000	Επεκτείνει το αεροπορικό και οικονομικό αποκλεισμό συμπεριλαμβάνοντας το πάγωμα των κεφαλαίων του Osama bin Laden και των συνεργατών του, επιβάλλει αποκλεισμό όπλων στα εδάφη του Αφγανιστάν που ελέγχονται από τους Ταλιμπάν και αποκλεισμό του χημικού οξικού ανυδρίτη (παράγραφοι 5, 8, 10 & 11)
<u>S/PV.4051</u>	15 Οκτωβρίου 1999	Ομόφωνη υιοθέτηση του κειμένου S/1999/1054 με επακόλουθο την Απόφαση 1267 (1999).
<u>S/RES/1267 (1999)</u>	15 Οκτωβρίου 1999	Ιδρύει την Επιτροπή του ΣΑ και επιβάλλει περιορισμένο αεροπορικό και οικονομικό αποκλεισμό στους Ταλιμπάν (παράγραφοι 4 & 6).